

ESDRAS,
TOBIAS,
IUDITH,
ESTHER,
IOB,
PSALMI,
PROVERBIA,
ECCLESIASTES,
CANTICVM CAN-
TICORVM,
SAPIENTIA,
ECCLESIASTICVS.

Parisiis, vaneunt apud Fr. Leonard 1670.

ESDRAS
 IONAS
 IUDITH
 ESTHER
 JOB
 PSALMI
 PROVERBIA
 ECCLESIASTES
 CANTICVM CAN
 TIGORVM
 SAPIENTIA
 ECCLESIASTICE

LIBER PRIMVS E S D R Æ.

CAPVT I.

Cyrus, completis 70 captiuitatis Babylonicæ annis, diuinitus inspiratus redditis vasis templi Salomonis 5400, captiuitatem Israelitis relaxat, concedens templi reedificationem.

IN anno primo Cyri regis Persarum, ut compleretur verbum Domini ex ore Ieremiæ, suscitavit Dominus spiritum Cyri regis Persarum: & traduxit vocem in omni regno suo, etiam per scripturam, dicens:

Ierem. 25. 12. & 29. 10. 2 Petr. 36. 22.

2 Hæc dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cæli, & ipse præcepit mihi ut ædificarem ei donum in Ierusalem, quæ est in Iudæa.

3 Quis est in vobis de universo populo eius? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in Ierusalem, quæ est in Iudæa, & ædificet domum Domini Dei Israel, ipse est Deus qui est in Ierusalem.

4 Et omnes reliqui in cunctis locis ubique habitant, adiuvent eum viui de loco suo, argento & auro, & substantia, & pecoribus, excepto quod voluntarie offerunt templo Dei, quod est in Ierusalem.

5 Et surrexerunt principes patrum de Iuda, & Benjamin, & sacerdotes, & Levitæ, & omnis cuius Deus suscitavit spiritum, ut ascenderent ad ædificandum templum Domini, quod erat in Ierusalem.

6 Vniuersique qui erant in circuitu, adiuverunt manus eorum in vasis argenteis & aureis, in substantia & iumentis, in supellectili, exceptis his, quæ sponte obtulerant.

7 Rex quoque Cyrus protulit vasa templi Domini, quæ tulerat Nabuchodonosor de Ierusalem, & posuerat ea in templo Dei sui.

8 Protulit autem ea Cyrus rex Persarum per manum Mithridatis filii Gazabar, & annumeravit ea Salsabasar principi Iuda.

9 Et hic est numerus eorum: Phialæ aureæ triginta, phialæ argentæ mille, cultri viginti novem, scyphi aurei triginta,

10 Scyphi argentei secundi quadringenti decem, vasa alia mille.

11 Omnia vasa aurea & argentea, quinque milia quadringenta: universa tulit Salsabasar, cum his qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Ierusalem.

C A P V T I I.

Numerus revertentium duce Zorobabel è captivitate Babylonica in Ierusalem, ac donorum in reedificationem templi oblatorum.

2. *Esdra*
7. 6.

1 **H**I sunt autem provinciarum filii, qui ascenderunt de captivitate, quam transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis in Babylonem, & reversi sunt in Ierusalem & Iudam, unusquisque in civitatem suam.

2 Qui venerunt cum Zorobabel, Iosue, Nehemia, Saraia, & Rahelaia, Mardochai, Belsan, Mespbar, Beguai, Rehun, Baana. Numerus virorum populi Israel:

3 Filii Pharos, duo milia centum septuagintaduo.

4 Filii Sephatia, trecenti septuagintaduo.

5 Filii Area, septingenti septuagintaquinque.

6 Filii Phahath Moab, filiorum Iosue: Ioab, duo milia octingenti duodecim.

7 Filii Ælam, mille ducenti quinquaginta quatuor.

8 Filii Zethua, nongenti quadragintaquinque.

9 Filii Zachai, septingenti sexaginta.

10 Filii Bani, sexcenti quadragintaduo.

11 Filii Bebai, sexcenti viginti tres.

12 Filii Azgad, mille ducenti vigintiduo.

13 Filii Adoniam, sexcenti sexaginta sex.

14 Filii Beguai, duo milia quinquaginta sex.

15 Filii Adin, quadringenti quinquaginta quatuor.

16 Filii Ather, qui erant ex Ezechia, nonaginta octo.

17 Filii Besai, trecenti viginti tres.

18 Filii Iora, centum duodecim.

19 Filii Hafum, ducenti vigintitres.

20 Filii Gebbar, nonagintaquinque.

21 Filii Bethlehem, centum vigintitres.

22 Viri Nerupha, quinquaginta sex.

23 Viri Anáthoth, centum vigintiocto.

24 Filii Azmaveth, quadragintaduo.

25 Filii Caríathiarim, Cephira, & Beroth, septingenti quadraginta tres.

26 Filii Rama & Gabaa, sexcenti viginti unus.

27 Viri Machmas, centum vigintiduo.

28 Viri Bethel & Hai, ducenti vigintitres.

- 29 Filii Nebo, quinquagintaduo.
 30 Filii Megbis, centum quinquagintafex.
 31 Filii Ælam alterius, mille ducenti quinquagintaquattuor.
 32 Filii Harim, trecenti viginti.
 33 Filii Lod, Hadid, & Ono, septigenti vigintiquinque.
 34 Filii Iericho, trecenti quadragintaquinque.
 35 Filii Senaa, tria millia sexcenti triginta.
 36 Sacerdotes; Filii Iadaia in domo Iosue, nonaginti septuagintatres.
 37 Filii Emmer, mille quinquagintaduo.
 38 Filii Pheshur, mille ducenti quadraginta-septem.
 39 Filii Hatim, mille decem & septem.
 40 Levitæ: Filii Iosue & Cedmihel filiorum Odovix, septuagintaquattuor.
 41 Cantores: Filii Asaph, centum vigintiocto.
 42 Filii Ianitorum, filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Harita, filii Sobai: universi centum trigintanovem.
 43 Nathinæi: filii Siha filii Hasupha, filii Tab-baoth.
 44 Filii Ceros, filii Sias, filii Phadon,
 45 Filii Lebana, filii Hagaba, filii Accub,
 46 Filii Hagab, filii Semlai, filii Hanan,
 47 Filii Gaddel, filii Gaher, filii Raaia,
 48 Filii Rasin, filii Necoda, filii Gazam,
 49 Filii Aza, filii Phasea, filii Befee,
 50 Filii Afena, filii Munim, filii Nephusim,
 51 Filii Bacbuc, filii Hacupha, filii Harhur,
 52 Filii Bestuth, filii Mahida, filii Harfa,
 53 Filii Bercos, filii Sifara, filii Thema,
 54 Filii Nafsa, filii Hatipa,
 55 Filii servorum Salomonis, filii Sotai, filii Sopheret, filii Pharuda,
 56 Filii Iala, filii Dercon, filii Geddel,
 57 Filii Saphatia, filii Hatil, filii Phochereth, qui erant de Asebaim, filii Ami.
 58 Omnes Nathinæi, & filii servorum Salomonis, trecenti nonagintaduo.
 59 Et hi qui ascenderunt de Thelmala, Thel-harfa, Cherub, & Adon, & Emer: & non potuerunt indicare domum patrum suorum & semen suum, utrum ex Israel essent.
 60 Filii Dalai, filii Tobia, filii Necoda, sexcenti quinquagintaduo.
 61 Et de filiis sacerdotum: filii Hobia, filii Accos, filii Bertzellai, qui accepit de filiabus Bertzellai Galaaditis, uxorem, & vocatus est nomine eorum:

62 Hi quæsierunt scripturam genealogiæ suæ,
& non inveniunt, & ejeti sunt de sacerdotio.

63 Et dixit Atherfatha eis, ut non comederent
de Sancto sanctorum, donec surgeret sacerdos do-
ctus atque perfectus.

64 Omnis multitudo quasi unus, quadraginta-
duo millia trecenti sexaginta:

65 Exceptis servis eorum, & ancillis, qui erant
septem millia trecenti triginta septem; & in ipsis
cantores atque cantatrices ducenti.

66 Equi eorum septingenti triginta sex, muli
eorum, ducenti quadragintaquinque,

67 Cameli eorum, quadringenti trigintaquin-
que, asini eorum, sex millia septingenti viginti.

68 Et de principibus patrum, cum ingrederentur
templum Domini, quod est in Ierusalem, sponte
obruerunt in domum Dei ad extruendam eam in
loco suo.

69 Secundum vires suas dederunt impensas ope-
ris, auri solidos sexaginta millia, & mille, ar-
genti minas quinque millia, & vestes sacerdotales
centum.

70 Habitaverunt ergo sacerdotes, & Levitæ, &
de populo, & cantores, & janitores, & Nathi-
naxi, in urbibus suis, universusque Israel in civi-
tibus suis.

CAPUT III.

*Convocato populo in Ierusalem extruitur altare,
super quo victima offeruntur; celebratur quoque
septem diebus festum tabernaculorum; & secundo
reversionis anno templum fundatur, populo voca-
ferante partim ex gaudio, partim ex fletu.*

1 **I** Anque venerat mensis septimus, & erant
filii Israel in civitatibus suis: congregatus
est ergo populus quasi vir unus in Ierusalem:

2 Et surrexit Iosue filius Iosedec, & fratres eius
sacerdotes, & Zorobabel filius Salathiel, & fra-
tres eius, & ædificaverunt altare Dei Israel, ut
offerrent in eo holocausta, sicut scriptum est
in lege Moyfi viri Dei.

3 Collocaverunt autem altare Dei super bases
suas, deterrantibus eos per circuitum populis ter-
rarum, & obrulerunt super illud holocaustum
Domino mane & vespere:

4 Feceruntque solemnitatem tabernaculorum,
sicut scriptum est, & holocaustum diebus singulis
per ordinem secundum præceptum opus diei in
die suo.

5 Et post hæc holocaustum iuge, tam in calendis
quam

quam in universis solemnitatibus Domini, quæ erant consecratæ, & in omnibus in quibus ultro offerebatur munus Domino.

6 A primo die mensis septimi coeperunt offerre holocaustum Domino: porro templum Dei nondum fundatum erat.

7 Dederunt autem pecunias latomis & cæmentariis: cibum quoque, & potum, & oleum, Sidoniis Tyriisque, ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare Ioppe, juxta quod præceperat Cyrus rex Persarum eis.

8 Anno autem secundo adventus eorum ad templum Dei in Ierusalem, mense secundo, coeperunt Zorobabel filius Salathiel, & Iosue filius Iosedec, & reliqui de fratribus eorum sacerdotes, & Levitæ, & omnes qui venerant de captivitate in Ierusalem, & constituerunt Levitas à viginti annis & supra, ut urgerent opus Domini.

9 Stetitque Iosue & filii ejus, & fratres ejus, Cedmihel & filii ejus, & filii Iuda, quasi vir unus, ut instarent super eos qui faciebant opus in templo Dei: filii Henadad, & filii eorum, & fratres eorum Levitæ.

10 Fundato igitur à cementariis templo Domini, steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis: & Levitæ filii Afaph in cymbalis, ut laudarent Deum per manus David regis Israel.

11 Et concinebant in hymnis, & confessione Domino: Quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus super Israel. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando Dominum, eo quod fundatum esset templum Domini.

12 Plurimi etiam de sacerdotibus & Levitis, & principes patrum, & seniores, qui viderant templum prius cum fundatum esset, & hoc templum in oculis eorum, flebant voce magna: multi vociferantes in lætitia, elevabant vocem.

13 Nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris lætantium, & vocem fletus populi: commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, & vox audiebatur procul.

C A P V T I V.

Israelis hostes Samaritani, qui ab Assur missi fuerant ad inhabitandas urbes Samaria, impediunt templi & urbis instaurationem, quod non admittentur ut simul edificarent, & usque ad secundum David annum intermissi procurant.

1 **A** Udierunt autem hostes Judæ & Benjamin, quia filii captivitatis ædificarent templum Domino Deo Israel:

2 Et accedentes ad Zorobabel, & ad principes patrum, dixerunt eis: Ædificemus vobiscum, quia ita ut vos, quaerimus Deum vestrum: ecce nos immolavimus victimas à diebus Afor Haddan regis Assur, qui adduxit nos huc.

3 Et dixit eis Zorobabel, & Iosue, & reliqui principes patrum Israel: Non est vobis & nobis ut ædificemus domum Deo nostro, sed nos ipsi soli ædificabimus Domino Deo nostro, sicut præcepit nobis Cyrus rex Persarum.

4 Factum est igitur, ut populus terræ impediret manus populi Iudæ, & turbaret eos in adificando.

5 Conduxerunt autem adversus eos consiliatores, ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum, & usque ad regnum Darii regis Persarum.

6 In regno autem Assueri, in principio regni ejus, scripserunt accusationem adversus habitatores Iudæ & Ierusalem.

7 Et in diebus Artaxerxis scripsit Beselem Mithridates, & Thabeel, & reliqui, qui erant in consilio eorum, ad Artaxerxem regem Persarum: epistola autem accusationis scripta erat Syriace, & legebatur sermone Syro.

8 Reum Beelteem, & Samsal scriba, scripserunt epistolam unam de Ierusalem Artaxerxi regi, hujuscemodi:

9 Reum Beelteem & Samsal scriba, & reliqui consiliatores eorum, Dinaï, & Apharsathachai, Terphalæi, Apharsai, Archuxi, Babylonii, Sufanechai, Dievi, & Ælamitæ.

10 Et cæteri de gentibus, quas transtulit Asenaphar magnus & gloriosus: & habitate eas fecit in civitatibus Samariæ, & in reliquis regionibus trans flumen in pace.

11 (Hoc est exemplar epistolæ, quam miserunt ad eum) Artaxerxi regi: servi tui, viri qui sunt trans fluvium, salutem dicunt.

12 Notum sit regi, quia Iudæi, qui ascenderunt à te ad nos, venerunt in Ierusalem civitatem rebellem & pessimam, quam ædificant, extruentes muros ejus, & parietes componentes.

13 Nunc igitur notum sit regi, quia si civitas illa ædificata fuerit, & muri ejus instaurati, tributum, & vectigal, & annuos redditus non dabunt, & usque ad reges hæc noxa perveniet.

14 Nos autem memores salis, quod in palatio comedimus, & quia læsiones regis videre nefas ducimus, idcirco misimus & nuntiavimus regi.

15 Vt recenseas in libris historiarum patrum tuorum, & inuenies scriptum in commentariis: & scies quoniam urbs illa, urbs rebellis est, & nocens regibus & provinciis, & bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quam ob rem & civitas ipsa destructa est.

16 Nuntiamus nos regi, quoniam si civitas illa aedificata fuerit, & muri ipsius instaurati, possessionem trans fluvium non habebis.

17 Verbum misit rex ad Reum Beelteem, & Samsai scribam, & ad reliquos qui erant in consilio eorum habitatores Samariae, & ceteris trans fluvium, salutem dicens & pacem.

18 Accusatio, quam misistis ad nos, manifeste lecta est coram me,

19 Et à me praeceptum est: & recensuerunt, inueneruntque quoniam civitas illa à diebus antiquis aduersum reges rebellat, & seditiones, & praelia concitantur in ea:

20 Nam & reges fortissimi fuerunt in Ierusalem, qui & domiati sunt omni regioni, quae trans fluvium est: tributum quoque & vectigal, & redditus accipiebant.

21 Nunc ergo audite sententiam: Prohibeatis viros illos, ut urbs illa non aedificetur, donec forte à me iussum fuerit.

22 Videte ne negligenter hoc impleatis, & paulatim crescat malum contra reges.

23 Itaque exemplum edicti Artaxerxis regis lectum est coram Reum Beelteem, & Samsai scriba, & consiliariis eorum: & abierunt festini in Ierusalem ad Iudaeos, & prohibuerunt eos in brachio & robore.

24 Tunc intermissum est opus domus Domini in Ierusalem, & non fiebat usque ad annum secundum regni Darii regis Persarum.

CAPVT V.

Aggae & Zachariae prophetarum exhortatione, templi aedificatio reperitur, frustra conatibus hoc impetire principibus qui trans flumen in Samaria consiliarij erant à rege Assyriorum.

1 Prophetauerunt autem Aggaeus propheta & Zacharias filius Addo, prophetantes ad Iudaeos, qui erant in Iudaea & Ierusalem, in nomine Dei Israel.

2 Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & Iosue filius Iosedec, & coeperunt aedificare templum Dei in Ierusalem, & cum eis prophetae Dei adiuuantes eos.

3 In ipso autem tempore venit ad eos Thathanaï, qui erat dux trans flumen, & Stharbuzanaï, & consiliarii eorum: sicque dixerunt eis: Quis dedit vobis consilium ut domum hanc ædificaretis, & muros ejus instauraretis?

4 Ad quod respondimus eis, quæ essent nomina hominum auctorum ædificationis illius.

5 Oculus autem Dei eorum factus est super fenestras Iudæorum, & non potuerunt inhibere eos. Placuitque ut res ad Darium referretur, & tunc satisfacerent adversus accusationem illam.

6 Exemplar epistolæ, quam misit Thathanaï dux regionis trans flumen, & Stharbuzanaï, & consiliatores ejus Apharsachæi, qui erant trans flumen, ad Darium regem.

7 Sermo, quem miserant ei, sic scriptus erat: Dario regi pax omnis.

8 Notum sit regi, isse nos ad Iudæam provinciam, ad domum Dei magni, quæ ædificatur lapide imposito, & ligna ponuntur in parietibus: opusque illud diligenter extruitur, & crescit in manibus eorum.

9 Interrogavimus ergo fenestras illos, & ita diximus eis: Quis dedit vobis potestatem ut domum hanc ædificaretis, & muros hos instauraretis?

10 Sed & nomina eorum quæsimus ab eis, ut nuntiarem tibi: scripsimusque nomina eorum virorum, qui sunt principes in eis.

11 Hujuscemodi autem sermonem responderunt nobis, dicentes: Nos sumus servi Dei cæli & terræ, & ædificamus templum, quod erat extructum ante hos annos multos, quodque rex Israel magnus ædificaverat, & extruxerat.

12 Postquam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri Deum cæli, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis Chaldæi, domum quoque hanc destruxit, & populum ejus transtulit in Babylonem.

13 Anno autem primo Cyri regis Babylonis, Cyrus rex proposuit edictum ut domus Dei hæc ædificaretur.

14 Nam & vasa templi Dei aurea & argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo, quod erat in Ierusalem, & asportaverat ea in templum Babylonis, protulit Cyrus rex de templo Babylonis, & data sunt Salsabasar vocabulo, quem & principem constituit,

15 Dixitque ei: Hæc vasa tolle, & vade, & pone ea in templo, quod est in Ierusalem, & domus Dei ædificetur in loco suo.

16 Tunc itaque Salsabasar ille venit & posuit fundamenta templi Dei in Ierusalem, & ex eo tempore usque nunc ædificatur, & necdum completum est.

17 Nunc ergo, si videtur regi bonum, recenseat in bibliotheca regis, quæ est in Babylone, utrumnam à Cyro rege iussum fuerit ut ædificaretur domus Dei in Ierusalem, & voluntatem regis super hac re mittat ad nos.

CAPVT VI.

Darius Cyri decretum de templo extruendo in bibliotheca sua inventum jubet compleri suppeditatis sumptu; templum autem sexto Davii anno absolutum, cum ingenti læticia plurimisque victimis dedicatur, ac Pascha septem diebus celebratur.

1 **T**unc Darius rex præcepit: & recensuerunt in bibliotheca librorum, qui erant repositi in Babylone,

2 Et inventum est in Ecbatanis, quod est castrum in Medena provincia, volumen unum, talisque scriptus erat in eo commentarius:

3 Anno primo Cyri regis: Cyrus rex decrevit ut domus Dei ædificaretur, quæ est in Ierusalem, in loco ubi immolent hostias, & ut ponant fundamenta supportantia altitudinem cubitorum sexaginta, & latitudinem cubitorum sexaginta,

4 Ordines de lapidibus impolitis tres, & sic ordines de lignis novis: sumptus autem de domo regis dabuntur.

5 Sed & vasa templi Dei aurea & argentea, quæ Nabuchodonosor tulerat de templo Ierusalem, & attulerat ea in Babylonem, reddantur, & referantur in templum in Ierusalem in locum suum, quæ & posita sunt in templo Dei.

6 Nunc ergo Thathanai dux regionis, quæ est trans flumen, Stharbazanai, & consiliarii vestri Apharsachæi, qui estis trans flumen, procul recedite ab illis,

7 Et dimittite fieri templum Dei illud à duce Iudæorum, & à senioribus eorum, ut domum Dei illam ædificent in loco suo.

8 Sed & à me præceptum est, quid oporteat fieri à presbyteris Iudæorum illis, ut ædificetur domus Dei, scilicet ut de arca regis, id est, de tributis, quæ dantur de regione trans flumen, studiose sumptus dentur viris illis, ne impediatur opus.

9 Quod si necesse fuerit, & vitulos, & agnos, & hœdos in holocaustum Deo cæli, frumentum, sal, vinum, & oleum, secundum ritum sacerdotum,

tum, qui sunt in Ierusalem, detur eis per singulos dies, ne sit in aliquo querimonia.

10 Et offerant oblationes Deo cæli, orentque pro vita regis, & filiorum ejus.

11 A me ergo positum est decretum. Ut omnis homo qui hanc mutaverit jussionem, tollatur lignum de domo ipsius, & erigatur, & configatur in eo, domus autem ejus publicetur.

12 Deus autem, qui habitare fecit nomen suum ibi, dissipet omnia regna, & populum qui extenderit manum suam ut repugnet, & dissipet domum Dei illam, quæ est in Ierusalem. Ego Darius statui decretum, quod studiose impleri volo.

13 Igitur Thathanaï dux regionis trans flumen, & Scharbuzanaï, & consiliarii ejus, secundum quod præceperat Darius rex, sic diligenter executi sunt.

14 Seniores autem Judæorum ædificabant, & prosperabantur juxta prophetiam Aggæi prophætæ, & Zachariæ filii Addo: & ædificaverunt, & construxerunt, jubente Deo Israel, & jubente Cyro, & Dario, & Artaxerxe, regibus Persarum:

15 Et compleverunt domum Dei istam, usque ad diem tertium mensis Adar, qui est annus sextus regni Darii regis.

16 Fecerunt autem filii Israel, sacerdotes & Levitæ, & reliqui filiorum transmigrationis, dedicationem domus Dei in gaudio,

17 Et obtulerunt in dedicationem domus Dei, vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum pro peccato totius Israel duodecim, juxta numerum tribuum Israel.

18 Et statuerunt sacerdotes in ordinibus suis, & Levitas in vicibus suis, super opera Dei in Ierusalem, † sicut scriptum est in Libro Moyfi.

19 Fecerunt autem filii Israel transmigrationis, Pascha, quarta decima die mensis primi.

20 Purificati enim fuerant sacerdotes & Levitæ quasi unus, & omnes mundi ad immolandum pascha universis filiis transmigrationis, & fratribus suis sacerdotibus, & sibi.

21 Et comederunt filii Israel, qui reversi fuerant de transmigratione, & omnes qui se separaverant à coinquinatione gentium terræ ad eos, ut quæterent Dominum Deum Israel.

22 Et fecerunt solemnitatem azymorum septem diebus in lætitia, quoniam lætificaverat eos Dominus, & converterat cor regis Assur ad eos, ut adjuvaret manus eorum in opere domus Domini Dei Israel.

† Num.

3. 6. &

3. 9.

CAPVT VII.

Esdraſ ſcriba, aſſumptis comitibus, Ieruſalem aſcendit cum edicto regis magniſque muneribus, legem Dei docturus populumque rediturus; & reſertur regis edictum.

1 **P**Oſt hæc autem verba, in regno Artaxerxis regis Perſarum Eſdras filius Saraïæ, filii Azariæ, filii Helciæ,

2 Filii Sellum, filii Sadoc, filii Achitob,

3 Filii Amariæ, filii Azariæ, filii Majoroth,

4 Filii Zarahiæ, filii Ozi, filii Bocci,

5 Filii Abiſue, filii Phinees, filii Eleazar, filiis Aaron ſacerdotis ab initio.

6 Ipſe Eſdras aſcendit de Babylone, & ipſe ſcriba velox in lege Moyſi, quam Dominus Deus dedit Iſrael: & dedit ei rex, ſecundum manum Domini Dei ejus ſuper eum, omnem petitionem ejus.

7 Et aſcenderunt de filiis Iſrael, & de filiis Sacerdotum, & de filiis Levitarum, & de cantoribus, & de janitoribus, & de Nathiaxis, in Ieruſalem, anno ſeptimo Artaxerxis regis.

8 Et venerunt in Ieruſalem menſe quinto, ipſe eſt annus ſeptimus regis.

9 Quia in primo die menſis primi coepit aſcendere de Babylone, & in primo die menſis quinti venit in Ieruſalem, juxta manum Dei ſui bonam ſuper ſe.

10 Eſdras enim paravit cor ſuum, ut investigaret legem Domini, & faceret & doceret in Iſrael præceptum & judicium.

11 Hoc eſt autem exemplar epistolæ edicti, quod dedit rex Artaxerxes Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ erudito in ſermonibus & præceptis Domini, & ceremoniis ejus in Iſrael.

12 Artaxerxes rex regum Eſdræ ſacerdoti, ſcribæ legis Dei cæli doctiſſimo ſalutem.

13 A me decretum eſt, ut cuiſcumque placuerit in regno meo de populo Iſrael, & de ſacerdotibus ejus, & de Levitis, ire in Ieruſalem, tecum vadat.

14 A ſacie enim regis, & ſeptem conſiliatorum ejus, miſſus es, ut viſites Iudæam & Ieruſalem in lege Dei tui, quæ eſt in manu tua:

15 Et ut ſeras argentum & aurum, quod rex & conſiliatores ejus ſponte obtulerunt Deo Iſrael, cujus in Ieruſalem tabernaculum eſt.

16 Et omne argentum & aurum quodcumque inveneris in univerſa provincia Babylonis, & populus offerre voluerit, & de ſacerdotibus quæ ſponte obtulerint domui Dei ſui, quæ eſt in Ieruſalem,

17 Libere accipe, & studiose eme de hac pecunia vitulos, arietes, agnos, & sacrificia & libamina eorum, & offer ea super altare templi Dei vestri, quod est in Ierusalem.

18 Sed & si quid tibi & fratribus tuis placuerit, de reliquo argento & auro ut faciatis, juxta voluntatem Dei vestri facite.

19 Vasa quoque quæ dantur tibi in ministerium domus Dei tui, trade in conspectu Dei in Ierusalem.

20 Sed & cætera, quibus opus fuerit in domum Dei tui, quantumcumque necesse est ut expendas, dabitur de thesauro, & de hîsco regis,

21 Et à me, Ego Artaxerxes rex, statui atque decrevi omnibus custodibus arca publicæ, qui sunt trans flumen, ut quodcumque petierit à vobis Esdras sacerdos, scribe legis Dei cæli, absque mora detis,

22 Usque ad argenti talenta centum, & usque ad frumenti coros centum, & usque ad vini batos centum, & usque ad batos olei centum, sal vero absque mensura.

23 Omne, quod ad ritum Dei cæli pertinet, tribuatur diligenter in domo Dei cæli: ne forte irascatur contra regnum regis, & filiorum ejus.

24 Vobis quoque notum facimus de universis sacerdotibus, & Levitis, & cantoribus, & janitoribus, Nathinæis, & ministris domus Dei hujus, ut vestigal, & tributum, & annonas, non habeatis potestatem imponendi super eos.

25 Tu autem Esdra, secundum sapientiam Dei tui, quæ est in manu tua, constitue judices & præfides, & judicent omni populo qui est trans flumen, his videlicet qui noverunt legem Dei tui, sed & imperitos docete libere.

26 Et omnis qui non fecerit legem Dei tui, & legem regis diligenter, judicium erit de eo, sive in mortem, sive in exilium, sive in condemnationem substantiæ ejus, vel certe in carcerem.

27 Benedictus Dominus Deus patrum nostrorum, qui dedit hoc in corde regis, ut glorificaret domum Domini, quæ est in Ierusalem.

28 Et in me inclinavit misericordiam suam coram rege & consiliatoribus ejus, & universis principibus regis potentibus: & ego confortatus manu Domini Dei mei, quæ erat in me, congregavi de Israel principes qui ascenderent mecum.

C A P V T V I I I.

Recensentur qui de Babylone ascenderunt cum Esdra: qui in alio jejunio pro diversione itineris Deum precantes, prospere perveniunt in Ierusalem, ac vasa

que secum attulerunt, in templum adferunt cum victimis.

1 **H**I sunt ergo principes familiarum, & genealogia eorum, qui ascenderunt mecum in regno Artaxerxis regis de Babylone.

2 De filiis Phinees, Gersom. De filiis Ithamar, Daniel. De filiis David, Hattus.

3 De filiis Secheniæ, filiis Pharos, Zacharias: & cum eo numerati sunt viri centum quinquaginta.

4 De filiis Phahath Moab, Eliebnai filii Zarehe, & cum eo ducenti viri.

5 De filiis Secheniæ, filius Ezechiel, & cum eo trecenci viri.

6 De filiis Adan, Abed filius Jonathan, & cum eo quinquaginta viri.

7 De filiis Alam, Isaias filius Athaliæ, & cum eo septuaginta viri.

8 De filiis Saphatiæ, Zebedia filius Michaël, & cum eo octoginta viri.

9 De filiis Ioab, Obedia filius Iahiel, & cum eo ducenti decem & octo viri.

10 De filiis Sedomith, filius Iosphiæ, & cum eo centum sexaginta viri.

11 De filiis Bebai, Zacharias filius Bebai, & cum eo viginti octo viri.

12 De filiis Azgad, Iohanan filius Ecceban, & cum eo centum & decem viri.

13 De filiis Adonicam, qui erant novissimi: & hæc nomina eorum: Elipheleth, & Iehiel, & Samaias, & cum eis sexaginta viri.

14 De filiis Begui, Vthai & Zachur, & cum eis septuaginta viri.

15 Congregavi autem eos ad fluvium, qui decurrit ad Ahava, & mansimus ibi tribus diebus: quæsi que in populo & in sacerdotibus de filiis Levi, & non inveni ibi.

16 Itaque misi Eliezer, & Ariel, & Semeiam, & Elnathan, & Iarib, & alterum Elnathan, & Narhao, & Zachariam, & Mosollam principes: & Iojarib, & Elnathan sapientes.

17 Et misi eos ad Eddo, qui est primus in Chasphiæ loco, & posui in ore eorum verba, quæ loquerentur ad Eddo, & fratres ejus Nathinaeos, in loco Chasphiæ, ut adducerent nobis ministros domus Dei nostri.

18 Et adduxerunt nobis per manum Dei nostri bonam super nos, virum doctissimum de filiis Moholi filiis Levi filii Israel, & Sarabiam & filii ejus & fratres ejus decem & octo.

19 Et Hafabiam, & cum eo Ifaiam de filiis Merari, fratresque ejus & filios ejus viginti:

20 Et de Nachinæis, quos dederat David & principes ad ministeria Levitarum, Nachinæos ducentos viginti: omnes hi suis nominibus vocabantur.

21 Et prædicavi ibi jejunium juxta fluvium Ahava, ut affligeremur coram Domino Deo nostro, & peteremus ab eo viam rectam nobis & filiis nostris, universæque substantiæ nostræ.

22 Erubui enim petere à rege auxilium & equites, qui defenderent nos ab inimico in via: quia dixeramus regi: Manus Dei nostri est super omnes, qui quærant eum in bonitate: & imperium ejus, & fortitudo ejus, & furor super omnes, qui derelinquunt eum.

23 Jejunavimus autem, & rogavimus Deum nostrum per hoc: & evenit nobis prospere.

24 Et separavi de principibus sacerdotum duodecim, Serabiam, & Hafabiam, & cum eis de fratribus eorum decem,

25 Appendique eis argentum & aurum, & vasa consecrata domus Dei nostri, quæ obrulerat rex & consiliatores ejus, & principes ejus, universusque Israel eorum qui inventi fuerant:

26 Et appendi in manibus eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta, & vasa argentea centum, auri centum talenta:

27 Et crateres aureos viginti, qui habebant solidos milles, & vasa æris fulgentis optimi duodecim pulchra ut aurum.

28 Et dixi eis: Vos sancti Domini, & vasa sancta, & argentum & aurum quod sponte oblatum est Domino Deo patrum nostrorum:

29 Vigilate & custodite, donec appendatis coram principibus sacerdotum, & Levitarum, & duobus familiarum Israel in Ierusalem, in thesaurum domus Domini.

30 Susceperunt autem sacerdotes & Levitæ pondus argenti & auri, & vasorum, ut deferrent Ierusalem in domum Dei nostri.

31 Promovimus ergo à flumine Ahava duodecimo die mensis primi ut pergeremus Ierusalem: & manus Dei nostri fuit super nos, & liberavit nos de manu inimici & insidiatoris in via.

32 Et venimus Ierusalem, & mansimus ibi tribus diebus.

33 Die autem quarta appensum est argentum, & aurum, & vasa in domo Dei nostri, per manum Meremoth filii Uriæ sacerdotis, & cum eo Eleazar

Eleazar filius Phinees, cumque eis Iozabed filius Iosue, & Noadaia filius Bennoi Levitæ,

34 Iuxta numerum & pondus omnium: descriptumque est omne pondus in tempore illo.

35 Sed & qui venerant de captivitate filii transmigrationis, obtulerunt holocausta Deo Israel, vitulos duodecim pro omni populo Israel, arietes nonaginta sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato duodecim: omnia in holocaustum Domino.

36 Dederunt autem edicta regis satrapis, qui erant de conspectu regis, & ducibus trans flumen, & elevaverunt populum & domum Dei.

C A P V T I X.

Audiens Esdras Iudeos matrimonia contraxisse cum gentibus, scindit vestimenta sua, & populi peccata confiterur, lugetque coram Domino.

1 **P**ostquam autem hæc completa sunt, accesserunt ad me principes dicentes: Non est separatus populus Israel, sacerdotes & Levitæ, à populis terrarum, & abominationibus eorum, Chananzæi videlicet, & Hethæi, & Pherezæi, & Iebusæi, & Ammonitarum, & Moabitarum, & Ægyptiorum, & Amorrhæorum:

2 Tulerunt enim de filiabus eorum sibi, & filiis suis, & commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum: manus etiam principum & magistratum fuit in transgressione hac prima.

3 Cumque audissem sermonem istum, scidi pallium meum & tunicam, & evelli capillos capitis mei & barbæ, & sedi mœrens.

4 Convenerunt autem ad me omnes, qui timebant verbum Dei Israel, pro transgressione eorum qui de captivitate venerant, & ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum:

5 Et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, & scisso pallio & tunica, curvavi genna mea, & expandi manus meas ad Dominum Deum meum,

6 Et dixi: Deus meus confundor & erubesco levare faciem meam ad te: quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, & delicta nostra creverunt usque ad caelum,

7 A diebus patrum nostrorum: sed & nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hæc, & in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi, & reges nostri, & sacerdotes nostri, in manum regum terrarum, & in gladium, & in captivitatem, & in rapinam, & in confusionem vultus, sicut & die hæc.

8 Et nunc quasi parum & ad momentum facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum, ut dimitterentur nobis reliquiae, & daretur nobis paxillus in loco sancto ejus, & illuminaret oculos nostros Deus noster, & daret nobis vitam modicam in servitute nostra,

9 Quia servi sumus, & in servitute nostra non dereliquit nos Deus noster, sed inclinavit super nos misericordiam coram rege Persarum, ut daret nobis vitam, & sublimaret domum Dei nostri, & extrueret solitudines ejus, & daret nobis sepem in Iuda & Ierusalem.

10 Et tunc quid dicemus Deus noster post hæc? quia dereliquimus mandata tua,

¶ Deut.
7. 3. Quæ præcepisti in manu fervorum tuorum prophetarum, dicens: † Terra, ad quam vos ingredimini ut possideatis eam, terra immunda est, juxta immunditiam populorum, cæterarumque terrarum, abominationibus eorum qui repleverunt eam ab ore usque ad os in coinquinatione sua.

12 Nunc ergo filias vestras ne detis filiis eorum, & filias eorum ne accipiatis filiis vestris, & non queratis pacem eorum, & prosperitatem eorum, usque in æternum: ut confortemini, & comedatis quæ bona sunt terræ, & heredes habeatis filios vestros usque in seculum.

13 Et post omnia quæ venerunt super nos in operibus nostris pessimis, & in delicto nostro magno, quia tu Deus noster liberaisti nos de iniquitate nostra, & dedisti nobis salutem sicut est hodie,

14 Vt non converteremur, & irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia jungeremus cum populis abominationum istarum. Nunquid iratus es nobis usque, ad consummationem ne dimitteres nobis, reliquias ad salutem?

15 Domine Deus Israel justus es tu: quoniam derelicti sumus, qui salvaremur sicut die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro, non enim stari potest coram te super hoc.

CAPUT XI.

Esdra, convocatis filiis universis reprobis, præcepit repudiari uxores alienigenas: quod cum se facturos spondissent, recensentur qui huic operi præsent, & qui hujuscemodi matrimonia contraxerant.

1 Sic ergo orante Esdra, & implorante eo, & flente, & jacente ante templum Dei, collectus est ad eum de Israel cœtus grandis, & dicitur

virorum & mulierum, & puerorum, & flevit populus fletu multo.

2 Et respondit Sechenias filius Iehiel de filiis Ælam, & dixit Esdræ: Nos prævaricati sumus in Deum nostrum, & duximus uxores alienigenas de populis terræ: & nunc, si est pœnitentia in Israel super hoc,

3 Percutiamus fœdus cum Domino Deo nostro, ut projiciamus universas uxores, & eos qui de his nati sunt, juxta voluntatem Domini, & eorum qui timent præceptum Domini Dei nostri: secundum legem fiat.

4 Surge, tuum est decernere, nosque erimus tecum: confortare, & fac.

5 Surrexit ergo Esdras, & adjuravit principes sacerdotum & Levitarum, & omnem Israel, ut facerent secundum verbum hoc, & juraverunt.

6 Et surrexit Esdras ante domum Dei, & abiit ad cubiculum Iohanan filii Eliasib, & ingressus est illuc, panem non comedit, & aquam non bibit: Iugebat enim transgressionem eorum, qui venerant de captivitate.

7 Et missa est vox in Iuda, & in Ierusalem omnibus filiis transmigrætionis, ut congregarentur in Ierusalem:

8 Et omnis qui non venerit in tribus diebus juxta consilium principum & seniorum, auferetur universa substantia ejus, & ipse abjicietur de cœtu transmigrætionis.

9 Convenerunt igitur omnes viri Iuda & Benjamin in Ierusalem tribus diebus, ipse est mensis novus, vigesimo die mensis: & sedit omnis populus in platea domus Dei, tremantes pro peccato, & pluviis.

10 Et surrexit Esdras sacerdos, & dixit ad eos: Vos transgressi estis, & duxistis uxores alienigenas, ut adderetis super delictum Israel.

11 Et nunc date confessionem Domino Deo patrum vestrorum, & facite placitum ejus, & separamini à populis terræ, & ab uxoribus alienigenis.

12 Et respondit universa multitudo, dixitque voce magna: juxta verbum tuum ad nos, sic fiat.

13 Verumtamen quia populus multus est, & tempus pluviarum, & non sustinemus stare foris, & opus non est diei unius vel duorum (vehementer quippe peccavimus in sermone isto)

14 Constituantur principes in universa multitudine: & omnes in civitatibus nostris qui duxerunt uxores alienigenas, veniant in temporibus

Ratu-

2271

statutis , & cum his seniores per civitatem & civitatem , & iudices ejus , donec avertatur ira Dei nostri à nobis super peccato hoc.

15 Igitur Ionathau filius Azahel , & Iafia filius Thecæ , steterunt super hoc , & Mesollam & Sebethai Levites adjuverunt eos :

16 Feceruntque sic filii transmigrationis. Et abierunt , Esdras sacerdos , & viri principes familiarum , in domos patrum suorum , & omnes per nomina sua , & federunt in die primo mensis decimi ut quærent rem.

17 Et consummati sunt omnes viri , qui duxerant uxores alienigenas , usque ad diem primam mensis primi.

18 Et inventi sunt de filiis sacerdotum qui duxerant uxores alienigenas. De filiis Iosue filii Iosedec , & fratres ejus , Maasia , & Eliezer , & Iarib , & Godolia.

19 Et dederunt manus suas ut ejicerent uxores suas , & pro delicto suo arietem de ovibus offerrent.

20 Et de filiis Emmer , Hanani , & Zebedia.

21 Et de filiis Harim , Maasia , & Elia , & Semeia , & Iehiel , & Ozias.

22 Et de filiis Pheshur , Elioënai , Maasia , Ismael , Nathanael , Iozabed , & Elasa.

23 Et de filiis Levitarum , Iozabed , & Semei , & Celaia , ipse est Calita , Pharaia , Iuda , & Eliezer.

24 Et de cantoribus , Eliasib. Et de janitoribus , Sellum , & Telem , & Vri.

25 Et ex Israel , de filiis Pharos , Remeia , & Iezia , & Melchia , & Miamin , & Eliezer , & Melchia , & Baneæ.

26 Et de filiis Ælam , Mathania , Zacharias , & Iehiel , & Abdi , & Ierimoth , & Elia.

27 Et de filiis Zethua , Elioënai , Eliasib , Mathania , & Ierimuth , & Zabad , & Aziza.

28 Et de filiis Bebai , Iohanan , Hanania , Zabbai , Athalai.

29 Et de filiis Bani , Mesollam , & Melluch , & Adaja , Iafub , & Saal , & Ramoth.

30 Et de filiis Phahath Moab , Edna , & Chalal , Banaias , & Maasias , Mathanias , Beseleel , Bennui , & Manasse.

31 Et de filiis Herem , Eliezer , Iosue , Melchias , Semeias , Simeon.

32 Benjamin , Maloch , Samarias.

33 Et de filiis Hasom , Mathanai , Mathatha , Zabad , Eliphelet , Iermai , Manasse , Semei.

34 De filiis Bani , Maaddi , Amram , & Vel ,

- 35 Baneas, & Badaias, Cheliam.
 36 Vania, Marimurh, & Eliahb.
 37 Mathanias, Mathanai, & Iasi.
 38 Et Bani, & Bennui, Semei.
 39 Et Salmias, & Nathan, & Adaias.
 40 Et Mechuëdebai, Sifai, Sarai.
 41 Ezrel, & Selemian, Semeria.
 42 Sellum, Amaria, Ioseph.
 43 De filiis Nebo, Iehiel, Mathathias, Zabad,
 Zabina, Ieddu, & Ioel, & Banaia.
 44 Omnes hi acceperant uxores alienigenas, &
 fuerunt ex eis mulieres, quæ pepererant filios.

L I B E R

N E H E M I Æ,

Q V I E T

E S D R Æ S E C V N D V S

dicitur.

C A P V T I.

Nehemias Artaxerxis pincerna, audita Iudeorum, qui à captivitate residui erant, afflictione, flet, ac multis diebus jejumat, populi peccata confitens, & misericordiam à Deo petens.

1 **V**erba Nehemias filii Helchias. Et factum est in mense Casleu, anno vigesimo, & ego eram in Sufis castro.

2 Et venit Hanani unus de fratribus meis, ipse & viri ex Iuda; & interrogavi eos de Iudæis, qui remanserant & supererant de captivitate, & Ierusalem.

3 Et dixerunt mihi: Qui remanserunt, & relictæ sunt de captivitate ibi in provincia, in afflictione magna sunt, & in opprobrio: & murus Ierusalem dissipatus est, & portæ ejus combustæ sunt igni.

4 Cumque audissem verba hujuscemodi, fedi, & flevi, & luxi diebus multis: jejunabam, & orabam aure faciem Dei cæli.

5 Et dixi: † Quæso Domine Deus cæli fortis, † *Dan. 9.*
 magne arque terribilis, qui custodis pactum & mi-
 sericordiam cum his qui te diligunt, & custodiunt
 mandata tua: 4.

6 Fiant aures tuæ auscultantes, & oculi tui aperti, ut audias orationem servi tui, quam ego oro coram te hodie, nocte & die, pro filiis Israel servis tuis: & confiteor pro peccatis filiorum

Israel, quibus peccaverunt tibi : ego & domus patris mei peccavimus.

7 Vanitate seducti sumus, & non custodivimus mandatum tuum, & ceremonias, & judicia, quae praecipisti Moyfi famulo tuo.

8 Memento verbi, quod mandasti Moyfi servo tuo, dicens : Cum transgressi fueritis, ego dispergam vos in populos :

9 Et si revertamini ad me, & custodiatis praecipita mea, & faciatis ea ; etiamsi abducti fueritis ad extrema caeli, inde congregabo vos, & reducam in locum, quem elegi ut habitaret nomen meum ibi.

10 Et ipsi servi tui, & populus tuus : quos redemisti in fortitudine tua magna, & in manu tua valida.

11 Obsecro Domine, sit auris tua attendens ad orationem servorum tuorum, qui volunt timere nomen tuum : & dirige servum tuum hodie, & da ei misericordiam ante virum hunc. Ego enim eram pincerna regis.

C A P V T I I.

Nehemias impetratis à rege litteris venit Ierosolymam, & ad murorum instaurationem hortatur, & incumbit, frustra frementibus hostibus.

1 **F**actum est autem in mense Nisan, anno vigesimo Artaxerxis regis : & vinum erat ante eum, & levavi vinum, & dedi regi : & eram quasi languidus ante faciem ejus.

2 Dixitque mihi rex : Quare vultus tuus tristis est, cum te aegrotum non videam ? non est hoc frustra, sed malum nescio quod in corde tuo est. Et animi valde, ac nimis :

3 Et dixi regi : Rex in aeternum vive : quare non moereat vultus meus, quia civitas domus sepulchrorum patris mei deserta est, & portae ejus combustae sunt igni ?

4 Et ait mihi rex : Pro qua re postulas ? Et oravi Deum caeli,

5 Et dixi ad regem : Si videtur regi bonum, & si placet servus tuus ante faciem tuam, ut mittas me in Iudaeam, ad civitatem sepulchri patris mei, & aedificabo eam.

6 Dixitque mihi rex, & regina quae sedebat juxta eum : Usque ad quod tempus erit iter tuum, & quando revertêris ? Et placuit ante vultum regis, & misit me : & constitui ei tempus.

7 Et dixi regi : Si regi videtur bonum, epistolas det mihi ad duces regionis trans flumen, ut traducant me, donec veniam in Iudaeam :

8 Et epistolam ad Asaph custodem saltus regis , ut det mihi ligna , ut tegere possim portas turris domus , & muros civitatis , & domum , quam ingressus fuero. Et dedit mihi rex juxta manum Dei mei bonam mecum.

9 Et veni ad duces regionis trans flumen, dedique eis epistolas regis. Miserat autem rex mecum principes militum , & equites.

10 Et audierunt , Sanaballat Horonites , & Tobias servus Ammanites : & contristati sunt afflictione magna , quod venisset homo , qui quæreret prosperitatem filiorum Israel.

11 Et veni Jerusalem , & eram ibi tribus diebus.

12 Et surrexi nocte ego , & viri pauci mecum , & non indicavi cuiquam quid Deus dedisset in corde meo ut facerem in Jerusalem , & jumentum non erat mecum , nisi animal , cui sedebam.

13 Et egressus sum per portam vallis nocte , & ante fontem draconis , & ad portam stercoris , & considerabam murum Jerusalem dissipatum , & portas ejus consumptas igni.

14 Et transivi ad portam fontis , & ad aquæductum regis , & non erat locus jumento , cui sedebam , ut transiret.

15 Et ascendi per torrentem nocte , & considerabam murum , & reversus veni ad portam vallis , & redii.

16 Magistratus autem nesciebant quo abissem , aut quid ego facerem : sed & Judæis & sacerdotibus , & optimatibus , & magistratibus , & reliquis qui faciebant opus , usque ad id loci nihil indicaveram.

17 Et dixi eis : Vos nostis afflictionem in qua sumus ; quia Jerusalem deserta est , & portæ ejus consumptæ sunt igni : venite , & ædificemus muros Jerusalem , & non simus ultra opprobrium.

18 Et indicavi eis manum Dei mei , quod esset bona mecum , & verba regis , quæ locutus esset mihi , & ajo : Surgamus & ædificemus. Et confortatæ sunt manus eorum in bono.

19 Audierunt autem , Sanaballat Horonites , & Tobias servus Ammanites , & Gosem Arabs , & subsannaverunt nos , & despexerunt , dixeruntque : Quæ est hæc res , quam facitis ? numquid contra regem vos rebellatis ?

20 Et reddidi eis sermonem , dixique ad eos : Deus cæli ipse nos juvat , & nos servi ejus sumus : surgamus & ædificemus : vobis autem non est passus , & justitia , & memoria in Jerusalem.

*Ierusalem in muris , turribus , ac portis , ædificatur
à variis qui hic recensentur .*

1 **E**T surrexit Eliasib sacerdos magnus , & fratres ejus & sacerdotes , & ædificaverunt portam gregis : ipsi sanctificaverunt eam , & statuerunt valvas ejus , & usque ad turrim centum cubitorum sanctificaverunt eam , usque ad turrim Hananeel .

2 Et juxta eum ædificaverunt viri Iericho : & juxta eum ædificavit Zachur filius Amri .

3 Portam autem piscium ædificaverunt filii Asuaa : ipsi texerunt eam , & statuerunt valvas ejus , & seras , & vectes . Et juxta eos ædificavit Marimuth filius Vriæ , filii Accus .

4 Et juxta eum ædificavit Mosollam filius Barachiaë , filii Mesezebel : & juxta eos ædificavit Sadoc filius Baana :

5 Et juxta eos ædificaverunt Thecueni : optimates autem eorum non supposuerunt colla sua in opere Domini sui .

6 Et portam veterem ædificaverunt , Iojada filius Phasea , & Mosollam filius Besodia : ipsi texerunt eam , & statuerunt valvas ejus , & seras , & vectes :

7 Et juxta eos ædificaverunt Meltias Gabaonites , & Iadon Meronathites , viri de Gabaon & Maspha , pro duce qui erat in regione trans flumen .

8 Et juxta eum ædificavit Eziel filius Aria aurifex : & juxta eum ædificavit Ananias filius pigmentarii : & dimiserunt Ierusalem usque ad murum plateæ latioris .

9 Et juxta eum ædificavit Raphaia filius Hur , princeps vici Ierusalem .

10 Et juxta eum ædificavit Iedaia filius Haromaph contra domum suam : & juxta eum ædificavit Hattus filius Haseboniaë .

11 Mediam partem vici ædificavit Melchias filius Herem , & Hasub filius Phahath Moab , & turrim furnorum .

12 Et juxta eum ædificavit Sellum filius Alohes princeps mediæ partis vici Ierusalem , ipse & filiaë ejus .

13 Et portam vallis ædificavit Hanun , & habitatores Zanoë : ipsi ædificaverunt eam , & statuerunt valvas ejus , & seras , & vectes , & mille cubitos in muro usque ad portam sterquilini .

14 Et portam sterquilini ædificavit Melchias filius

filius Rechab, princeps vici Bethacharam: ipse ædificavit eam, & statuit valvas ejus, & feras, & vectes.

15 Et portam fontis ædificavit Sellum filius Cholhoza, princeps pagi Maspha: ipse ædificavit eam, & texit, & statuit valvas ejus, & feras, & vectes, & muros piscinæ Siloë in hortum regis, & usque ad gradus, qui descendunt de civitate David.

16 Post eum ædificavit Nehemias filius Azboc, princeps dimidiæ partis vici Bethsâr, usque contra sepulchrum David, & usque ad piscinam, quæ grandi opere constructa est, & usque ad domum fortium.

17 Post eum ædificaverunt Levitæ, Rehum filius Benni: post eum ædificavit Hasebias princeps dimidiæ partis vici Ceila in vico suo.

18 Post eum ædificaverunt fratres eorum, Bavai filius Enadad, princeps dimidiæ partis Ceilæ.

19 Et ædificavit juxta eum Azer filius Iosue, princeps Maspha, mensuram secundam, contra adscensum firmissimi anguli.

20 Post eum in monte ædificavit Baruch filius Zachai mensuram secundam, ab angulo usque ad portam domus Eliasib sacerdotis magni.

21 Post eum ædificavit Merimuth filius Vriæ filii Haccus, mensuram secundam, à porta domus Eliasib, donec extenderetur domus Eliasib.

22 Et post eum ædificaverunt sacerdotes, viri de campestribus Iordanis.

23 Post eum ædificavit Benjamin & Hasub contra domum suam: & post eum ædificavit Azarias filius Maasæ filii Ananiæ contra domum suam.

24 Post eum ædificavit Benni filius Henadad mensuram secundam, à domo Azariæ usque ad flexuram, & usque ad angulum.

25 Phalel filius Ozi contra flexuram & turrin, quæ eminet de domo regis excelsa, id est, in atrio carceris: post eum Phadala filius Pharos.

26 Nathinæi autem habitabant in Ophel usque contra portam aquarum ad orientem, & turrin, quæ prominebat.

27 Post eum ædificaverunt Thecueni mensuram secundam è regione, à turre magna & eminente usque ad murum templi.

28 Sursum autem à porta equorum ædificaverunt sacerdotes, unusquisque contra domum suam.

29 Post eos ædificavit Sadoc filius Emmer contra domum suam. Et post eum ædificavit Semaia filius Secheuiæ, custos portæ orientalis.

30 Post eum ædificavit Hanania filius Selemiæ, & Hanun filius Seleph sextus, mensuram secundam: post eum ædificavit Mosollam filius Barachia, contra gazophylacium suum. Post eum ædificavit Melchias filius aurificis usque ad domum Nathinæorum, & scruta vendentium contra portam judicalem, & usque ad coenaculum anguli.

31 Et inter coenaculum anguli in porta gregis ædificaverunt aurifices & negotiatores.

CAPUT IV.

Adversantibus Sanaballat & Tobia cum ceteris gentibus, Iudæi altera manu ædificant, altera gladium tenent; & Nehemia contra illorum subsannationes & insidias, Deum orante, opus perficitur.

1 **F**Actum est autem, cum audisset Sanaballat quod ædificaremus murum, iratus est valde: & motus nimis subsannavit Iudæos,

2 Et dixit coram fratribus suis, & frequentia Samaritanorum: Quid Iudæi faciunt imbecilles? Num dimittent eos gentes? Num sacrificabunt, & complebunt in una die? Numquid ædificare poterunt lapides de acervis pulveris qui combusti sunt?

3 Sed & Tobias Ammanites proximus ejus, ait: Ædificent: si ascenderit vulpes, transiliet murum eorum lapideum.

4 Audi Deus noster, quia facti sumus despectui: converte opprobrium super caput eorum, & da eos in despectionem in terra captivitatis.

5 Ne operias iniquitatem eorum, & peccatum eorum coram facie tua non deleatur, quia irriserunt ædificantes.

6 Itaque ædificavimus murum, & conjunximus rotum usque ad partem dimidiam: & provocatum est cor populi ad operandum.

7 Factum est autem, cum audisset Sanaballat, & Tobias, & Arabes, & Ammonitæ, & Azotii, quod obducta esset cicatrix muri Jerusalem, & quod coepissent interrupta concludi, irati sunt nimis.

8 Et congregati sunt omnes pariter, ut venirent, & pugnarent contra Jerusalem, & molirentur insidias.

9 Et oravimus Deum nostrum, & posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos.

10 Dixit autem Iudas: Debilitata est fortitudo portantis, & humus nimia est, & nos non potestimus ædificare murum.

11 Et dixerunt hostes nostri: Nesciant, & ignorant,

rent, donec veniamus in medium eorum, & interficiamus eos, & cessare faciamus opus.

12 Factum est autem, venientibus Iudæis, qui habitabant juxta eos, & dicentibus nobis per decem vices, ex omnibus locis quibus venerant ad nos,

13 Statui in loco post murum per circuitum populum in ordinem cum gladiis suis, & lanceis, & arcibus.

14 Et perspexi atque surrexi: & ajo ad optimates & magistratus, & ad reliquam partem vulgi: Nolite timere à facie eorum. Domini magni & terribilis memento, & pugnate pro fratribus vestris, filiis vestris, & filiabus vestris, & uxoribus vestris, & domibus vestris.

15 Factum est autem, cum audissent inimici nostri nuntiatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros, unusquisque ad opus suum.

16 Et factum est à die illa, media pars juvenum eorum faciebat opus, & media parata erat ad bellum, & lanceæ, & scuta, & arcus, & loriceæ, & principes post eos in omni domo Iuda,

17 Ædificantium in muro, & portantium onera, & imponentium: una manu sua faciebat opus, & altera tenebat gladium:

18 Ædificantium enim unusquisque gladio erat accinctus ienes. Et ædificabant, & clangebant buccina juxta me.

19 Et dixi ad optimates, & ad magistratus, & ad reliquam partem vulgi: Opus grande est & latum, & nos separati sumus in muro procul alter ab altero:

20 In loco quocumque audieritis clangorem tubæ, illuc concurrite ad nos: Deus noster pugnabit pro nobis.

21 Et nos ipsi faciamus opus: & media pars nostrum teneat lanceas, ab ascensu auroræ, donec egrediantur astra.

22 In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum puero suo maneat in medio Ierusalem, & sint vobis vices per noctem, & diem, ad operandum.

23 Ego autem & fratres mei, & pueri mei, & custodes, qui erant post me, non deponebamus vestimenta nostra: unusquisque tantum nudabatur ad baptismum.

C A P V T V.

In magna inopia Nehemias divites avaros increpat, usurasque prohibet, sua indigentibus

*sponte elargiens: itaque hanc operis remoram sub-
mover.*

1 **E**T factus est clamor populi & uxorum ejus
magnus, adversus fratres suos Iudæos.

2 Et erant qui dicerent: Filii nostri, & filiae
nostrae multae sunt nimis: accipiamus pro pretio
eorum frumentum, & comedamus, & vivamus.

3 Et erant qui dicerent: Agros nostros, & vi-
neas, & domos nostras opponamus, & accipiamus
frumentum in fame.

4 Et alii dicebant: Mutuo sumamus pecunias in
tributa regis, demusque agros nostros & vineas:

5 Et nunc sicut carnes fratrum nostrorum, sic
carnes nostrae sunt: & sicut filii eorum, ita & filii
nostri. ecce nos subjugamus filios nostros & filias
nostras in servitutem, & de filiabus nostris sunt
famulae, nec habemus unde possint redimi, & agros
nostros, & vineas nostras alii possident.

6 Et iratus sum nimis cum audissem clamorem
eorum secundum verba haec:

7 Cogitavitque cor meum mecum: & increpavi
optimates & magistratus, & dixi eis: Vsurasne
singuli a fratribus vestris exigitis? Et congregavi
adversum eos concionem magnam,

8 Et dixi eis: Nos, ut scitis, redemimus fratres
nostros Iudæos, qui venditi fuerant gentibus, se-
cundum possibilitatem nostram: & vos igitur ven-
detis fratres vestros, & redimemus eos? Et silue-
runt, nec invenerunt quid responderent.

9 Dixique ad eos: Non est bona res, quam fa-
citis: quare non in timore Dei nostri ambulatis, ne
exprobretur nobis a gentibus inimicis nostris?

10 Et ego, & fratres mei, & pueri mei, commo-
davimus plurimis pecuniam & frumentum: non re-
petamus in commune istud, & alienum conceda-
mus, quod debetur nobis.

11 Reddite eis hodie agros suos, & vineas suas,
& oliveta sua, & domos suas: quia potius &
centesimam pecuniae, frumenti, vini, & olei, quam
exigere soletis ab eis, date pro illis.

12 Et dixerunt: Reddemus, & ab eis nihil quae-
remus: sicque faciemus ut loqueris. Et vocavi sa-
cerdotes, & adjuravi eos, ut facerent juxta quod
dixeram.

13 Insuper excussi sinum meum, & dixi: Sic
excutiat Deus omnem virum, qui non compleverit
verbum istud de domo sua, & de laboribus suis:
sic excutiat, & vacuus fiat. Et dixit universa mul-
titude: Amen. Et laudaverunt Deum. Fecit ergo
populus sicut erat dictum.

14 A die autem illa, qua præceperat rex mihi ut essem dux in terra Iuda, ab anno vigesimo usque ad annum trigessimum secundum Artaxerxis regis, per annos duodecim, ego & fratres mei annonas, quæ ducibus debebantur, non comedimus.

15 Duces autem primi, qui fuerant ante me, gravaverunt populum, & acceperunt ab eis, in pane, & vino, & pecunia, quotidie siclos quadraginta: sed & ministri eorum depræsterunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei:

16 Quin potius in opere muri ædificavi, & agrum non emi, & omnes pueri mei congregati ad opus erant.

17 Iudæi quoque & magistratus, centum quinquaginta viri, & qui veniebant ad nos de gentibus quæ in circuitu nostro sunt, in mensa mea erant.

18 Parabatur autem mihi per dies singulos bos unus, arietes sex electi, exceptis volatilibus, & inter dies decem vina diversa, & alia multa tribuebam: insuper & annonas ducatus mei non quæsivi: valde enim attenuatus erat populus.

19 Memento mei Deus meus in bonum, secundum omnia quæ feci populo huic.

C A P V T V I.

Sanaballat cum sociis Nehemiam ad fœdus insidiosis litteris invitans, minatur accusationem de affectato regno, ac sic ædificationem impedire nitens, non terret, nec immutat propositum Nehemiam: completoque muro, timuerunt omnes finitimæ gentes.

1 **F**ACTUM est autem, cum audisset Sanaballat, & Tobias, & Gosses Arab, & cæteri inimici nostri, quod ædificassem ego murum, & non esset in ipso residua interruptio (usque ad tempus autem illud valvas non posueram in portis.)

2 Miserunt Sanaballat & Gosses ad me, dicentes: Veni, & percutiamus fœdus pariter in viculis in campo Ono. Ipsi autem cogitabant ut facerent mihi malum.

3 Misi ergo ad eos nuntios, dicens: Opus grande ego facio, & non possum descendere: ne forte negligatur, cum venero & descendero ad vos.

4 Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per quattuor vices: & respondi eis juxta sermonem priorem.

5 Et misit ad me Sanaballat juxta verbum prius quinta vice puerum suum, & epistolam habebat in manu sua scriptam hoc modo:

6 **I**N GENTIBVS auditum est, & Gosses dixit, quod tu & Iudæi cogitetis rebellare, & propterea ædifices murum, & levare te velis super eos regem: propter quam causam

7 Et prophetas posueris , qui prædicent de te in Ierusalem, dicentes : Rex in Iudæa est. Auditurus est rex verba hæc : idcirco nunc veni , ut ineamus consilium pariter.

8 Et mihi ad eos, dicens : Non est factum secundum verba hæc , quæ tu loqueris : de corde enim tuo tu componis hæc.

9 Omnes enim hi terrebant nos, cogitantes quod cessarent manus nostræ ab opere , & quiesceremus. Quam ob causam magis confortavi manus meas :

10 Et ingressus sum domum Semaiaæ filii Dalaiaæ filii Metabeel secreto. Qui ait : Tractemus nobiscum in domo Dei in medio templi , & claudamus portas aedis : quia venturi sunt ut interficiant te, & nocte venturi sunt ad occidendum te.

11 Et dixi : Num quisquam similis mei fugit ? & quis ut ego ingredietur templum , & vivet ? non ingrediar.

12 Et intellexi quod Deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locutus esset ad me , & Tobias & Sanaballat conduxissent eum.

13 Acceperat enim pretium, ut territus facerem, & peccarem, & haberent malum , quod exprobrarent mihi.

14 Memento mei Domine pro Tobia & Sanaballat , juxta opera eorum talia ; sed & Noadiaæ prophete, & ceterorum prophetarum, qui terrebant me.

15 Completus est autem murus vigesimoquinto die mensis Elul, quinquaginta duobus diebus.

16 Factum est ergo cum audissent omnes inimici nostri, ut timerent universæ gentes , quæ erant in circuitu nostro, & conciderent intra semetipsos, & scirent quod à Deo factum esset opus hoc.

17 Sed & in diebus illis , multæ optimatum Iudæorum epistolæ mittebantur ad Tobiam , & à Tobia veniebant ad eos.

18 Multi enim erant in Iudæa habentes iuramentum ejus, quia gener erat Secheniaæ filii Area , & Iohanan filius ejus acceperat filiam Mosollam filii Barachiaæ :

19 Sed & laudabant eum coram me , & verba mea nuntiabant ei : & Tobias mittebat epistolas ut timeret me.

C A P V T V I I .

Per Nehemiam constituuntur custodes in Ierusalem, deinde convocato populo recensentur hi qui primum ascenderant Ierusalem, una cum jumentis ipsorum, danturque munera ad opus ædificationis.

Ecli. 49.
15.

1 Postquam autem ædificatus est murus , & posui valvas , & recensui janitores , & cantores , & Levitas :

2 Præ-

2 Præcepi Hanani fratri meo , & Hananiæ principi domus de Ierufalem (ipfe enim quali vir verax & timens Deum plus ceteris videbatur.)

3 Et dixi eis : Non aperiantur portæ Ierufalem ufque ad calorem folis. Cumque adhuc affifterent, claufæ portæ funt, & oppilatae : & pofui cufodes de habitatoribus Ierufalem, fingulos per vices fuas, & unumquemque contra domum fuam.

4 Civitas autem erat lata nimis & grandis , & populus parvus in medio ejus , & non erant domus ædificatæ.

5 Deus autem dedit in corde meo , & congregavi optimates , & magistratus , & vulgus , ut receufferem eos : & inveni librum census eorum, qui ascenderant primum , & inventum eft fcriptum in eo.

6 † Ifti filii provinciæ , qui ascenderunt de captivitate migrantium , quos tranftulerat Nabuchodonofor rex Babylonis, & reverfi funt in Ierufalem, & in Iudæam, unusquisque in civitatem fuam.

7 Qui venerunt cum Zorobabel , Iofue , Nehemias, Azarias, Raamias, Nahamani, Mardocheus, Belfam , Mefpharat , Begoai , Nahum , Baana. Numerus virorum populi Ifrael :

8 Filii Pharos, duo millia centum feptuaginta :

9 Filii Sapharia , trecenti feptuaginta duo :

10 Filii Area , fexcenti quinquaginta duo ;

11 Filii Phahathmoab filiorum Iofue & Ioab, duo millia oſtingenti decem & octo :

12 Filii Ælam , mille ducenti quinquaginta quatuor :

13 Filii Zethua, oſtingenti quadragintaquinque :

14 Filii Zachai , feptingenti fexaginta :

15 Filii Bannui , fexcenti quadraginta octo :

16 Filii Bebai , fexcenti viginti octo :

17 Filii Azgad, duo millia trecenti viginti duo :

18 Filii Adonicam , fexcenti fexaginta feptem :

19 Filii Beguai , duo millia fexaginta feptem :

20 Filii Adin, fexcenti quinquaginta quinque :

21 Filii Ater , filii Hezecie , nonaginta octo :

22 Filii Hafem , trecenti viginti octo :

23 Filii Befai , trecenti vigintiquatuor :

24 Filii Hareph , centum duodecim :

25 Filii Gabauon , nonagintaquinque :

26 Filii Bethlehem & Netupha , centum octoginta octo.

27 Viri Anathoth , centum viginti octo.

28 Viri Bethazmoth , quadragintaduo.

29 Viri Cariathiarim , Cephira , & Beroth, feptingenti quadraginta tres.

30 Viri Rama & Geba , fexcenti viginti unus.

- 31 Viri Machmas , centum vigintiduo.
- 32 Viri Bethel & Hai , centum vigintitres.
- 33 Viri Nebo alterius , quinquagintaduo.
- 34 Viri Ælam alterius , mille ducenti quinquagintaquattuor.
- 35 Filii Harem , trecenti viginti.
- 36 Filii Iericho , trecenti quadragintaquinque.
- 37 Filii Lod Hadid & Ouo , septingenti vigintiunus.
- 38 Filii Senaa , tria millia nongenti triginta.
- 39 Sacerdotes : Filii Idaia in domo Iosue , nongenti septuagintatres.
- 40 Filii Emmer , mille quinquagintaduo.
- 41 Filii Phashur , mille ducenti quadraginta septem.
- 42 Filii Arem , mille decem & septem. Levitæ :
- 43 Filii Iosue & Cedmihel filiorum.
- 44 Odvæ , septuagintaquattuor. Cantores :
- 45 Filii Afaph , centum quadraginta octo.
- 46 Ianitores : Filii Sellum , filii Ater , filii Telmon , filii Accub , filii Hatita , filii Sobai , centum triginta octo.
- 47 Nathinæi : filii Soha , filii Hafupha , filii Tebbaoth ,
- 48 Filii Ceros , filii Siaan , filii Phadon , filii Lebana , filii Hagaba , filii Selmai ,
- 49 Filii Hanan . filii Geddel , filii Gaher ,
- 50 Filii Raasia , filii Rafin , filii Necoda ,
- 51 Filii Gezem , filii Aza , filii Phasea ,
- 52 Filii Befai , filii Munim , filii Nephuffim ,
- 53 Filii Bacbuc , filii Hacupha , filii Harhur ,
- 54 Filii Besloth , filii Mahida , filii Harfa ,
- 55 Filii Bercos , filii Sifara , filii Thema ,
- 56 Filii Nafia , filii Hatipha ,
- 57 Filii fervorum Salomonis , filii Sothai , filii Sophereth , filii Pharida ,
- 58 Filii Iahala , filii Darcon , filii Ieddel ,
- 59 Filii Saphatia , filii Hatil , filii Phochereth , qui erat ortus ex Sabaim , filio Amon.
- 60 Omnes Nathinæi , & filii fervorum Salomonis , trecenti nonagintaduo.
- 61 Hi sunt autem , qui ascenderunt de Thelmela , Thelharfa , Cherub , Addon , & Emmer : & non potuerunt indicare domum patrum suorum , & semen suum , utrum ex Israel essent.
- 62 Filii Dalafia , filii Tobia , filii Necoda , sexcenti quadragintaduo.
- 63 Et de sacerdotibus , filii Habia , filii Accos , filii Berzellai , qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem : & vocatus est nomine eorum.

64 Hi quæsierunt scripturam suam in censu, & non invenerunt; & ejeti sunt de sacerdotio.

65 Dixitque Atherfacha eis ut non manducarent de Sanctis sanctorum, donec starei Sacerdos doctus & eruditus.

66 Omnis multitudo quasi vir unus, quadragintaduo millia trecenti sexaginta:

67 Absque servis & ancillis eorum, qui erant septem millia trecenti trigintaseptem, & inter eos cantores, & cantatrices, ducenti quadraginta quinque.

68 Equi eorum, septingenti trigintasex: muli eorum, ducenti quadragintaquinque:

69 Cameli eorum, quadringenti trigintaquinque: asini, sex millia septingenti viginti.

Hucusque refertur quæ in commentario scriptum fuerit, ex Nehemias historia recitur.

70 Nonnulli autem de principibus familiarum dederunt in opus. Atherfacha dedit in thesaurum auri drachmas mille, phialas quinquaginta, tunicas sacerdotales quingentas triginta.

71 Et de principibus familiarum dederunt in thesaurum operis, auri drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia ducentas.

72 Et quod dedit reliquus populus, auri drachmas viginti millia, & argenti mnas duo millia, & tunicas sacerdotales sexaginta septem.

73 Habitaverunt autem sacerdotes, & Levitæ, & janitores, & cantores, & reliquum vulgus, & Nathinæi, & omnis Israel, in civitatibus suis.

C A P V T V I I I.

Esdras distincte populo verba Legis recitat explicatque, facto per Levitas silentio, & contristatum populum Nehemias consolatur, allatisque sronibus celebrant septem diebus festum tabernaculorum; legente singulis diebus Esdra in libro Legis.

1 **E**T venerat mensis septimus: filii autem Israel erant in civitatibus suis. Congregatusque est omnis populus quasi vir unus, ad plateam quæ est ante portam aquarum: & dixerunt Esdræ scribæ ut afferret librum legis Moyfi, quam præceperat Dominus Israeli.

2 Attulit ergo Esdras sacerdos legem coram multitudine virorum & mulierum, cunctisque qui poterant intelligere, in die prima mensis septimi.

3 Et legit in eo aperte in platea quæ erat ante portam aquarum, de mane usque ad mediam diem, in conspectu virorum & mulierum & sapientium: & aures omnis populi erant erectæ ad librum.

4 Stetit autem Esdras scriba super gradum ligneum , quem fecerat ad loquendum : & steterunt iuxta eum , Mathathias , & Semeia , & Ania , & Vria , & Helcia , & Maasia , ad dexteram ejus : & ad sinistram , Phadaia , Misael , & Melchia , & Hasum , & Hasbadana , Zacharia , & Mosollam .

5 Et aperuit Esdras librum coram omni populo , super univcrsum quippe populum emiuebat : & cum aperuisset eum , stetit omnis populus .

6 Et benedixit Esdras Domino Deo magno : & respondit omnis populus : Amen , Amen : elevans manus suas . & incurvati sunt , & adoraverunt Deum prout in terram .

7 Porro Iosue , & Bani , & Serebia , Iaminu , Accub , Septhai , Odia , Maasia , Celita , Azarias , Iozabed . Hanan , Phalaia , Levitæ , silentium faciebant in populo ad audiendam legem : populus autem stabat in gradu suo .

8 Et legerunt in libro legis Dei distincte , & aperte ad intelligendum : & intellexerunt cum legeretur .

9 Dixit autem Nehemias (ipse est Athersatha) & Esdras sacerdos & scriba , & Levitæ interpretantes universo populo : Dies sanctificatus est Domino Deo nostro , nolite lugere , & nolite flere . Flebat enim omnis populus cum audiret verba legis .

10 Et dixit eis : Ite , comedite pingua , & bibite mulsum , & mittite partes his qui non præparaverunt sibi : quia sanctus dies Domini est , & nolite contristari , gaudium etenim Domini est fortitudo nostra .

11 Levitæ autem silentium faciebant in omni populo , dicentes : Tacete , quia dies sanctus est , & nolite dolere .

12 Abiit itaque omnis populus , ut comederet & biberet , & mitteret partes , & faceret lætitiã magnã : quia intellexerant verba , quæ docuerat eos .

13 Et in die secundo congregati sunt principes familiarum universi populi , sacerdotes & Levitæ , ad Esdrã scribã , ut interpretaretur eis verba Legis .

14 Et invenerunt scriptum in Lege , præcepisse Dominum in manu Moyfi , ut habitent filii Israel in tabernaculis , in die solemni , mense septimo :

15 Et ut prædicent , & divulgent vocem in universis urbibus suis , & in Ierusalem , dicentes : Egredimini in montem , & afferte frondes olivæ , & frondes ligni pulcherrimi , frondes myrti , & ramos

ramos palmarum, & frondes ligni uermorosi, ut fiant tabernacula, sicut scriptum est.

16 Et egressus est populus, & attulerunt. Feceruntque sibi tabernacula unusquisque in domo suo, & in atriis suis, & in atriis domus Dei, & in platea portæ aquarum, & in platea portæ Ephraim.

17 Fecit ergo universa Ecclesia eorum qui redierant de captivitate, tabernacula, & habitaverunt in tabernaculis: non enim fecerant à diebus Iosue filii Nun taliter filii Israel usque ad diem illum. Et fuit lætitia magna nimis.

18 Legit autem in libro legis Dei per dies singulos, à die primo usque ad diem novissimum, & fecerunt sollempnitatem septem diebus, & in die octavo collectam juxta ritum.

CAPVT IX.

Populus in jejuniis & saccis penitens separat se ab alienigenis; Levitæ consentiunt Dei beneficia, Israelitarumque scelera, & pro populo orant, ac ita factans cum Domino seruiunt.

1 **I**N die autem vigesimoquarto mensis hujus, convenerunt filii Israel in jejuniis & in saccis, & humus super eos.

2 Et separatum est semen filiorum Israel ab omni filio alienigena: & steterunt, & confitebantur peccata sua, & iniquitates patrum suorum.

3 Et confurrexerunt ad standum: & legerunt in volumine legis Domini Dei sui, quater in die, & quater confitebantur, & adorabant Dominum Deum suum.

4 Surrexerunt autem super gradum Levitarum, Iosue, & Bani, & Cedmihel, Sabania, Bonni, Sarebias, Bani, & Chanani: & clamaverunt voce magna ad Dominum Deum suum.

5 Et dixerunt Levitæ, Iosue, & Cedmihel, Bonni, Hasebna, Serebia, Odaia, Sebnia, Phathahia: Surgite, benedicite Domino Deo vestro ab æterno usque in æternum: & benedicant nomini gloriæ tuæ excelso in omni benedictione & laude.

6 Tu ipse Domine solus, tu fecisti cælum, & cælum cælorum, & omnem exercitum eorum: terram, & universa quæ in ea sunt: maria, & omnia quæ in eis sunt: & tu vivificas omnia hæc, & exercitus cæli te adorat.

7 Tu ipse Domine Deus, qui elegisti Abraham, & eduxisti eum de igne Chaldæorum, & posuisti nomen ejus Abraham. † Gen. 11.31.

8 Et invenisti cor ejus fidele coram te : & percussisti cum eo foedus , ut dares ei terram Chanaanæ , Hethæi , & Amorrhæi , & Pherezæi , & Iebusæi , & Gergesæi , ut dares semini ejus : & implesti verba tua , quoniam justus es.

9 Et vidisti afflictionem patrum nostrorum in Ægypto : clamoremque eorum audisti super mare rubrum.

10 Et dedisti signa atque portenta in Pharaone , & in universis servis ejus , & in omni populo terræ illius : cognovisti enim quia superbe egerant contra eos : & fecisti tibi nomen , sicut & in hac die.

11 Et mare divisisti ante eos , & transierunt per medium maris in sicco : persecutores autem eorum projecisti in profundum , quasi lapidem in aquas validas.

12 Et in columna nubis ductor eorum fuisti per diem , & in columna ignis per noctem , ut appareret eis via , per quam ingrediebantur.

13 Ad montem quoque Sinai descendisti , & locutus es cum eis de cælo , & dedisti eis judicia recta , & legem veritatis , ceremonias , & præcepta bona :

14 Et sabbatum sanctificatum tuum ostendisti eis , & mandata , & ceremonias , & legem præcepisti eis in manu Moyti servi tui.

15 Panem quoque de cælo dedisti eis in fame eorum , & aquam de petra eduxisti eis sitientibus , & dixisti eis ut ingrederentur & possiderent terram , super quam levasti manum tuam , ut traderes eis.

16 Ipsi vero & patres nostri superbe egerunt , & induraverunt cervices suas , & non audierunt mandata tua.

17 Et noluerunt audire , & non sunt recordati mirabilium tuorum quæ feceras eis. Et induraverunt cervices suas , & dederunt caput ut converterentur ad servitutem suam , quasi per contentionem. Tu autem Deus propitius , clemens & misericors , longanimis & multæ miserationis , non dereliquisti eos ,

18 Et quidem cum fecissent sibi vitulum conflatilem , & dixissent : Iste est Deus tuus , qui eduxit te de Ægypto : feceruntque blasphemias magnas.

19 Tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto : columna nubis non recessit ab eis per diem , ut duceret eos in viam , & columna ignis per noctem , ut ostenderet eis iter per quod ingrederentur.

20 Et spiritum tuum bonum dedisti qui doceret eos , & manna tuum non prohibuisti ab ore eorum , & aquam dedisti eis in siti.

21 *Quadraginta annis pavisti eos in deserto, nihilque eis defuit: vestimenta eorum non inveteraverunt, & pedes eorum non sunt attriti.*

22 *Et dedisti eis regna, & populos, & partitus es eis sortes: & possederunt terram Schon, & terram regis Hesebon, & terram Og regis Basan.*

23 *Et multiplicasti filios eorum sicut stellas cæli, & adduxisti eos ad terram, de qua dixeras patribus eorum ut ingrederentur & possiderent.*

24 *Et venerunt filii, & possederunt terram, & humiliasti coram eis habitatores terræ Chananaeos, & dedisti eos in manu eorum, & reges eorum & populos terræ, ut facerent eis sicut placebat illis.*

25 *Ceperunt itaque urbes munitas, & humum pinguem, & possederunt domos plenas cunctis bonis, cisternas ab aliis fabricatas, vineas, & oliveta, & ligna pomifera multa: & comederunt, & saturati sunt, & impinguati sunt, & abundaverunt deliciis in bonitate tua magna.*

26 *Provocaverunt autem te ad iracundiam, & recesserunt à te, & projecerunt legem tuam post terga sua: & prophetas tuos occiderunt, qui contestabantur eos ut reverterentur ad te: feceruntque blasphemias grandes.*

27 *Et dedisti eos in manu hostium suorum, & afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis suæ clamaverunt ad te, & tu de cælo audisti, & secundum miserationes tuas multas dedisti eis salvatores, qui salvarent eos de manu hostium suorum.*

28 *Cumque requievisissent, reversi sunt ut facerent malum in conspectu tuo: & dereliquisti eos in manu inimicorum suorum, & possederunt eos. Conversique sunt, & clamaverunt ad te: tu autem de cælo exaudisti, & liberaisti eos in misericordiis tuis, multis temporibus.*

29 *Et contestatus es eos, ut reverterentur ad legem tuam. Ipsi vero superbe egerunt, & non audierunt mandata tua, & in iudiciis tuis peccaverunt, quæ faciet homo, & vivet in eis: & dederunt humerum recedentem, & cervicem suam induraverunt, nec audierunt.*

30 *Et protraxisti super eos annos multos, & contestatus es eos in spiritu tuo per manum prophetarum tuorum: & non audierunt, & tradidisti eos in manu populorum terrarum.*

31 *In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in consumptionem, nec dereliquisti eos: quoniam Deus miserationum, & clemens es tu.*

32 *Nunc itaque Deus noster magne, fortis, & terribilis, custodiens pactum & misericordiam, ne*

avertas à facie tua omnem laborem , qui invenit nos , reges nostros , & principes nostros , & sacerdotes nostros , & prophetas nostros , & patres nostros , & omnem populum tuum , à diebus regis Assur usque in diem hanc.

33 Et tu justus es in omnibus , quæ venerunt super nos : quia veritatem fecisti , nos autem impie egimus.

34 Reges nostri , principes nostri , sacerdotes nostri , & patres nostri , non fecerunt legem tuam , & non attenderunt mandata tua , & testimonia tua quæ testificatus es in eis.

35 Et ipsi in regnis suis , & in bonitate tua multa , quam dederat eis , & in terra latissima & pingui , quam tradideras in conspectu eorum , non fervierunt tibi , nec reversi sunt à studiis suis pestimis.

36 Ecce nos ipsi hodie servi sumus ; & terra , quam dedisti patribus nostris ut comederent panem ejus , & quæ bona sunt ejus , & nos ipsi servi sumus in ea.

37 Et fruges ejus multiplicantur regibus , quos posuisti super nos propter peccata nostra , & corporibus nostris dominantur , & jumentis nostris secundum voluntatem suam , & in tribulatione magna sumus.

38 Super omnibus ergo his nos ipsi percutimus foedus , & scribimus , & signant principes vestri , Levitæ vestri , & sacerdotes vestri.

C A P V T X.

Recensentur qui foedus cum Deo in initium signarunt , quo pollicentur se servaturos universa Dei præcepta , maxime de non commiscendo cum alienigenis , de servandis sabbato , anno septimo , oblationibus , primitiis ac decimis.

- 1 Signatores autem fuerunt , Nehemias , Athersatha filius Hachelai , & Sedecias ,
- 2 Saraias , Azarias , Ieremias ,
- 3 Pheshur , Amarias , Melchias ,
- 4 Hattus , Sebenia , Melluch ,
- 5 Harem , Merimuth , Obdias ,
- 6 Daniel , Genthon , Baruch .
- 7 Mofollam , Abia , Miamin ,
- 8 Maazia , Belgai , Semeia : hi sacerdotes .
- 9 Porro Levitæ , Iosue filius Azaniae , Beuuui de filiis Henadad , Cedmihel ,
- 10 Et fratres eorum , Sebenia , Odaia , Celita , Phalaia , Hanan ,
- 11 Micha , Rohob , Hasebia ,
- 12 Zachur , Serebia , Sabania ,
- 13 Odaia , Bani , Baniau ,

14 Capita populi, Pharos, Phahathmoab, Aclan, Zerhu, Bani,

15 Bonni, Azgad, Bebai.

16 Adonia, Bergoai, Adin,

17 Ater, Hezecia, Azur,

18 Odaia, Hafum, Befai,

19 Hareph. Anathoth, Nebai,

20 Megphias, Mosollam, Hazir.

21 Melizabel, Sadoc, Ieddua,

22 Pheltia, Hanan, Anaia,

23 Ofee, Hanania, Hafub,

24 Alohes, Phalea, Sobec,

25 Rehum, Hasebya, Maafia,

26 Echaia, Hanan, Anan,

27 Melluch, Haran, Baana:

28 Et reliqui de populo, sacerdotes, Levitæ, Janitores, & cantores, Nathinæi, & omnes qui se separaverunt de populis terrarum ad legem Dei, uxores eorum, filii eorum, & filia eorum,

29 Omnes qui poterant sapere spondentes pro fratribus suis, optimates eorum, & qui veniebant ad pollicendum & jurandum ut ambularent in lege Dei, quam dederat in manu Moyfi servi Dei, ut facerent & custodirent universa mandata Domini Dei nostri, & judicia ejus & ceremonias ejus,

30 Et ut non daremus filias nostras populo terræ, & filias eorum non acciperemus filiis nostris.

31 Populi quoque terræ, qui important venalia, & omnia ad usum, per diem sabbati ut vendant, non accipiemus ab eis in sabbato & in die sanctificato. Et dimitemus annum septimum, & exactiorem universæ manus.

32 Et statuemus super nos præcepta, ut demus tertiam partem sicli per annum ad opus domus Dei nostri,

33 Ad panes propositionis, & ad sacrificium sempiternum, & in holocaustum sempiternum in sabbatis, in calendis, in solemnitatibus, & in sanctificatis, & pro peccato: ut exoretur pro Israel, & in omnem usum domus Dei.

34 Sortes ergo misimus super oblationem lignorum, inter sacerdotes, & Levitas, & populum, ut inferrentur in domum Dei nostri per domos patrum nostrorum, per tempora, à temporibus anni usque ad annum: ut arderent super altare Domini Dei nostri, sicut scriptum est in lege Moyfi:

35 Et ut afferremus primogenita terræ nostræ, & primitiva universi fructus omnis ligni, ab anno in annum, in domo Domini.

36 Et primitiva filiorum nostrorum & pecorum

nostrorum, sicut scriptum est in lege, & primitiva bouum nostrorum, & ovium nostrorum, ut offerrentur in domo Dei nostri, sacerdotibus qui ministrant in domo Dei nostri:

37 Et primitias ciborum nostrorum, & libaminum nostrorum, & poma omnis ligni, viademiae quoque & olei, afferemus sacerdotibus ad gazophylacium Dei nostri, & decimam partem terrae nostrae Levitis. Ipsi Levitae decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum.

38 Erit autem sacerdos filius Aaron cum Levitis in decimis Levitarum, & Levitae offerent decimam partem decimae suae in domo Dei nostri, ad gazophylacium in domum thesauri.

39 Ad gazophylacium eam deportabunt filii Israel, & filii Levi, primitias frumenti, vini, & olei: & ibi erunt vasa sanctificata, & sacerdotes, & cantores, & janitores, & ministri, & non dimitemus domum Dei nostri.

C A P V T X I.

Recensentur incolae Ierusalem, & civitatum Iuda post instaurationem.

1 **H**abitaverunt autem principes populi in Ierusalem: reliqua vero plebs misit forem, ut tollerent unam partem de decem, qui habitaturi essent in Ierusalem civitate sancta, novem vero partes in civitatibus.

2 Benedixit autem populus omnibus viris qui se sponte obtulerant ut habitarent in Ierusalem.

3 Hi sunt itaque principes provinciae, qui habitaverunt in Ierusalem, & in civitatibus Iuda. Habitavit autem unusquisque in possessione sua, in urbibus suis, Israel, sacerdotes, Levitae, Nathinaei, & filii servorum Salomonis.

4 Et in Ierusalem habitaverunt de filiis Iuda, & de filiis Benjamin: de filiis Iuda, Athias filius Aziam, filii Zachariae, filii Amariae, filii Zaphariae, filii Malaleel: de filiis Pharaes,

5 Maasia filius Baruch, filius Cholhoza, filius Hazia, filius Adaaia, filius Iojarib, filius Zachariae, filius Silonitis:

6 Omnes hi filii Phares, qui habitaverunt in Ierusalem, quadringenti sexaginta octo viri fortes.

7 Hi sunt autem filii Benjamin: Sellum filius Mosollam, filius Ioed, filius Phadaja, filius Colaia, filius Masia, filius Erheel, filius Isaia,

8 Et post eum Gebbai, Sellai, nongenti vigintiocto.

9 Et Ioel filius Zechri praepositus eorum, & Iudas filius Senna super civitatem secundus.

10 Et de sacerdotibus, Idaia filius Ioarib, Iachin,
 11 Saraia filius Helciae, filius Mofollam, filius
 Sadoc, filius Merajoth, filius Achitob princeps
 domus Dei,

12 Et fratres eorum facientes opera templi :
 octingenti vigintiduo. Et Adaia filius Ieroham,
 filius Phelelia, filius Amfi, filius Zachariae, filius
 Pheshur, filius Melchiae,

13 Et fratres ejus principes patrum : ducenti
 quadragintaduo. Et Amassai filius Azteel, filius
 Ahazi, filius Mofollamoth, filius Emmer,

14 Et fratres eorum potentes nimis : centum vi-
 gintiocto, & praepositus eorum Zabdiel filius po-
 tentium.

15 Et de Levitis Semeia filius Hafub, filius Aza-
 ricam, filius Hafabia, filius Boni,

16 Et Sabathai & Iozabeb : super omnia opera,
 quae erant forinsecus in domo Dei, à principibus
 Levitarum.

17 Et Mathania filius Micha, filius Zebedei, fi-
 lius Afaph, princeps ad laudandum & ad confi-
 tendum in oratione, & Bebecca, secundus de fra-
 tribus ejus, & Abda filius Samua, filius Galal,
 filius Idithun :

18 Omnes Levitae in civitate sancta ducenti
 octogintaquattuor.

19 Et janitores, Accub, Telmon, & fratres
 eorum, qui custodiebant ostia : centum septua-
 gintaduo.

20 Et reliqui ex Israel sacerdotes & Levitae in
 universis civitatibus Iuda, unusquisque in posses-
 sione sua.

21 Et Nathinaei, qui habitabant in Ophel, &
 Siaha, & Gaspha de Nathinaeis.

22 Et episcopus Levitarum in Ierusalem, Azzi
 filius Bani, filius Hafabiae, filius Mathaniae, filius
 Michae. De filiis Afaph, cantores in ministerio
 domus Dei.

23 Praeceptum quippe regis super eos erat, &
 ordo in cantoribus per dies singulos,

24 Et Phathahia filius Mesezebel, de filiis Zara
 filii Iuda in manu regis, juxta omne verbum po-
 puli,

25 Et in domibus per omnes regiones eorum. De
 filiis Iuda habitaverunt in Cariatharbe & in filia-
 bus ejus : & in Dibon, & in filiabus ejus : & in
 Cabseel, & in viculis ejus,

26 Et in Iesue, & in Molada, & in Berphaleth,

27 Et in Haferfual, & in Barfabee, & in filia-
 bus ejus.

28 Et in Siceleg , & in Mochona , & in filiabus ejus ,

29 Et in Remmon , & in Saraa , & in Jerimuth ,

30 Zanoa , Odollam , & in villis earum , Lachis & regionibus ejus , & Azeca , & filiabus ejus. Et manserunt in Bersabee usque ad vallem Ennom.

31 Filii autem Benjamin , à Geba, Mechmas, & Hai , & Berhel , & filiabus ejus :

32 Anathoth , Nob , Anania ,

33 Afor , Rama , Gethaim ,

34 Hadid , Seboim , & Neballat , Lod ,

35 Et Ono valle artificum.

36 Et de Levitis portiones Iudæ & Benjamin.

C A P V T X I I .

Nomina & officia sacerdotum ac Levitarum qui cum Zerobabel in Ierusalem ascenderunt , & custodes thesaurorum : magna sollemnitate convocatis undique Levitis celebrant dedicationem muri Ierusalem.

1 **H**I sunt autem sacerdotes & Levitæ , qui ascenderunt cum Zorobabel filio Salathiel , & Iosue : Saraia , Jeremias , Esdras ,

2 Amaria , Melluch , Hattus ,

3 Sebonias , Rheum , Merimuth ,

4 Addo , Geuthon , Abia ,

5 Miamin , Madia , Belga , Semeia , & Ioarib ,

6 Idaia , Sellum , Amoc , Helcias ,

7 Idaia. Isti principes sacerdotum , & fratres eorum , in diebus Iosue.

8 Porro Levitæ , Iesua , Bennui , Cedmihel , Sarebia , Iuda , Mathanias , super hymnos ipsi & fratres eorum :

9 Et Becbecia atque Hanni , & fratres eorum , unusquisque in officio suo.

10 Iosue autem genuit Ioacim , & Ioacim genuit Eliasib , & Eliasib genuit Iojada ,

11 Et Iojada genuit Ionathau , & Jonathan genuit Ieddo.

12 In diebus autem Ioacim erant sacerdotes & principes familiarum : Saraiæ , Maraia : Ieremiæ , Hauania :

13 Esdræ , Mofollam : Amariæ , Iohanan :

14 Milicho , Jonathan : Sebeniæ , Ioseph :

15 Haram , Edua : Marajoth , Helci :

16 Adaiæ , Zacharia : Genthon , Mofollam :

17 Abiæ , Zechri : Miamin & Moadiæ , Phelti :

18 Belgæ , Sammua : Semaiæ , Jonathan :

19 Ioarib , Mathanai : Iodaiæ , Azzi :

20 Sellai , Celai : Amoc , Heber :

21 Helciæ

21 Helciae, Hasebia; Idaiæ, Nathanael.

22 Levitæ in diebus Eliasib, & Iojada, & Iohanaan, & Ieddoa, scripti principes familiarum, & sacerdotes in regno Darii Persæ.

23 Filii Levi principes familiarum, scripti in libro verborum dierum, & usque ad dies Ionathan, filii Eliasib.

24 Et principes Levitarum, Hasebia, Serebia, & Iosue filius Cedmihel: & fratres eorum per vi-ces suas, ut laudarent & confiterentur juxta præceptum David viri Dei, & observarent æque per ordinem.

25 Mathania, & Bebecia, Obedia, Mosollam, Telmon, Accub, custodes portarum & vestibulorum ante portas.

26 Hi in diebus Ioacim filii Iosue, filii Iosedec, & in diebus Nehemiæ ducis, & Esdræ sacerdotis scribæque.

27 In dedicatione autem muri Ierusalem, requisierunt Levitas de omnibus locis suis, ut adducerent eos in Ierusalem, & facerent dedicationem & lætitiã in actione gratiarum, & cantico, & in cymbalis, psalteriis, & citharis.

28 Congregati sunt autem filii cantorum de campestribus circa Ierusalem, & de villis Nethuphati,

29 Et de domo Galgal, & de regionibus Geba & Azmaveth: quoniam villas ædificaverunt sibi cantores in circuitu Ierusalem.

30 Et mundati sunt sacerdotes & Levitæ, & mundaverunt populum, & portas, & murum.

31 Ascendere autem feci principes Iuda super murum, & statui duos magnos choros laudantium. Et ierunt ad dexteram super murum ad portam sterquilini.

32 Et ivit post eos Osaias, & media pars principum Iuda,

33 Et Azarias, Esdras, & Mosollam, Iudas, & Benjamin, & Semeia, & Ieremias.

34 Et de filiis sacerdotum in tubis, Zacharias filius Ionathan, filius Semeiæ, filius Mathaniæ, filius Michaiæ, filius Zechur, filius Asaph,

35 Et fratres ejus, Semeia, & Azareel, Malalai, Galalai, Maai, Nathanael, & Iudas, & Hanani, & vasis cantici David viri Dei: & Esdras scriba ante eos in porta fontis.

36 Et contra eos ascenderunt in gradibus civitatis David, in ascensu muri super domum David, & usque ad portam aquarum ad orientem.

37 Et chorus secundus gratias referentium ibat

ex adverso, & ego post eum, & media pars populi super murum & super turrim furnorum, & usque ad murum latissimum,

38 Et super portam Ephraim, & super portam antiquam, & super portam piscium, & turrim Hananeel, & turrim Emath, & usque ad portam gregis: & steterunt in porta custodia.

39 Steteruntque duo chori laudantium in domo Dei, & ego, & dimidia pars magistratum mecum.

40 Et sacerdotes, Ellachim, Maasia, Miamin, Michea, Elioënai, Zacharia, Hanania in tubis,

41 Et Maasia, & Semeia, & Eleazar, & Azzi, & Iohanan, & Melchia, & Ælam, & Ezer. Et clare cecinerunt cantores, & Iezraia præpositus:

42 Et immolaverunt in die illa victimas magnas, & lætati sunt: Deus enim lætificaverat eos lætitia magna: sed & uxores eorum & liberi gavisi sunt, & audita est lætitia Ierusalem procul.

43 Recensuerunt quoque in die illa viros super gazophylacia thesauri ad libamina, & ad primitias, & ad decimas, ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis, sacerdotes & Levitas: quia lætificatus est Iuda in sacerdotibus & Levitis astantibus.

44 Et custodierunt observationem Dei sui, & observationem expiationis, & cantores, & janitores juxta præceptum David, & Salomonis filii ejus,

45 Quia in diebus David & Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum, in carmine laudantium & consentientium Deo.

46 Et omnis Israel, in diebus Zorobabel, & in diebus Nehemiæ, dabant partes cantoribus & janitoribus per dies singulos, & sanctificabant Levitas, & Levitæ sanctificabant filios Aaron.

C A P V T XIII.

Lectio Deuteronomio ejiciuntur alienigenæ, partes Levitis assignantur, è quo tamen gazophylacio vasa domus Tobie projiciuntur, & sabbati violatores puniuntur: increpat Nehemia Iudaos qui uxores duxerant alienigenas.

Deut. 23. 1 **I**N die autem illo lectum est in volumine Moysi audiente populo: & inventum est scriptum in eo, quod non debeant introire Ammonites & Moabites in ecclesiam Dei usque in æternum:

3.

2 Eo quod non occurrerint filiis Israel cum pane & aqua: & conduxerint adversum eos Balaam, ad maledicendum eis: & convertit Deus noster maledictionem in benedictionem.

3 Factum est autem, cum audissent legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israel,

4 Et

4 Et super hoc erat Eliaſib ſacerdos, qui fuerat præpoſitus in gazophylacio domus Dei noſtri, & proximus Tobiaë.

5 Fecit ergo ſibi gazophylacium grande, & ibi erant ante eum reponentes munera, & thus, & vaſa, & decimam frumenti, vini, & olei, partes Levitarum, & cantorum, & janitorum, & primitias ſacerdotales.

6 In omnibus autem hiſ non fui in Ieruſalem, quia anno trigefimo ſecundo Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem, & in fine dierum rogavi regem.

7 Et veni in Ieruſalem, & intellexi malum, quod fecerat Eliaſib Tobiaë, ut faceret ei theſaurum in veſtibus domus Dei.

8 Et malum mihi viſum eſt valde. Et projeci vaſa domus Tobiaë foras de gazophylacio:

9 Præcepique & emundaverunt gazophylacia: & retuli ibi vaſa domus Dei, ſacrificium, & thus.

10 Et cognovi quod partes Levitarum non fuiſſent datæ: & fugiſſet unusquisque in regionem ſuam de Levitis, & cantoribus, & de hiſ qui miniſtrabant:

11 Et egi cauſam adverſus magiſtratus, & dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos, & feci ſtare in ſtationibus ſuis.

12 Et omnis Iuda apportabat decimam frumenti, vini, & olei, in horrea.

13 Et conſtituimus ſuper horrea Selemiam ſacerdotem, & Sadoc ſcribam, & Phadaïam de Levitis, & juxta eos Hanan filium Zachur, filium Marthanaë: quoniam fideles comprobati ſunt, & ipſiſ creditæ ſunt partes fratrum iuorum.

14 Memento mei Deus meus pro hoc, & ne deleas miſerationes meas, quas feci in domo Dei mei, & in ceremoniis ejus.

15 In diebus illis vidi in Iuda calcantes torcularia in ſabbato, portantes acervos, & onerantes ſuper aſinos vinum, & uvas, & ficus, & omne onus, & inferentes in Ieruſalem die ſabbati. Et conteſtatus ſum, ut in die qua vendere liceret, venderent.

16 Et Tyrii habitaverunt in ea, inferentes piſces, & omnia venalia: & vendebant in ſabbatis filiis Iuda in Ieruſalem:

17 Et objurgavi optimates Iuda, & dixi eis: Quæ eſt hæc res mala, quam vos facitis, & profanatis diem ſabbati?

18 Numquid non hæc fecerunt patres noſtri, & adduxit Deus noſter ſuper nos omne malum hoc, & ſuper civitatem hanc? Et vos additis iracundiam ſuper Iſrael violando ſabbatum,

19 Factum est autem, cum quievisent portæ Ierusalem in die sabbati, dixi: & clauerunt januas, & præcepi ut non aperirent eas usque post sabbatum: & de pueris meis constitui super portas ut nullus inferret onus in die sabbati.

20 Et manserunt negotiatores, & vendentes universa venalia, foris Ierusalem semel & bis.

21 Et contestatus sum eos, & dixi eis: Quare manetis ex aduerso muri? si secundo hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in sabbato.

22 Dixi quoque Levitis ut mundarentur, & venirent ad custodiendas portas, & sanctificandam diem sabbati: & pro hoc ergo memento mei Deus meus, & parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum.

23 Sed & in diebus illis vidi Iudæos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas, & Moabitidas.

24 Et filii eorum ex media parte loquebantur Azotice, & nesciebant loqui Iudaice, & loquebantur juxta linguam populi & populi.

25 Et objurgavi eos, & maledixi. Et cecidi ex eis viros, & decalvavi eos, & adjuravi in Deo, ut non darent filias suas filiis eorum, & non acciperent de filiabus eorum filios suos, & sibimetipsis, dicens:

† 3 Reg. 3. 7. 26 Numquid non in hujuscemodi re peccavit Salomon rex Israel? & certe in gentibus multis non erat rex similis ei, & dilectus Deo suo erat, & posuit eum Deus regem super omnem Israel: † & ipsum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ.

† 3 Reg. 11. 1.

27 Numquid & nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc, ut prævaricemur in Deo nostro, & ducamus uxores peregrinas?

28 De filiis autem Iojada filii Eliasib sacerdotis magni, gener erat Sanaballat Horonites, quem fugavi à me.

29 Recordare Domine Deus meus, aduersum eos qui polluunt sacerdotium, jusque sacerdotale & Leviticum.

30 Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, & constitui ordines sacerdotum & Levitarum, unumquemque in ministerio suo:

31 Et in oblatione lignorum in temporibus constitutis, & in primitivis: memento mei Deus meus in bonum. Amen.

L I B E R T O B I Æ.

C A P V T I.

Tobias in captivitate constitutus, à lege Dei non recedit, & filium Tobiam ex Anna uxore susceptum, Deum timere docet: gratus regi Salmanasar, pergit quocumque vult: confratres captivos consolatur & jurat elemosyna: Gabelo dat mutuo decem argenti talenta: Sennacherib, quod occisos sepeliret, eum persequitur.

1 **T**obias ex tribu & civitate Nephthali (quæ est in superioribus Galilææ supra Naasson, post viam quæ ducit ad occidentem, in sinistro habens civitatem Sephet.)

2 † Cum captus esset in diebus Salmanasar regis Assyriorum, in captivitate tamen positus, viam veritatis non deseruit, † 4 Reg. 17. 3. & 18. 9.

3 Ita ut omnia, quæ habere poterat, quotidie concaptivis fratribus, qui erant ex ejus genere, impertiret.

4 Cumque esset junior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit in opere.

5 Denique cum irent omnes ad vitulos aureos, † quos Ieroboam fecerat rex Israel, hic solus fugiebat consortia omnium, † 3 Reg. 12. 28.

6 Sed pergebat in Ierusalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Israel, omnia primitiva sua, & decimas fideliter offerens,

7 Ita ut in tertio anno profelytis & advenis ministraret omnem decimationem,

8 Hæc & his similia secundum legem Dei puerulus observabat.

9 Cum vero factus esset vir, accepit uxorem Annam de tribu sua, genuitque ex ea filium, nomen suum imponens ei,

10 Quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato.

11 Igitur, cum per captivitatem devenisset cum uxore sua, & filio, in civitatem Niiven cum omni tribu sua,

12 (Cum omnes ederent ex cibis gentilium) iste custodivit animam suam, & numquam contaminatus est in escis eorum.

13 Et quoniam memor fuit Domini in toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in conspectu Salmanasar regis,

14 Et dedit illi potestatem quocumque vellet ire, habens libertatem quæcumque facere voluisset.

15 Pergebat ergo ad omnes qui erant in captivitate, & monita salutis dabat eis.

16 Cum autem venisset in Rages civitatem Medorum, & ex his, quibus honoratus fuerat à rege, habuisset decem talenta argenti:

17 Et cum in multa turba generis sui Gabelum egentem videret, qui erat ex tribu ejus, sub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti.

18 Post multum vero temporis, mortuo Salmanasar rege, cum regnaret Sennacherib filius ejus pro eo, & filios Israel exosos haberet in conspectu suo:

19 Tobias quotidie pergebat per omnem cognationem suam, & consolabatur eos, dividebatque unicuique, prout poterat, de facultatibus suis:

20 Esurientes alebat, nudisque vestimenta præbebat, & mortuis atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat.

† 4 Reg. 19. 35. Eccli. 48. 24. 21 † Denique cum reversus esset rex Sennacherib, fugiens à Iudæa plagam, quam circa eum fecerat Deus propter blasphemiam suam, & iratus multos occideret ex filiis Israel, Tobias sepeliebat corpora eorum.

22 At ubi nuntiatum est regi, iussit eum occidi, & tulit omnem substantiam ejus.

23 Tobias vero cum filio suo & cum uxore fugiens, nudus latuit, quia multi diligebant eum.

† Isa. 37. 38. 24 † Post dies vero quadragintaquinque occiderunt regem filii ipsius,

2 Ma- chab. 8. 25 Et reversus est Tobias in domum suam, omnisque facultas ejus restituta est ei.

19.

2 Par.

32. 21.

C A P V T II.

Tobias ex mortuorum defatigatus sepultura, hircinis stercore in patientiæ probationem excacatur, & ab uxore ac amicis ipsum iridentibus affectus opprobrio, patientissime tolerat instar Iobi.

1 **P**ost hæc vero, cum esset dies festus Domini, & factum esset prandium bonum in domo Tobie,

2 Dixit filio suo: Vade, & adduc aliquos de tribu nostra, timentes Deum, ut epulentur nobiscum.

3 Cumque abiisset, reversus nuntiavit ei, unum ex filiis Israel jugularum jacere in platea. Statimque exiliens de accubitu suo, relinquens prandium, jejunos petivit ad corpus:

4 Tol-

4 Tollensque illud portavit ad domum suam occulte, ut, dum sol occubisset, caute sepeliret eum.

5 Cumque occultasset corpus, manducavit panem cum luctu & tremore,

6 Memorans illum sermonem, quem dixit Dominus † per Amos prophetam: Dies festi vestri convertentur in lamentationem & luctum. † *Amos* 8. 10.

7 Cum vero sol occubisset, abiit, & sepelivit eum. † *Ma-*
chab. 1.

8 Arguebant autem eum omnes proximi ejus, dicentes: Iam hujus rei causa interfici iustus es, & vix effugisti mortis imperium, & iterum sepelis mortuos? † *Sap. 1.*

9 † Sed Tobias plus timens Deum, quam regem, rapiebat corpora occisorum, & occultabat in domo sua, & mediis noctibus sepeliebat ea. † *Sap. 1.*

10 Contigit autem ut quadam die fatigatus à sepultura, veniens in domum suam, jactasset se juxta parietem, & obdormisset,

11 Et ex nido hiruudium dormienti illi calida stercorea inciderent super oculos ejus, fieretque cæcus.

12 Hanc autem tentationem ideo permisit Dominus evenire illi, ut posteris daretur exemplum patientiæ ejus, sicut & sancti Iob.

13 Nam cum ab infantia sua semper Deum timuerit, & mandata ejus custodierit, non est contristatus contra Deum, quod plaga cecitatis eveniret ei,

14 Sed immobilis in Dei timore permanens, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ suæ.

15 Nam sicut beato Iob insultabant reges, ita isti parentes & cognati ejus irridebant vitam ejus, dicentes:

16 Vbi est spes tua, pro qua eleemosynas & sepulturas faciebas?

17 Tobias vero increpabat eos, dicens: Nolite ita loqui:

18 Quoniam filii sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam numquam mutant ab eo.

19 Anna vero uxor ejus ibat ad opus textrinum quotidie, & de labore manuum suarum victum, quem consequi poterat, deferebat.

20 Unde factum est, ut hoedum caprarum accipiens detulisset domi:

21 Cujus cum vocem balantis vir ejus audisset, † *Deut.* dixit: † Videte, ne forte furtivus sit, reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere. † *Deut. 22. 1.*

† Iob 2.
9.

22 † Ad hæc uxor ejus irata respondit: Manifeste vana facta est spes tua, & elemosynæ tuæ modo apparuerunt.

23 Atque his & aliis hujuscemodi verbis exprobrabat ei.

CAPVT III.

Tobia ob uxoris convicium mori petentis oratio ad Deum, & Sara filia Raguelis humilis cum viduano jejuniatio oratio, ob ancilla improperium de septem ipsius maritis à demonio interemptis: utriusque autem preces exaudiuntur, angelo Raphaelè ad eos curandas misso.

1 **T**unc Tobias ingemuit, & coepit orare cum lacrymis,

2 Dicens: Iustus es Domine, & omnia judicia tua justa sunt, & omnes viæ tuæ, misericordia, & veritas, & iudicium.

3 Et nunc Domine memor esto mei, & ne vindictam sumas de peccatis meis, neque reminiscaris delicta mea, vel parentum meorum.

† Deut.
28. 13.

4 † Quoniam non obedivimus præceptis tuis, ideo traditi sumus in direptionem, & captivitatem, & mortem, & in fabulam, & in improperium omnibus nationibus, in quibus dispersisti nos.

5 Et nunc Domine magna judicia tua, quia non egimus secundum præcepta tua, & non ambulavimus sinceriter coram te.

6 Et nunc Domine secundum voluntatem tuam fac mecum, & præcipe in pace recipi spiritum meum: expedit enim mihi mori magis quam vivere.

7 Eadem itaque die contigit, ut Sara filia Raguelis in Rages civitate Medorum, & ipsa audiret improperium ab una ex ancillis patris sui.

8 Quoniam tradita fuerat septem viris, & dæmonium nomine Asmodæus occiderat eos, mox ut ingressi fuissent ad eam.

9 Ergo cum pro culpa sua increparet puellam, respondit ei, dicens: Amplius ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfestrix virorum tuorum.

10 Numquid & occidere me vis, sicut jam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus suæ: & tribus diebus, & tribus noctibus non manducavit, neque bibit:

11 Sed in oratione persistens, cum lacrymis deprecabatur Deum, ut ab isto improperio liberaret eam.

12 Factum est autem die tertia, dum compleret orationem, benedicens Dominum,

13 Dixit:

13 Dixit: Benedictum est nomen tuum Deus patrum nostrorum: qui cum iratus fueris, misericordiam facies, & in tempore tribulationis peccata dimittis his, qui invocant te.

14 Ad te Domine faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo.

15 Peto Domine ut de vinculo improperii hujus absolvas me, aut certe desuper terram eripias me.

16 Tu scis Domine, quia numquam concupivi virum, & mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia.

17 Numquam cum Indentibus miscui me: neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui.

18 Virum autem cum timore tuo, non cum libidine mea consensu suscipere.

19 Et, aut ego inigna fui illis, aut illi forsitan me non fuerunt digai: quia forsitan viro alii conservasti me.

20 Non est enim in hominis potestate consilium tuum.

21 Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quod vita ejus, si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & si in correptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit.

22 Non enim delectaris in perditionibus nostris: quia post tempestatem, tranquillum facis: & post lacrymationem & fletum, exultationem infundis.

23 Sit nomen tuum Deus Israel benedictum in secula.

24 In illo tempore exauditæ sunt preces amborum in conspectu gloriæ summi Dei:

25 Et missus est angelus Domini sanctus Raphael, ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitatæ.

C A P V T I V.

Tobias cum se brevi putaret moriturum, filio piissima salutis munita inculcat, elem-syna virtutem declarat, & de decem argenti talentis Gabelo mutuo datis indicat.

1 **I**gitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam filium suum,

2 Dixitque ei: † Audi fili mi verba oris mei, & ea in corde tuo, quasi fundamentum construe.

3 Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli: † & honorem habebis matri tuæ omnibus diebus vitæ ejus:

† Eccl. 7. 29.

7. 29.

† Exod. 20. 22.

20. 22.

4 Memor enim esse debes, quæ & quanta pericula passa sit propter te in utero suo.

5 Cum autem & ipsa compleverit tempus vitæ suæ, sepelias eam circa me.

6 Omnibus autem diebus vitæ tuæ in mente habeto Deum: & cave ne aliquando peccato consentias, & prætermittas præcepta Domini Dei nostri.

7 † Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet ut nec à te avertatur facies Domini.

8 Quomodo potueris, ita esto misericors.

9 Si multum tibi fuerit, abundantanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.

10 Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis.

11 † Quoniam eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.

12 Fiducia magna erit coram summo Deo, eleemosyna, omnibus facientibus eam.

13 † Attende tibi fili mi ab omni fornicatione, & præter uxorem tuam nunquam patiaris crimen scire.

14 Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo, dominari permittas: † in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.

15 † Quicumque tibi aliquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitue, & merces mercenarii tui apud te omnino non remaneat.

16 † Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias.

17 † Panem tuum cum esurientibus & egenis comede, & de vestimentis tuis nudos tege.

18 Panem tuum & vinum tuum super sepulcrum justii constitue, & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus.

19 Consilium semper à sapiente perquire.

20 Omni tempore benedic Deum: & pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant.

21 Indico etiam tibi fili mi, dedisse me decem talenta argenti, dum adhuc infansulus esses, Gabelo, in Rages civitate Medorum, & chirographum ejus apud me habeo:

22 Et ideo perquire quo modo ad eum pervenias, & recipias ab eo supra memoratum pondus argenti, & restituas ei chirographum suum.

23 Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, sed † multa bona habebimus, si timemus

rimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene.

C A P V T V.

Tobias socium ac ducem itineris in Rages Medorum quaerenti Raphael angelus ignotus occurrit, cui pater filium committit, quibus profectis mater filii desolat absentiam.

1 **T**unc respondit Tobias patri suo, & dixit: Omnia quaecunque praecepisti mihi faciam pater.

2 Quo modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro. ille me nescit, & ego eum ignoro: quod signum dabo ei? Sed neque viam, per quam pergatur illuc, aliquando cognovi.

3 Tunc pater suus respondit illi, & dixit: Chirographum quidem illius penes me habeo: quod dum illi ostenderis, statim restituet.

4 Sed perge nunc, & inquire tibi aliquem fidelem virum, qui eat tecum salva mercede sua: ut, dum adhuc vivo, recipias eam.

5 Tunc egressus Tobias, invenit juvenem splendidum, stantem praecinctum, & quasi paratum ad ambulandum.

6 Et ignorans quod angelus Dei esset, salutavit eum, & dixit: Vnde te habemus bone juvenis?

7 At ille respondit: ex filiis Israel. Et Tobias dixit ei: Nosti viam, quae ducit in regionem Medorum?

8 Cui respondit: Novi: & omnia itinera ejus frequenter ambulavi, & mansi apud Gabelum fratrem nostrum: qui moratur in Rages civitate Medorum, quae posita est in monte Ecbatanis.

9 Cui Tobias ait: Sustine me obsecro, donec haec ipsa nuntiem patri meo.

10 Tunc ingressus Tobias, indicavit universa haec patri suo. Super quae admiratus pater, rogavit ut introiret ad eum.

11 Ingressus itaque salutavit eum, & dixit: gaudium tibi sit semper.

12 Et ait Tobias: quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen caeli non video?

13 Cui ait juvenis: Forti animo esto, in proximo est ut à Deo cures.

14 Dixit itaque illi Tobias: Numquid poteris perducere filium meum ad Gabelum in Rages civitate Medorum? & cum redieris, restituum tibi mercedem tuam.

15 Et dixit ei angelus: Ego ducam & reducam eum ad te.

16 Cui Tobias respondit: Rogo te, indica mihi, de qua domo, aut de qua tribu es tu?

17 Cui Raphael angelus dixit: Genus quæris mercenarii, an ipsum mercenarium, qui cum filio tuo eat?

18 Sed ne forte sollicitum te reddam, ego sum Azarias Ananiae magi filius.

19 Et Tobias respondit: Ex magno genere es tu. Sed peto ne irascaris quod voluerim cognoscere genus tuum.

20 Dixit autem illi angelus: Ego sanum ducam, & sanum tibi reducam filium tuum.

21 Respondens autem Tobias, ait: Bene ambulatis, & sit Deus in itinere vestro, & angelus ejus comitetur vobiscum.

22 Tunc paratis omnibus, quæ erant in via portanda, fecit Tobias vale patri suo, & matri suæ, & ambulaverunt ambo simul.

† *Infra*
10. 4. 23 † Cumque profecti essent, coepit mater ejus flere, & dicere: Baculum senectutis nostræ tulisti, & transmissisti à nobis.

24 Numquam fuisset ipsa pecunia, pro qua misisti eum,

25 Sufficiebat enim nobis paupertas nostra, ut divitias computaremus hoc, quod videbamus filium nostrum.

26 Dixitque ei Tobias: Noli flere, salvus perveniet filius noster, & salvus revertetur ad nos, & oculi tui videbunt illum.

27 Certo enim quod angelus Dei bonus comitetur ei, & bene disponat omnia, quæ circa eum gerantur, ita ut cum gaudio revertatur ad nos.

28 Ad hanc vocem cessavit mater ejus flere, & tacuit.

C A P V T VI.

Angeli hortatu Tobias invadentem piscem apprehendit & exemerat cor ejus, sel, & jecur ad medicamenta reservans: & ad Raguelem avertitur ut jussu angeli perat in uxorem illius filiam Saram, cujus septem viros occiderat demonium, discens ab angelo quo sine suscipiendum ac servandum sit conjugium.

1 **P**ROfectus est autem Tobias, & canis secutus est eum, & mansit prima mansione juxta fluvium Tigris.

2 Et exiit ut lavaret pedes suos, & ecce piscis immanis exiit ad devorandum eum.

3 Quem expavescens Tobias clamavit voce magna, dicen: Domine, invadit me.

4 Et dixit ei angelus: Apprehende branchiam ejus, & trahe eum ad te. Quod cum fecisset, attraxit eum iusficum, & palpitare coepit ante pedes ejus.

† Tunc

5 Tunc dixit ei angelus: Exentera hunc piscem, & cor ejus, & fel, & jecur repone tibi: sunt enim hæc necessaria ad medicamenta utiliter.

6 Quod cum fecisset, allavit carnes ejus, & secum tulervit in via: cætera salierunt, quæ sufficerent eis, quousque pervenirent in Rages civitatem Medorum.

7 Tunc interrogavit Tobias Angelum, & dixit ei: Obsecro te Azaria frater, ut dicas mihi, quod remedium habebunt ista, quæ de pisce servare jussisti?

8 Et respondens angelus, dixit ei: Cordis ejus particulam si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum sive à viro, sive à muliere, ita ut ultra non accedat ad eos.

9 Et fel valet ad unguendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur.

10 Et dixit ei Tobias: Vbi vis ut maneamus?

11 Respondensque angelus ait: Est hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, & hic habet filiam nomine Saram, sed neque masculum, neque feminam ullam habet aliam præter eam.

12 † Tibi debetur omnis substantia ejus & oportet eam te accipere conjugem.

† Numm.
27. 8. 9
36. 8.

13 Pete ergo eam à patre ejus, & dabit tibi eam in uxorem.

14 Tunc respondit Tobias, & dixit: Audio quia gradita est septem viris, & mortui sunt: sed & hoc audivi, quia dæmonium occidit illos.

15 Timeo ergo, ne forte & mihi hæc eveniant: & cum sim unicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos.

16 Tunc angelus Raphael dixit ei: Audi me, & ostendam tibi qui sunt, quibus prævalere potest dæmonium.

17 Hi namque, qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se & à sua mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus: habet potestatem dæmonium super eos.

18 Tu autem cum acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies continens esto ab ea, & nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea.

19 Ipsa autem nocte, incenso jecore piscis, fugabitur dæmonium.

20 Secunda vero nocte, in copulatione sanctorum patriarcharum admitteris.

21 Tertia autem nocte benedictionem consequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes.

22 Transacta autem tertia nocte, accipies virgi-

nem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus, ut in semine Abrahamæ benedictionem in filiis consequaris.

CAPUT VII.

Raguel petitam à Tobia Saram filiam in uxorem tradidit consilio Raphaelis, & scriptis conjugii tabulis, nuptiæ celebrantur.

1 **I**ngressi sunt autem ad Raguelem, & suscepit eos Raguel cum gaudio.

2 Intuensque Tobiam Raguelem, dixit Annæ uxori suæ: Quam similis est juvenis iste consobrius meo?

3 Et cum hæc dixisset, ait: Unde estis juvenes fratres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu Nephthali sumus, ex captivitate Ninive.

4 Dixitque illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: Novimus.

5 Cumque multa bona loqueretur de eo, dixit angelus ad Raguelem: Tobias, de quo interrogas, pater istius est.

6 Et misit se Raguel, & cum lacrymis osculatus est eum, & plorans supra collum ejus,

7 Dixit: Benedictio sit tibi fili mi, quia boni & optimi viri filius es.

8 Et Anna uxor ejus, & Sara ipsorum filia, lacrymatae sunt.

9 Postquam autem locuti sunt, præcepit Raguel occidi arietem, & parari convivium. Cumque hortaretur eos discumbere ad prandium,

10 Tobias dixit: Hic ego hodie non manducabo neque bibam, nisi prius petitionem meam confirmes, & promittas mihi dare Saram filiam tuam.

11 Quo audito verbo Raguel, expavit, sciens quid evenerit illis septem viris, qui ingressi sunt ad eam: & timere cœpit ne forte & huic similiter contingeret: & cum nutaret, & non daret petenti ullum responsum,

12 Dixit ei angelus: Noli timere dare eam isti, quoniam huic timenti Deum debetur conjux filia tua: propterea alius non potuit habere illam.

13 Tunc dixit Raguel: Non dubito quod Deus precēs & lacrymas meas in conspectu suo admiserit.

14 Et credo quoniam ideo fecit vos venire ad me, ut ista conjungeretur cognationi suæ † secundum legem Moyli: & nunc noli dubium gerere quod tibi eam tradam.

15 Et apprehendens dexteram filiae suæ, dextræ Tobiae tradidit, dicens: Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob vobiscum sit, & ipse jungat vos, impleatque benedictionem suam in vobis.

16 Et accepta charta, fecerunt conscriptionem conjugii.

17 Et post hæc epulati sunt, benedicentes Deum.

18 Vocavitque Raguel ad se Annam uxorem suam, & præcepit ei ut præpararet alterum cubiculum.

19 Et introduxit illuc Saram filiam suam, & lacrymata est.

20 Dixitque ei: Forti animo esto filia mea: Dominus cæli det tibi gaudium pro tædio quod perpessa es.

CAPUT VIII.

Tobias thalamum ingressus partem jecoris piscis assat; & demonio à Raphael legato, Tobias & Sara simul orantes noctem transigunt incolumes: quapropter repleto quod paratum erat sepulchro, actisque Deo gratias à Sara parentibus, latum apparatur convivium, & pro dote medietas bonorum assignatur, cedente & reliqua medietate post parentum obitum.

1 **P**ostquam vero cœnaverunt, introduxerunt juvenem ad eam.

2 Recordatus itaque Tobias sermonum angeli, protulit de cassidili suo partem jecoris, posuitque eam super carbones vivos.

3 Tunc Raphael angelus apprehendit demonium, & religavit illud in deserto superioris Ægypti.

4 Tunc hortatus est virginem Tobias, dixitque ei: Sara, exurge, & deprecemur Deum hodie, & cras, & secundum cras: quia his tribus noctibus Deo jungimur: tertia autem transacta nocte, in nostro erimus conjugio.

5 Filii quippe sanctorum sumus, & non possumus ita conjungi, sicut gentes quæ ignorant Deum.

6 Surgentes autem pariter, instanter orabant ambo simul, ut sanitas daretur eis.

7 Dixitque Tobias: Domine Deus patrum nostrorum, benedicant te cæli & terræ, mareque & fontes, flumina, & omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt.

8 † Tu fecisti Adam de limo terræ, dedisti que † *Geno*
ei adjutorium Hevam. *2.7.*

9 Ex nunc Domine tu scis, quia non luxuriæ causa accipio sororem meam conjugem, sed sola posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum.

10 Dixit quoque Sara: Miserere nobis Domine, miserere nobis, & consuescamus ambo pariter sani.

11 Et factum est circa pullorum cantum, accersiti iussit Raguel servos suos, & abierunt cum eo pariter ut fodere sepulchrum.

12 Dicebat eam: Ne forte simili modo evenierit ei, quo & cæteris illis septem viris, qui sunt ingressi ad eam.

13 Cumque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam, dixit ei:

14 Mitte unam ex ancillis tuis, & videat si mortuus est, ut sepeliam eum antequam illucescat dies.

15 At illa misit unam ex ancillis suis. Quæ ingressa cubiculum, reperit eos salvos & incolumes, tecum pariter dormientes.

16 Et reversa, nuntiavit bonum nuntium: & benedixerunt Dominum, Raguel videlicet & Anna uxor ejus.

17 Et dixerunt: Benedicimus te Domine Deus Israel, quia non contigit quemadmodum putabamus.

18 Fecisti enim nobiscum misericordiam tuam, & exclusisti à nobis inimicum persequentem nos.

19 Misertus es autem duobus unicis. Fac eos Domine plenius benedicere te: & sacrificium tibi laudis tuæ, & suæ sanitatis offerre, ut cognoscat universitas gentium, quia tu es Deus solus in universa terra.

20 Statimque præcepit servis suis Raguel, ut replerent fossam, quam fecerant, priusquam elucesceret.

21 Vxori autem suæ dixit ut instrueret convivium, & præpararet omnia, quæ in cibos erant iter agentibus necessaria.

22 Duas quoque pingues vaccas, & quattuor arietes occidi fecit, & parari epulas omnibus vicinis suis, cunctisque amicis.

23 Et adjuravit Raguel Tobiam, ut duas hebdomadas morareretur apud se.

24 De omnibus autem, quæ possidebat Raguel, dimidiam partem dedit Tobie, & fecit scripturam, ut pars dimidisa, quæ supererat post obitum eorum, Tobie dominio deveniret.

C A P V T I X.

Raphael Tobie rogatu ad Cabelum pergit; quæ recepta pecunia ad Tobie nuptias adducit: ille autem Tobie ac Sara benedicit.

1 **T**unc vocavit Tobias angelum ad se, quem quidem hominem existimabat, dixitque ei: Azaria frater, peto ut auscultes verba mea.

2 Si meipsum tradam tibi servum, non ero condignus providentiæ tuæ.

3 Tamen obsecro te, ut assumes tibi animalia sive servitia, & vadas ad Gabelum in Rages civitatem Medorum: reddasque ei chirographum suum, & recipias ab eo pecuniam, & roges eum venire ad nuptias meas.

4 Scis enim ipse quoniam numerat pater meus dies: & si tardavero una die plus, contristatur anima ejus.

5 Et certe vides quomodo adjuravit me Raguel, cujus adjuramentum spernere non possum.

6 Tunc Raphael assumens quattuor ex servis Raguelis, & duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit: & inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum suum, & recepit ab eo omnem pecuniam.

7 Indicavitque ei de Tobia filio Tobiaë, omnia quæ gesta sunt: fecitque eum secum venire ad nuptias.

8 Cumque ingressus esset domum Raguelis, invenit Tobiam discumbentem: & exiliens, osculati sunt se invicem: & flevit Gabelus, benedixitque Deum,

9 Et dixit: Benedicat te Deus Israel, quia filius es optimi viri, & justi, & timentis Deum, & elemosynas facientis:

10 Et dicatur benedictio super uxorem tuam, & super parentes vestros:

11 Et videaris filios vestros, & filios filiorum vestrorum, usque in tertiam & quartam generationem: & sit semen vestrum benedictum à Deo Israel, qui regnat in secula seculorum.

12 Cumque omnes dixissent, Amen, accesserunt ad convivium: sed & cum timore Domini nuptiarum convivium exercebant.

C A P V T X.

Parentes Tobia longam ejus moram anxie querunt: ille autem egre obtinet, ut à Raguele dimittatur, accepta aote & uxore: porro Raguel illis bene precando, admonet filiam de officio matris familias.

1 **C**UM vero moras faceret Tobias, causa nuptiarum, sollicitus erat pater ejus Tobias, dicens: Putas quare moratur filius meus, aut quare derentus est ibi?

2 Putasne Gabelus mortuus est, & nemo reddet illi pecuniam?

3 Coepit autem contristari nimis ipse, & Anaxor ejus cum eo: & coeperunt ambo simul flere:

eo quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos.

4 Flebat igitur mater ejus irremediabilibus lacrymis, atque dicebat: Heu heu me fili mi, ut quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostrae, solatium vitae nostrae, spem posteritatis nostrae?

5 Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere à nobis.

6 Cui dicebat Tobias: Tace, & noli turbari, sauis est filius noster: satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum.

7 Illa autem nullo modo consolari poterat, sed quotidie exiliens circumspiciebat, & circuibat vias omnes, per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.

8 At vero Raguel dicebat ad generum suum: Mane hic, & ego mittam nuntium salutis de te ad Tobiam patrem tuum.

9 Cui Tobias ait: Ego novi, quia pater meus & mater mea modo dies computant, & cruciatur spiritus eorum in ipsis.

10 Cumque verbis multis rogaret Raguel Tobiam, & ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Saram, & dimidiam partem omnis substantiae suae in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, & in vaccis, & in pecunia multa: & saluum atque gaudentem dimisit eum à se,

11 Dicens: Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducaturque vos incolumes, & inveniatis omnia recte circa parentes vestros, & videant oculi mei filios vestros priusquam moriar.

12 Et apprehedentes parentes filiam suam, osculati sunt eam, & dimiserunt ire:

13 Monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & se ipsam irreprehensibilem exhibere.

C A P V T X I.

Relictis in itinere Sara reliquaque familia, Tobias & Raphael procedentes, late à parentibus Tobia excipiuntur: filio patris oculos felle jecoris liniente, ille visum recipit; quapropter actis Deo gratias, post adventum Sara ac familiae septem diebus late epulantur.

1 **C**Umque reverterentur, pervenerunt ad Charan, quae est in medio itinere contra Niniven, undecimo die.

2 Dixitque angelus: Tobia frater, scis quemadmodum reliquisti patrem tuum,

3 Si placet itaque tibi, præcedamus, & lento gradu sequantur iter nostrum familiæ, simul cum conjuge tua, & cum animalibus.

4 Cumque hoc placuisset ut irent, dixit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piscis: erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, & abierunt.

5 Anna autem sedebat secus viam, quotidie in supercilio montis, unde respicere poterat de longinquo.

6 Et dum ex eodem loco specularetur adventum ejus, vidit à longe, & illico agnovit venientem filium suum: currensque nuntiavit viro suo, dicens: Ecce venit filius tuus.

7 Dixitque Raphael ad Tobiam: At ubi introieris domum tuam, statim adora Dominum Deum tuum: & gratias agens ei, accede ad patrem tuum, & osculare eum.

8 Statimque lini super oculos ejus ex felle isto Piscis, quod portas tecum, scias enim quoniam mox aperientur oculi ejus, & videbit pater tuus lumen cæli, & in aspectu tuo gaudebit.

9 Tunc præcucurrit canis, qui simul fuerat in via: & quasi nuntius adveniens blandimento suæ caudæ gaudebat.

10 Et confurgens cæcus pater ejus, cœpit offendens pedibus currere: & data manu puero, occurrit obviam filio suo.

11 Et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua, & cœperunt ambo flere præ gaudio.

12 Cumque adorassent Deum, & gratias egissent, confederunt.

13 Tunc sumens Tobias de felle piscis, linivit oculos patris sui.

14 Et sustinuit quasi dimidiam fere horam: & cœpit albugo ex oculis ejus, quasi membrana ovi, egredi.

15 Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis ejus, statimque visum recepit.

16 Et glorificabant Deum, ipse videlicet, & uxor ejus, & omnes qui sciebant eum.

17 Dicebatque Tobias: Benedico te Domine Deus Israel, quia tu castigasti me, & tu salvasti me: & ecce ego video Tobiam filium meum.

18 Ingressa est etiam post septem dies Sara uxor filii ejus, & omnis familia sana, & pecora, & cameli, & pecunia multa uxoris: sed & illa pecunia, quam receperat à Gabelo:

19 Et narravit parentibus suis omnia beneficia Dei, quæ fecisset circa eum per hominem qui eum duxerat.

20 Veneruntque Achior & Nabath consobriae Tobiae, gaudentes ad Tobiam, & congratulantes ei de omnibus bonis, quae circa illum ostenderat Deus.

21 Et per septem dies epulantes, omnes cum gaudio magno gavisi sunt.

C A P V T XII.

Tobias, cum filio de mercede Raphaelis consulens, arduisque quae sibi ac filio praestiterat beneficiis, medietatem offert omnium quae attulerant: at ille se Dei angelum declarat, & post revelata alia mysteria in caelum sublevarur; quo factis, illi in terram patri ruentes Deum benedicunt.

1 **T**unc vocavit ad se Tobias filium suum, dixitque ei: Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum?

2 Respondens Tobias, dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficiis ejus?

3 Me duxit & reduxit sanum, pecuniam à Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, & daemouium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus ejus fecit, me ipsum à devoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen caeli, & bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare?

4 Sed peto te pater mi, ut roges eum, si forte dignabitur medietatem de omnibus, quae allata sunt, sibi assumere.

5 Et vocantes eum, pater scilicet & filius, tulerunt eum in partem: & rogare coeperunt, ut dignaretur dimidiam partem omnium, quae attulerant, acceptam habere.

6 Tunc dixit eis occulte Benedicite Deum caeli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam.

7 Etenim sacramentum regis abscondere bonum est: opera autem Dei revelare & confiteri honorificum est.

8 Bona est oratio cum jejunio, & eleemosyna magis quam thesauros auri recondere:

9 Quoniam eleemosyna à morte liberat, & ipsa est, quae purgat peccata, & facit invenire misericordiam & vitam æternam.

10 Qui autem faciunt peccatum, & iniquitatem, hostes sunt animæ suæ.

11 Manifesto ergo vobis veritatem, & non abscondam à vobis occultum sermonem,

12 Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mor-

uos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.

13 Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te.

14 Et nunc misit me Dominus ut curarem te, & Saram uxorem filii tui à dæmonio liberarem.

15 Ego enim sum Raphael angelus, unus ex septem, qui astamus ante Dominum.

16 Cumque hæc audissent, turbati sunt, & tremantes ceciderunt super terram in faciem suam.

17 Dixitque eis angelus: Pax vobis, nolite timere.

18 Et enim cum essem vobiscum, per voluntatem Dei eram: ipsum benedicite, & cantate illi.

19 Videbar quidem vobiscum manducare, & bibere: sed ego cibo invisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest, utor.

20 Tempus est ergo ut revertar ad eum, qui me misit: vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia ejus.

21 Et cum hæc dixisset, ab aspectu eorum ablatu est, & ultra eum videre non potuerunt.

22 Tunc prostrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum: & exurgentes narraverunt omnia mirabilia ejus.

CAPVT XIII.

Tobias senior benedicit ac gratias agit Domino, & universos ad idipsum hortatur: prophetat quoque de restitutione & magna felicitate futura Ierusalem.

1 **A** Periens autem Tobias senior os suum, benedixit Dominum, & dixit: Magnus es Domine in æternum, & in omnia secula regnum tuum:

2 † Quoniam tu flagellas & salvas: deducis ad inferos, & reducis: & non est qui effugiat manum tuam.

3 Confitemini Domino filii Israel, & in conspectu gentium laudate eum:

4 Quoniam ideo dispersit vos inter gentes, quæ ignorant eum, ut vos enarretis mirabilia ejus, & faciatis scire eos, quia non est alius Deus omnipotens præter eum.

5 Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras: & ipse salvabit nos propter misericordiam suam.

6 Aspiciate ergo quæ fecit nobiscum, & cum timore & tremore confitemini illi: regemque seculorum exaltate in operibus vestris.

7 Ego autem in terra captivitatis meæ confitebor illi: quoniam ostendit majestatem suam in gentem peccatricem.

† Deut.

32. 39.

1 Reg. 2.

6.

Sap. 16.

13.

8 Convertimini itaque peccatores, & facite iustitiam coram Deo, credentes quod faciet vobiscum misericordiam suam.

9 Ego autem, & anima mea, in eo lætabimur.

10 Benedicite Dominum omnes electi ejus: agite dies lætitiæ, & confitemini illi.

11 Ierusalem civitas Dei, castigavit te Dominus in operibus manuum tuarum.

12 Confitere Domino in bonis tuis, & benedic Deum sæculorum, ut reedificet in te tabernaculum suum, & revocet ad te omnes captivos, & gaudeas in omnia secula sæculorum.

13 Luce splendida fulgebis: & omnes fines terræ adorabunt te.

† Isa. 60.
5.

14 † Nationes ex longinquo ad te venient: & munera deferentes, adorabunt in te Dominum, & terram tuam in sanctificationem habebunt.

15 Nomen enim magnum invocabunt in te.

16 Maledicti erunt qui contempserint te: & condemnati erunt omnes qui blasphemaverint te: benedictique erunt qui edificaverint te.

17 Tu autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur, & congregabuntur ad Dominum.

18 Beati omnes qui diligunt te, & qui gaudent super pace tua.

19 Anima mea benedic Dominum, quoniam liberavit Ierusalem civitatem suam à cunctis tribulationibus ejus, Dominus Deus noster.

20 Beatus ero, si fuerint reliquię seminis mei ad videndam claritatem Ierusalem.

† Apoc.
21. 18.

21 † Portæ Ierusalem ex sapphiro & smaragdo edificabuntur: & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum ejus.

22 Ex lapide candido & mundo omnes plateæ ejus sternentur: & per vicos ejus alleluja cantabitur.

23 Benedictus Dominus, qui exaltavit eam, & sit regnum ejus in secula sæculorum super eam, Amen.

C A P V T X I V.

Tobias senior moriturus, completis 102 etatis sue annis, filium ac nepotes ad pietatem hortatur: utque sepultis parentibus à Ninive migrent, quam evertendam dicit, & Ierusalem instaurandam, quod filius observans, tandem ad soceros revertitur, ibique completis 99 annis, moritur.

1 **E**T consummati sunt sermones Tobię. Et postquam illuminatus est Tobias, vixit annis

nīs quadraginta duobus , & vidit filios nepotum suorum.

2 Completis itaque annis centum duobus , sepultus est honorifice in Ninive.

3 Quinquaginta namque & sex annorum lumen oculorum amisit, sexagenarius vero recepit.

4 Reliquum vero vitæ suæ in gaudio fuit , & cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace.

5 In hora autem mortis suæ vocavit ad se Tobiam filium suum , & septem juvenes filios ejus nepotes suos , dixitque eis :

6 Prope erit interitus Ninive : non enim excidit verbum Domini : & † fratres nostri , qui dispersi sunt à terra Israel , revertentur ad eam.

† 1 Esdr.
3. 8.

7 Omnis autem deserta terra ejus replebitur , & domus Dei , quæ in ea iocensa est , iterum reedificabitur : ibique revertentur omnes timentes Deum ,

8 Et relinquent gentes idola sua , & venient in Jerusalem , & inhabitabunt in ea.

9 Et gaudebunt in ea omnes reges terræ adorantes regem Israel.

10 Audite ergo filii mei patrem vestrum : Servite Domino in veritate , & inquirete ut faciatis quæ placita sunt illi :

11 Et filiis vestris mandate ut faciant justitias & eleemosynas , ut sint memores Dei , & benedicant eum in omni tempore in veritate , & in tota virtute sua.

12 Nunc ergo filii audite me , & nolite manere hîc : sed quacumque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulchro , ex eo dirigite gressus vestros ut exeatis hinc :

13 Video enim quia iniquitas ejus suam dabit ei.

14 Factam est autem post obitum matris suæ, Tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua, & filiis , & filiorum filiis , & reversus est ad foceros suos ,

15 Invenitque eos incolumes in senectute bona : & curam eorum gessit , & ipse clausit oculos eorum : & omnem hereditatem domus Raguelis ipse percepit : viditque quintam generationem , filios filiorum suorum.

16 Et completis annis nonagintanovem in timore Domini , cum gaudio sepelierunt eum.

17 Omnis autem cognatio ejus , & omnis generatio ejus , in bona vita , & in sancta conversatione permansit , ita ut accepti essent tam Deo , quam hominibus , & cunctis habitantibus in terra.

L I B E R
J U D I T H.

C A P V T I.

Arphaxad construit urbem Ecbatans , at vero Nabuchodonosor victo rege Medorum , cunctis regnis imperare cupiens , nuntios ad ea mittit ; quibus absque honore remisit , indignatus jurat se id ulturum.

1 **A**rphaxad itaque , rex Medorum , subjugaverat multas gentes imperio suo , & ipse ædificavit civitatem potentissimam , quam appellavit Ecbatans ,

2 Ex lapidibus quadratis & sectis : fecit muros ejus in latitudinem cubitorum septuaginta , & in altitudinem cubitorum triginta , turres vero ejus posuit in altitudinem cubitorum centum.

3 Per quadrum vero earum , latus utrumque vicenorum pedum spatium tendebatur , posuitque portas ejus in altitudinem turrium :

4 Et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui , & in gloria quadrigarum suarum.

5 Anno igitur duodecimo regni sui : Nabuchodonosor rex Assyriorum , qui regnabat in Ninive civitate magna , pugnavit contra Arphaxad , & obtinuit eum

6 In campo magno , qui appellatur Ragau , circa Euphraten , & Tigridem , & Iadason , in campo Esioch regis Elicorum.

7 Tunc exaltatum est regnum Nabuchodonosor , & cor ejus elevatum est : & misit ad omnes , qui habitabant in Cilicia , & Damasco , & Libano ,

8 Et ad gentes quæ sunt in Carmelo , & Cedar , & inhabitantes Galilæam in campo magno Esdrælon ,

9 Et ad omnes qui erant in Samaria , & trans flumen Iordanem usque ad Ierusalem , & omnem terram Iesse , quo usque perveniatur ad terminos Æthiopiæ.

10 Ad hos omnes misit nuntios Nabuchodonosor rex Assyriorum :

11 Qui omnes uno animo contradixerunt , & miserunt eos vacuos , & sine honore abjecerunt.

12 Tunc indignatus Nabuchodonosor rex adversus omnem terram illam , juravit per thronum & regnum suum , quod defenderet se de omnibus regionibus his.

CAPVT II.

Holoernes à Nabuchodonosor mittitur, omnia regna & populos vastaturus: describitur potentia exercitus ipsius; multisque locis per ipsam expugnatis, vehemens timor inueros inuasit.

1 **A**Nno tertio decimo Nabuchodonosor regis, vigesima & secunda die mensis primi, factum est verbum in domo Nabuchodonosor regis Assyriorum, ut defenderet se.

2 Vocavitque omnes majores natu, omnesque duces, & bellatores suos, & habuit cum eis mysterium consilii sui:

3 Dixitque cogitationem suam in eo esse, ut omnem terram suo subjugaret imperio.

4 Quod dictum cum placuisset omnibus, vocavit Nabuchodonosor rex. Holoernem principem militiæ suæ,

5 Et dixit ei: Egredere aduersus omne regnum occidentis, & contra eos præcipue, qui contempserunt imperium meum.

6 Non parceret oculus tuus ulli regno, omnemque urbem munitam subjugabis mihi.

7 Tunc Holoernes vocavit duces, & magistratus virtutis Assyriorum: & dinumeravit viros in expeditionem, sicut præcepit ei rex, centum viginti militia peditum pugnatorum, & equitum sagittariorum duodecim millia.

8 Omnemque expeditionem suam fecit præire in multitudine innumerabilium camelorum, cum his quæ exercitibus sufficerent copiose, boum quoque armenta, gregesque ovium, quorum non erat numerus.

9 Frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit.

10 Aurum vero, & argentum, de domo regis assumpsit multum nimis.

11 Et profectus est ipse, & omnis exercitus, cum quadrigis, & equitibus, & sagittariis, qui cooperuerunt faciem terræ, sicut locustæ.

12 Cumque pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange, qui sunt à sinistro Ciliaciæ, ascenditque omnia castella eorum, & obtinuit omnem munitionem.

13 Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, prædavitque omnes filios Tharsis, & filios Ismaël, qui erant contra faciem deserti, & ad austrum terræ Cellon,

14 Et transiit Euphraten, & venit in Mesopotamiam: & fregit omnes civitates excelsas quæ erant

erant ibi , à torrente Mambre usque quo perveniatur ad mare :

15 Et occupavit terminos ejus , à Cilicia usque ad fines Iapheth , qui sunt ad austrum ,

16 Abduxitque omnes filios Madian , & prædavit omnem locupletationem eorum , omnesque resistentes sibi occidit in ore gladii .

17 Et post hæc descendit in campos Damasci in diebus messis , & succendit omnia fata , omnesque arbores & vineas fecit incidi :

18 Et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram .

CAPV T III.

Holoferni se ultro dedunt tantis copiis territi universarum urbium ac provinciarum principes , ex quibus auxiliares ipse sibi assumit ; & tamen ipsorum civitates ac deos destruit , quo solus Nabuchodonosor Deus habeatur .

1 **T**unc miserunt legatos suos , universarum urbium ac provinciarum reges ac principes , Syriæ scilicet Mesopotamiæ , & Syriæ Sobal , & Libyæ , atque Ciliciæ , qui venientes ad Holofernem , dixerunt :

2 Desinat indignatio tua circa nos : Melius est enim ut viventes serviamus Nabuchodonosor regi magno , & subditi simus tibi , quam morientes cum interitu nostro , ipsi servitutis nostræ damna patiamur .

3 Omnis civitas nostra , omnisque possessio , omnes montes , & colles , & campi , & armenta bouum , gregesque ovium , & caprarum , equorumque & camelorum , & universæ facultates nostræ , atque familiæ , in conspectu tuo sunt :

4 Siat omnia nostra sub lege tua .

5 Nos , & filij nostri , servi tui sumus .

6 Veni nobis pacificus dominus , & utere servitio nostro , sicut placuerit tibi .

7 Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna , & obtinuit omnem civitatem , & omnem inhabitantem terram .

8 De universis autem urbibus assumpsit sibi auxiliares viros fortes , & electos ad bellum .

9 Tantusque metus provinciis illis incubuit , ut universarum urbium habitatores principes , & honorati simul cum populis , exirent obviam venienti ,

10 Excipientes eum cum coronis , & lampadibus , ducentes choros in tympanis , & tibiis .

11 Nec ista tamen facientes , ferocitatem ejus pectoris mitigare potuerunt :

12 Nam & civitates eorum destruxit, & lucos eorum excidit.

13 Præceperat enim illi Nabuchodonosor rex, ut omnes deos terræ exterminaret, videlicet ut ipse solus diceretur Deus ab his nationibus, quæ potuissent Holofernis potentia subjugari.

14 Pertransiens autem Syriam Subal, & omnem Apameam, omnemque Mesopotamiam, venit ad Idumæos in terram Gabaa,

15 Accepitque civitates eorum, & sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari præcepit uniuersum exercitum virtutis suæ.

CAPVT IV.

Filii Israel vehementer Holofernem metuentes, hortatiu Eliachim sacerdotis sese muniunt humana industria, & jejuniis ac oratione humiliant & affligunt, auxiliumque a Domino implorent.

1 **T**unc audientes hæc filii Israel, qui habitabant in terra Iuda, timuerunt valde a facie ejus.

2 Tremor & horror inuasit sensus eorum, ne hoc faceret Ierusalem & templo Domini, quod fecerat cæteris civitatibus & templis earum.

3 Et miserunt in omnem Samariam per circuitum usque Iericho, & præoccupaverunt omnes vertices montium:

4 Et muris circumdederunt vicos suos, & congregaverunt frumenta in præparationem pugnae.

5 Sacerdos etiam Eliachim, scripsit ad uniuersos qui erant contra Esdrelon, quæ est contra faciem campi magni, juxta Dothain, & uniuersos, per quos viæ transitus esse poterat,

6 Ut obtinerent ascensus montium, per quos via esse poterat ad Ierusalem, & illic custodirent ubi angustum iter esse poterat inter montes.

7 Et fecerunt filii Israel secundum quod constituerat eis sacerdos Domini Eliachim.

8 Et clamavit omnis populus ad Dominum instantiâ magnâ, & humiliaverunt animas suas in jejuniis, & orationibus, ipsi & mulieres eorum.

9 Et induerunt se sacerdotes ciliciis, & infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, & altare Domini operuerunt cilicio:

10 Et clamaverunt ad Dominum Deum Israel unauimenter, ne darentur in prædam infantes eorum, & uxores eorum in diuisionem, & civitates eorum in exterminium, & sancta eorum in pollutionem, & fierent opprobrium gentibus.

11 Tunc Eliachim, sacerdos Domini magnus, circumvit omnem Israel, allocutusque est eos,

12 Dicens, Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permaneritis in jeuniis, & orationibus in conspectu Domini.

† Exod.
17. 12.

13 † Memores estote Moyfi servi Domini, qui Amalec confidentem in virtute sua, & in potentia sua, & in exercitu suo, & in clypeis suis, & in curribus suis, & in equitibus suis, non ferro pugnando, sed precibus sanctis orando deiecit:

14 Sic erunt universi hostes Israel: si perseveraveritis in hoc opere, quod coepistis.

15 Ad hanc igitur exhortationem ejus deprecantes Dominum, permanebant in conspectu Domini,

16 Ita ut etiam, hi qui offerebant Domino holocausta, præcincti ciliciis offerrent sacrificia Domino, & erat cinis super capita eorum.

17 Et ex toto corde suo omnes orabant Deum, ut videret populum suum Israel.

C A P V T V.

Regius ab Holoferne Achior dux Ammonitarum de genere Israelitarum, enarrat Dei mirabilia circa populum Israeliticum, monetque ne temere contra illos pugnet: quibus auditis indignantur ipsi Achior principes Holofernis.

1 **N** Variatumque est Holoferni principi militiæ Assyriocum, quod filii Israel prepararent se ad resistendum, ac montium itinera conluisissent,

2 Et furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavitq; omnes principes Moab & duces Ammon,

3 Et dixit eis: Dicite mihi quis sit populus iste, qui montana obsidet: aut quæ, & quales, & quantæ sint civitates eorum: quæ etiam sit virtus eorum, aut quæ sit multitudo eorum: vel quis rex militiæ illorum:

4 Et quare præ omnibus, qui habitant in oriente, isti contempserunt nos, & non exierunt obviam nobis, ut susciperent nos cum pace?

5 Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon respondens, ait: Si digneris audire domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo, de populo isto, qui in montanis habitat, & non egredietur verbum falsum ex ore meo.

6 Populus iste ex progenie Chaldaeorum est.

† Gen. 11
31.

7 † Hic primum in Mesopotamia habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum, qui erant in terra Chaldaeorum.

8 Deserentes itaque ceremonias patrum suorum, quas in multitudine deorum erant,

9 Unum Deum cæli coluerunt, † qui & præcepit eis ut exirent inde, & habitarent in Charan. † Gen. 12. 1.

Cumque operuisset omnem terram fames, † descenderunt in Ægyptum, illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt, ut dinumerari eorum non posset exercitus. † Gen. 46. 2.

10 Cumque gravaret eos rex Ægypti, atque in ædificationibus urbium suarum in luto & latere subjugasset eos, clamaverunt ad Dominum suum, & percussit totam terram Ægypti plagis variis. † Exod. 14. 1.

11 † Cumque eiecissent eos Ægyptii à se, & cessasset plaga ab eis, & iterum eos vellent capere, & ad suum servitium revocare,

12 † Fugientibus his Deus cæli mare aperuit, ita ut hinc inde aquæ quasi murus solidarentur, & isti pede sicco fundum maris perambulando transirent. † Exod. 14. 29.

13 In quo loco dum innumerabilis exercitus Ægyptiorum eos persequeretur, ita aquis coopertus est, ut non remaneret vel unus, qui factum posteris nuntiaret.

14 Egressi vero mare rubrum, deserta Sina montis occupaverunt, in quibus numquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit.

15 Illic fontes amari obdulcari sunt eis ad bibendum, & per annos quadraginta annonam de cælo consecuti sunt.

16 Vbicumque ingressi sunt sine arcu & sagitta, & absque scuto & gladio, Deus eorum pugnavit pro eis, & vicit.

17 Et non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit à cultu Domini Dei sui.

18 Quotiescumque autem præter ipsum Deum suum, alterum coluerunt, dati sunt in prædam, & in gladium, & in opprobrium.

19 Quotiescumque autem poeniterunt se recessisse à cultura Dei sui, dedit eis Deus cæli virtutem resistendi.

20 Denique Chananzæum regem, & Iebuzæum, & Pherezæum, & Hethæum, & Hevæum, & Amorrhæum, & omnes potentes in Hesebon prostraverunt, & terra eorum, & civitates eorum ipsi possederunt:

21 Et usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona: Deus enim illorum odit iniquitatem.

22 Nam & ante hos annos, cum recessissent à via, quam dederat illis Deus, ut ambularent in ea, exterminati sunt præliis à multis nationibus, & plu-

rimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam.

23 Nuper autem reversi ad Dominum Deum suum, ex dispersione quâ dispersi fuerant, adunati sunt, & ascenderunt montana hæc omnia, & iterum possident Ierusalem, ubi sunt sancta eorum.

24 Nunc ergo mi domine, perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum: ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, & subjugati erunt sub iugo potentiae tuæ.

25 Si vero non est offensio populi hujus coram Deo suo, non poterimus resistere illis: quoniam Deus eorum defendet illos, & erimus in opprobrium universæ terræ.

26 Et factum est, cum cessasset loqui Achior verba hæc, irati sunt omnes magnates Holofernis, & cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum:

27 Quis est iste, qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor, & exercitibus ejus, homines inerimes, & sine virtute, & sine peritia artis pugnae?

28 Ut ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana: & cum capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transverberabitur:

29 Ut sciat omnis gens, quoniam Nabuchodonosor Deus terræ est, & præter ipsum alius non est.

C A P V T V I.

Iratius Holofernes jubet Achiozem duci in Bethuliam, ut ea de vicla simul puniatur; ac servi à similibulariis repulsi, eum arbori alligant: quem solutum filii Israel cognita causa benigne consolantur, Deum humiliter implorantes.

1 **F**ACTUM est autem cum cessassent loqui, indignatus Holofernes vehementer, dixit ad Achior:

2 Quoniam prophetasti nobis dicens, quod gens Israel defendatur à Deo suo, ut ostendam tibi quoniam non est Deus, nisi Nabuchodonosor:

3 Cum percusserimus eos omnes, sicut hominem unum, tunc & ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, & omnis Israel tecum perditione disperiet.

4 Et probabis quoniam Nabuchodonosor dominus sit universæ terræ: tuncque gladius militiae meæ transiet per latera tua, & confixus cades inter vulneratos Israel, & non respirabis ultra, donec exærmineris cum illis.

5 Porro autem si prophetiam tuam veram existimas,

mas, non concidat vultus tuus, & pallor, qui faciem tuam obtinet, abscedat à te, si verba mea hæc putas impleri non posse.

6 Vt autem noveris quia simul cum illis hæc experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, ut dum dignas mei gladii pœnas exceperint, ipse simul ultioni subjaceas.

7 Tunc Holofernes præcepit servis suis ut comprehenderent Achior, & perducerent eum in Bethuliam, & traderent eum in manus filiorum Israel.

8 Et accipientes eum servi Holofernis, profecti sunt per campestria: sed cum appropinquassent ad montana, exierunt contra eos fundibularii.

9 Illi autem divertentes à latere montis, ligaverunt Achior ad arborem manibus & pedibus, & sic vincitum restibus dimiserunt eum, & reversi sunt ad dominum suum.

10 Porro filii Israel descendentes de Bethulia, venerunt ad eum: Quem solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in medium populi illum statuentes, percunctati sunt quid rerum esset, quod illum vincitum Assyrii reliquissent.

11 In diebus illis erant illic principes, Ozias filius Micha de tribu Simeon, & Charmi, qui & Gothoniel.

12 In medio itaque seniorum, & in conspectu omnium, Achior dixit omnia quæ locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus: & qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum,

13 Et quemadmodum ipse Holofernes iratus iusserit eum Israelitis hac de causa tradi: ut, dum vicerit filios Israel, tunc & ipsum Achior diversis jubeat interire suppliciis, propter hoc quod dixisset: Deus cæli defensor eorum est.

14 † Cumque Achior universa hæc exposuisset, † *Sup. 9.*
omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum, & communi lamentatione & fletu unanimes preces suas Domino effuderunt, 12.

15 Dicentes: Domine Deus cæli & terræ, intuere superbiam eorum, & respice ad nostram humilitatem, & faciem sanctorum tuorum attende, & ostende quoniam non derelinquis præsumentes de te: & præsumentes de se, & de sua virtute gloriantes, humilias.

16 Finito itaque fletu, & per totam diem oratione populorum completa, consolati sunt Achior,

17 Dicentes: Deus patrum nostrorum, cujus tu virtutem prædicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem, ut eorum magis tu interitum videas.

18 Cum

18 Cum vero Dominus Deus noster dederit hanc libertatem servis suis, sit & tecum Deus in medio nostri: ut sicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus converferis nobiscum.

19 Tunc Ozias, finito consilio, suscepit eum in domum suam, & fecit ei coenam magnam.

20 Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto jejunio refecerunt.

21 Postea vero convocatus est omnis populus, & per totam noctem intra ecclesiam oraverunt, petentes auxilium à Deo Israel.

CAPUT VII.

Holofernes Bethuliam obsidet, ac præciso aqueductu jubet fontes omnes custodiri: quapropter cives sui cruciati civitatem tradere cupiunt; Ozias tamen princeps populi persuadet ut ad quinque dies hoc differatur.

1 **H**olofernes autem altera die præcepit exercitibus suis, ut ascenderent contra Bethuliam.

2 Erant autem pedites bellatorum centum viginti millia, & equites viginti duo millia, præter præparaciones virorum illorum, quos occupaverat captivitas, & abducti fuerant de provinciis & urbibus universæ juventutis.

3 Omnes paraverunt se pariter ad pugnam contra filios Israel, & venerunt per crepidinem montis usque ad apicem, qui respicit super Dothain, à loco qui dicitur Belma, usque ad Chelmon qui est contra Esdrelon.

4 Filii autem Israel ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, unanimes orantes ut Deus Israel misericordiam suam ostenderet super populum suum.

5 Et assumptes arma sua bellica, sederunt per loca, quæ ad angusti itineris tramitem dirigunt inter montosa, & erant custodientes ea tota die & nocte.

6 Porro Holofernes, dum circuit per gyrum, reperit quod fons; qui influebat, aqueductum illorum à parte australi extra civitatem dirigeret; & incidi præcepit aqueductum illorum.

7 Erant tamen non longe à muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam, ad refocillandum potius quam ad potandum.

8 Sed filii Ammon & Moab accesserunt ad Holofernem, dicentes: Filii Israel, non in lancea nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos,

illos, & muniunt illos colles in præcipitiõ con-
stituti.

9 Vt ergo sine congressione pugnae possis superare eos, pone custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, & sine gladio interficies eos, vel certe fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam superari non posse.

10 Et placuerunt verba hæc coram Holoferne, & coram satellitibus ejus, & constituit per gyrum centenarios per singulos fontes.

11 Cumque ista custodia per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cisternæ, & collectiones aquarum, omnibus habitantibus Bethuliam, ita ut non esset intra civitatem unde satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua quotidie.

12 Tunc ad Oziam congregati omnes viri, femineque, juvenes, & parvuli, omnes simul una voce

13 Dixerunt: † Judicet Deus inter nos & te, † Exoda
quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pacifice f. 21.
cum Assyriis, & propter hoc vendidit nos Deus in manibus eorum.

14 Et ideo non est qui adjuvet, cum prosternamur ante oculos eorum in siti, & perditione magna.

15 Et nunc congregate universos qui in civitate sunt, ut sponte tradamus nos omnes populo Holofernis.

16 Melius est enim ut captivi benedicamus Dominum, viventes, quam moriamur, & simus opprobrium omni carni, cum viderimus uxores nostras, & infantes nostros mori ante oculos nostros.

17 Contestamur hodie cælum & terram, & Deum patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundum peccata nostra, ut jam tradatis civitatem in manu militiae Holofernis, & sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior esset in ariditate sitis.

18 Et cum hæc dixissent, factus est fletus & ululatus magnus in ecclesia ab omnibus, per multas horas una voce clamaverunt ad Deum, dicentes:

19 † Peccavimus cum patribus nostris, injuste † Psal.
egimus, iniquitatem fecimus. 105. 6.

20 Tu, quia pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, & noli tradere confitentes te, populo qui ignorat te,

21 Vt non dicant inter gentes: Vbi est Deus eorum?

22 Et cum fatigati his clamoribus, & his fletibus lassati siluissent,

23 Exurgens Ozias infusus lacrymis, dixit: Aequo animo estote fratres, & hos quinque dies expectemus à Domino misericordiam.

24 Forsitan enim indignationem suam abscindet, & dabit gloriam nomini suo.

25 Si autem transactis quinque diebus non venerit adiutorium, faciemus hæc verba, quæ locuti estis.

CAPVT VIII.

Iudith, cuius stirps & laus describitur, vacillantes presbyteros & præ angustia cessionem quinto die mediantes objurgat, quod tempus Domini miserationi præscripserint, eosque hortatur ut patrum exemplo populum ad patientiam animent, ac pro se Deum precentur, nec factum suum seruentur.

1 **E**T factum est, cum audisset hæc verba Iudith vidua, quæ erat filia Merari, filii Idox, filii Ioseph, filii Ozias, filii Elai, filii Iamuor, filii Gedeon, filii Raphaim, filii Achitob, filii Melchiæ, filii Enau, filii Nathanæ, filii Salathiel, filii Simeon, filii Ruben:

2 Et vir ejus fuit Manasses, qui mortuus est in diebus messis hordeaceæ:

3 Instabat enim super alligantes manipulos in campo, & venit æstus super caput ejus, & mortuus est in Bethulia civitate sua, & sepultus est illic cum patribus suis.

4 Erat autem Iudith relicta ejus vidua jam annis tribus, & mensibus sex.

5 Et in superioribus domus suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur,

6 Et habens super lambos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ, præter sabbata, & neomenias, & festa domus Israel.

7 Erat autem elegantis aspectu nimis, cui vir suus reliquerat divitias multas, & familiam copiosam, ac possessiones armentis boum & gregibus ovium plenas.

8 Et erat hæc in omnibus famosissima, quoniam timebat Dominum valde, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum.

9 Hæc itaque cum audisset, quoniam Ozias promississet quod transacto quinto die traderet civitatem, misit ad presbyteros Chabri & Charmi.

10 Et venerunt ad illam, & dixit illis: Quod est hoc verbum, in quo consensit Ozias, ut tradat

civitatem Assyriis, si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium?

11 Et qui estis vos, qui tentatis Dominum?

12 Non est iste sermo, qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet, & furorem accendat.

13 Posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum, diem constituistis ei.

14 Sed quia patiens Dominus est, in hoc ipso poeniteamus, & indulgentiam ejus fuis lacrymis postulemus:

15 Non enim quasi homo, sic Deus comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur.

16 Et ideo humiliemus illi animas nostras, & in spiritu constituti humiliato, servientes illi,

17 Dicamus fleentes Domino, ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam; ut sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum, ita etiam de nostra humilitate gloriamur:

18 Quoniam non sumus secuti peccata patrum nostrorum, qui dereliquerunt Deum suum, & adoraverunt deos alienos,

19 Pro quo scelere dati sunt in gladium, & in rapinam, & in confusionem inimicis suis: nos autem alterum Deum nescimus præter ipsum.

20 Expectemus humiles consolationem ejus, & exquiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, & humiliabit omnes gentes, quæcumque insurgunt contra nos, & faciet illas sine honore Dominus Deus noster.

21 Et nunc fratres, quoniam vos estis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pender anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint, quia tentati sunt patres nostri ut probarentur, si vere colebant Deum suum.

22 † Memores esse debent, quomodo pater noster Abraham tentatus est, & per multas tribulationes probatus, Dei amicus effectus est. † Gen. 22. 1.

23 Sic Isaac, sic Jacob, sic Moyses, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transferunt fideles.

24 Illi autem, qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, & impatientiam suam & improperium murmurationis suæ contra Dominum protulerunt,

25 † Exterminati sunt ab exterminatore, & à † 1 Cor. 10. 9.

26 Et nos ergo non ulciscamur nos pro his quæ patimur.

27 Sed

27 Sed reputantes peccatis nostris hæc ipsa supplicia minora esse, flagella Domini, quibus quasi servi corripimur, ad emendationem, & non ad perditionem nostram evenisse credamus.

28 Et dixerunt illi Ozias, & presbyteri: Omnia, quæ locuta es, vera sunt, & non est in sermonibus tuis ulla reprehensio.

29 Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier sancta es, & timens Deum.

30 Et dixit illis Iudith: Sicut quod potui loqui, Dei esse cognoscitis:

31 Ita quod facere disposui, probate si ex Deo est, & orate ut firmum faciat Deus consilium meum.

32 Stabitis vos ad portam nocte ista, & ego exeam cum Abra mea: & orare, ut sicut dixistis, in diebus quinque respiciat Dominus populum suum Israel.

33 Vos autem nolo ut scrutemini actum meum, & usque dum renuntiem vobis, nihil aliud fiat, nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum.

34 Et dixit ad eam Ozias princeps Iuda: Vade in pace, & Dominus sit tecum in ultionem inimicorum nostrorum. Et revertentes abierunt.

CAPVT IX.

Iudith sese affligens ac humilians, pro populi liberatione prostrata precatur, utque sibi virtus deus evertendi Holofernem.

1 **Q**uibus abscedentibus, Iudith ingressa est oratorium suum: & induens se cilicio posuit cinerem super caput suum: & prosternens se Domino, clamabat ad Dominum, dicens:

2 Domine Deus patris mei Simeon, † qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum, qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, & denudaverunt femur virginitatis in confusionem:

3 Et dedisti mulieres illorum in prædam, & filias illorum in captivitatem, & omnem prædam in divisionem servis tuis, qui zelaverunt zelum tuum: subveni quæso te Domine Deus meus mihi viduæ.

4 Tu enim fecisti priora, & illa post illa cogitasti: & hoc factum est quod ipse voluisti.

5 Omnes enim viæ tuæ paratæ sunt, & tua iudicia in tua providentia posuisti.

6 † Respice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Ægyptiorum videre dignatus es, quando post servos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis, & in equitatu suo, & in multitudine bellatorum,

7 Sed aspexisti super castra eorum, & tenebrae fatigaverunt eos.

8 Tenuit pedes eorum abyssus, & aquae operuerunt eos.

9 Sic fiant & isti, Domine, qui confidunt in multitudi-
tudine sua, & in curribus suis, & in conis, & in
fentis, & in sagittis suis, & in lanceis gloriautur.

10 Et nesciat quia tu ipse es Deus noster, qui
contemnis bella ab initio, & Dominus nomen est tibi.

11 Erige brachium tuum sicut ab initio, & al-
lide virtutem illorum in virtute tua: cadat virtus
eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare
sancta tua, & polluere tabernaculum nominis tui,
& dejicere gladio suo coram altaris tui.

12 Fac Domine, ut gladio proprio ejus superbia
amputetur:

13 Capiatur laqueo oculorum suorum in me, &
percuties eum ex labiis charitatis meae.

14 Da mihi in animo constantiam, ut contempnam
illum, & virtutem, ut evertam illum.

15 † Erit enim hoc memoriale nominis tui, cum † *Jud. 4°*
manus feminae dejecerit eum. *21. & 5^a*

16 Non enim in multitudi-
tudine est virtus tua Do-
mine, neque in equorum viribus voluntas tua est,
nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humi-
lium & mansuetorum semper tibi placuit depre-
cario. *26^a*

17 Deus caelorum, creator aquarum, & Dominus
totius creaturae, exaudi me miseram deprecantem,
& de tua misericordia praesumentem.

18 Memento Domine testamenti tui, & da ver-
bum in ore meo, & in corde meo consilium corro-
bora, ut domus tua in sanctificatione tua per-
maneant:

19 Et omnes gentes agnoscant, quia tu es Deus,
& non est alius praeter te.

C A P V T X.

*Judith pulcherrima aptissime ornata Bethuliam cum
sua ancilla exeditur, & ab exploratoribus deprehensa
ducitur ad Holofernem, qui mox ejus capitur pul-
chritudine.*

1 **F**Actum est autem, cum cessasset clamare ad
Dominum, surrexit de loco in quo jacue-
rat prostrata ad Dominum.

2 Vocavitque Abram suam, & descendens in do-
mam suam, abstulit à se cilicium, & exiit se ve-
stimen-
tis viduitatis suae,

3 Et lavit corpus suum, & unxit se myro opti-
mo, & discrimiavit crinem capitis sui, & impo-
suit

fuit mitram super caput suum, & induit se vestimentis jucunditatis suæ, induitque sandalia pedibus suis, assumpsitque dextraliola, & lilia, & inaures, & annulos, & omnibus ornamentis suis ornauit se.

4 Cui etiam Dominus contulit splendorem: quoniam omnis ista compositio, non ex libidine, sed ex virtute pendebat: & ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret.

5 Imposuit itaque Abræ suæ ascoperam vini, & vas olei, & polentam, & palathas, & panes, & caseum, & profecta est.

6 Cumque venissent ad portam civitatis, inveniunt expectantem Oziam & presbyteros civitatis.

7 Qui cum vidissent eam, stupentes mirati sunt nimis pulchritudinem ejus.

8 Nihil tamen interrogantes eam, dimiserunt transire, dicentes: Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, & omne consilium tui cordis sua virtute corroboret, ut glorietur super te Ierusalem, & sit nomen tuum in numero sanctorum & iustorum.

9 Et dixerunt hi qui illic erant, omnes una voce: Fiat, fiat.

10 Judith vero orans Dominum, transiit per portas ipsa & abra ejus.

11 Factum est autem, cum descenderet montem, circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Assyriorum, & tenuerunt eam, dicentes: Vade venis? aut quo vadis?

12 Quæ respondit: Filia sum Hebræorum, ideo ego fugi à facie eorum, quoniam futurum agnovi, quod dentur vobis in deprædationem, pro eo quod contemnentis vos, noluerunt ultro tradere seipsum, ut invenirent misericordiam in conspectu vestro.

13 Hac de causa cogitavi mecum dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis, ut indicem illi secreta illorum, & ostendam illi quo aditu possit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu ejus.

14 Et cum audissent viri illi verba ejus, considerabant faciem ejus, & erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem ejus mirabantur nimis.

15 Et dixerunt ad eam: Conservasti animam tuam, eo quod tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum nostrum.

16 Hoc autem scias, quoniam cum steteris in conspectu ejus, bene tibi faciet, & eris gratissima in corde ejus. Duxeruntque illam ad tabernaculum Holofernis, annuntiantes eam,

17 Cumque intrasset ante faciem ejus, statim captus est in suis oculis Holofernes.

18 Dixeruntque ad eum satellites ejus: Quis contemnat populum Hebræorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his merito pugnare contra eos debeamus?

19 Videns itaque Indith Holofernem sedentem in conopeo, quod erat ex purpura, & auro, & smaragdo, & lapidibus pretiosis intextum.

20 Et cum in faciem ejus intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. Et elevaverunt eam servi Holofernæ, jubente domino suo.

CAPVT XI.

Indith ab Holoferne super causa fuga sua interrogata imponit illi, speciosam pollicens victoriam.

1 **T**Vnc Holofernes dixit ei: Æquo animo esto, & noli pavere in corde tuo: quoniam ego nunquam nocui viro, qui voluit servire Nabuchodonosor regi.

2 Populus autem tuus, si non contempñisset me, non levassent lanceam meam super eum.

3 Nunc autem dic mihi, qua ex causa recessisti ab illis, & placuit tibi ut venires ad nos?

4 Et dixit illi Indith: Sume verba ancillæ tuæ, quoniam si secutus fueris verba ancillæ tuæ, perfectam rem faciet Dominus tecum.

5 Vivit enim Nabuchodonosor rex terræ, & vivit virtus ejus, quæ est in te ad correptionem omnium animarum errantium: quoniam non solum homines serviunt illi per te, sed & bestię agri obtemperant illi.

6 Nuntiatur enim animi tui industria universis gentibus, & indicatum est omni seculo, quoniam tu solus bonus & potens es in omni regno ejus, & disciplina tua omnibus provinciis prædicatur.

7 † Nec hoc latet, quod locutus est Achior, † *Sup. 5.*
nec illud ignoratur, quod ei jusseris evenire 5.

8 Constat enim, Deum nostrum sic peccatis offensum, ut mandaverit per prophetas suos ad populum, quod tradat eum pro peccatis suis.

9 Et quoniam sciunt se offendisse Deum suum filii Israel, tremor unus super ipsos est.

10 Insuper etiam fames invalit eos, & ab ariditate aquæ jam inter mortuos computantur.

11 Denique hoc ordinant, ut interficiant pecora sua, & bibant sanguinem eorum:

12 Et sancta Domini Dei sui, quæ præcepit Deus non contingi, in frumento, vino, & oleo, hæc cogitave-

gitaverunt impendere, & volunt consumere quæ nec manibus deberent contingere: ergo quoniam hæc faciunt, certum est quod in perditionem dabantur.

13 Quod ego ancilla tua cognoscens, fugi ab illis, & misit me Dominus hæc ipsa nuntiare tibi.

14 Ego enim ancilla tuâ Deum colo, etiam nunc apud te: & exiet ancilla tua, & orabo Deum,

15 Et dicet mihi quando eis reddat peccatum suum, & veniens nuntiabo tibi, ita ut ego adducam te per mediam Ierusalem, & habebis omnem populum Israel, sicut oves, quibus non est pastor, & non latrabit vel unus canis contra te:

16 Quoniam hæc mihi dicta sunt per providentiam Dei.

17 Et quoniam iratus est illis Deus, hæc ipsa misit sum nuntiare tibi.

18 Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne, & coram pueris ejus, & mirabantur sapientiam ejus: & dicebant alter ad alterum:

19 Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum.

20 Et dixit ad illam Holofernes: Benefecit Deus, qui misit te ante populum, ut des illum tu in manibus nostris:

21 Et quoniam bona est promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit & Deus meus, & tu in domo Nabuchodonosor magna eris, & nomen tuum nominabitur in universa terra.

C A P V T XII.

Judith in locum thesaurorum Holofernis introducta, facultatem obtinet propriis vescendi cibis, nocteque ad orationem egrediendi: quarto autem die in convivium inducitur, coram Holoferne comedit & bibit, quæ ejus concupiscentia ardens, vehementer inebriatur.

1 **T**unc jussit eam introire ubi repositi erant thesauri ejus, & jussit illic manere eam, & constituit quid daretur illi de convivio suo.

2 Cui respondit Judith, & dixit: Nunc non potero manducare ex his, quæ mihi præcipis tribui, ne veniat super me offensio: ex his autem, quæ mihi detuli, manducabo.

3 Cui Holofernes ait: Si defecerint tibi ista, quæ tecum detulisti, quid faciemus tibi?

4 Et dixit Judith: Vivit anima tua domine meus, quoniam non expendet omnia hæc ancilla tua, donec faciat Deus in manu mea hæc quæ cogitavi. Et induxerunt illam servi ejus in tabernaculum, quod præceperat.

5 Et petiit dum introiret, ut daretur ei copia nocte

nocte & ante lucem egrediendi foras ad orationem,
& deprecandi Dominum.

6 Et præcepit cubiculariis suis, ut sicut placeret
illi, exiret & introiret ad adorandum Deum suum,
per triduum :

7 Et exhibat noctibus in vallem Bethulæ, &
baptizabat se in fonte aquæ.

8 Et ut ascendebar, orabat Dominum Deum Israel,
ut dirigeret viam ejus ad liberationem populi sui.

9 Et introiens, munda manebat in tabernaculo,
usque dum acciperet escam suam in vespere.

10 Et factum est, in quarto die Holofernes fecit
cœnam servis suis, & dixit ad Vagao eunuchum
suum : Vade, & suade Hebræam illam, ut sponte
consentiat habitare mecum.

11 Fœdum est enim apud Assyrios, si femina
irrideat virum; agendo ut immunis ab eo transcat.

12 Tunc introivit Vagao ad Iudith, & dixit :
Non vereatur bona puella introire ad domum
meam, ut honorificetur ante faciem ejus, ut man-
ducet cum eo, & bibat vinum in jucunditate.

13 Cui Iudith respondit : Quæ ego sum, ut
contradicam domino meo ?

14 Omne quod erit ante oculos ejus bonum &
optimum faciam. Quidquid autem illi placuerit,
hoc mihi erit optimum omnibus diebus vitæ meæ.

15 Et surrexit, & ornavit se vestimento suo, &
ingressa stetit ante faciem ejus.

16 Cor autem Holofernis concussum est : erat
enim ardens in concupiscentia ejus.

17 Et dixit ad eam Holofernes : Bibe nunc, &
accumbe in jucunditate, quoniam invenisti gra-
tiam coram me.

18 Et dixit Iudith : Bibam domine, quoniam
magnificata est anima mea hodie præ omnibus die-
bus meis.

19 Et accepit, & manducavit, & bibit coram
ipso, ea quæ paraverat illi ancilla ejus.

20 Et jucundus factus est Holofernes ad eam,
bibitque vinum multum nimis, quantum nunquam
biberat in vita sua.

C A P V T XIII.

*Iudith facta ad Deum oratione præscindit acinace
caput ebrii Holofernis; quod ad concives Bethuliam
deferens, eos ad gratiarum actionem hortatur, ipsa
vero ab omnibus benedicitur, & Achior viso Holo-
fernis capite obstupescit.*

1 **V**T autem sero factum est, festinaverunt
servi illius ad hospitia sua, & conclusit
Vagao ostia cubiculi, & abiit.

2 Erant autem omnes fatigati à vino :

3 Eratque Iudith sola in cubiculo.

4 Porro Holofernes jacebat in lecto , nimia ebrietate sopitus.

5 Dixitque Iudith puellæ suæ , ut staret foris ante cubiculum , & observaret.

6 Stetitque Iudith ante lectum , orans cum lacrymis , & labiorum motu in silentio ,

7 Dicens : Confirma me Domine Deus Israel , & respice in hac hora ad opera manuum mearum , ut , sicut promisisti , Ierusalem civitatem tuam erigas : & hoc , quod credens per te posse fieri cogitavi , perficiam.

8 Et cum hæc dixisset , accessit ad columnam , quæ erat ad caput lectuli ejus , & pugionem ejus , qui in ea ligatus pendeat , exolvit.

9 Cumque evaginasset illum , apprehendit comam capitis ejus , & ait : Confirma me Domine Deus in hac hora.

10 Et percussit bis in cervicem ejus , & abscidit caput ejus , & abstulit conopeum ejus à columnis , & evolvit corpus ejus truncum.

11 Et post pusillum exivit , & tradidit caput Holofernis ancillæ suæ , & jussit ut mitteret illud in peram suam.

12 Et exierunt duæ , secundum consuetudinem suam , quasi ad orationem , & transierunt castra , & gyrantes vallem , venerunt ad portam civitatis.

13 Et dixit Iudith à longe custodibus murorum : Aperite portas , quoniam nobiscum est Deus , qui fecit virtutem in Israel.

14 Et factum est , cum audissent viri vocem ejus , vocaverunt presbyteros civitatis.

15 Et concurrerunt ad eam omnes à minimo usque ad maximum : quoniam sperabant eam jam non esse venturam.

16 Et accendentes luminaria congraverunt circa eam universi : illa autem ascendens in eminentiorem locum , jussit fieri silentium. Cumque omnes tacuissent ,

27 Dixit Iudith : Laudate Dominum Deum nostrum , qui non deseruit sperantes in se :

18 Et in me ancilla sua adimplevit misericordiam suam , quam promisit domui Israel : & interfecit in manu mea hostem populi sui hac nocte.

19 Et proferens de pera caput Holofernis , ostendit illis , dicens : Ecce caput Holofernis principis militiæ Assyriorum , & ecce conopeum illius , in quo recumbebat in ebrietate sua , ubi per annum foemina percussit illum Dominus Deus noster.

20 Vivit autem ipse Dominus, quoniam custodivit me angelus ejus, & h'nc euntem, & ibi commorantem, & inde huc revertentem, & non permisit me Dominus ancillam suam coluquinari, sed sine pollutione peccati revocavit me vobis, gaudentem in victoria sua, in evasione mea, & in liberatione vestra.

21 † Confitemini illi omnes, quoniam bonus, † *Psalm.*
quoniam in seculum misericordia ejus. 105 .1.

22 Univerſi autem adorantes Dominum, dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in virtute sua, 106.
quia per te ad nihilum redexit inimicos nostros. 1.

23 Porro Ozias princeps populi Israel, dixit ad eam: Benedicta es tu filia à Domino Deo excelſo, præ omnibus mulieribus super terram.

24 Benedictus Dominus, qui creavit cælum & terram, qui te direxit in vulnere capitis principis inimicorum nostrorum:

25 Quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum, qui memores fuerint virtutis Domini in aeternum, pro quibus non pepercisti animæ tuæ, propter angustias & tribulationem generis tui, sed subvenisti ruinae ante conspectum Dei nostri.

26 Et dixit omnis populus: Fiat, fiat.

27 Porro Achior vocatus venit, & dixit ei Iudith: Deus Israel, cui tu testimonium dedisti quod ulciscatur se de inimicis suis, ipse caput omnium incredulorum incidit hac nocte in manu mea.

28 Et ut probes quia ita est, ecce caput Holofernis, qui in contemptu superbiæ suæ Deum Israel contempnit, & tibi interitum minabatur, dicens: Cum captus fuerit populus Israel, gladio perforari præcipiam latera tua.

29 Videns autem Achior caput Holofernis, angustiatuſ præ pavore, cecidit in faciem suam super terram, & æstuavit anima ejus.

30 Postea vero quam resumpto spiritu recreatus est, procidit ad pedes ejus, & adoravit eam, & dixit:

31 Benedicta tu à Deo tuo in omni tabernaculo Jacob, quoniam in omni gente, quæ audierit nomen tuum, magnificabitur super te Deus Israel.

C A P V T X I V.

Holofernis capite de muro Bethulia suscepto, Achiorque circumciso, Iudai in Assyrios irruunt, qui Holofernem excuantes, mortuumque invenientes vehementi timore concutiuntur.

1 **D**ixit autem Iudith ad omnem populum: Audite:

Audite me fratres, suspendite caput hoc super muros nostros:

2 Et erit cum exierit Sol, accipiat unusquisque arma sua, & exite cum impetu, non ut descendatis deorsum, sed quasi impetum facientes.

3 Tunc exploratores necesse erit ut fugiant ad principem suum excitandum ad pugnam.

4 Cumque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernis, & invenerint eum truncum in suo sanguine volutatum, decidet super eos timor.

5 Cumque cognoveritis fugere eos, ite post illos securi, quoniam Dominus conteret eos sub pedibus vestris.

6 Tunc Achior videns virtutem, quam fecit Deus Israel, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, & circumcidiit carnem præputii sui, & appositus est ad populum Israel, & omnis successio generis ejus usque in hodiernum diem,

7 Mox autem ut ortus est dies, suspenderunt super muros caput Holofernis, accepitque unusquisque vir arma sua, & egressi sunt cum grandi strepitu & ululatu.

8 Quod videntes exploratores, ad tabernaculum Holofernis cucurrerunt.

9 Porro hi qui in tabernaculo erant, venientes, & ante ingressum cubiculi perstreperentes, excitandi gratia, inquietudinem ante moliebantur, ut non ab excitantibus, sed à sonantibus Holofernes evigilaret.

10 Nullus enim audebat cubiculum virtutis Assyriorum pulsando aut intrando aperire.

11 Sed cum venissent ejus duces ac tribuni, & universi majores exercitus regis Assyriorum, dixerunt cubiculariis:

12 Intrate, & excitate illum, quoniam egressi mures de cavernis suis, ausi sunt provocare nos ad prælium.

13 Tunc ingressus Vagao cubiculum ejus, stetit ante cortinam, & plausum fecit manibus suis: suspicabatur enim illum cum Iudith dormire.

14 Sed cum nullum motum jacentis sensu aurium caperet, accessit proximans ad cortinam, & elevans eam, vidensque cadaver absque capite Holofernis in suo sanguine tabefactum jacere super terram, exclamavit voce magna cum fletu, & scidit vestimenta sua.

15 Et ingressus tabernaculum Iudith, non invenit eam, & exiit foras ad populum,

16 Et dixit: Vna mulier Hebræa fecit confusio-
nem in domo regis Nabuchodonosor, ecce enim Holofernes jacet in terra, & caput ejus non est in illo.

17 Quod

17 Quod cum audissent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta sua, & intolerabilis timor & tremor cecidit super eos, & turbati sunt animi eorum valde.

18 Et factus est clamor incomparabilis in medio castrorum eorum.

C A P V T X V.

Assyrii cade ducis sui percussi, omnibus relictis fugiunt; at Iudæi eos persequuntur, & cadunt, & spoliis collectis plurimum diviti sunt: Iudith autem & pontifice & populo benedicuntur; & quæ Holoferni propria fuerant ipsi traduntur.

1 **C**umque omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens & consilium ab eis, & solo tremore & metu agitati fugæ præsidium sumunt.

2 Ita ut nullus loqueretur cum proximo suo sed inclinato capite, relictis omnibus, evadere festinabant Hebræos, quos armatos super se venire audiebant, fugientes per vias camporum & semitas collium.

3 Videntes itaque filii Israel fugientes, securi sunt illos. Descenderuntque clangentes tubis, & ululantes post ipsos.

4 Et quoniam Assyrii non adunati, in fugam ibant præcipites: filii autem Israel uno agmine persequentes, debilitabant omnes, quos invenire potuissent.

5 Misit itaque Ozias nuntios per omnes civitates & regiones Israel.

6 Omnis itaque regio, omnisque urbs, electam juventutem armatam misit post eos, & persecuti sunt eos in ore gladii, quousque pervenirent ad extremitatem finium suorum.

7 Reliqui autem qui erant in Bethulia, ingressi sunt castra Assyriorum, & prædam, quam fugientes Assyrii reliquerant, abstulerunt, & onustati sunt valde.

8 Hi vero, qui victores reversi sunt ad Bethuliam, omnia quæ erant illorum attulerunt secum, ita ut non esset numerus in pecoribus, & jumentis, & universis mobilibus eorum, ut à minimo usque ad maximum omnes divites fierent de prædationibus eorum.

9 Ioachim autem summus pontifex, de Ierusalem venit in Bethuliam cum universis presbyteris suis, ut videret Iudith.

10 Quæ cum exisset ad illum, benedixerunt eam omnes una voce, dicentes: Tu gloria Ierusalem,

lem, tu læticia Israel, tu honorificentia populi nostri :

11 Quia fecisti viriliter, & confortatum est cor tuum, eo quod castitatem amaveris & post virum tuum, alterum nescieris ; ideo & manus Domini confortavit te, & ideo eris benedicta in æternum.

12 Ex dixit omnis populus : Fiar,fiar.

13 Per dies autem triginta, vix collecta sunt spolia Assyriorum à populo Israel.

14 Porro autem univèrsa, quæ Holofernis peculiaris fuisse probata sunt, dederunt Judith in auro, & argento, & vestibus, & gemmis, & omni suppellectili, & tradita sunt omnia illi à populo.

15 Et omnes populi gaudebant, cum mulieribus, & virginibus, & juvenibus, in organis & citharis.

CAPVT XVI.

Canticum Judith ob victoriam : venit populus Ierusalem holocausta cum gratiarum actionibus oblaturus : tandemque Judith plena dierum moritur ; & dies hujus victoria perpetuo apud Iudæos in numero sanctorum dierum celebratur.

1 **T**unc cantavit canticum hoc Domino Judith, dicens :

2 Incipite Domino in tympanis, cantate Domino in cymbalis, modulamini illi psalmum novum, exaltate, & invocare nomen ejus.

3 Dominus conterens bella, Dominus nomen est illi.

4 Qui posuit castra sua in medio populi sui, ut eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum.

5 Venit Assur ex montibus ab Aquilone in multitudine fortitudinis suæ: cujus multitudo obravit torrentes, & equi eorum cooperuerunt valles.

6 Dixit se incensurum fines meos, & juvenes meos occisurum gladio, infantes meos dare in prædam, & virgines in captivitatem.

7 Dominus autem omnipotens nocuit eum, & tradidit eum in manus feminae, & confodit eum.

8 Non enim cecidit potens eorum à juvenibus, nec filii Titau percusserunt eum, nec excelsi gigantes opposuerunt se illi, sed Judith filia Merari à specie faciei suæ dissolvit eum.

9 Exiit enim se vestimento viduitatis, & induit se vestimento lætitiæ in exultatione filiorum Israel.

10 Vixit faciem suam unguento, & colligavit cincinnos suos mitrâ, accepit stolam novam ad decipiendum illum.

11 Sandalia ejus rapuerunt oculos ejus, pulchritudo

chritudo ejus captivam fecit animam ejus, amputavit pugione cervicem ejus.

12 Horruerunt Persæ constantiam ejus, & Medi audaciam ejus.

13 Tunc ululaverunt castra Assyriorum, quando apparuerunt humiles mei, arescentes in siti.

14 Filii puellarum compunxerunt eos, & sicut pueros fugientes occiderunt eos: perierunt in prælio à facie Domini Dei mei.

15 Hymnum cantemus Domino, hymnum novum cantemus Domino nostro.

16 Adonai Domine magnus es tu, & præclarus in virtute tua, & quem superare nemo potest.

17 Tibi serviat omnis creatura tua: † quia † *Gen. 1.*
dixisti, & facta sunt: misisti spiritum tuum, & *Psal. 32.*
creata sunt, & non est qui resistat voci tuæ. 9^a

18 Montes à fundamentis movebuntur cum aquis: petrae, sicut cera, liquefcent ante faciem tuam.

19 Qui autem timent te, magni erunt apud te per omnia.

20 Vae genti insurgenti super genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die judicii visitabit illos.

21 Dabit enim ignem, & vermes in carnes eorum, ut urantur, & sentiant usque in sempiternum.

22 Et factum est post hæc, omnis populus post victoriam venit in Ierusalem adorare Dominum: & mox ut purificati sunt, obtulerunt omnes holocausta, & vota, & repromissiones suas.

23 Porro Judith, universa vasa bellica Holofernis, quæ dedit illi populus, & conopeum, quod ipsa sustulerat de cubili ipsius, obtulit in anathema oblivionis.

24 Erat autem populus jucundus secundum faciem sanctorum, & per tres menses gaudium hujus victoriae celebratum est cum Judith.

25 Post dies autem illos unusquisque rediit in domum suam, & Judith magna facta est in Bethulia, & præclarior erat universæ terræ Israel.

26 Erat etiam virtuti castitas adjuncta, ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vitæ suæ, ex quo defunctus est Manasses vir ejus.

27 Erat autem diebus festis procedens cum magna gloria.

28 Mansit autem in domo viri sui annos centum quinq; & dimisit Abram suam liberam, & defuncta est ac sepulta cum viro suo in Bethulia.

29 Luxitque illam omnis populus diebus septem.

30 In omni autem spatio vitæ ejus non fuit qui perturbaret Israel, & post mortem ejus annis multis.

31 Dies autem victoriae huius festivitatis, ab Hebraeis in numero sanctorum dierum accipitur, & colitur à Iudæis ex illo tempore usque in præsentem diem.

LIBER

ESTHER.

CAPVTL.

Assuero ad potentia & gloriae suae ostentationem toto semestri splendillum celebrante convivium, regina Vasthi accessura venire recusat, ideoque repudiatur: & sapientum consilio edictum promulgatur, ut uxores maritis deserant honorem.

1 **I**N diebus Assuero, qui regnavit ab India usque Aethiopiã, super centum viginti septem provincias:

2 Quando sedit in folio regni sui, Susa civitas regni eius exordium fuit.

3 Tertio igitur anno imperii sui, fecit grande convivium cunctis principibus, & pueris suis, fortissimis Persarum, & Medorum iuciytis, & præfectis provinciarum coram se,

4 Ut ostenderet divitias gloriae regni sui, ac magnitudinem, atque iactantiam potentiae suae, multo tempore, centum videlicet & octoginta diebus.

5 Cumque implerentur dies convivii, invitavit omnem populum, qui inventus est in Susa, à maximo usque ad minimum: & iussit septem diebus convivium præparari in vestibulo horti, & nemoris, quod regio cultu & manu confectum erat.

6 Et pendebant ex omni parte tentoria aëri coloris, & carbasini ac hyacinthini, sustentata funibus byssinis, atque purpureis, qui eburneis circulis inserti erant, & columnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei & argentei, super pavimentum smaragdino & pario stratum lapide, dispositi erant: quod mira varietate pictura decorabat.

7 Bibebant autem qui invitati erant, aureis poculis, & aliis atque aliis vasis cibi inferebantur. Vinum quoque, ut magnificentia regia dignum erat, abundans, & præcipuum ponebatur.

8 Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum, sed sicut rex statuerat, præponens mensis singulos de principibus suis, ut sumeret unusquisque quod veller.

9 Vasthi quoque regina fecit convivium feminarum in palatio, ubi rex Assuero manere consueverat.

10 Itaque die septimo, cum rex esset hilarior, & post nimiam potationem incaluisset mer^o, præcepit Maumam, & Bazatha, & Harbona, & Bagatha, & Abgatha, & Zethar, & Charchas, septem eunuchis, qui in conspectu ejus ministrabant,

11 Ut introducerent reginam Vasthi coram rege, posito super caput ejus diademate, ut ostenderet cunctis populis & principibus pulchritudinem illius: erat enim pulchra valde.

12 Quæ renuit, & ad regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, venire contempsit. Vnde iratus rex, & nimio furore succensus,

13 Interrogavit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, & illorum faciebat cuncta consilio, scientium leges ac jura majorum

14 (Erant autem primi & proximi, Charfena, & Sethar, & Admatha, & Tharsis, & Mares, & Marfana, & Mamuchan, septem duces Persarum atque Medorum, qui videbant faciem regis, & primi post eum residere soliti erant,)

15 Cui sententiæ Vasthi regina subjaceret, quæ Assueri regis imperium, quod per eunuchos mandaverat, facere nolisset.

16 Responditque Mamuchan, audiente rege, atque principibus. Non solum regem læsit regina Vasthi, sed & omnes populos, & principes, qui sunt in cunctis provinciis regis Assueri.

17 Egredietur enim sermo reginæ ad omnes mulieres, ut contempnant viros suos, & dicant: Rex Assaernus jussit ut regina Vasthi intraret ad eum, & illa noluit.

18 Atque hoc exemplo omnes principum conjuges Persarum atque Medorum, parvipendent imperia maritorum: unde regis justa est indignatio.

19 Si tibi placet, egrediatur edictum à facie tua & scribatur juxta legem Persarum atque Medorum, quam præteriri illicitum est, ut nequaquam ultra Vasthi ingrediatur ad regem, sed regnum illius, altera, quæ melior est illa, accipiat.

20 Et hoc in omne (quod latissimum est) provinciarum tuarum divulgetur imperium, & cunctæ uxores tam majorum, quam minorum, deferant maritis suis honorem.

21 Placuit consilium ejus regi, & principibus: fecitque rex juxta consilium Mamuchan,

22 Et misit epistolas ad universas provincias regni sui, ut quæque gens audire & legere poterat, diversis linguis & litteris, esse viros principes ac majores in domibus suis: & hoc per cunctos populos divulgari,

*Præ cæteris virginibus Assuero quasitæ Esther nē-
ptis occulta Mardochei Iudæi placens, regina loco
Vasthi facta est, celebrato nuptiarum magnifico con-
uiuio ac datis muneribus. Porro Mardocheus ad
ostium palatii manens eunuchos regi insidiantes prodit,
quod factum Mardochei annalibus inscribitur.*

1 **H**is ita gestis, postquam regis Assuero in-
dignatio deferbuerat, recordatus est
Vasthi, & quæ fecisset, vel quæ passa esset:

2 Dixeruntque pueri regis, ac ministri eius:
Quærantur regi puellæ virgines ac speciosæ,

3 Et mittantur qui considerent per universas pro-
vincias puellas speciosas & virgines: & adducant
eas ad civitatem Susan, & tradant eas in domum
fæminarum sub manu Egei eunuchi, qui est præ-
positus & custos mulierum regiarum: & accipiant
mundum muliebrem, & cætera ad usus necessaria.

4 Et quæcunque inter omnes oculis regis pla-
cuerit, ipsa regnet pro Vasthi. Placuit sermo regi:
& ita, ut suggererant, iussit fieri.

5 Erat vir Iudæus in Susan civitate, vocabulo
Mardocheus, filius Iair, filii Semei, filii Cis, de
stirpe Iemini,

† 4 Reg. 24. 15.
Infra
11. 4.
6 † Qui translatus fuerat de Ierusalem eo tem-
pore, quo Iechoniam regem Iuda Nabuchodonosor
rex Babylonis transtulerat,

7 Qui fuit nutritius filiæ fratris sui Edissæ, quæ
altero nomine vocabatur Esther: & utrumque pa-
rentem amiserat: pulchra nimis, & decora facie.
Mortuisque patre ejus ac matre, Mardocheus sibi
eam adoptavit in filiam.

8 Cumque percrebuisset regis imperium, &
juxta mandatum illius multæ pulchræ virgines ad-
ducerentur Susan, & Egeo traderentur eunuchis,
Esther quoque inter cæteras puellas ei tradita est, ut
servaretur in numero fæminarum.

9 Quæ placuit ei, & invenit gratiam in conspe-
ctu illius. Et præcepit eunuchis, ut acceleraret
mundum muliebrem, & traderet ei partes suas, &
septem puellas speciosissimas de domo regis, & tam
ipsam quam pedisequas ejus ornaret atque ex-
coleret.

10 Quæ noluit indicare ei populum & patriam
suam: Mardocheus enim præceperat ei, ut de hac
re omnino reticeret:

11 Qui deambulabat quotidie ante vestibulum
domus, in qua electæ virgines servabantur, curam
agens salutis Esther, & scire volens quid ei acci-
deret.

12 Cum autem venisset tempus singularum per ordinem puellarum, ut intrarent ad regem, expletis omnibus quæ ad cultum muliebrem pertinebant, mensis duodecimus vertebatur: ita duntaxat, ut sex mensibus oleo ungerentur myrrhino, & aliis sex quibusdam pigmentis & aromatibus uterentur.

13 Ingredientesque ad regem, quidquid postulasset ad ornatum pertinens, accipiebant, & ut eis placuerat, compositæ de triclinio fæminarum ad regis cubiculum transibant.

14 Et quæ intraverat vesperè, egrediebatur manè, atque inde in secundas ædes deducebatur, quæ sub manu Sufagazi eunuchi erant. qui concubinis regis præsidebat: nec habebat potestatem ad regem ultrà redeundi, nisi voluisset rex, & eam venire iussisset ex nomine.

15 Evoluto autem tempore per ordinem, instabat dies, quo Esther filia Abihail fratris Mardochæi, quam sibi adoptaverat in filiam, deberet intrare ad regem. Quæ non quæsit muliebrem cultum, sed quæcumque voluit Egeus eunuchus custos virginum, hæc ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valde, & incredibili pulchritudine, omnium oculis gratiosa & amabilis videbatur.

16 Ducta est itaque ad cubiculum regis Assueri mense decimo, qui vocatur Tebeth, septimo anno regni ejus.

17 Et adamavit eam rex plus quam omnes mulieres, habuitque gratiam & misericordiam coram eo super omnes mulieres, & posuit diadema regni in capite ejus, fecitque eam regnare in loco Vasthi.

18 Et iussit convivium preparari permagnificum cunctis principibus, & servis suis, pro conjunctione & nuptiis Esther. Et dedit requiem universis provinciis, ac dona largitus est juxta magnificentiam principalem.

19 Cumque secundò quærentur virgines & congregarentur, Mardochæus manebat ad januam regis:

20 Necdum prodiderat Esther patriam, & populum suum, juxta mandatum ejus. Quidquid enim ille præcipiebat, observabat Esther: & ita cuncta faciebat, ut eo tempore solita erat, quo eam parvulam nutrebat.

21 Eo igitur tempore, quo Mardochæus ad regis januam morabatur, irati sunt Bagathan & Thares duo eunuchi regis, qui janitores erant, & in primo palatii limine præsidebant: volueruntque insurgere in regem, & occidere eum,

22 Quod Mardocheum non latuit, statimque nuntiavit reginæ Esther, & illa regi, ex nomine Mardochei, qui ad se rem detulerat.

23 Quæsitum est, & iuentum: & appensus est uterque eorum in patibulo. Mandatumque est historiis, & annalibus traditum coram rege.

C A P V T I I I.

Aman à rege sublimatus omnibus Medorum ac Persarum principibus, indignatur quod solus Mardocheus Iudæus ipsum non adoret: quapropter omnium Iudæorum iniuriam ab Assuero imperat, mittique ad universas provincias litteras regis annulo signatas, ut teriiodecimo die mensis duodecimi universi ubique Iudæi occidantur.

1 **P**ost hæc rex Assuerus exaltavit Aman filium Amadathi, qui erat de stirpe Agag: & posuit solium ejus super omnes principes, quos habebat.

2 Cunctique servi regis, qui in foribus palatii versabantur, flectebant genua, & adorabant Aman: sic enim præceperat eis imperator, solus Mardocheus non flectebat genu, neque adorabat eum.

3 Cui dixerunt pueri regis, qui ad fores palatii præsidebant: Cur præter cæteros non observas mandatum regis?

4 Cumque hoc crebrius dicerent, & ille nollet audire, nuntiaverunt Aman, scire cupientes utrum perseveraret in sententia: dixerat enim eis se esse Iudæum.

5 Quod cum audisset Aman, & experimento probasset quod Mardocheus non flecteret sibi genu, nec se adoraret, iratus est valde,

6 Et pro nihilo duxit in unum Mardocheum mittere manus suas: audierat enim quod esset gentis Iudææ. magisque voluit omnem Iudæorum, qui erant in regno Assuero, perdere nationem.

7 Mense primo (cujus vocabulum est Nisan) anno duodecimo regni Assuero, missa est fors in urnam, quæ Hebraice dicitur phur, coram Aman, quo die & quo mense gens Iudæorum deberet interfici: & exivit mensis duodecimus, qui vocatur Adar.

8 Dixitque Aman regi Assuero: Est populus per omnes provincias regni tui dispersus, & a se tuo separatus, novis utens legibus & ceremoniis, insuper & regis scita contemnuens. Et optime nosti quod non expediat regno tuo ut insolescat perlicentiam.

9 Si tibi placet, decerne ut pereat, & decem millia talentorum appendam arcariis gazæ tuæ.

10 Tulit ergo rex annulum, quo utebatur, de manu sua, & dedit eum Aman filio Amadathi de progenie Agag, hosti Iudæorum,

11 Dixitque ad eum: Argentum, quod tu polliceris, tuum sit. de populo age quod tibi placet.

12 Vocatique sunt scribæ regis mente primo Nisan, tertiadecima die ejusdem mensis: & scriptum est, ut jusserrat Aman, ad omnes satrapas regis, & judices provinciarum, diversarumque gentium, ut quæque gens legere poterat, & audire pro varietate linguarum, ex nomine regis Assaeri: & litteræ signatæ ipsius annulo,

13 Missæ sunt per cursores regis ad universas provincias, ut occiderent atque delerent omnes Iudæos, à puero usque ad senem, parvulos & mulieres, uno die, hoc est, tertiodecimo mensis duodecimi, qui vocatur Adar, & bona eorum diriperent.

14 Summa autem epistolarum hæc fuit, ut omnes provinciæ scirent, & pararent se ad prædictam diem.

15 Festinabant cursores, qui missi erant, regis imperium explere. Statimque in Susan pependit edictum, rege & Aman celebrante convivium, & cunctis Iudæis, qui in urbe erant, sistentibus.

CAPUT IV.

Luctus Mardochai ac reliquorum Iudæorum ob periculum ipsi interitum: Esther autem ut jussu Mardochai Iudæorum noci occurrat & non vocata ad regem ingrediatur, jubet cum jejunio pro se triduo orari, idem ipsa faciente cum suo gynaceo.

1 **Q**Uæ cum audisset Mardocheus, scidit vestimenta sua, & indutus est sacco, spargens cinerem capiti, & in platea mediæ civitatis voce magna clamabat, ostendens amaritudinem animi sui,

2 Et hoc ejulatu usque ad fores palatii gradens. Non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare.

3 In omnibus quoque provinciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele regis dogma pervenerat, planctus iugens erat apud Iudæos, jejunium, ululatus, & sletus, sacco & cinere multis pro strato utentibus.

4 Ingressæ autem sunt puellæ Esther & eunuchi, nuntiaveruntque ei. Quod audiens consternata est: & vestem misit, ut ablato sacco induerent eum: quam accipere noluit.

5 Accitoque Athach eunuchō , quem rex ministrum ei dederat , præcepit ei ut iret ad Mardochæum , & disceret ab eo cur hoc faceret.

6 Egrediusque Athach , ivit ad Mardochæum stantem in platea civitatis , ante ostium palatii :

7 Qui indicavit ei omnia quæ acciderant , quomodo Aman promississet , ut in thesauros regis pro Iudæorum nece inferret argentum ,

8 Exemplar quoque edicti quod pendeat in Susa , dedit ei , ut regiæ ostenderet , & moneret eam , ut intraret ad regem , & deprecassetur eum pro populo suo.

9 Regressus Athach , nuntiavit Esther omnia , quæ Mardochæus dixerat.

10 Quæ respondit ei , & iussit ut diceret Mardochæo :

11 Omnes servi regis , & cunctæ , quæ sub ditione ejus sunt , norunt provinciæ , quod si vir , si mulier , non vocatus , interius atrium regis intraverit , absque ulla cunctatione statim interficiatur : nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementiæ , atque ita possit vivere. Ego igitur quo modo ad regem intrare poterō , quæ trīginta jam diebus non sum vocata ad eum ?

12 Quod cum audisset Mardochæus ,

13 Rursum mandavit Esther , dicens : Ne putes quod animam tuam tantum liberēs , quia in domo regis es præ cunctis Iudæis :

14 Si enim nunc silueris , per aliam occasionem liberaberis Iudæi : & tu , & domus patris tui , peribitis. Et quis novit , utrum idcirco ad regnum veneris , ut in tali tempore parareris ?

15 Rursumque Esther hæc Mardochæo verba mandavit :

16 Vade & congrega omnes Iudæos , quos in Susa repereris , & orate pro me. Non comedatis , & non bibatis tribus diebus , & tribus noctibus : & ego cum ancillis meis similiter jejunabo , & tunc ingrediar ad regem , contra legem faciens , non vocata , tradensque me morti & periculo.

17 Ivit itaque Mardochæus , & fecit omnia , quæ ei Esther præceperat.

C A P V T V.

Esther contempto vitæ periculo ad regem ingressa postulat , ut cum Aman ad suum veniat convivium ; in quo ab exhilarato rege de sua petitione interrogata , rursus utrumque ad sequentis
actus

diei convivium invitat : interea Aman indignatus se à Mardocheo non honorari, crucem illi parat.

1 **D**ie autem tertio induta est Esther regalibus vestimentis, & stetit in atrio domus regiae, quod erat interius, contra basilicam regis : at ille sedebat super folium suum in consistorio palatii contra ostium domus.

2 Cumque vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis ejus, & extendit contra eam virgam auream, quam tenebat manu. Quæ accedens, osculata est summitatem virgæ ejus.

3 Dixitque ad eam rex : Quid vis Esther regina? quæ est petitio tua? etiam si dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi.

4 At illa respondit : Si regi placet, obsecro ut venias ad me hodie, & Aman tecum, ad convivium quod paravi.

5 Statimque rex, Vocate, inquit, cito Aman, ut Esther obediat voluntati. Venerunt itaque rex & Aman ad convivium, quod eis regina paraverat.

6 Dixitque ei rex, postquam vinum biberat abundanter : Quid petis ut detur tibi? & pro qua re postulas? etiam si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.

7 Cui respondit Esther : Petitio mea, & preces sunt istæ :

8 Si inveni in conspectu regis gratiam, & si regi placet ut det mihi quod postulo, & meam impleat petitionem : veniat rex & Aman ad convivium quod paravi eis, & cras aperiatur regi voluntatem meam.

9 Egressus est itaque illo die Aman lætus & alacer. Cumque vidisset Mardocheum sedentem ante fores palatii, & non solum non assurrexisse sibi, sed nec motum quidem de loco sessionis suæ, indignatus est valde :

10 Et dissimulatâ irâ, reversus in domum suam, convocavit ad se amicos suos, & Zares uxorem suam :

11 Et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum, filiorumque turbam, & quanta eum gloria super omnes principes & servos suos rex elevisset.

12 Et post hæc ait : Regina quoque Esther nullum alium vocavit ad convivium cum rege, præter me : apud quam etiam cras cum rege pransurus sum.

13 Et cum hæc omnia habeam, nihil me habere puto, quandiu videro Mardocheum Iudæum sedentem ante fores regias.

14 Responderuntque ei, Zares uxor ejus, & cæteri amici : Iube parari excelsam trabem, habentem

tem altitudinis quinquaginta cubitos, & die mane regi ut appendatur super eam Mardochæus, & sic ibi cum rege lætus ad convivium. Placuit ei consilium, & iussit excelsam parari crucem.

C A P V T V I.

Rex in lectis sibi nocte annalibus Mardochæi fidelitatem in detectis adversus regem, eunuchorum insidiis reperciens, jubet ipsum ut secundum à rege, per Aman capitalem ipsius hostem honorari.

1 **N**OCTEM illam duxit rex insomnem, iussitque sibi afferri historias, & annales priorum temporum. Quæ cum illo præsentate legentur,

2 Ventum est ad illum locum ubi scriptum erat, quomodo nuntiasset Mardochæus insidias Bagathan & Thares eunuchorum, regem Assuerum jugulare cupientium.

3 Quod cum audisset rex, ait: Quid pro hac fide honoris ac præmii Mardochæus consecutus est? Dixerunt ei servi illius ac ministri: Nihil omnino mercedis accepit.

4 Statimque rex. Quis est, inquit, in atrio? Aman quippe interius atrium domus regiae intraverat, ut suggereret regi, & juberet Mardochæum affigi patibulo, quod ei fuerat præparatum.

5 Responderunt pueri: Aman stat in atrio. Dixitque rex: Ingrediatur.

6 Cumque esset ingressus, ait illi: Quid debet fieri viro, quæ rex honorare desiderat? Cogitans autem in corde suo Aman, & reputans quod nullum alium rex, nisi se, veller honorare,

7 Respondit: Homo quem rex honorare cupit,

8 Debet indui vestibus regis, & imponi super equum, qui de sella regis est, & accipere regium diadema super caput suum,

9 Et primus de regis principibus ac tyrannis teneat equum ejus, & per plateam civitatis incedens clamet, & dicat: Sic honorabitur, quemcumque voluerit rex honorare.

10 Dixitque ei rex: Festina, & sumpta stola & equo, fac, ut locutus es, Mardochæo Iudæo, qui sedet ante fores palatii. Cave ne quidquam de his, quæ locutus es, prætermittas.

11 Tulit itaque Aman stolam & equum, indutumque Mardochæum in platea civitatis, & impositum equo præcedebat, atque clamabat: Hoc honore condignus est, quemcumque rex voluerit honorare.

12 Reversusque est Mardochæus ad jannam palatii:

facti: & Aman festinavit ire in domum suam, lugens & aperto capite:

13 Narravitque Zares uxori suæ, & amicis, omnia quæ evenissent sibi. Cui responderunt sapientes, quos habebat in consilio, & uxor ejus: Si de femine Indæorum est Mardochæus, ante quem cadere coepisti, non poteris ei resistere, sed cades in conspectu ejus.

14 Adhuc illis loquentibus, venerunt eunuchi regis, & cito eum ad convivium, quod regina paraverat, pergere compulerunt.

CAPVT VII.

Esther in convivio regem jam exhilaratum pro sua & populi sui vita precatur, & Aman Indæorum adversarium accusat, quem rex in cruce ab illo parva Mardochæo suspendi jubet.

1 **I**nteravit itaque rex & Aman, ut biberent cum regina.

2 Dixitque ei rex etiam secunda die, postquam vino iacaluerat: Quæ est petitio tua Esther ut detur tibi? & quid vis fieri? etiamsi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis.

3 Ad quem illa respondit: Si inveni gratiam in oculis tuis o rex, & si tibi placet, dona mihi animam meam, pro qua rogo, & populum meum, pro quo obsecro.

4 Traditi enim sumus ego & populus meus, ut conteramur, jugulemur, & pereamus. Atque utinam in servos & famulas venderemur: esset tolerabile malum, & gemens tacerem: nunc autem hostis noster est, cujus crudelitas redundat in regem.

5 Respondensque rex Assuerus ait: Quis est iste, & cujus potentia, ut hæc audeat facere?

6 Dixitque Esther: Hostis & inimicus noster pessimus iste Aman. Quod ille audiens, illico obstupuit, vultu regis ac reginae ferre non sustinens.

7 Rex autem iratus surrexit, & de loco convivii intravit in horum arboribus constitum. Aman quoque surrexit ut rogaret Esther reginam pro anima sua, intellexit enim à rege sibi paratum malum.

8 Qui cum reversus esset de horto nemoribus confito, & intrasset convivii locum, reperit Aman super lectulum corruisse, in quo jacebat Esther, & ait: Etiam reginam vult opprimere, me præsentem, in domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat, & statim operuerunt faciem ejus.

9 Dixitque Harbona, unus de eunuchis, qui stabat in ministerio regis: Eo lignum, quod paraverat

Mardochæo, qui locutus est pro rege, stat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo.

10 Suspensus est itaque Aman in paribulo quod paraverat Mardochæo: & regis ira quievit.

C A P V T V I I I.

Esther suscepto Mardochæo in locum Amanis, impetrat à rege ut seales & veteres Aman literas novis irritet, & Iudæis securitatem, & ut se de suis inimicis ulciscantur, unde maxima ubique lætitia exoritur.

1 **D**ie illo dedit rex Assuerus Esther reginæ domum Aman adversarii Iudæorum, & Mardochæus ingressus est ante faciem regis. Confessa est enim ei Esther quod esset patruus suus.

2 Tulitque rex anulum, quem ab Aman recipi jusserat, & tradidit Mardochæo. Esther autem constituit Mardochæum super domum suam.

3 Nec his contenta, procidit ad pedes regis, flevitque, & locuta ad eum oravit, ut malitiam Aman Agagitæ, & machinationes ejus pessimas, quas exogitaverat contra Iudæos, juberet irritas fieri.

4 At ille ex more sceptrum aureum protendit manu, quo signum clementiæ monstrabatur: illaque consurgens stetit ante eum,

5 Et ait: Si placet regi, & si inveni gratiam in oculis ejus, & deprecatio mea non ei videtur esse contraria, obsecro, ut novis epistolis, veteres Aman literæ, insidiatoris & hostis Iudæorum, quibus eos in cunctis regis provinciis perire præceperat, corrigantur.

6 Quo modo enim potero sustinere necem & imperfectionem populi mei?

7 Responditque rex Assuerus Esther reginæ, & Mardochæo Iudæo: Domum Aman concessi Esther, & ipsum jussi affigi cruci, quia ausus est manum mittere in Iudæos.

8 Scribite ergo Iudæis, sicut vobis placet, regis nomine signantes litteras annulo meo. Hæc enim consuetudo erat, ut epistolis, quæ ex regis nomine mittebantur, & illius annulo signatæ erant, nemo auderet contradicere.

9 Accitisque scribis & librariis regis (erat autem tempus tertii mensis, qui appellatur Sibani) vigesima & tertia die illius, scriptæ sunt epistolæ, ut Mardochæus voluerat, ad Iudæos, & ad principes, procuratoresque & iudices, qui centum viginti septem provinciis ab India usque ad Æthiopiam præsidebant; provinciæ atque provinciæ, populo & populo, juxta linguas & litteras suas, & Iudæis, prout legere poterant, & audire, 10 Ipsæ

10 Ipsæque epistolæ, quæ regis nomine mittebantur, annulo ipsius obsignatæ sunt, & missæ per veredarios: qui per omnes provincias discurrentes, veteres litteras novis nuntiis prævenirent.

11 Quibus imperavit rex ut convenirent Iudæos per singulas civitates, & in unum præciperent congregari, ut starent pro animabus suis; & omnes inimicos suos, cum conjugibus ac liberis & universis domibus, interficerent atque delerent, & spolia eorum diriperent.

12 Et constituta est per omnes provincias una ultionis dies, id est, tertiadecima mensis duodecimi Adar.

13 Summaque epistolæ hæc fuit, ut in omnibus terris ac populis, qui regis Assueri subiacebant imperio, notum fieret, paratos esse Iudæos ad capiendam vindictam de hostibus suis.

14 Egressique sunt veredarii celeres nuntia perferentes, & edictum regis pependit in Susan.

15 Mardocheus autem, de palatio, & de conspectu regis egrediens, fulgebat vestibus regis, hyacinthinis videlicet & aëreis, coronam auream portans in capite, & amictus serico pallio atque purpureo. Omnisque civitas exultavit, atque lætata est.

16 Iudæis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor, & tripudium.

17 Apud omnes populos, urbes, atque provincias, quocumque regis jussa veniebant, mira exultatio, epulæ, atque convivia, & festus dies: in tantum ut plures alterius gentis & sectæ, eorum religioni & ceremoniis jungerentur. Grandis enim cunctos Iudaici nominis terror invaserat.

CAPUT IX.

Iudæi passim hostes suos eodem die quem ipsi Iudæorum cædi præstituerant, trucidant; & suspensis decem filiis Aman, diem Phuvim, hoc est Sorium, perpetuo sollemnem Mardocheus instituit.

1 **I**gitur duodecimi mensis, quem Adar vocari ante jam diximus, tertiadecima die, quando cunctis Iudæis interfectio parabatur, & hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice Iudæi superiores esse cœperunt, & se de adversariis vindicare.

2 Congregatique sunt per singulas civitates, oppida, & loca, ut extenderent manum contra inimicos & persecutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo quod omnes populos magnitudinis eorum formido penetrarat.

3 Nam & provinciarum iudices, & duces, & procuratores

curatores, omnisque dignitas quæ singulis locis ac operibus præerat, extollebantur Iudæos timore Machabæi :

4 Quem principem esse palatii, & plurimum posse cognoverant : fama quoque nominis ejus crescebat quotidie, & per cunctorum ora volitabat.

5 Itaque percusserunt Iudæi inimicos suos plaga magna, & occiderunt eos, reddentes eis quod sibi paraverant facere :

6 In tantum ut etiam in Susan quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagitæ hostis Iudæorum : quorum ista sunt nomina :

7 Pharsandatha, & Delphon, & Esphatha,

8 Et Phoratha, & Adalia, & Aridatha,

9 Et Phermesta, & Arifai, & Aridai, & Iezatha.

10 Quos cum occidissent prædas de substantiis eorum tangere noluerunt.

11 Stantique numerus eorum, qui occisi erant in Susan, ad regem relatus est.

12 Qui dixit regi: in urbe Susan interfecerunt Iudæi quingentos viros, & alios decem filios Aman : quantam putas eos exercere cædem in universis provinciis ? Quid ultra postulas, & quid vis ut fieri jubeam ?

13 Cui illa respondit : Si regi placet, detur potestas Iudæis, ut sicut fecerunt hodie in Susan, sic & cras faciant, & decem filii Aman in patibulis suspendantur.

14 Præcepitque rex ut ita fieret. Stantique in Susan pependit edictum, & decem filii Aman suspensi sunt.

15 Congregatis Iudæis quartadecima die mensis Adar, interfecti sunt in Susan trecenti viri : nec eorum ab illis direpta substantia est.

16 Sed & per omnes provincias, quæ ditioni regis subiacebant, pro animabus suis steterunt Iudæi, interfectis hostibus ac persecutoribus suis : in tantum ut septuagintaquinque millia occisorum implerentur, & nullus de substantiis eorum quidquam contingeret.

17 Dies autem tertiusdecimus mensis Adar, primus apud omnes interfectionis fuit, & quartadecima die cedere desierunt. Quem constituerunt esse sollempnem, ut in eo omni tempore deinceps vacarent epulis gaudio atque conviviiis.

18 At hi qui in urbe Susan cædem exercuerant, tertiodecimo & quartodécimo die ejusdem mensis in cæde versati sunt : quintodécimo autem die percutere desierunt. Et idcirco eundem diem constituerunt sollempnem epularum atque lætitiæ.

19 Hi verò Iudæi, qui in oppidis non muratis ac villis morabantur, quartumdecimum diem mensis Adar conviviorum & gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo, & mittant sibi mutuo partes epularum & ciborum.

20 Scripsit itaque Mardocheus omnia hæc, & litteris comprehensa misit ad Iudæos, qui in omnibus regis provinciis morabantur, tam in vicino positis, quam procul,

21 Ut quartamdecimam & quintamdecimam diem mensis Adar pro festis susciperent, & reverte[n]te semper anno solle[m]ni celebrarent honore:

22 Quia in ipsis diebus se ulti sunt Iudæi de inimicis suis, & luctus atque tristitia in hilaritatem gaudiumque conversa sunt, essentque dies isti epularum atque lætitiæ, & mitterent sibi invicem ciborum partes, & pauperibus munuscula largirentur.

23 Susceperuntque Iudæi in solle[m]nem ritum cuncta quæ eo tempore facere cœperant, & quæ Mardocheus litteris facienda mandaverat.

24 Aman enim filius Amadathi stirpis Agag, hostis & adversarius Iudæorum, cogitavit contra eos malum, ut occideret illos, atque deleret: & misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem.

25 Et postea ingressa est Esther ad regem, obsecrans ut conatus ejus, litteris regis irriti fierent: & malum, quod contra Iudæos cogitaverat, reverteretur in caput ejus. Denique & ipsum & filios ejus affixerunt cruci,

26 Atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim, id est, sortium: eo quod phur, id est fors, in urnam missa fuerit. Et cuncta quæ gesta sunt, epistolæ, id est, libri hujus, volumine continentur:

27 Quæque sustinuerunt, & quæ deinceps immutata sunt, susceperunt Iudæi super se & semen suum, & super cunctos qui religioni eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat duos hos dies absque solle[m]nitate transigere: quos scriptura testatur, & certa experunt tempora, annis sibi jugiter succedentibus.

28 Isti sunt dies, quos nulla umquam delebit oblivio: & per singulas generationes cunctæ in toto orbe provinciæ celebrabunt: nec est ulla civitas, in qua dies phurim, id est sortium, non observentur à Iudæis, & ab eorum progenie, quæ his ceremoniis obligata est.

29 Scripseruntque Esther regina filia Abihail &

Mardocheus Iudæus, etiam secundam epistolam; ut omni studio dies ista sollempnis sanciretur in posterum.

30 Et miserunt ad omnes Iudæos, qui in centum vigintiseptem provinciis regis Assueri versabantur, ut haberent pacem, & susciperent veritatem,

31 Observantes dies fortium, & suo tempore cum gaudio celebrarent: sicut constituerant Mardocheus & Esther, & illi observanda susceperunt à se, & à semine suo, jejunia & clamores, & fortium dies,

32 Et omnia, quæ libri hujus, qui vocatur Esther, historia continentur.

CAPUT X.

Somnii Mardochei declaratio, de reducto Iudæorum populo in libertatem.

1 **R**ex vero Assuerus, omnem terram & cunctas maris insulas fecit tributarias:

2 Cujus fortitudo & imperium, & dignitas atque sublimitas, qua exaltavit Mardocheum, scripta sunt in libris Medorum, atque Persarum:

3 Et quo modo Mardocheus Iudaici generis secundus à rege Assuero fuerit: & magnus apud Iudæos, & acceptabilis plebi fratrum suorum, quærens bona populo suo, & loquens ea quæ ad pacem seminis sui pertinerent.

Quæ habentur in Hebræo, plena fide expressi. Hæc autem, quæ sequuntur, scripta reperi in editione vulgata, quæ Græcorum lingua & litteris continentur: & inierim post finem libri hoc capitulum ferebatur: quod juxta consuetudinem nostram obelo, id est veris prænotavimus.

4 Dixitque Mardocheus: A Deo facta sunt ista.

5 Recordatus sum somnii, quod videram, hæc eadem significans: nec eorum quidquam irritum fuit.

6 Parvus fons, qui crevit in fluvium, & in lucem solemque conversus est, & in aquas plurimas redundavit: Esther est, quam rex accepit uxorem, & voluit esse reginam.

7 Duo autem dracones: ego sum, & Aman.

8 Gentes, quæ convenerant: hi sunt, qui conati sunt delere nomen Iudæorum.

9 Gens autem mea: Israel est, quæ clamavit ad Dominum, & salvum fecit Dominus populum suum: liberavitque nos ab omnibus malis, & fecit signa magna atque portenta inter gentes:

10 Et duas sortes esse præcepit, unam populi Dei, & alteram cunctarum gentium.

11 Venitque utraque fors in statutum ex illo jam tempore diem coram Deo universis gentibus :

12 Et recordatus est Dominus populi sui, ac miseratus est hereditatis suæ.

13 Et observabantur dies isti in mense Adar, quartadecima & quintadecima die ejusdem mensis, cum omni studio & gaudio in unum cœrum populi congregari, in cunctas deinceps generationes populi Israel.

CAPVT XI.

Somnium Mardochei.

1 **A**Nno quarto, regnantibus Ptolemæo & Cleopatra, attulerunt, Dositheus, qui se sacerdotem & Levitici generis ferebat, & Ptolemæus filius ejus, hanc epistolam phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lyfimachum, Ptolemæi filium in Ierusalem.

Hoc quoque principium erat in cœlione vulgata, quod nec in Hebræo, nec apud ullum fertur interpretum.

2 Anno secundo, regnante Artaxerxe maximo, prima die mensis Nisan vidit somnium Mardocheus filius Iairi, filii Semei, filii Cis, de tribu Benjamin :

3 Homo Iudæus, qui habitabat in urbe Susis vir magnus, & inter primos aulae regis.

4 † Erat autem de eo numero captivorum, quos transfulerat Nabuchodonosor rex Babylonis de Ierusalem cum Iecônia rege Iuda :

† 4 Regd
24. 15o
Sup. 2o
6o

5 Et hoc ejus somnium fuit: Apparuerunt voces, & tumultus, & tonitrua, & terramotus, & conturbatio super terram :

6 Et ecce duo dracones magni, paratique contra se in prælium.

7 Ad quorum clamorem cunctæ concitatae sunt nationes, ut pugnarent contra gentem justorum.

8 Fuitque dies illa tenebrarum & discriminis, tribulationis & angustiae, & ingens formido super terram.

9 Conturbataque est gens justorum timentium mala sua, & preparata ad mortem.

10 Clamaveruntque ad Deum: & illis vociferantibus, fons parvus crevit in fluvium maximum, & in aquas plurimas redundavit.

11 Lux & sol ortus est, & humiles exaltati sunt, & devoraverunt inclutos.

12 Quod cum vidisset Mardocheus, & surrexisset de strato, cogitabat quid Deus facere vellet: & fixum habebat in animo scire cupiens quid significaret somnium.

Manifestatio infidiarum eunuchorum in regem & Mardochoo, ex secundo capite repetita.

Sap. 2.
21.
6. 2. **M**Orabatur autem eo tempore in aula regis, cum Bagatha & Thara eunuchis regis, qui janitores erant palatii.

2 Cumque intellexisset cogitationes eorum, & curas diligentius pervidisset, didicit quod conarentur in regem Artaxerxem manus mittere, & nuntiavit super eo regi.

3 Qui de utroque habita quaestione, confessos iussit duci ad mortem.

4 Rex autem quod gestum erat, scripsit in commentariis: sed & Mardocheus rei memoriam literis tradidit.

5 Praecipitque ei rex, ut in aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus.

6 Aman vero filius Amadathi bugæus, erat gloriosissimus coram rege, & voluit nocere Mardocheo & populo ejus, pro duobus eunuchis regis qui fuerant interfecti.

Hucusque proœmium.

Quae sequuntur, in eo loco posita erant, ubi scriptum est in volumine,

Et diripuerunt bona, vel substantias eorum.

Qua in sola vulgata editione reperimus.

Epistolæ autem hoc exemplar fuit.

CAPVT XIII.

Exemplar epistolæ regis, quam misit Aman ad principes provinciarum super cade Iudaorum, & Mardochoi oratio pro eorum liberatione.

REX maximus Artaxerxes ab India usque Æthiopiam, centum viginti septem provinciarum principibus & ducibus, qui ejus imperio subiecti sunt, salutem.

2 Cum plurimis gentibus imperarem, & univsum orbem meae ditioni subjugaſsem, volui nequaquam abuti potentiae magnitudinae, sed clementia & lenitate gubernare subiectos, ut absque ullo terrore vitam silentio transigentes, oprata cunctis mortalibus pace fruèrentur.

3 Quærente autem me à consiliariis meis, quomodo posset hoc impleri, unus qui sapientia & fide ceteros præcallebat, & erat post regem secundus, Aman nomine,

4 Indicavit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui novis uteretur legibus, & contra omnium gentium consuetudinem faciens,
regum

regum iussa contemneret, & universarum concordiam nationum sua disensione violaret.

5 Quod cum didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne hominum genus perverſis uti legibus, nostrisque iuſſionibus contraire, & turbare ſubjectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam,

6 Iuſſimus, ut quoſcumque Aman, qui omnibus provinciis præpoſitus eſt, & ſecundus à rege, & quem patris loco colimus, monſtraverit, cum conjugibus ac liberis deleantur ab inimicis ſuis, nulluſque eorum miſereatur, quartadecima die duodecimi menſis Adar anni præſentis:

7 Ut nefarii homines uno die ad iuſeros deſcendentes, reddant imperio noſtro pacem, quam turbaverant.

Hucusque exemplar epistolæ.

Quæ ſequuntur, poſt eum locum ſcriptæ reperi, ubi legitur.

Pergeuſque Mardocheus, fecit omnia quæ ei mandaverat Eſther.

Nec tamen habentur in Hebraico, & apud nullum penitus ſeruntur interpretum.

8 Mardocheus autem deprecatus eſt Dominum, memor omnium operum ejuſ,

9 Et dixit: Domine Domine rex omnipotens, in ditione enim tua cuncta ſunt poſita, & non eſt qui poſſit tuæ reſiſtere voluntati, ſi decreveris ſalvare Iſrael.

10 Tu feciſti cælum & terram, & quidquid cæli ambitu continetur,

11 Dominus omnium eſ, nec eſt qui reſiſtat maieſtati tuæ.

12 Cuncta noſti, & ſciſ, quia non pro ſuperbia & contumelia, & aliqua gloriæ cupiditate, fecerim hoc, ut non adorarem Aman ſuperbiſſimum,

13 (Libenter enim pro ſalute Iſrael etiam veſtigia pedum ejuſ deoſculari paratus eſſem.)

14 Sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorarem, excepto meo Deo.

15 Et nunc Domine rex Deus Abraham, miſerere populi tui, quia voluit nos inimici noſtri perdere, & hereditatem tuam delere.

16 Ne deſpicias partem tuam, quam redemiſti tibi de Ægypto.

17 Exaudi deprecationem meam, & propitius eſto forti & funiculo tuo, & converte luctum noſtrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine, & ne claudas ora te canentium.

18 Omnis quoque Israel pari mente & obsecratione clamavit ad Dominum, eo quod eis certa mors impenderet.

C A P V T X I V.

Plangit Esther, Deum in spiritu humilitatis obsecrans.

1 **E**sther quoque regina confugit ad Dominum, pavens periculum, quod imminabat.

2 Cumque deposuisset vestes regias, fletibus & luctui apta indumenta suscepit, & pro unguentis variis, cinere & stercore implevit caput, & corpus suum humiliavit jejuniis: omniaque loca, in quibus aurea lætari consueverat, crinium laceratione complevit.

3 Et deprecabatur Dominum Deum Israel, dicens: Domine mi, qui rex noster es solus, adjuva me solitariam, & cujus præter te nullus est auxiliator alius.

4 Periculum meum in manibus meis est.

† Deut.
4. 3.

5 † Audivi à patre meo, quod tu Domine tu-
lisses Israel de cunctis gentibus, & patres nostros
ex omnibus retro majoribus suis, ut possideres he-
reditatem sempiternam, fecisti que eis sicut locu-
tus es.

6 Peccavimus in conspectu tuo, & idcirco tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum.

7 Coluimus enim deos eorum. Iustus es Domine:

8 Et nunc non eis sufficit, quod durissima nos opprimunt servitute, sed robur manuum suarum, idolorum potentiam deputantes,

9 Volunt tua mutare promissa, & desere hereditatem tuam, & claudere ora laudantium te, atque extinguere gloriam templi & altaris tui,

10 Ut aperiatur ora gentium, & laudent idolorum fortitudinem, & prædicent carnalem regem in sempiternum,

11 Ne tradas Domine sceptrum tuum his, qui non sunt, ne rideant ad ruinam nostram: sed converte consilium eorum super eos, & eum, qui in nos coepit sævire, disperde.

12 Memento Domine, & ostende te nobis in tempore tribulationis nostræ, & da mihi fiduciam Domine rex deorum, & universæ potestatis:

13 Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis, & transfer cor illius in odium hostis nostri, ut & ipse pereat, & cæteri qui ei consentiant.

14 Nos autem libera manu tua, & adjuva me, nullum aliud auxilium habentem, nisi te, Domine, qui habes omnium scientiam,

15 Et nosti quia oderim gloriam iniquorum, & detester cubile incircumcisorum, & omnis alienigenæ.

16 Tu scis necessitatem meam, quod abominer signum superbiæ & gloriæ meæ, quod est super caput meum in diebus ostentationis meæ, & detester illud quasi pannum menstruatae, & non portem in diebus silentii mei,

17 Et quod non comederim in mensa Aman, nec mihi placuerit convivium regis, & non biberim vinum libaminum:

18 Et nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in præsentem diem, nisi in te Domine Deus Abraham.

19 Deus fortis super omnes, exaudi vocem eorum qui nullam aliam spem habent, & libera nos de manu iniquorum, & erue me à timore meo.

CAPUT XV.

Mandante Mardocheo, intrat Esther ad regem, & pulsu illius exterrita.

Hæc quoque addita reperi in editione vulgata.

1 **E**T mandavit ei (haud dubium quin Esther Mardocheus) ut ingrederetur ad regem, & rogaret pro populo suo & pro patria sua.

2 Memorare (inquit) dierum humilitatis tuæ, quomodo nutrita sis in manu mea, quia Aman secundus à rege locutus est contra nos in mortem:

3 Et tu invoca Dominum, & loquere regi pro nobis, & libera nos de morte.

Nec non & ista quæ subdita sunt.

4 Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus sui, & circumdata est gloria sua.

5 Cumque regio fulgeret habitu, & invocasset omnium rectorem & salvatorem Deum, assumpsit duas famulas,

6 Et super unam quidem innitebatur, quasi præ deliciis & nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens:

7 Altera autem famularum sequebatur dominam, defluentia in humum indumenta sustentans.

8 Ipsa autem roseo colore vultum perfusa, & gratis ac nitentibus oculis, tristem celabat animum, & nimio timore contractum.

9 Ingressa igitur cuncta per ordinem ostia, stetit contra regem, ubi ille residebat super solium regni sui,

fui, indutus vestibus regiis, auroque fulgens, & pretiosis lapidibus, eratque terribilis aspectu.

10 Cumque elevasset faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit, & in pallorem colore mutato, lassum super ancillulam reclinavit caput.

11 Convertitque Deus spiritum regis in mansuetudinem, & festinus ac metuens exilivit de solio, & sustentans eam ulnis suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur:

12 Quid habes Esther? Ego sum frater tuus, noli metuere.

13 Non morieris: non enim pro te, sed pro omnibus hæc lex constituta est.

14 Accede igitur, & tange sceptrum.

15 Cumque illa reticeret, tulit auream virgam, & posuit super collum ejus, & osculatus est eam, & ait: Cur mihi non loqueris?

16 Quæ respondit: Vidi te domine quasi angelum Dei, & conturbatum est cor meum præ timore gloriæ tuæ.

17 Valde enim mirabilis es domine, & facies tua plena est gratiarum.

18 Cumque loqueretur, rursus corruit, & pæne exanimata est.

19 Rex autem turbabatur, & omnes ministri ejus consolabantur eam.

C A P V T X V I.

Assueri epistola pro Iudeorum salute cum inimicorum suorum interemptione, ad singulas regni provincias irritando epistolam missam ab Aman.

Exemplar epistola regis Artaxerxis, quam pro Iudæis ad totas regni sui provincias misit: quod & ipsum in Hebraico volumine non habetur.

Supra
11.2.

1 **R**EX magnus Artaxerxes ab India usque Æthiopian, centum vigintiseptem provinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ jussioni obediunt, salutem dicit.

2 Multi bonitate principum, & honore qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam:

3 Et non solum subjectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos, qui dederunt, moliuntur insidias.

4 Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis, & humanitatis in se jura violare, sed Dei quoque cuncta cernentis arbitratum se posse superare sententiam.

5 Et in tantum vefaniæ proruperunt, ut eos, qui credita sibi officia diligenter observant, & ita cuncta agunt ut omnium laude digni sint, mendaciorum cuniculis contentur subvertere,

6 Dum aures principum simplices, & ex sua natura alios æstimantes, callida fraude decipiunt.

7 Quæ res & ex veteribus probatur historiis, & ex his quæ geruntur quotidie, quo modo malis quorundam suggestionibus regum studia depraventur.

8 Unde providendum est paci omnium provinciarum.

9 Nec putare debetis, si diversa jubeamus, ex animi nostri venire levitate; sed pro qualitate & necessitate temporum, ut reipublicæ potest utilitas, ferre sententiam.

10 Et ut manifestius, quod dicimus, intelligatis, Aman filius Amadathi, & animo & gente Macedo, alienusque à Persarum sanguine, & pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis susceptus est: † Sup. 30

11 Et tantam in se expertus humanitatem, ut pater noster vocaretur, & adoraretur ab omnibus post regem secundus:

12 Qui in tantum arrogantiae tumorem sublatus est, ut regno privare nos niteretur & spiritu.

13 Nam Mardocheum, cujus fide & beneficiis vivimus, & confortem regni nostri Esther, cum omni gente sua, novis quibusdam atque ioanditis machialis expetivit in mortem:

14 Hoc cogitans, ut illis interfectis, insidiaretur nostræ solitudini, & regnum Persarum transferret in Macedonas.

15 Nos autem, à pessimo mortalium Iudæos neci destinatos, in nulla penitus culpa reperimus, sed è contrario justis utentes legibus,

16 Et filios altissimi & maximi, semperque viventis Dei, cujus beneficio & patribus nostris & nobis regnum est traditum, & usque hodie custoditur.

17 Unde eas litteras, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas.

18 Pro quo scelere ante portas hujus urbis, id est, Susan, & ipse qui machinatus est, & omnis cognatio ejus pendet in patibulis: non nobis, sed Deo reddente ei quod meruit.

19 Hoc autem edictum, quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Iudæis uti legibus suis.

20 Quibus debetis esse adminiculo, ut eos, qui se ad neq

ad necem eorum paraverant, possunt interficere tertiadecima die mensis duodecimi, qui vocatur Adar.

21 Hanc enim diem, Deus omnipotens, moeroris & luctus, eis vertit in gaudium.

22 Unde & vos, inter cæteros festos dies, hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia, ut & in posterum cognoscatur.

23 Omnes, qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem: qui autem insidiantur regno eorum, perire pro scelere.

24 Omnis autem provincia & civitas, quæ noluerit sollempnitatis hujus esse particeps, gladio & igne pereat, & sic deleatur, ut non solum hominibus, sed etiam bestiis invia sit in sempiternum, pro exemplo contemptus, & inobedientiæ.

LIBER IOB.

CAPVT I.

Iob sanctus & dives, pro filiis vicissim convivium celebrantibus Domino sacrificat, cujus possessiones petentii satana Dominus diripiendas exponit, per quem peraita omni illius substantia, interemptisque filiis, ipse cum signis mœstitiæ patiens, in Dei laudes prompfit.

1 **V**ir erat in terra Nus, nomine Iob, & erat vir ille simplex, & rectus, ac timeus Deum, & recedens à malo:

2 Natiq̄ue sunt ei septem filii, & tres filiæ.

3 Et fuit possessio ejus, septem millia ovium, & tria millia camelorum, quingenta quoque iuga boum, & quingentæ asinæ, ac familia multa nimis: eratque vir ille magnus inter omnes orientales.

4 Et ibant filii ejus, & faciebant convivium per domos, unusquisque in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas ut comederent & biberent cum eis.

5 Cumque in orbem transissent dies convivii, mittebat ad eos Iob, & sanctificabat illos, confurgensque diluculo offerebat holocausta pro singulis. Dicebat enim: Ne forte peccaverint filii mei, & benedixerint Deo in cordibus suis. Sic faciebat Iob cunctis diebus.

6 Quadam autem die, cum venissent filii Dei ut assisterent coram Domino, affuit inter eos etiam satan.

7 Cui dixit Dominus: Unde venis? Qui respondens, ait: Circuiivi terram, & perambulavi eam.

8 Dixit

8 Dixitque Dominus ad eum: Numquid considerasti servum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo?

9 Cui respondens satan, ait: Numquid Iob frustra timet Deum?

10 Nonne tu vallasti eum, ac domum ejus, universamque substantiam per circuitum, operibus manuum ejus benedixisti, & possessio ejus crevit in terra?

11 Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi.

12 Dixit ergo Dominus ad satan: Ecce, universa quæ habet, in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam. Egressusque est satan à facie Domini.

13 Cum autem quadam die filii & filia ejus comederent & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti.

14 Nuntius venit ad Iob, qui diceret: Boves arabant, & asinae pascebantur juxta eos,

15 Et irruerunt Sabæi, tuleruntque omnia, & pueros percusserunt gladio, & evasi ego solus ut nuntiarem tibi.

16 Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit è cælo, & tactas oves puerosque consumpsit, & effugi ego solus ut nuntiarem tibi.

17 Sed & illo adhuc loquente, venit alius, & dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & invaserunt camelos, & tulerunt eos, necnon & pueros percusserunt gladio, & ego fugi solus ut nuntiarem tibi.

18 Adhuc loquebatur ille, & ecce alius intravit, & dixit: Filiis tuis & filiabus vescentibus & bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti,

19 Repente ventus vehemens irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ cornuens oppressit liberos tuos, & mortui sunt, & effugi ego solus ut nuntiarem tibi.

20 Tunc surrexit Iob, & scidit vestimenta sua, & tonso capite cornuens in terram, adoravit,

21 Et dixit: Nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum.

22 † In omnibus his non peccavit Iob labiis † *Ecclesi.*

suis, neque stultum quid contra Deum locutus est. *5. 14.*

1 Tim. 6. 6.

Satanas obtenta à Deo facultate, percussit Iob ulcere pessimo; cui etiam propria uxor insultat: tres autem ipsius amici eum visitantes, septem diebus commanentes in terra cum eo taciti sedent.

1 **F**actum est autem, cum quadam die venissent filii Dei, & starent coram Domino, venisset quoque satan inter eos, & staret in conspectu eius,

2 Ut diceret Dominus ad satan: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram, & perambulavi eam.

3 Et dixit Dominus ad satan: Numquid considerasti seruum meum Iob, quod non sit ei similis in terra, vir simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo, & adhuc retinens innocentiam? Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra.

4 Cui respondens satan, ait: Pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua:

5 Alioquin mitte manum tuam, & tange os ejus & carnem, & tunc videbis quod in faciem benedicat tibi.

6 Dixit ergo Dominus ad satan: Ecce in manu tua est, veruntamen animam illius serua.

7 Egressus igitur satan à facie Domini, percussit Iob ulcere pessimo, à planta pedis usque ad verticem ejus:

8 Qui testa faciem radebat, sedens in sterquilinio.

9 Dixit autem illi uxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua? benedic Deo & morere.

10 Qui ait ad illam: Quasi una de stultis mulieribus locuta es. si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus? In omnibus his non peccavit Iob labiis suis.

11 Igitur audientes tres amici Iob omne malum, quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo; Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites. Condixerant enim, ut pariter venientes visitarent eum, & consolarentur.

12 Cumque eleuassent procul oculos suos, non cognoverunt eum, & exclamantes plorauerunt, scissisque vestibibus sparserunt pulverem super caput suum in cælum.

13 Et sederunt cum eo in terra septem diebus & septem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum; videbant enim dolorem esse vehementem.

CAPVT III.

Iob, laxatis naturæ habenis, maledixit diei natiuitatis suæ præsentique vitæ, ostendens mortalium miserias, & à quot malis liberatur qui hac luce statim priuatus est.

- 1 **P**ost hæc aperuit Iob os suum, & maledixit diei suo ;
- 2 Et locutus est.
- 3 † Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est : Conceptus est homo. † *Ieremias*
20. 14.
- 4 Dies ille vertatur in tenebras, non requirat eum Deus desuper, & non illustretur lumine.
- 5 Obscurent eum tenebræ, & umbra mortis, occupet eum caligo, & involvatur amaritudine.
- 6 Noctem illam tenebrosus turbo possideat, non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus.
- 7 Sit nox illa solitaria, nec laude digna :
- 8 Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leviathan :
- 9 Obtenebrentur stellæ caligine ejus : expectet lucem & non videat, nec ortum surgentis auroræ.
- 10 Quia non conclusit ostia ventris, qui portavit me, nec abstulit mala ab oculis meis.
- 11 Quare non in vulva mortuus sum, egressus ex utero non statim perii ?
- 12 Quare exceptus genibus? cur lactatus uberibus?
- 13 Nunc enim dormiens filerem, & somno meo requiescerem:
- 14 Cum regibus & consulibus terræ, qui ædificant sibi solitudines :
- 15 Aut cum principibus, qui possident aurum, & replent domos suas argento :
- 16 Aut sicut abortivum absconditum non subsisterem, vel qui concepti non viderunt lucem.
- 17 Ibi impii cessaverunt à tumultu, & ibi requieverunt fessi robore.
- 18 Et quondam victi pariter sine molestia, non audierunt vocem exactoris.
- 19 Parvus & magnus ibi sunt, & servus liber à domino suo.
- 20 Quare misero data est lux, & vita his, qui in amaritudine animæ sunt ?
- 21 Qui expectant mortem, & non venit, quasi effodientes thesaurum.
- 22 Gaudentque vehementer cum iuenerint sepulchrum.
- 23 Viro cujus abscondita est via, & circumdedit eum Deus tenebris ?

24 Antequam comedam suspiro: & tamquam inundantes aquæ, sic rugitus meus:

25 Quia timor, quem timebam, evenit mihi: & quod verebar accidit.

26 Nonne dissimulavi? nonne silui? nonne quievi? & venit super me indignatio.

C A P V T I V.

Eliphaz arguit Iob impatientia, conaturque ei persuadere, quod propter peccata sua flagelletur a Deo, qui innocenti adversa non immittit.

1 **R**espondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

2 Si cœperimus loqui tibi, forsitan moleste accipies, sed conceptum sermonem tenere quis poterit?

3 Ecce docuisti multos, & manus lassas roborasti:

4 Vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua trementia confortasti:

5 Nunc autem venit super te plaga, & defecisti: tetigit te, & conturbatus es.

6 Vbi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum?

7 Recordare obsecro te, quis unquam innocens periit? aut quando recti deleti sunt?

8 Quin potius vidi eos, qui operantur iniquitatem, & seminant dolores, & metunt eos.

9 Flante Deo perisse, & spiritu iræ ejus esse consurptos:

10 Rugitus leonis, & vox lænæ, & dentes catulorum leonum contriti sunt.

11 Tigris periit, eo quod non haberet prædam, & catuli leonis dissipati sunt.

12 Porro ad me dictum est verbum absconditum, & quasi furtive suscepit auris mea venas furtivi ejus.

13 In horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor occupare homines.

14 Pavor tenuit me, & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt:

15 Et cum spiritus me præsentem transiret, inhoruerunt pili carnis meæ.

16 Stetit quidam, cujus non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis, & vocem quasi auræ lenis audivi.

¶ *Infra* 17 † Numquid homo, Dei comparatione iustificabitur, aut factore suo purior erit vir?

¶ *Infra* 18 † Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in angelis suis reperit pravitatem:

¶ *Psalm.* 19 Quanto magis hi qui habitant domos luteas,

qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut à tinea?

20 De mane usque ad vesperam succidentur: & quia nullus intelligit, in æternum peribunt.

21 Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis: morientur, & non in sapientia.

CAPUT V.

Eliphaz rursum arguit Iob iniquitatis, quod nemo sine culpa sua à Deo puniatur: ideoque hortatur Iob ut ad Deum converteretur, & ita cuncta fore illi prospera pollicetur, ac divinæ providentiæ opera circa creaturas extollit.

1 **V**Oca ergo, si est qui tibi respondeat, & ad aliquem sanctorum convertere.

2 Vere stultum interficit iracundia, & parvulum occidit invidia.

3 Ego vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini ejus statim.

4 Longe fient filii ejus à salute, & conterentur in porta, & non erit qui eruat.

5 Cujus messem famelicus comedet, & ipsum rapiet armatus, & bibent sitientes divitias ejus.

6 Nihil in terra sine causa fit, & de humo non oritur dolor.

7 Homo nascitur ad laborem, & avis ad volatum.

8 Quam ob rem ego deprecabor Dominum, & ad Deum ponam eloquium meum:

9 Qui facit magna & inscrutabilia & mirabilia absque numero:

10 Qui dat pluviam super faciem terræ, & irrigat aquis universa:

11 Qui ponit humiles in sublime, & incoerentes erigit sospitare:

12 Qui dissipat cogitationes malignorum, ne possint implere manus eorum quod cœperant:

13 † Qui apprehendit sapientes in astutia eorum, & consilium pravorum dissipat:

14 Per diem incurrent tenebras, & quasi in nocte sic palpabunt in meridie.

15 Porro salvum faciet egenum à gladio oris eorum, & de manu violenti pauperem.

16 Et erit egeno spes, iniquitas autem contrahet os suum.

17 Beatus homo, qui corripitur à Deo: increpationem ergo Domini ne reprobet:

18 Quia ipse vulnerat, & medetur: percutit, & manus ejus sanabunt.

1 Cor. 8.
19.

19 In sex tribulationibus liberabit te , & in septima non tanget te malum.

20 In fame eruet te de morte , & in bello de manu gladii.

21 A flagello linguæ absconderis , & non timebis calamitatem cum venerit.

22 In vastitate & fame ridebis , & bestias terræ non formidabis.

23 Sed cum lapidibus regionum partium tuam , & bestias terræ pacificæ erunt tibi.

24 Et scies quod pacem habeat tabernaculum tuum , & visitans speciem tuam , non peccabis.

25 Scies quoque quoniam multiplex erit semen tuum , & progenies tua quasi herba terræ.

26 Ingredieris in abundantia sepulchrum , sicut infertur acervus tritici in tempore suo.

27 Ecce , hoc , ut investigavimus , ita est : quod auditum , mente pertracta.

CAPUT VI.

Ostendit Iob se longe graviora pati quam meritus sit , conquerens se ab amicis deserti , graviter arguens & hos tres qui ad se venerant ipsum consolaturi ; ac se quoque patienter audiri velit.

1 **R**espondens autem Iob , dixit :
 2 Utinam appenderentur peccata mea , quibus iram merui : & calamitas , quam patior , in statera.

3 Quasi arena maris hæc gravior appareret ; unde & verba mea dolore sunt plena :

4 Quia sagittæ Domini in me sunt , quarum indignatio ebibit spiritum meum , & terrores Domini militant contra me.

5 Numquid rugiet onager cum habuerit herbam ? aut mugiet bos cum ante præsepe plenum steterit ?

6 Aut poterit comedi insulfum , quod non est sale conditum ? aut potest aliquis gustare , quod gustatum affert mortem ?

7 Quæ prius volebat tangere anima mea , nunc præ angustia , cibi mei sunt.

8 Quis det ut veniat petitio mea : & quod expecto , tribuat mihi Deus ?

9 Et qui coepit , ipse me conterat : solvat manum suam , & succidat me ?

10 Et hæc mihi sit consolatio , ut affligens me dolore , non parcat , nec contradicam sermonibus Sancti.

11 Quæ est enim fortitudo mea ut sustineam ? aut quis sis meus , ut patienter agam ?

12 Nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea aenea est.

13 Ecce, non est auxilium mihi in me, & necessarii quoque mei recesserunt à me.

14 Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini derelinquit.

15 Fratres mei præterierunt me, sicut torrens qui rapim transit in convallibus.

16 Qui timent pruina, irruet super eos nix.

17 Tempore, quo fuerint dissipati, peribunt: & ut incaluerit, solventur de loco suo.

18 Involutæ sunt semitæ gressuum eorum: ambulabunt in vacuum. & peribunt.

19 Considerate semitas Thema, itinera Saba, & expectate paulisper.

20 Confusi sunt, quia speravi: venerunt quoque usque ad me, & pudore cooperti sunt.

21 Nunc venistis: & modo videntes plagam meam timetis.

22 Numquid dixi: Afferte mihi, & de substantia vestra donate mihi?

23 Vel, Liberate me de manu hostis, & de manu robustorum eruite me?

24 Docete me, & ego tacebo: & siquid forte ignoravi, instruite me.

25 Quare detraxistis sermonibus veritatis, cum è vobis nullus sit qui possit arguere me?

26 Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, & in ventum verba profertis.

27 Super pupillum irrucitis, & subvertere nitimini amicum vestrum.

28 Veruntamen quod coepistis explete: præbete aurem, & videte an mentiar.

29 Respondere obsecro absque contentione: & loquentes id quod justum est, judicate.

30 Et non invenietis in lingua mea iniquitatem, nec in faucibus meis stultitia personabit.

C A P V T V I I .

Iob humana vita suasque calamitates varias explicat, nec reditum sibi fore verisimilem ad presentis vita felicitatem: petit quoque à Deo liberari à miseriis, admirans Dei erga miserum hominem providentiam.

1 **M**ilitia est vita hominis super terram: & sicut dies mercenarii, dies ejus.

2 Sicut servus desiderat umbram, & sicut mercenarius præstolatur finem operis sui:

3 Sic & ego habui menses vacuos, & noctes laboriosas enumeravi mihi.

4 Si dormiero, dicam: Quando confurgam? & rursum expectabo vesperam, & replebor doloribus usque ad tenebras.

5 Induta est caro mea putredine & sordibus pulveris, cutis mea aruit, & contracta est.

6 Dies mei velocius transierunt quam à texente tela succiditur, & consumpti sunt absque ulla spe.

7 Memento quia ventus est vita mea, & non revertetur oculus meus ut videat bona.

8 Nec aspiciet me visus hominis: oculi tui in me, & non subsistam.

9 Sicut consumitur nubes, & pertransit: sic qui descenderit ad inferos, non ascendet.

10 Nec revertetur ultra in domum suam, neque cognoscet eum amplius locus ejus.

11 Quapropter & ego non parcam ori meo, loquar in tribulatione spiritus mei: confabulabor cum amaritudine animæ meæ.

12 Numquid mare ego sum, aut cetus, qui circumdedisti me carcere?

13 Si dixero: Consolabitur me lectulus meus, & relevabor loquens mecum in strato meo:

14 Terrebis me per somnia, & per visiones horrore concuties.

15 Quam ob rem elegit suspendium anima mea, & mortem ossa mea.

16 Desperavi, nequaquam ultra jam vivam: parce mihi, nihil enim sunt dies mei.

17 Quid est homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum?

18 Visitas eum diluculo, & subito probas illum:

19 Usque quo non parcis mihi, nec dimittis me ut glutiam salivam meam?

20 Peccavi, quid faciam tibi ô custos hominum? quare posuisti me contrarium tibi, & factus sum mihi metipsum gravis?

21 Cur non tollis peccatum meum, & quare non auferis iniquitatem meam? ecce, nunc in pulvere dormiam: & si mane me quæsieris, non subsistam.

C A P V T V I I I .

Baldad Iobum quasi de impio sermone arguit, & cum ut ad Deum melioremque vitam se converteret hortatur, atque ita fore omnia illi feliciora promittit: explicat etiam quam sit vana spes hypocritarum, asserens Deum bonis bona, & malis mala tantum tribuere.

1 **R**espondens autem Baldad Suhites, dixit:

2 Usque

2 Vsq̄ue quo loqueris talia, & spiritus multiplex
sermone oris tui ?

3 Numquid Deus supplantat iudicium ? aut
Omnipotens subvertit quod iustum est ?

4 Etiam si filii tui peccaverunt ei, & dimisit eos
in manu iniquitatis suæ :

5 Tu tamen si diluculo confurrexeris ad Deum,
& Omnipotentem fueris deprecatus :

6 Si mundus & rectus incesseris, statim evigila-
bit ad te, & pacatum reddet habitaculum iusti-
tiæ tuæ :

7 In tantum, ut si priora tua fuerint parva, &
novissima tua multiplicentur nimis.

8 Interroga enim generationem pristinam, & di-
ligenter investiga patrum memoriam :

9 † (Hesterni quippe sumus, & ignoramus quo-
niam sicut umbra dies nostri sunt super terram.) † *Psal.*
143. 4.

10 Et ipsi docebunt te : loquentur tibi, & de
corde suo proferent eloquia. *Infra*
141. 20.

11 Numquid vivere potest scirpus absque hu-
more ? aut crescere caretum sine aqua ?

12 Cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu,
ante omnes herbas arescit :

13 Sic viæ omnium, qui obliviscuntur Deum,
& spes hypocritæ peribit :

14 Non ei placebit vecordia suæ, & sicut tela
granearum fiducia ejus.

15 Innitetur super domum suam, & non stabit :
fulciet eam, & non confurget ?

16 Humectus videtur antequam veniat Sol, &
in ortu suo germen ejus egredietur.

17 Super acervum petrarum radices ejus deusa-
buntur, & inter lapides commorabitur.

18 Si absorbuerit eum de loco suo, negabit eum,
& dicet : Non novi te.

19 Hæc est enim lætitia viæ ejus, ut rursus de
terra alii germinentur.

20 Deus non projiciet simplicem, nec porriget
manum malignis :

21 Donec impleatur risu os tuum, & labia tua
jubilo.

22 Qui oderunt te, induentur confusione : &
tabernaculum impiorum non subsistet.

C A P V T I X.

*Admittit Iob, Deum per omnia iustum esse, nec
posse hominem convincere Deum iniustitiam : homo,
inquit Iob, comparatus Deo non potest justificari : di-
vina potentia ac sapientia magnitudo ostenditur, ut
nemo ei resistere aut respondere valeat : porro Deus*

impium percutit & innocentem : suam quoque innocentiam contra amicos tuetur , commemorans suam afflictionem.

1 **E**T respondens Iob , ait :

2 Vere scio quod ita fit , & quod non justificetur homo composuit Deo.

3 Si voluerit contendere cum eo , non poterit ei respondere unum pro mille.

4 Sapiens corde est , & fortis robore : quis restitit ei . & pacem habuit ?

5 Qui transtulit montes , & nescierunt hi quos subvertit in furore suo ,

6 Qui commovet terram de loco suo , & columnæ ejus concutiuntur.

7 Qui præcipit Soli , & non oritur : & stellas claudit quasi sub signaculo :

8 Qui extendit cælos solus , & graditur super fluctus maris.

9 Qui facit Arcturum , & Oriona , & Hyadas , & interiora Austri.

10 Qui facit magna , & incomprehensibilia , & mirabilia , quorum non est numerus.

11 Si venerit ad me , non videbo eum : si abierit , non intelligam.

12 Si repente interroget , quis respondebit ei ? vel quis dicere potest : Cur ita facis ?

13 Deus , cujus iræ nemo resistere potest , & sub quo curvantur qui portant orbem.

14 Quatenus ergo sum ego , ut respondeam ei , & loquar verbis meis cum eo ?

15 Qui etiamsi habuero quippiam justum , non respondebo , sed meum judicem deprecabor.

16 Et cum invocantem exaudierit me , non credo quod audierit vocem meam.

17 In turbine enim conteret me , & multiplicabit vulnèra mea etiam sine causa.

18 Non concedit requiescere spiritum meum , & implet me amaritudinibus.

19 Si fortitudo quaeritur , robustissimus est : & æquitas judicii , nemo audet pro me testimonium dicere.

20 Si justificare me voluero , os meum condemnabit me : si innocentem ostendero , pravum me comprobabit.

21 Etiamsi simplex fuero , hoc ipsum ignorabit anima mea , & tædebit me vitæ meæ.

22 Vanum est quod locutus sum , & innocentem & impium ipse consumit :

23 Si flagellat , occidat semel , & non de poenis innocentium rideat.

24 Terra data est in manus impij , vultum iudicium ejus operit, quod si non ille est, quis ergo est?

25 Dies mei velociores fuerunt cursore : fugerunt , & non viderunt bonum.

26 Pertransierunt quasi naves poma portantes, sicut aquila volans ad escam.

27 Cum dixerō : Nequaquam ita loquar : commuto faciem meam , & dolore torqueor,

28 Verebar omnia opera mea , sciens quod non parceres delinquenti.

29 Si autem & sic impius sum , quare frustra laboravi ?

30 Si lotus fuero quasi aquis nivis , & fulserint velut mundissimæ manus meæ :

31 Tamen sordibus intinges me , & abominabuntur me vestimenta mea.

32 Neque enim viro qui similis mei est , respondebo : nec qui mecum in iudicio ex æquo possit audiri.

33 Non est qui utrumque valeat arguere , & ponere manum suam in ambobus.

34 Auferat à me virgam suam , & pavor ejus non me terreat.

35 Loquar , & non timebo eum : neque enim possum metuens respondere.

CAPUT X.

Iob suam afflictionem lamentatur , illius causam à Deo inquirens : quam ostendit non fuisse suam malitiam , neque Dei ignorantiam , qui creatum à se hominem exacte novit ; rursusque propter peccatorum exuberantiam plangit se natum.

1 **T**ædet animam meam vitæ meæ , dimittam adversum me eloquium meum , loquar in amaritudine animæ meæ.

2 Dicam Deo : Noli me condemnare : indica mihi cur me ita iudices.

3 Numquid bonum tibi videtur , si calumniaris me , & opprimas me opus manuum tuarum , & consilium impiorum adjuves ?

4 Numquid oculi carni tibi sunt : aut sicut videt homo , & tu videbis ?

5 Numquid sicut dies hominis dies tui , & anni tui sicut humana sunt tempora.

6 Ut quæras iniquitatem meam , & peccatum meum scruteris ?

7 Et scias quia nihil impium fecerim , cum sit nemo qui de manu tua possit eruere.

8 Manus tuæ fecerunt me , & plasmaverunt me totum in circuitu : & sic repente præcipitas me ?

9 Memento quæso quod sicut lutum feceris mēs,
& in pulverem reduces me.

10. Nonne sicut lac multisti me, & sicut caseum
me coagulasti?

11 Pelle & carnibus vestisti me: ossibus & ner-
vis compegisti me:

12 Vitam & misericordiam tribuisti mihi, & vi-
sitatio tua custodivit spiritum meum.

13 Licet hæc celes in corde tuo, tamen scio
quia univerforum memineris.

14. Si peccavi, & ad horam pepercisti mihi: cur
ab iniquitate mea mundum me esse non pateris?

15 Et si impius fuero, vae mihi est: & si justus,
non levabo caput, saturatus afflictione & miseria.

16 Et propter superbiam quasi lænam capies
me, reversusque mirabiliter me crucias.

17 Instauras testes tuos contra me, & multiplicas
iram tuam adversum me, & pœnæ militant in me.

18 Quare de vulva eduxisti me? qui utinam
consumptus essem ne oculus me videret.

19 Fuissem quasi non essem, de utero translatus
ad tumulum.

20 Numquid non paucitas dierum meorum finie-
tur brevi, dimitte ergo me, ut plangam paululum
dolorem meum:

21 Antequam vadam & non revertar, ad terram
tenebrosam, & opertam mortis caligine:

22 Terram miseriæ & tenebrarum, ubi umbra
mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horrox
inhabitat.

C A P V T X I.

*Sophar inique asserit Iob propter multa ipsius pec-
cata, quæ recenset, fuisse à Deo percussum, ostendens
Deum incomprehensibilem: resipiscenti tamen Iob
felicissima quæque pollicetur.*

1 **R**espondens autem Sophar Naamathites,
dixit:

2 Numquid qui multa loquitur, non & audiet?
aut vir verbosus justificabitur?

2. Tibi soli tacebunt homines? & cum cæteros
irriseris, à nullo confutaberis?

4 Dixisti enim: Purus est sermo meus, & mun-
dus sum in conspectu tuo.

5 Atque utinam Deus loqueretur tecum, & ape-
raret labia sua tibi.

6 Ut ostenderet tibi secreta sapientiæ, & quod
multiplex esset lex ejus, & intelligeres quod mul-
to minora exigaris ab eo, quam meretur iniquitas
tua.

7 Forsitan vestigia Dei comprehendes, & usque ad perfectum Omnipotentem reperies?

8 Excelsior caelo est, & quid facies? profundior inferno, & unde cognosces?

9 Longior terra mensura ejus, & latior mari.

10 Si subverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei?

11 Ipse enim novit hominum vanitatem, & videns iniquitatem, nonne considerat?

12 Vir vanus in superbiam erigitur, & tamquam pullum onagri se liberum natum putat.

13 Tu autem firmasti cor tuum, & expandisti ad eum manus tuas.

14 Si iniquitatem, quae est in manu tua, absteris à te, & non manserit in tabernaculo tuo iniustitia:

15 Tunc levare poteris faciem tuam absque macula, & eris stabilis, & non timebis.

16 Miserae quoque oblivisceris, & quasi aquarum quae praeterierunt recordaberis.

17 Et quasi meridianus fulgor confurget tibi ad vespeream: & cum te consumptum putaveris, orieris ut lucifer.

18 Et habebis fiduciam, proposita tibi spe, & defossus securus dormies.

19 Requiesces, & non erit qui te exterreat: & deprecabuntur faciem tuam plurimi.

20 † Oculi autem impiorum deficient, & effugium peribit ab eis, & spes illorum abominatio animae. † *Levit.* 26. 5.

C A P V T X I I .

Iob ut amicorum confunderet jactantiam, asserit neminem ignorare Dei potentiam, ac sapientiam ex creaturarum gubernatione, quarum status pro suo variis arbitrio.

1 **R**espondens autem Iob, dixit:

2 Ergo vos estis soli homines, & vobiscum morietur sapientia?

3 † Et mihi est cor, sicut & vobis, nec inferior vestri sum: quis enim hæc, quae nostis, ignorat? † *Insa.* 20. 2.

4 † Qui deridetur ab amico suo sicut ego, invocabit Deum & exaudiet eum: deridetur enim iusti simplicitas. † *Prov.* 14. 20.

5 Lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum.

6 Abundant tabernacula prædonum, & audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manus eorum.

7 Nimi-

7 Nimirum interroga jumenta , & docebunt te :
& volatilia cæli , & indicabunt tibi.

8 Loquere terræ , & respondebit tibi : & nar-
rabunt pisces maris.

9 Quis ignorat quod omnia hæc manus Domini
fecerit ?

10 In cujus manu anima omnis viventis , & spi-
ritus universæ carnis hominis ,

† *Infr.* 11 † Nonne auris verba dijudicat , & fauces co-
34. 3. medentis , saporem ?

+ 12 In antiquis est sapientia , & in multo tem-
pore prudentia.

13 Apud ipsum est sapientia & fortitudo , ipse
habet consilium & intelligentiam.

† *Is. 22.* 14 † Si destruxerit , nemo est qui ædificet : si
22. incluserit hominem , nullus est qui aperiat.

Apoc. 3. 15 Si continuerit aquas , omnia siccabuntur : &
7. si emiserit eas , subvertent terram.

16 Apud ipsum est fortitudo & sapientia : ipse
novit & decipientem , & eum qui decipitur.

+ 17 Adducit consiliarios in stultum suum , & ju-
dices in stuporem.

18 Balteum regum dissolvit , & præcingit fure
reus eorum.

+ 19 Ducit sacerdotes inglorios , & optimates sup-
plantat :

20 Commutans labium veracium , & doctrinam
seuam auferens.

21 Effundit despectionem super principes , eos,
qui oppressi fuerant , relevans.

22 Qui revelat profunda de tenebris , & produ-
cit in lucem umbram mortis.

23 Qui multiplicat gentes & perdit eas , & sub-
vertas in integrum restituit.

+ 24 Qui immutat cor principum populi terræ , &
decipit eos ut frustra incedant per invium :

+ 25 Palpabunt quasi in tenebris , & non in luce,
& errare eos faciet quasi ebrios.

CAPVT XIII.

*Job amicos suos ex ipsorum verbis confutans , à Deo
arguendos asserit ; suam quoque justitiam ac patien-
tiam contra amicos tuctur , quarens à Deo propter
quæ peccata tam graviter affligatur.*

1 **E**Cce omnia hæc vidit oculus meus , & au-
divit auris mea , & intellexi singula.

2 Secundum scientiam vestram & ego novi : nec
inferior vestri sum.

- 3 Sed tamen ad Omnipotentem loquar, & disputare cum Deo cupio:
- 4 Prius vos ostendens fabricatores mendacii, & cultores perversorum dogmatum.
- 5 Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes.
- 6 Audite ergo correptionem meam, & iudicium labiorum meorum attendite.
- 7 Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos?
- 8 Numquid faciem ejus accipitis, & pro Deo judicare nitimini?
- 9 Aut placebit ei quem celare nihil potest? aut decipietur ut homo, vestris fraudulentis?
- 10 Ipse vos arguet, quoniam in abscondito faciem ejus accipitis.
- 11 Statim ut se commoverit, turbabit vos, & terror ejus irruet super vos.
- 12 Memoria vestra comparabitur cineri, & redigentur in lutam cervicibus vestris.
- 13 Tacete paulisper, ut loquar quodcumque mihi mens suggererit.
- 14 Quare lacero carnes meas dentibus meis, & animam meam porro in manibus meis?
- 15 Etiam si occiderit me, in ipso sperabo: verumtamen vias meas in conspectu ejus arguam.
- 16 Et ipse erit salvator meus: non enim veniet in conspectu ejus omnis hypocrita.
- 17 Audite sermonem meum, & ænigmata percipite auribus vestris.
- 18 Si fuero judicatus, scio quod justus inveniar.
- 19 Quis est qui iudicetur mecum? veniat: quare tacens consumor?
- 20 Duo tantum ne facias mihi, & tunc à facie tua non abscondar:
- 21 Manum tuam longe fac à me, & formido tua non me terreat.
- 22 Voca me, & ego respondebo tibi: aut certe loquar, & tu responde mihi.
- 23 Quantas habeo iniquitates & peccata, scelera mea & delicta ostende mihi.
- 24 Cur faciem tuam abscondis, & arbitraris me inimicum tuum?
- 25 Contra folium, quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, & stipulam siccam persequeris:
- 26 Scribis enim contra me amaritudines, & consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.
- 27 Posuisti in nervo pedem meum, & observasti omnes semitas meas, & vestigia pedum meorum considerasti:

13 Qui quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum, quod comeditur à tineâ.

C A P V T X I V.

Job, considerata fragilitate humana, admiratur Dei in hominem providentiam, quod post hanc vitam expectet aliam, & corporum vaticinatur resurrectionem.

1 **H**omo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseriis.

† *Supra*
8. 9.
Psal. 143

2 † Qui quasi flos egreditur & conteritur, & fugit velut umbra, & nunquam in eodem statu permanet.

4.
† *Psal.*
50. 4.

3 Et dignum ducis super hujuscemodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium?

4 † Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus es?

5 Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est: constituisti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.

6 Recede paululum ab eo, ut quiescat donec optata veniat, sicut mercenarii dies ejus.

7 Lignum habet spem: si præcisum fuerit, rursus virescit, & rami ejus pululant.

8 Si senuerit in terra radix ejus, & in pulvere emortuus fuerit truncus illius.

9 Ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam quasi cum primum plantatum est:

10 Homo vero cum mortuus fuerit, & nudatus atque consumptus, ubi quæso est?

11 Quomodo si recedant aquæ de mari, & fluvius vacue factus arefcet:

12 Sic homo cum dormierit, non resurget; donec atteratur cælum, non evigilabit, nec consurgat de somno suo.

13 Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abscondas me, donec pertranseat furor tuus, & constituas mihi tempus, in quo recorderis mei?

14 Putasne mortuus homo rursus vivat? cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.

15 Vocabis me, & ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram.

† *Prova.*
9. 1.

16 † Tu quidem gressus meos dinumerasti, sed parce peccatis meis.

17 Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed enasti iniquitatem meam.

18 Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo.

19 Lapidés excavant aquæ, & alluvione paulatim terra consumitur: & hominem ergo similiter perdes.

20 Roborasti eum paululum ut in perpetuum transfiret: immutabis faciem ejus, & emittes eum.

21 Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelliget.

22 Attamen caro ejus dum vivet dolebit, & anima illius super semetipso lugebit.

CAPVT XV.

Eliphaz Job arguit jactantia, impatientia & blasphemia in Deum; apud quem dicit neminem mundum inveniri, describens impiorum ac hypocritarum maledictionem.

1 **R**espondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

2 Numquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens, & implebit ardore stomachum suum?

3 Arguis verbis eum qui non est æqualis tibi, & loqueris quod tibi non expedit.

4 Quantum in te est, evacuasti timorem, & tulisti preces coram Deo.

5 Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitatis linguam blasphemantium.

6 Condemnabit te os tuum, & non ego: & labia tua respondebunt tibi.

7 Numquid primus homo tu natus es, & ante colles formatus?

8 Numquid consilium Dei audisti, & inferior te erit ejus sapientia?

9 Quid nosti quod ignoremus? quid intelligis quod nesciamus?

10 † Et senes & antiqui sunt in nobis, multo † *Ecclesiæ*
vetustiores quam patres tui. 18.8.

11 Numquid grande est ut consoletur te Deus? sed verba tua prava hoc prohibent.

12 Quid te elevat cor tuum, & quasi magna cogitans, attonitos habet oculos?

13 Quid tumet contra Deum spiritus tuus, ut proferas de ore tuo hujuscemodi sermones?

14 Quid est homo, ut immaculatus sit, & ut justus appareat natus de muliere?

15 † Ecce inter sanctos ejus nemo immutabilis, † *Supra*
& cæli non sunt mundi in conspectu ejus. 4. 18.

16 Quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquam iniquitatem?

17 Ostendam tibi, audi me: quod vidi narrabo tibi.

18 Sapientes confitentur, & non abscondunt patres suos.

19 Quibus solis data est terra, & non transiit alienus per eos.

20 Cunctis diebus suis impius superbit, & numerus annorum incertus est tyrannidis ejus.

21 Sonitus terroris semper in auribus illius: & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur.

22 Non credit quod reverti possit de tenebris ad lucem, circumspiciens undique gladium.

23 Cum se moverit ad quærendum panem, novit quod paratus sit in manu ejus tenebrarum dies.

24 Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut regem qui præparatur ad prælium.

25 Tetendit enim adversus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est.

26 Cucurrit adversus eum erecto collo, & pinxi cervice armatus est.

27 Operuit faciem ejus crassitudo, & de lateribus arvina dependet.

28 Habitavit in civitatibus desolatis, & in domibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ.

29 Non ditabitur, nec perseverabit substantia ejus, nec mittet in terra radicem suam.

30 Non recedet de tenebris: ramos ejus arefaciet flamma, & auferetur spiritu oris sui.

31 Non credet frustra errore deceptus, quod aliquo pretio redimendus sit.

32 Antequam dies ejus impleantur, peribit: & manus ejus arefcent.

33 Lædetur quasi vinea in primo flore botrus ejus, & quasi oliva projiciens florem suum.

34 Congregatio enim hypocritæ sterilis, & ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.

35 † Conceptit dolorem, & peperit iniquitatem, & uterus ejus præparat dolos.

C A P V T X V I.

Job amicorum austeritate commovus, dolorem suum plangit, calamitatis magnitudinem ostendens, sequæ pati citra iniquitatem, cujus conscius esse Deum asserit.

1 **R**espondens autem Job, dixit:

2 Audivi frequenter talia, consolatores onerosi omnes vos estis.

3 Numquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est si loquaris?

4 Poteram & ego similia vestri loqui: atque utinam esset anima vestra pro anima mea:

5 Consolaber & ego vos sermonibus, & moverem caput meum super vos:

6 Roborarem vos ore meo: & moverem labia mea, quasi parcens vobis.

7 Sed quid agam? si locutus fuero, non quiescet dolor meus: & si tacuero, non recedet à me.

8 Nunc autem oppressit me dolor meus, & in nihilum redacti sunt omnes artus mei.

9 Rugæ meæ testimonium dicunt contra me, & suscitatur falsiloquus adversus faciem meam contradicens mihi.

10 Collegit furorem suum in me, & comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis: hostis meus terribilibus oculis me intuitus est.

11 Aperuerunt super me ira sua, & exprobrantes percusserunt maxillam meam, satiati sunt peccatis meis.

12 Conclussit me Deus apud iniquum, & manibus impiorum me tradidit.

13 Ego ille quondam opulentus, repente contritus sum, tenuit cervicem meam, confregit me, & posuit me sibi quasi in signum.

14 Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos, non pepercit, & effudit in terra viscera mea.

15 Concidit me vulnere super vulnus, irruit in me quasi gigas.

16 Saccum consui super cutem meam, & operui cinere carnem meam.

17 Facies mea intumuit à fletu, & palpebræ meæ caligaverunt.

18 Hæc passus sum absque iniquitate manus meæ, cum haberem mundas ad Deum preces.

19 Terræ ne operias sanguinem meum, neque inveniat in te locum latendi clamor meus.

20 Ecce enim in cælo testis meus, & conscius meus in excelsis.

21 Verboſi amici mei: ad Deum stillat oculus meus.

22 Atque utinam sic judicaretur vix cum Deo, quomodo judicaretur filius hominis cum collega suo.

23 Ecce enim breves anni transeunt, & semitam, per quam non revertar, ambulo.

C A P V T X V I I .

Job ex afflictionis suæ magnitudine sibi hîc nihil præter mortem restare contemnit, & amicos præsentem tantum remunerationem statuentes insipientie arguens, ipse futuram requiem præstolatur.

1 Spiritus meus attenuabitur, dies mei breviantur, & solum mihi superest sepulchrum.

2 Non peccavi, & in amaritudinibus moratur oculus meus.

3 Libera me Domine, & pone me juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me.

4 Cor eorum longe fecisti à disciplina, propterea non exaltabuntur.

5 Prædam pollicetur sociis, & oculi filiorum ejus deficient.

6 Posuit me quasi in proverbium vulgi, & exemplum sum coram eis.

7 Caligavit ab indignatione oculus meus, & membra mea quasi in nihilum redacta sunt.

8 Stupebunt justi super hoc, & innocens contra hypocritam suscitabitur.

9 Et tenebit justus viam suam, & mundis manibus addet fortitudinem.

10 Igitur omnes vos convertimini, & venite, & non inveniam in vobis ullum sapientem.

11 Dies mei transierunt, cogitationes meæ dissipatæ sunt, torquentes cor meum,

12 Noctem verterunt in diem, & rursus post tenebras spero lucem.

13 Si sustinero, infernus domus mea est, & in tenebris stravi lectulum meum.

14 Putredini dixi: Pater meus es, mater mea, & soror mea, vermibus.

15 Vbi est ergo nunc præstolatio mea, & patientiam meam quis considerat?

16 In profundissimum infernum descendent omnia mea: putasne saltem ibi erit requies mihi?

C A P V T X V I I I.

Baldad arguens Iob jactantiæ & impatientiæ, describit impiorum maledictiones, ut suam contra Iob sententiam statuat, nempe ipsum tantum propter peccata sua puniri.

1 **R**espondens autem Baldad Suhites, dixit: 2 Usque ad quem finem verba jactabis? intelligite prius, & sic loquamur.

3 Quare reputati sumus ut jumenta, & sordidus sumus coram vobis?

4 Qui perdis animam tuam in furore tuo, numquid propter te derelinquetur terra, & transferentur rupes de loco suo?

5 Nonne lux impii extinguetur, nec splendet flamma ignis ejus?

6 Lux obtenebrescet in tabernaculo illius, & lucerna, quæ super eum est, extinguetur.

7 Abscumbuntur gressus virtutis ejus, & præcipit eum consilium suum.

8 Immisit enim in rete pedes suos , & in maculis ejus ambulat.

9 Tenebitur planta illius laqueo , & exardescet contra eum fitis.

10 Abscondita est in terra pedica ejus , & decipula illius super semitam.

11 Vadique terrebuunt eum formidines , & involvent pedes ejus.

12 Attenuetur fame robur ejus , & inedia invadat costas illius.

13 Devoret pulchritudinem cutis ejus , consumat brachia illius primogenita mors.

14 Avellatur de tabernaculo suo fiducia ejus , & calcet super eum , quasi rex , interitus.

15 Habitent in tabernaculo illius focii ejus , qui non est , aspergatur in tabernaculo ejus sulphur.

16 Deorsum radices ejus siccantur , sursum autem atteratur messis ejus.

17 † Memoria illius pereat de terra , & non celebretur nomen ejus in plateis.

† Prov.
2. 22.

18 Expellet eum de luce in tenebras , & de orbe transferet eum.

19 Non erit semen ejus neque progenies in populo suo , nec ullæ reliquæ in regionibus ejus.

20 In die ejus stupebunt novissimi , & primos invadet horror.

21 Hæc sunt ergo tabernacula iniqui , & iste locus ejus qui ignorat Deum.

C A P V T X L X.

Iob crudelitatis amicos arguens , se à Deo flagellari dicit immerito , non ob sua flagitia , sed ob alias justas causas , ostendens afflictionis acerbissimam , & se ab amicis desertum , unde super futura resurrectione seipsum consolatur ?

1 **R**espondens autem Iob , dixit :

2 Usquequo affligitis animam meam , & atteritis me sermonibus ?

3 En , decies confanditis me , & non erubescitis opprimentes me.

4 Nempe , ethi ignoravi , mecum erit ignorantia mea.

5 At vos contra me erigimini , & arguitis me opprobriis meis.

6 Saltem nunc intelligite , quia Deus non æquo judicio afflixerit me , & flagellis suis me cinxerit.

7 Ecce clamabo vim patiens , & nemo audiet : Vociferabor , & non est qui judicet.

8 Semitam meam circumsepsit , & transire non possum , & in calle meo tenebras posuit.

9 Spoliavit me gloria mea , & abstulit coronam de capite meo.

10 Destruxit me undique , & pereo , & quasi evulsæ arbori abstulit spem meam.

11 Iratus est contra me furor ejus , & sic me habuit quasi hostem suum.

12 Simul venerunt latrones ejus , & fecerunt sibi viam per me , & obsederunt in gyro tabernaculum meum.

13 Fratres meos longe fecit à me , & noti mei quasi alieni recesserunt à me.

14 Dereliquerunt me propinqui mei : & qui me noverant , obliti sunt mei.

15 Inquiliini domus meæ , & ancillæ meæ , sicut alienum habuerunt me , & quasi peregrinus fui in oculis eorum.

16 Servum meum vocavi , & non respondit , ore proprio deprecabar illum.

17 Halitum meum exhorruit uxor mea , & orabam filios uteri mei.

18 Stulti quoque despiciebant me , & cum ab eis recessissem , detrahebant mihi.

19 Abominati sunt me quondam consiliarii mei : & quem maxime diligebam , averfatus est me.

20 Pelli meæ , consumptis carnibus , adhæsit os meum , & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos.

21 Miseremini mei , miseremini mei , saltem vos amici mei , quia manus Domini tetigit me.

22 Quare persequimini me sicut Deus , & carnibus meis saturamini ?

23 Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei ? quis mihi det ut exarentur in libro

24 Stylo ferreo , & plumbi lamina , vel celte sculpanur in filice ?

25 Scio enim quod Redemptor meus vivit , & in novissimo die de terra surrecturus sum :

26 Et rursus circumdabor pelle mea , & in carne mea videbo Deum meum.

27 Quem visurus sum ego ipse , & oculi mei conspecturi sunt , & non alius : reposita est hæc spes mea in sinu meo.

28 Quare ergo nunc dicitis : Persequamur eum , & radicem verbi inveniamus contra eum ?

29 Fugite ergo à facie gladii , quoniam ultor iniquitatum gladius est : & scitote esse iudicium.

C A P V T X X.

Sophar verbis Iob motus , correptionem ipsius se dicit

dicit auditurum; & quæ sit apud Deum pars impij, multis verbis prosequitur.

1 **R**espondens autem Sophar Naamathites, dixit:

2 Idcirco cogitationes meæ variæ succedunt sibi, & mens in diversa rapitur.

3 Doctrinam, qua me arguis, audiam, & spiritus intelligentiæ meæ respondebit mihi.

4 Hoc scio à principio, ex quo positus est homo super terram.

5 Quod laus impiorum brevis sit, & gaudium hypocritæ ad instar puncti.

6 Si ascenderit usque ad cælum superbia ejus, & caput ejus nubes tetigerit:

7 Quasi sterquilinum in fine perdetur: & qui eum viderant, dicent: Vbi est?

8 Velut somnium avolans non invenietur, transiet sicut visio nocturna.

9 Oculus, qui eum viderat, non videbit, neque ultra intuebitur eum locus suus.

10 Filii ejus atterentur egestate, & manus illius reddent ei dolorem suum.

11 Ossa ejus implebuntur vitiiis adolescentiæ ejus, & cum eo in pulvere dormient.

12 Cum enim dulce fuerit in ore ejus malum, abscondet illud sub lingua sua.

13 Parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture suo.

14 Panis ejus in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus.

15 Divitias, quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet eas Deus.

16 Caput aspidum fuget, & occidet eum lingua viperæ.

17 (Non videat rivulos fluminis, torrentes mellis, & buryri.)

18 Luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur: juxta multitudinem adinventionum suarum, sic & sustinebit.

19 Quoniam confringens nudavit pauperes: domum rapuit, & non ædificavit eam.

20 † Nec est satiatus venter ejus: & cum ha- † *Ecci.*
buerit quæ concupierat, possidere non poterit. 5: 9.

21 Non remansit de cibo ejus, & propterea nihil permanebit de bonis ejus.

22 Cum satiatus fuerit, arctabitur, æstuabit, & omnis dolor irruet super eum.

23 Urinam impleatur venter ejus, ut emittat in eum iram furoris sui, & pluat super illum bellum suum.

24 Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum.

25 Eductus, & egrediens de vagina sua, & fulgurans in amaritudine sua: vadent & venient super eum horribiles.

26 Omnes tenebræ absconditæ sunt in occultis ejus: devorabit eum ignis, qui non succenditur, affligetur relictus in tabernaculo suo.

27 Revelabunt cæli iniquitatem ejus, & terra confurget adversus eum.

28 Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei.

29 Hæc est pars hominis impii à Deo, & hereditas verborum ejus à Domino.

C A P V T X X I.

Iob patienter ab amicis audiri postulans, causam inquit quare impiorum nonnulli in finem usque vite profferentur, pii contra adversis cedantur, & respondet impium in diem perditionis à Deo servari, falsam amicorum consolationem per hoc convellens.

1 **R**espondens autem Iob, dixit:

2 Audite quæso sermones meos, & agite poenitentiam.

3 Sustinete me, & ego loquar, & post mea, si videbitur, verba ridete.

4 Numquid contra hominem disputatio mea est, ut merito non debeam contristari?

5 Attendite me, & obstupescite, & superponite digitum ori vestro:

6 Et ego quando recordatus fuero, pertimesco, & concutit carnem meam tremor.

7 † Quare ergo impii vivunt, sublevati sunt, confortatique divitiis?

8 Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba & nepotum in conspectu eorum.

9 Domus eorum securæ sunt & pacatæ, & non est virga Dei super illos.

10 Bos eorum concepit, & non abortivit: vacca peperit, & non est privata foetu suo.

11 Egrediuntur quasi greges parvuli eorum, & infantes eorum exultant iustibus.

12 Tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitum organi.

13 Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.

14 Qui dixerunt Deo: Recede à nobis, & scientiam viarum tuarum nolumus.

15 † Quis est Omnipotens ut serviamus ei? & quid nobis prodest si oraverimus illum?

† Jer. 22.

1.

Abac. 1.

3.

† Mal.

3. 140

16 Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua, consilium impiorum longe sit à me.

17 Quoties lucerna impiorum extinguetur & superveniet eis inundatio, & dolores dividentur furoris sui?

18 Erunt sicut paleae ante faciem venti, & sicut favilla quam turbo dispergit.

19 Deus servabit filiis illius dolorem patris: & cum reddiderit, tunc sciet.

20 Videbunt oculi ejus interfectionem suam, & de furore Omnipotentis bibet.

21 Quid enim ad eum pertinet de domo sua posse? & si numerus mensium ejus dimidietur?

22 Numquid Deum docebit quispiam scientiam, qui excelsos judicat?

23 Iste moritur robustus & sanus, dives & felix.

24 Viscera ejus plena sunt adipe, & medullis ossa illius irrigantur:

25 Alius vero morietur in amaritudine animae absque ullis opibus:

26 Et tamen simul in pulvere dormient, & vermes operient eos.

27 Certe novi cogitationes vestras, & sententias contra me iniquas.

28 Dicitis enim: Vbi est domus principis? & ubi tabernacula impiorum?

29 Interrogate quemlibet de viatoribus, & hæc eadem illum intelligere cognoscetis.

30 Quia in diem perditionis servatur malus, & ad diem furoris ducetur.

31 Quis arguet coram eo viam ejus? & quæ fecit, quis reddet illi?

32 Ipse ad sepulchra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit.

33 Dulcis fuit glareis Cocyti, & post se omnem hominem trahet, & ante se innumerabiles.

34 Quomodo igitur consolamini me frustra, cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

C A P V T XXII.

Eliphaz arguit Iob immisericordiam in pauperum oppressione; & aliorum facinorum: ostendens ipsam de divina providentia non recte sentire, ac penitentiam bona promittens.

1 **R**espondens autem Eliphaz Themanites, dixit:

2 Numquid Deo potest comparari homo, etiam cum perfectæ fuerit scientiæ?

3 Quid prodest Deo, si justus fueris? aut quid ei confers, si immaculata fuerit via tua?

4 Numquid timens arguet te , & veniet tecum in iudicium.

5 Et non propter malitiam tuam plurimam , & infinitas iniquitates tuas ?

6 Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa , & nudos spoliasti vestibus.

7 Aquam lasso non dedisti , & esurienti subtraxisti panem.

8 In fortitudine brachii tui possidebas terram , & potentissimus obtinebas eam.

9 Viduas dimisisti vacuas , & lacertos pupillarum comminuisti.

10 Propterea circumdatus es laqueis , & conturbat te formido subita.

11 Et putabas te tenebras non visurum , & impetu aquarum inundantium non oppressum iri ?

12 An non cogitas quod Deus excelsior caelo sit , & super stellarum verticem sublimetur ?

13 Et dicis : Quid enim novit Deus ? & quasi per caliginem iudicat.

14 Nubes latibulum ejus , nec nostra considerat , & circa cardines caeli perambulat.

15 Numquid semitam seculorum custodire cupis , quam calcaverunt viri iniqui ?

16 Qui sublati sunt ante tempus suum , & fluvius subvertit fundamentum eorum :

17 Qui dicebant Deo : Recede a nobis : & quasi nihil posset facere Omnipotens , aestimabant eum :

18 Cum ille impleset domos eorum bonis : quorum sententia procul sit a me.

† *Psal.* 19 † Videbunt iusti , & letabuntur , & innocens subsannabit eos.

106. 42.

20 Nonne succisa est erectio eorum , & reliquias eorum devoravit ignis ?

21 Acquiesce igitur ei , & habeto pacem ; & per haec habebis fructus optimos.

22 Suscipe ex ore illius legem , & pone sermones ejus in corde tuo.

23 Si reversus fueris ad Omnipotentem , aedificaberis , & longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo.

24 Dabit pro terra silicem , & pro silice torrentes aureos.

25 Eritque Omnipotens contra hostes tuos , & argentum coacervabitur tibi.

26 Tunc super Omnipotentem deliciis afflues , & elevabis ad Deum faciem tuam.

27 Rogabis eum , & exaudiet te , & vota tua reddes.

28 Decernes rem , & veniet tibi , & in viis tuis splendebit lumen.

29 † Qui

29 † Qui enim humiliatus fuerit, erit in gloria: & qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur. † *Prova*
 29. 23.

30 Salvabitur innocens, salvabitur autem in munditia manuum suarum.

CAPVT XXIII.

Iob divinum iudicium humiliter invocans, ostendit se non puniri propter peccata sua, recteque sentire de providentia Dei incomprehensibilis, omnia pro sua voluntate facientis.

1 **R**espondens autem Iob, ait:

2 Nunc quoque in amaritudine est sermo meus, & manus plagæ meæ aggravata est super gemitum meum.

3 Quis mihi tribuat ut cognoscam & inveniam illum, & veniam usque ad folium eius?

4 Ponam coram eo iudicium, & es meum replebo increpationibus.

5 Ut sciam verba quæ mihi respondeat, & intelligam quid loquatur mihi.

6 Nolo multa fortitudine contendat mecum, nec magnitudinis suæ mole me premat.

7 Proponat æquitatem contra me, & perveniat ad victoriam iudicium meum.

8 Si ad orientem iero, non apparet: si ad occidentem, non intelligam eum.

9 Si ad sinistram, quid agam? non apprehendam eum: si me vertam ad dexteram, non videbo illum.

10 Ipse vero scit viam meam, & probavit me quasi aurum, quod per ignem transit.

11 Vestigia eius secutus est pes meus, viam eius custodivi, & non declinavi ex ea.

12 A mandatis labiorum eius non recessi, & in sinu meo abscondi verba oris eius.

13 Ipse enim solus est, & nemo avertere potest cogitationem eius: & anima eius quodcumque voluit, hoc fecit.

14 Cum expleverit in me voluntatem suam, & alia multa similia præsto sunt ei.

15 Et idcirco à facie eius turbatus sum, & considerans eum, timore sollicitor.

16 Deus mollivit cor meum, & Omnipotens conturbavit me.

17 Non enim perii propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo.

CAPVT XXIV.

Iob, ut recte se sentire ostendat de divina providentia, dicit Deo nota esse tempora, & hominum varias recenset iniquitates, ab ipso puniendas.

1 **A**B Omnipotente non sunt abscondita tempora: qui autem novetunt eum, ignorant dies illius.

2 Alii terminos transtulerunt, diripuerunt greges, & paverunt eos.

3 Asinum pupillorum abegerunt, & abstulerunt pro pignore bovem viduæ.

4 Subverterunt pauperum viam, & oppresserunt pariter mansuetos terræ.

5 Alii quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum: vigilantes ad prædã, præparant panem liberis.

6 Agrum non suum demerunt: & vineam ejus, quem vi oppresserint, vindemiant.

7 Nudos dimittunt homines, indumenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore:

8 Quos imbres montium rigant: & non habentes velamen, amplexantur lapides.

9 Vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperem spoliaverunt.

10 Nudis & incedentibus absque vestitu, & esurientibus tulerunt spicas.

11 Inter acervos eorum meridiati sunt, qui calcatis torcularibus sitiunt.

12 De civitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamavit, & Deus inultum abire non patitur.

13 Ipsi fuerunt rebelles lumini, nescierunt vias ejus, nec reversi sunt per semitas ejus.

14 Mane primo confurgit homicida, interfici egenum & pauperem: per noctem vero erit quasi fur.

15 Oculus adulteri observat caliginem, dicens: Non me videbit oculus: & operiet vultum suum.

16 Perfodit in tenebris domus, sicut in die condixerant sibi, & ignoraverunt lucem.

17 Si subito apparuerit aurora, arbitrantur umbram mortis: & sic in tenebris quasi in luce ambulant.

18 Levis est super faciem aquæ: maledicta sit pars ejus in terra, nec ambulet per viam vinearum.

19 Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium, & usque ad inferos peccatum illius.

20 Obliviscatur ejus misericordia: dulcedo illius vermes: non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum.

21 Pavit enim sterilem, quæ non parit, & viduæ bene non fecit.

22 Detraxit fortes in fortitudine sua: & cum steterit, non credit vitæ suæ.

† Apoc. 2. 21. 23 † Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiam: oculi autem ejus sunt in viis illius.

24 Elevati sunt ad modicum, & non subsistent, & humiliabuntur sicut omnia, & auferentur, & sicut summitates spicarum conterentur.

25 Quod si non est ita, quis me potest arguere esse mentitum, & ponere ante Deum verba mea?

CAPUT XXV.

Baldad ex Dei sublimitate & hominis humilitate, negat hominem Deo comparatum justificari posse.

1 Respondens autem Baldad Suhites, dixit:

2 Potestas & terror apud eum est, qui facit concordiam in sublimibus suis.

3 Numquid est numerus militum ejus? & super quem non surget lumen illius?

4 Numquid justificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere?

5 Ecce luna etiam non splendet: & stellæ non sunt mundæ in conspectu ejus:

6 Quanto magis homo putredo, & filius hominis vermis?

CAPUT XXVI.

Iob dicit nullum Deo ab homine auxilium prestari posse. Dei incomprehensibilem potentiam ex ipsius demonstrans.

1 Respondens autem Iob, dixit:

2 Cujus adjutor es? numquid imbecillis? & sustentas brachium ejus, qui non est fortis?

3 Cui dedisti consilium? forsitan illi, qui non habet sapientiam, & prudentiam tuam ostendisti plurimam.

4 Quem docere voluisti? nonne eum, qui fecit spiramentum?

5 Ecce gigantes gemunt sub aquis, & qui habitant cum eis.

6 Nudus est infernus coram illo, & nullum est operimentum perditioni.

7 Qui extendit aquilonem super vacuum, & appendit terram super nihilum.

8 Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum.

9 Qui tenet vultum solii sui, & expandit super illud nebulam suam.

10 Terminum circumdedit aquis, usque dum fiantur lux & tenebræ.

11 Columnæ cæli contremiscunt, & pavent ad aurum ejus.

12 In fortitudine illius repente maria congregata sunt, & prudentia ejus percussit superbum.

13 Spiritus ejus ornavit cælos: & obstetricante manu ejus, eductus est coluber tortuosus.

14 Ecce

14 Ecce hæc ex parte dicta sunt viarum ejus: & cum vix parvam stillam sermonis ejus audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius inveni?

CAPVT XXVII.

Iob perpetuo constans in sui justificatione, rejecta amicorum calumnia, ostendit cur innocentiæ studuerit, quod impii ex præsen- is vita brevi prosperitate in morte rapiantur à Deo ad supplicia.

- 1 **A**ddidit quoque Iob, assumens parabolam suam, & dixit:
- 2 Vivit Deus, qui abstulit iudicium meum, & Omnipotens, qui ad amaritudinem adduxit animam meam.
- 3 Quia donec superest halitus in me, & spiritus Dei in naribus meis.
- 4 Non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium.
- 5 Absit à me ut justos vos esse iudicem: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea.
- 6 Iustificationem meam, quam coepi tenere, non deferam: neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.
- 7 Sit ut impius, inimicus meus: & adversarius meus quasi iniquus.
- 8 Quæ est enim spes hypocritæ si avare rapiat, & non liberet Deus animam ejus?
- 9 Numquid Deus audiet clamorem ejus, cum venerit super eum angustia?
- 10 Aut poterit in Omnipotente delectari, & invocare Deum omni tempore?
- 11 Docebo vos per manum Dei quæ Omnipotens habeat, nec abscondam.
- 12 Ecce, vos omnes nostis, & quid sine causa vana loquamini?
- 13 Hæc est pars hominis impii apud Deum, & hæreditas violentorum, quam ab Omnipotente suscipient.
- 14 Si multiplicati fuerint filii ejus, in gladio erunt, & nepotes ejus non saturabuntur pane.
- 15 Qui reliqui fuerint ex eo, sepellentur in iuxeritu, & viduæ illius non plorabunt.
- 16 Si comportaverit quasi terram argentum, & sicut lutum præparaverit vestimenta:
- 17 Præparabit quidem, sed justus vestietur illis: & argentum innocens dividet.
- 18 Ædificavit sicut tinea domum suam, & sicut custos fecit umbraculum.
- 19 † Dives cum dormierit, nihil secum auferet, aperiet oculos suos, & nihil inveniet.

20 Apprehendet eum quasi aqua inopia, nocte.
opprimet eum tempestas.

21 Tolleat eum ventus urens, & auferet, & velut
turbo rapiet eum de loco suo.

22 Et mittet super eum, & non parcat: de manu
ejus fugiens fugiet.

23 Stringet super eum manus suas, & sibilabit
super illum, intuens locum ejus.

C A P V T X X V I I I.

*Iob etiam innocentie studuit, quod hac sit unica via
obtinenda sapientie, quam ostendit auro longe esse
prestantiorem, tum origine, tum rei dignitate: Deo
autem perspecta esse quaque occultissima natura, &
sapientiam à calo dari, non auro enim: cujus sapientie
pauicula quadam communicatur per Dei timorem.*

1 **H**abet argentum venarum suarum princi-
pia: & auro locus est, in quo conflat.

2 Ferrum de terra tollitur: & lapis solutus ca-
lore, in æs vertitur.

3 Tempus posuit tenebris, & uniuersorum fi-
nem ipse considerat, lapidem quoque caliginis, &
umbram mortis.

4 Dividit torrens à populo peregrinante, eos
quos oblitus est pes egentis hominis, & inuios.

5 Terra, de qua oriebatur panis in loco suo,
igne subuersa est.

6 Locus sapphiri lapides ejus, & glebæ illius
aurum.

7 Semitam ignoravit avis, nec intuitus est eam
oculus vulturis.

8 Non calcaverunt eam filii iustorum, nec per-
transiuit per eam læna.

9 Ad silicem extendit manum suam, subvertit à
radicibus montes.

10 In petris rivos excidit, & omne pretiosum
vidit oculus ejus.

11 Profunda quoque fluviorum scrutatus est, &
abscondita in lucem produxit.

12 Sapientia vero ubi invenitur? & quis est lo-
cus intelligentiæ.

13 Nescit homo pretium ejus, nec invenitur in
terra suaviter viventium.

14 Abyssus dicit: Non est in me: & mare lo-
quitur: Non est mecum.

15 † Non dabitur aurum obrizum pro ea, nec † Sap. 7.
appendetur argentum in commutatione ejus. 9.

16 Non conferetur tinctis Indiæ coloribus, nec
lapidi sardonicho pretiosissimo, vel sapphiro.

17 Non adæquabitur ei aurum vel vitrum, nec
commutabuntur pro ea vasa auri. 18 Ex.

18 Excelsa & eminentia non memorabuntur comparatione ejus:trahitur autem sapientia de occultis.

19 Non ada quabitur ei topazius de Æthiopia, nec tincturæ mundissimæ componetur.

20 Unde ergo sapientia venit? & quis est locus intelligentiæ?

21 Abscondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque cæli latet.

22 Perditio & mors dixerunt: Auribus nostris audivimus famam ejus.

23 Deus intelligit viam ejus, & ipse novit locum illius.

24 Ipse enim fines mundi intuetur:& omnia, quæ sub cælo sunt, respicit.

24 Qui fecit ventis pondus, & aquas appendit in mensura.

26 Quando ponebat pluviis legem, & viam procellis sonantibus.

27 Tunc vidit illam, & enarravit, & præparavit, & investigavit.

28 Et dixit homini: Ecce timor Domini, ipsa est sapientia; & recedere à malo, intelligentia.

C A P V T X X I X.

Iob pristina cupiens vestitui felicitati, multis verbis illam enarrat, una cum bonis suis operibus, quo se de contraria amicorum calumnia vindicet.

1 **A**ddidit quoque Iob, assumens parabolam suam, & dixit:

2 Quis mihi tribuat, ut sim juxta menses pristinos, secundum dies quibus Deus custodiebat me?

3 Quando splendebat lucerna ejus super caput meum, & ad lumen ejus ambulabam in tenebris?

4 Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, secreto Deus erat in tabernaculo meo?

5 Quando erat Omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei?

6 Quando lavabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi rivus olei?

7 Quando procedebam ad portam civitatis, & in platea parabant cathedram mihi?

8 Videbant me juvenes, & abscondebantur: & fenestras assurgentes stabant.

9 Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo.

10 Vocem suam cohibebant Duces, & lingua eorum gutturi suo adhærebat.

11 Auris audiens beatificabat me, & oculus videns testimonium reddebat mihi.

12 Eo quod liberaissem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non esset adjutor.

13 Benedictio perituri super me veniebat, & cor viduæ consolatus sum.

14 Iustitia indutus sum: & vestivi me, sicut vestimento & diademate, iudicio meo.

15 Oculus fui caeco, & pes claudus.

16 Pater eram pauperum: & causam quam nesciebam, diligentissime investigabam.

17 Conterebam molas iniuri, & de dentibus illius auferere prædam.

18 Dicebamque: In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies.

19 Radix mea aperta est secus aquas, & ros morabitur in messione mea.

20 Gloria mea semper innovabitur, & arcus meus in manu mea instaurabitur.

21 Qui me audiebant, expectabant sententiam, & intenti tacebant ad consilium meum.

22 Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquium meum.

23 Expectabant me sicut pluviam, & os suum aperiebant quasi ad imbrem ferotinum.

24 Siquando ridebam ad eos, non credebant, & lux vultus mei non cadebat in terram.

25 Si voluissem ire ad eos, sedebam primus: cumque sederem quasi rex, circumstante exercitu, eram tamen incertum consolator.

C A P V T XXX.

Plangit Iob pristinam illam felicitatem, versam sibi, permittente Deo, in summam calamitatem.

1 **N**unc autem derident me iuniores tempore, quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei:

2 Quorum virtus manuum mihi erat pro nihilo, & vita ipsa putabantur indigni.

3 Egestate & fame steriles, qui rodebant in solitudine, squallentes calamitate & miseria.

4 Et mandebant herbas, & arborum cortices, & radix juniperorum erat cibus eorum.

5 Qui de convallibus ista rapientes, cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant.

6 In desertis habitabant torrentium, & in cavernis terræ, vel super glaream.

7 Qui inter hujuscemodi lætabantur, & esse sub sentibus delicias computabant.

8 Filii sultorum & ignobilium, & in terra pernitus non parentes.

9 Nunc in eorum canticum versus sum, & factus sum eis in proverbium.

10 Abominantur me, & longe fugiunt à me, & faciem meam conspuere non verentur.

11 Pharetram enim suam aperuit, & afflixit me, & frænum posuit in os meum.

12 Ad dexteram orientis calamitates meæ illico surrexerunt: pedes meos subverterunt, & oppreserunt quasi fluctibus suis.

13 Dissipaverunt itinera mea, insidiari sunt mihi, & prævaluerunt, & non fuit qui ferret auxilium.

14 Quasi raptò muro, & aperta janua, irruerunt super me, & ad meas miserias devoluti sunt.

15 Redactus sum in nihilum: abstulisti quasi ventus desiderium meum: & velut nubes pertransiit salus mea.

16 Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, & possident me dies afflictionis.

17 Nocte os meum perforatur doloribus: & qui me comedunt, non dormiunt.

18 In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, & quasi capitiò tunicæ succinxerunt me.

19 Comparatus sum luto, & assimilatus sum favillæ & cineri.

20 Clamo ad te, & non exaudis me: sto, & non respicis me.

21 Mutatus es mihi in crudelem, & in duritia manus tuæ adversaris mihi.

22 Elevasti me, & quasi super ventum ponens elisisti me valide.

23 Scio quia morti trades me, ubi constituta est domus omni viventi.

24 Veruntamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam: & si corruerint, ipse salvabis.

25 Flebam quondam super eo qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.

26 Expectabam bona, & venerunt mihi mala: præstolabar lucem, & eruperunt tenebræ.

27 Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie, prævenerunt me dies afflictionis.

28 Moerens incedebam, sine furore; confurgens, in turba clamabam.

29 Frater fui draconum, & socius struthionum.

30 Cutis mea denigrata est super me, & ossa mea aruerunt præ caumate.

31 Versa est in luctum cithara mea, & organum meum in vocem fletum.

C A P V T XXXI.

Iob ut de amicorum calumnia se purget, summum iudicem, innocentie suæ testem invocans, suas enarrat virtutes, quibus a puero assuevit.

1 **P**Epigi foedus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine.

2 Quam enim partem haberet in me Deus desuper, & hæreditatem Omnipotens de excelsis?

3 Numquid non perditio est iniquo, & alienatio operantibus in iustitiam?

4 Nonne ipse considerat vias meas, & cunctos gressus meos dianmerat?

5 Si ambulavi in vanitate, & festinavi in dolo pes meus:

6 Appendat me in statera iusta, & sciat Deus simplicitatem meam.

7 Si declinavit gressus meus de via, & si fecerunt oculi meos cor meum, & si manibus meis adhæsit macula:

8 Seram, & alius comedat: & progenies mea eradicetur.

9 Si deceptum est cor meum super muliere, & si ad ostium amici mei insidiatus sum:

10 Scortum alterius sit uxor mea, & super illam incurventur alii.

11 Hoc enim nefas est, & iniquitas maxima.

12 Ignis est usque ad perditionem devorans, & omnia eradicans genimina.

13 Si contempni subire iudicium cum servo meo, & aucilla mea, cum disceptarent adversum me.

14 Quid enim faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus? & cum quæsierit, quid respondebo illi?

15 Numquid non in utero fecit me qui & illum operatus est: & formavit me in vulva unus?

16 Si negavi, quod volebant, pauperibus, & oculos viduæ expectare feci:

17 Si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex ea:

18 (Quia ab infantia mea crevit mecum miseria: & de utero matris meæ egressa est mecum.)

19 Si despexi pereuntem, eo quod non haberet indumentum, & absque operimento pauperem:

20 Si non benedixerant mihi latera ejus, & de velleribus ovium mearum calefactus est:

21 Si levavi super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta superiorem:

22 Humerus meus à junctura sua cadat, & brachium meum cum suis ossibus confringatur.

23 Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus ejus ferre non potui.

24 Si putavi aurum robar meum, & obrizo dixi: Fiducia mea.

25 Si lætatus sum super multis divitiis meis, & quia plurima reperit manus mea:

26 Si vidi solem cum fulgeret, & lunam incedentem clare:

27 Et lætatum est in abscondito cor meum, & oscularus sum manum meam ore meo.

28 Quæ est iniquitas maxima, & negatio contra Deum altissimum.

29 Si gavisus sum ad ruinam ejus qui me oderat, & exultavi quod invenisset eum malum.

30 Non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens animam ejus.

31 Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus ejus ut saturemur?

32 Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit.

33 Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celavi in sinu meo iniquitatem meam.

34 Si expavi ad multitudinem vimiam, & despectio propinquorum terruit me: & non magis tacui, nec egressus sum ostium.

35 Quis mihi tribuat auditorem, ut desiderium meum audiat Omnipotens: & libram scribat ipse qui judicat.

36 Ut in humero meo portem illum, & circumdum illum quasi coronam mihi?

37 Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, & quasi principi offeram eum.

38 Si adversum me terra mea clamat, & cum in partibus sulci ejus desient:

39 Si fructus ejus comedi absque pecunia, & animam agricolarum ejus affixi.

40 Pro frumento oriatur mihi tribulus, & pro hordeo spina.

Finita sunt verba Iob.

C A P V T XXXII.

Iob silentio amicis imposito, arguitur una cum illis insipientia ab Eliu, qui suam jactat sapientiam.

1 **O** Miserunt autem tres viri isti respondere Iob, eo quod justus sibi videretur.

2 Et iratus, indignatusque est Eliu filius Barachel Buzires, de cognatione Ram: iratus est autem adversum Iob, eo quod justum se esse diceret coram Deo.

3 Porro adversum amicos ejus indignatus est, eo quod non invenissent responsum rationabilem, sed tantummodo condemnassent Iob.

4 Igitur Eliu expectavit Iob loquentem: eo quod seniores essent qui loquebantur.

5 Cum autem vidisset quod tres respondere non potuissent, iratus est vehementer.

6. Respon-

6 Respondensque Eliu filius Barachel Buzites, dixit:

Iunior sum tempore, vos autem antiquiores, idcirco demisso capite, veritus sum vobis iudicare meam sententiam.

7 Sperabam enim quod ætas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret sapientiam.

8 Sed, ut video, Spiritus est in hominibus, & inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam.

9 Non sunt longævi sapientes, nec senes intelligunt iudicium.

10 Ideo dicam: Audite me, ostendam vobis etiam ego meam sapientiam.

11 Expectavi enim sermones vestros, audiavi prudentiam vestram, donec disceptaremini sermonibus:

12 Et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam: sed, ut video, non est qui possit arguere Iob, & respondere ex vobis sermonibus eius.

13 Ne forte dicatis: Invenimus sapientiam, Deus projecit eum, non homo.

14 Nihil locutus est mihi, & ego non secundum sermones vestros respondebo illi.

15 Extimuerunt, nec responderunt ultra, abstuleruntque à se eloquia.

16 Quoniam igitur expectavi, & non sunt locuti: steterunt, nec ultra responderunt:

17 Respondebo & ego partem meam, & ostendam scientiam meam.

18 Plenus sum enim sermonibus, & coarctat me Spiritus uteri mei.

19 En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas dirumpit.

20 Loquar, & respirabo paululum: aperiam labia mea, & respondebo.

21 Non accipiam personam viri, & Deum homini non æquabo.

22 Nescio enim quam diu subsistam, & si post modicum tollat me Factor meus.

C A P V T XXXIII.

Eliu ex sermonibus Iob ostendere nititur eum non esse justum, dicens quomodo Deus homini loquatur ut erudiat & increpet, ac respicienti propitietur.

1 **A**udi igitur Iob eloquia mea, & omnes sermones meos ausculta.

2 Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis.

3 Simplici corde meo sermones mei & sententiam puram labia mea loquentur.

4 Spiritus Dei fecit me , & spiraculum Omnipotentis vivificavit me.

5 Si potes , responde mihi , & adversus faciem meam confiste.

6 Ecce , & me sicut & te fecit Deus , & de eodem luto ego quoque formatus sum.

7 Veruntamen miraculum meum non te terreat , & eloquentia mea non sit tibi gravis.

8 Dixisti ergo in auribus meis , & vocem verborum tuorum audivi :

9 Mundus sum ego , & absque delicto : immaculatus , & non est iniquitas in me.

10 Quia querelas in me reperit , ideo arbitratus est me inimicum sibi.

11 Posuit in nervo pedes meos , custodivit omnes semitas meas.

12 Hoc est ergo , in quo non es justificatus : respondebo tibi , quia major sit Deus homine.

13 Adversus eum contendis , quod non ad omnia verba responderit tibi ?

14 Semel loquitur Deus , & secundo id ipsum non repetit.

15 Per somnium in visione nocturna , quando intruit sopor super homines , & dormiunt in lectulo :

16 Tunc aperit aures virorum , & erudiens eos instruit disciplina.

17 Ut avertat hominem ab his quæ facit , & liberet eum de superbia :

18 Ervens animam ejus à corruptione : & vitam illius , ut non transeat in gladium.

19 Increpat quoque per dolorem in lectulo , & omnia ossa ejus marcescere facit.

20 Abominabilis ei sit in vita sua panis , & animæ illius cibus ante desiderabilis.

21 Tabescet caro ejus , & ossa , quæ tecta fuerant , nudabuntur.

22 Appropinquavit corruptioni anima ejus , & vita illius mortiferis.

23 Si fuerit pro eo angelus loquens , unus de millibus , ut annuntiet hominis a quitatem :

24 Miserebitur ejus , & dicet : Libera eum , ut non descendat in corruptionem : inveni in quo ei propitius.

25 Consumpta est caro ejus à suppliciis , revertatur ad dies adolescentiæ suæ.

26 Deprecabitur Deum , & placabilis ei erit : & videbit faciem ejus in júbilo , & reddet homini justitiam suam.

27 Respiciet homines , & dicet : Peccavi , & vete deliqui , & , ut eram dignus , non recepi.

28 Liberavit animam suam ne pergeret in interitum, sed vivens lucem videret.

29 Ecce, hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos.

30 Ut revocet animas eorum à corruptione, & illuminet luce viventium.

31 Attende Iob, & audi me: & tace, dum ego loquor.

32 Si autem habes quod loquaris, responde mihi, loquere: volo enim, te apparere iustum.

33 Quod si non habes, audi me: tace, & docebo te sapientiam.

CAPV T XXXIV.

Eliu rursus ex verbis Iob accusat eum blasphemiam aliorumque criminum, aquiratem ostendens divini iudicii, ejus quoque potentia & notitia cunctis subesse.

1 **P**ronuntians itaque Eliu, etiam hæc locutus est:

2 Audite sapientes verba mea, & eruditi auscultate me:

3 † Auris enim verba probat, & guttur escas † *Sap.*
gustu dijudicat. 12. 21.

4 Iudicium eligamus nobis, & inter nos videamus quid sit melius.

5 Quia dixit Iob: Iustus sum, & Deus subvertit iudicium meum.

6 In iudicando enim me, mendacium est: violenta sagitta mea absque ullo peccato.

7 Quis est vir ut est Iob, qui bibit subsannationem quasi aquam:

8 Qui graditur cum operantibus iniquitatem, & ambulat cum viris impiis?

9 Dixit enim: Non placebit vir Deo, etiam si eurrerit cum eo.

10 Ideo viri cordati audite me, absit à Deo impietas, & ab Omnipotente iniquitas.

11 Opus enim hominis reddet ei, & juxta vias singulorum restituet eis.

12 Vere enim Deus non condemnabit frustra, nec Omnipotens subvertet iudicium.

13 Quem constituit alium super terram? aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est?

14 Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius & statum ad se trahet.

15 Deficiet omnis caro simul, & homo in cinerem revertetur.

16 Si habes ergo intellectum, audi quod dicitur, & ausculta vocem eloquii mei.

17 Numquid qui non amat iudicium, sanari potest? & quomodo tu eum, qui iustus est, in tantum condemnas?

18 Qui dicit regi, apostata: qui vocat duces impios:

† *Deut.* 19 † Qui non accipit personas principum: nec cognovit tyrannum, cum disceptaret contra pauperem: opus enim manuum eius sunt universi.

2 *Par.* 20 Subito morientur, & in media nocte turbantur populi, & pertransibunt, & auferent violentum abique manu.

16. 21 Oculi enim eius super vias hominum, & omnes gressus eorum considerat.

11. 22 Non sunt tenebrae, & non est umbra mortis, ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem.

Gal. 2. 6. 23 Neque enim ultra in hominis potestate est, ut veniat ad Deum in iudicium.

Ephes. 6. 9. 24 Conteret multos, & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis.

Coloss. 3. 26. 25 Novit enim opera eorum: & idcirco inducet noctem, & conterentur.

Act. 10. 34. 26 Quasi impios percussit eos in loco videntium.

1 *Petr.* 1. 17. 27 Qui quam de industria recesserunt ab eo, & omnes vias eius intelligere noluerunt:

28 Ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, & audiret vocem pauperum.

29 Ipso enim concedente pacem, quis est qui condemnet? ex quo absconderit vultum, quis est qui contempletur eum & super gentes & super omnes homines?

30 Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi.

31 Quia ergo ego locutus sum ad Deum, te quoque non prohibebo.

32 Si erravi, tu doce me: si iniquitatem locutus sum, ultra non addam.

33 Numquid à te Deus expetit eam, quia displicuit tibi? tu enim coepisti loqui, & non ego: quod si quid nosti melius, loquere.

34 Viri intelligentes loquantur mihi, & vir sapiens audiat me.

35 Iob autem stulte locutus est, & verba illius non sonant disciplinam.

36 Pater mi, probeatur Iob usque ad finem: ne desinas ab homine iniquitatis.

37 Quia addit super peccata sua blasphemiam, inter nos interim constringatur: & tunc ad iudicium provocet sermonibus suis Deum.

CAPVT XXXV.

Eliu falso colligens Iob dixisse Deo non placere quod rectum est, ostendit non Deo, sed homini & pietatem pridesse, & impietatem obesse.

- 1 **I**gitur Eliu hæc rursus locutus est :
- 2 Numquid æqua tibi videtur tua cogitatio, ut diceres : Iustior sum Deo ?
- 3 Dixisti enim: Non tibi placet quod rectum est: vel quid tibi proderit, si ego peccavero ?
- 4 Itaque ego respondebo sermonibus tuis, & amicis tuis tecum.
- 5 Aspice cælum & intuere, & contemplare æthera quod altior te sit.
- 6 Si peccaveris, quid ei nocebis? & si multiplicatæ fuerint iniquitates tuæ, quid facies contra eum ?
- 7 Porro si iuste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua accipiet ?
- 8 Homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua: & filium hominis adjuvabit iustitia tua.
- 9 Propter multitudinem calumniatorum clamabunt: & ejulabunt propter vim brachii tyrannorum.
- 10 Et non dixit: Vbi est Deus, qui fecit me: quid dedit carmina in nocte ?
- 11 Qui docet nos super jumenta terræ, & super volucres cæli erudit nos.
- 12 Ibi clamabunt, & non exaudiet, propter superbiam malorum.
- 13 Non ergo frustra audiet Deus, & Omnipotens causas singulorum intuebitur.
- 14 Etiam cum dixeris: Non considerat: judicare coram illo, & expecta eum.
- 15 Nunc enim non infert furorem suum, nec ulciscitur scelus valde.
- 16 Ergo Iob frustra aperit os suum, & absque scientia verba multiplicat.

CAPVT XXXVI.

Eliu aequitatem divini iudicii tueretur. qui percussit ut erudiat, loquitur ut ad se redeant; redeuntes à flagellis liberat; hortatur itaque Iob ad resipiscentiam, promittens cuncta prospera.

- 1 **A**ddens quoque Eliu, hæc locutus est :
- 2 Sustine me paululum, & indicabo tibi: adhuc enim habeo quod pro Deo loquar.
- 3 Repetam scientiam meam à principio, & operatorem meum probabo justum.
- 4 Vere enim absque mendacio sermones mei, & perfecta scientia probabitur tibi.

- 5 Deus potentes non abjicit, cum & ipse sit potens.
- 6 Sed non salvat impios, & iudicium pauperibus tribuit.
- 7 Non auferet à justo oculos suos, & reges in solio collocat in perpetuum, & illi eriguntur.
- 8 Et si fuerint in catenis, & vinciantur funibus paupertatis:
- 9 Indicabit eis opera eorum, & scelera eorum, quia violenti fuerunt.
- 10 Revelabit quoque aurem eorum, ut corripiat: & loquetur, ut revertantur ab iniquitate.
- 11 Si audierint & observaverint, complebunt dies suos in bono, & annos suos in gloria:
- 12 Si autem non audierint, transibunt per gladium, & consumentur in stultitia.
- 13 Simulatores & callidi provocant iram Dei, neque clamabunt cum victi fuerint.
- 14 Morietur in tempestate anima eorum, & vita eorum inter effeminatos.
- 15 Eripiet de angustia sua pauperem, & revelabit in tribulatione aurem ejus.
- 16 Igitur salvabit te de ore angusto latissime, & non habente fundamentum subter te: requies autem mensæ tuæ erit plena pinguedine.
- 17 Causa tua quam impii iudicata est, causam iudiciumque recipies.
- 18 Non te ergo superet ira, ut aliquem opprimas: nec multitudo donorum inclinet te.
- 19 Depone magnitudinem tuam absque tribulatione, & omnes robustos fortitudinæ.
- 20 Ne protrahas noctem, ut ascendant populi pro eis.
- 21 Cave ne declines ad iniquitatem: hanc enim accepisti sequi post miseriam.
- 22 Ecce, Deus excelsus in fortitudinæ suæ, & nullus ei similis in legislatoribus.
- 23 Quis poterit scrutari vias ejus? aut quis potest ei dicere: Operatus es iniquitatem?
- 24 Memento quod ignores opus ejus, de quo cecinerunt viri.
- 25 Omnes homines vident eum, unusquisque innotuetur procul.
- 26 Ecce, Deus magnus vincens scientiam nostram: numerus annorum ejus inestimabilis.
- 27 Qui auferit stillas pluvie, & effundit imbres ad instar gurgitum.
- 28 Qui de nubibus fluunt, quæ prætexunt cuncta desuper.
- 29 Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum,

30 Et fulgurare lumine suo desuper, cardines quoque maris operiet.

31 Per hæc enim iudicat populos, & dat escas multis mortalibus.

32 In manibus abscondit lucem, & præcipit ei ut rursus adveniat.

33 Annuntiat de ea amico suo, quod possessio ejus sit, & ad eam possit ascendere.

C A P V T XXXVII.

Eliæ ex mirabilibus Dei operibus concludit Dei sapientiam, potentiam, ac justitiam & inscrutabile iudicium ipsius: quibus vult Iob derivasse: unde monet Iobum, ut se nutui divino penitus subiciat.

1 **S**Vper hoc expavit cor meum, & emotum est de loco suo.

2 Audite auditionem in terrore vocis ejus, & sonum de ore illius procedentem.

3 Subter omnes cælos ipse considerat, & lumen illius super terminos terræ.

4 Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ; & non investigabitur, cum audita fuerit vox ejus.

5 Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna & inscrutabilia.

6 Qui præcipit nivì ut descendat in terram, & hiemis pluviis, & imbri fortitudinis suæ,

7 Qui in manu omnium hominum signat, ut noverint linguli opera sua.

8 Ingredietur bestia latibulum, & in antro suo morabitur.

9 Ab interioribus egredietur tempestas, & ab Arcturo trigus.

10 Flante Deo concrefcit gelu, & rursus latifimæ funduntur aquæ.

11 Frumentum desiderat nubes, & nubes spargunt lumen suum.

12 Quæ lustrant per circuitum, quocumque eas voluntas gubernantis duxerit, ad omne quod præceperit illis super faciem orbis terrarum:

13 Sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumq; loco misericordiæ suæ eas jusserit inveniri.

14 Ausculta hæc Iob: sta, & considera mirabilia Dei.

15 Numquid scis quando præceperit Deus pluviis, ut ostenderent lucem nubium ejus?

16 Numquid nosti semitas nubium magnas, & perfectas scientias?

17 Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra austro.

18 Tu forsitan cum eo fabricatus es cælos, quî solidissimi quasi ære fusi sunt.

19 Ostende nobis quid dicamus illi: nos quippe involvimur tenebris.

20 Quis narrabit ei quæ loquor? etiam si locutus fuerit homo, devorabitur.

21 At nunc non vident lucem: subito aër cogetur in nubes, & ventus transiens fugabit eas.

22 Ab aquilone aurum venit, & ad Deum formidolosa laudatio.

23 Digne eum invenire non possumus: magnus fortitudine, & judicio, & justitia, & enarrari non potest.

24 Ideo timebunt eum viri, & non audebunt contemplari omnes quî sibi videntur esse sapientes.

C A P V T XXXVIII.

Deus ipse disputationi se interponit, & Eliu flere jussit, arguit Iob, ostendens ex conditis à se operibus non posse illum divinam potentiam ac sapientiam comprehendere.

1 **R**espondens autem Dominus Iob de turbine, dixit:

2 Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis?

3 Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, & responde mihi.

4 Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ? indica mihi si habes intelligentiam.

5 Quis posuit mensuras ejus, si nosti? vel quis tetendit super eam lineam?

6 Super quo bases illius solidatæ sunt? aut quis demisit lapidem angularem ejus,

7 Cum me laudarent simul astra matutina, & jubilarent omnes filii Dei?

8 Quis conclusit ostiis mare, quando erumpebat quasi de vulva procedens:

9 Cum ponerem nubem vestimentum ejus, & caligine illud quasi pannis infantiae obvolverem?

10 Circumdedi illud terminis meis, & posui vestem, & ostia.

11 Et dixi: Usque huc venies, & non procedes amplius, & hîc confringes tumentes fluctus tuos.

12 Numquid post ortum tuum præcepisti diluculo, & ostendisti auroræ locum suum?

13 Et tenuisti concutiens extrema terræ, & excussisti impios ex ea?

14 Restituetur ut lorum signaculum, & stabit sicut vestimentum;

- 15 Auferetur ab impiis lux sua, & brachium excelsum confringetur.
- 16 Numquid ingressus es profunda maris, & in novissimis abyssi deambulasti?
- 17 Numquid apertæ sunt tibi portæ mortis, & ostia tenebrofa vidisti?
- 18 Numquid considerasti latitudinem terræ? iudica mihi, si nosti, omnia.
- 19 In qua via lux habitet, & tenebrarum quis locus sit?
- 20 Ut ducas unumquodque ad terminos suos, & intelligas semitas domus ejus.
- 21 Sciebas tunc quod nasciturus esses? & numerum dierum tuorum noveras?
- 22 Numquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti?
- 23 Quæ præparavi in tempus hostis, in diem pugnæ & belli?
- 24 Per quam viam spargitur lux, dividitur æstus super terram?
- 25 Quis dedit vehementissimo imbri cursum, & viam sonantis tonitruï,
- 26 Ut plueret super terram absque homine in deserto, ubi nullus mortalium commoratur,
- 27 Ut impleret inviam & desolatam, & produceret herbas virentes?
- 28 Quis est pluriæ pater? vel quis genuit stillas roris?
- 29 De cujus utero egressa est glacies? & gelu de cælo quis genuit?
- 30 In similitudinem lapidis aquæ durantur, & superficies abyssi constringitur.
- 31 Numquid conjungere valebis micantes stellas Pleiadas, aut gyrum Arcturi poteris dissipare?
- 32 Numquid producis Luciferum in tempore suo, & Vesperum super filios terræ confurgere facis?
- 33 Numquid nosti ordinem cæli, & pones rationem ejus in terra?
- 34 Numquid elevabis in nebula vocem tuam, & impetus aquarum operiet te?
- 35 Numquid mittes fulgura, & ibunt, & reverentia dicent tibi: Adsumus?
- 36 Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? vel quis dedit gallo intelligentiam?
- 37 Quis enarrabit cælorum rationem, & concentum cæli quis dormire faciet?
- 38 Quando fundebatur pulvis in terra, & glebæ compingebantur?
- 39 Numquid capies lænæ prædam, & animam satulorum ejus implebis,

40 Quando cubant in antris, & in specubus insidiantur?

† Psal.
146. 9.

41 † Quis præparat corvo escam suam, quando pulli eius clamant ad Deum, vagantes, eo quod non habeant cibos?

C A P V T X X X I X.

Deus ipsi Iob ostendit mirabilia opera sua etiam ex ibicibus, onagro, rhinocero, struthione, equo & aquila; arguens eum quod cum ipso contendere voluerit: quibus Iob commotus agnoscit se temere locutum.

- 1 Numquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes cervas observasti?
- 2 Dinumerasti menses conceptus earum, & scisti tempus partus earum?
- 3 Incurvantur ad foetum, & pariunt; & rugitus emittunt.
- 4 Separantur filii earum, & pergunt ad pastum; egrediuntur, & non revertuntur ad eas.
- 5 Quis dimisit onagrum liberum, & vincula ejus quis solvit?
- 6 Cui dedi in solitudine domum, & tabernacula ejus in terra falsuginis.
- 7 Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit.
- 8 Circumspicit montes pascuæ suæ, & virentiæ quæque perquirit.
- 9 Numquid volet rhinoceros servite tibi, aut morabitur ad præsepe tuum?
- 10 Num quid alligabis rhinocerota ad arandum loro tuo? aut confringet glebas vallium post te?
- 11 Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine ejus, & derelinques ei labores tuos?
- 12 Numquid credes illi quod sementem reddat tibi, & aream tuam congreget?
- 13 Penna struthionis similis est pennis herodii, & accipitris.
- 14 Quando derelinquit ova sua in terra, tu forsitan in pulvere calefacies ea?
- 15 Obliviscitur quod pes conculcet eam, aut bestia agri conterat.
- 16 Duratur ad filios suos quasi non sint sui, frustra laboravit nullo timore cogente.
- 17 Privavit enim eam Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam.
- 18 Cum tempus fuerit, in altum alas erigit: de-ridet equum & ascensorem ejus.
- 19 Numquid præbebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo ejus hiamitum?

20 Numquid fuscitabis eum quasi locustas ? gloria narium ejus terror.

21 Terram ungula fodit , exultat audacter : in occursum pergit armatis.

22 Contemnit pavorem , nec cedit gladio.

23 Super ipsum sonabit pharetra , vibrabit hasta & clypeus.

24 Fervens & fremens sorbet terram , nec reputat tubæ sonare clangorem.

25 Vbi audierit buccinam , dicit : Vah , procul odoratur bellum , exhortationem ducum , & ululatum exercitus.

26 Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter , expandens alas suas ad austrum ?

27 Numquid ad præceptum tuum elevabitur aquila , & in arduis ponet nidum suum ?

28 In petris maeret , & in præruptis silicibus commoratur , atque inaccessis rupibus.

29 Inde contemplatur escam , & de longe oculi ejus prospiciunt.

30 Pulli ejus lambent sanguinem : & ubicumque cadaver fuerit , statim adest.

31 Et adjecit Dominus , & locutus est ad Iob :

32 Numquid qui contendit cum Deo , tam facile conquiescit ? utique qui arguit Deum , debet respondere ei.

33 Respondens autem Iob Domino , dixit :

34 **Q**ui leviter locutus sum , respondere quid possum ? manum meam ponam super os meum.

35 Vnum locutus sum , quod utinam non dixissem , & alterum , quibus ultra non addam.

C A P V T X L.

Deus arguens Iob quod visus sit justitia ipsius detraxisse , ostendit ei suam potentiam in Behemoth & Leviathan , silentium ei imponens.

1 **R**espondens autem Dominus Iob de turbine , dixit :

2 Accinge sicut vir lumbos tuos : interrogabo te , & indica mihi.

3 Numquid irritum facies judicium meum : & condemnabis me , ut tu justificeris ?

4 Et si habes brachium sicut Deus , & si voce simili tonas ?

5 Circunda tibi decorem , & in sublime erigere , & esto gloriosus , & speciosis induere vestibus.

6 Disperge superbos in furore tuo , & respiciens enim arrogantem humilia.

7 Respice cunctos superbos , & confunde eos , & contere impios in loco suo.

8 Absconde eos in pulvere simul, & facies eorum demerge in foveam.

9 Et ego confitebor quod salvare te possit dextera tua.

10 Ecce Behemoth, quem feci tecum, fœnum quasi bos comedet:

11 Fortitudo ejus in lumbis ejus, & virtus illius in umbilico ventris ejus.

12 Stringit caudam suam quasi cedrum, nervi testiculorum ejus perplexi sunt.

13 Ossa ejus velut fistulæ aris, cartilago illius quasi laminae ferreae.

14 Ipse est principium viarum Dei, qui fecit eum, applicabit gladium ejus.

15 Huic montes herbas ferunt: omnes bestias agri ludent ibi.

16 Sub umbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus.

17 Protegant umbræ umbram ejus, circumdabunt eum salices torrentis.

18 Ecce, absorbebit fluvium, & non mirabitur: & habet fiduciam quod influat Iordanus in os ejus.

19 In oculis ejus quasi hamo capiet eum, & in sudibus perforabit nares ejus.

20 An extrahere poteris Leviathan hamo, & fane ligabis linguam ejus?

21 Numquid pones circulum in naribus ejus, aut armilla perforabis maxillam ejus?

22 Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia?

23 Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum servum sempiternum?

24 Numquid illudes ei quasi avi, aut ligabis eum ancillis tuis?

25 Concident eum amici, dividant illum negotiatores?

26 Numquid implebis fagenas pelle ejus, & gustium piscium capite illius?

27 Pone super eum manum tuam: memento belli, nec ultra addas loqui.

28 Ecce, spes ejus frustrabitur eum, & videntibus cunctis præcipitabitur.

C A P V T X L I.

Malitia Behemoth explicatur fusius juxta illius membra, duriciam & superbiam.

1 **N**ON quasi crudelis suscitabo eum: quis enim resistere potest vultui meo?

2 Quis ante dedit mihi, ut reddam ei? omnia quæ sub cælo sunt, mea sunt.

- 3 Non parcam ei, & verbis potentibus & ad deprecandum compositis.
- 4 Quis revelabit faciem indumenti ejus? & in medium oris ejus quis intrabit?
- 5 Portas vultus ejus quis aperiet? per gyrum dentium ejus formido.
- 6 Corpus illius quasi scuta fusilia compactum squamis se prementibus.
- 7 Una uni conjungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas.
- 8 Una alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam separabuntur.
- 9 Sternutatio ejus splendor ignis, & oculi ejus, ut palpebræ diluculi:
- 10 De ore ejus lampades procedunt, sicut tedæ ignis accensæ.
- 11 De naribus ejus procedit fumus, sicut ollæ succensæ atque ferventis.
- 12 Halitus ejus prunas ardere facit, & flamma de ore ejus egreditur.
- 13 In collo ejus morabitur fortitudo, & faciem ejus præcedit egestas.
- 14 Membra carniū ejus cohærentia sibi: mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur.
- 15 Cor ejus indurabitur tamquam lapis, & stringetur quasi malleatoris incus.
- 16 Cum sublatus fuerit, timebunt angeli, & terri purgabuntur.
- 17 Cum apprehenderit eum gladius subsistere non poterit neque hasta, neque thorax.
- 18 Reputabit enim quasi paleas ferrum, & quasi lignum putridum, æs.
- 19 Non fugabit eum vir sagittarius, in stipulam verti sunt ei lapides fundæ.
- 20 Quasi stipulam æstimabit malleum, & deridebit vibrantem hastam.
- 21 Sub ipso erunt radit folis, & sternet sibi aurum quasi lutum.
- 22 Fervescere faciet quasi ollam profundum mare, & ponet quasi cum unguenta bulliunt.
- 23 Post eum lucebit semita, æstimabit abyssum quasi senescentem.
- 24 Non est super terram potestas, quæ compareretur ei, qui factus est ut nullum timeret.
- 25 Omne sublime videt, ipse est rex super universos filios superbiæ.

CAPUT XLII.

Agnoscit Iob se insipienter locutum, & à Domino exarsit amicis, ac pro illis orat: auxilia recipiens.

eorum quæ amiserat , tandemque plenus dierum in pace quievit.

1 **R**espondens autem Iob Domino , dixit :

2 **S**cio quia omnia potes , & nulla te latet cogitatio.

3 **Q**uis est iste , qui celat consilium absque scientia ? ideo insipienter locutus sum , & quæ ultra modum excederent scientiam meam.

4 **A**udi , & ego loquar , interrogabo te , & responde mihi.

5 **A**uditu auris audivi te , nunc autem oculus meus videt te.

6 **I**dcirco ipse me reprehendo , & ago pœnitentiam in favilla & cinere.

7 **P**ostquam autem locutus est Dominus verba hæc ad Iob , dixit ad Eliphaz Themanitem : Iratus est furor meus in te , & in duos amicos tuos , quoniam non estis locuti coram me rectum , sicut servus meus Iob.

8 **S**umite ergo vobis septem tauros & septem arietes , & ite ad servum meum Iob , & offerite holocaustum pro vobis : Iob autem servus meus orabit pro vobis : faciem ejus suscipiam ut non vobis imputetur stultitia : neque enim locuti estis ad me recta , sicut servus meus Iob.

9 **A**bierunt ergo , Eliphaz Themanites , & Baldad Suhitis , & Sophar Naamathites , & fecerunt sicut locutus fuerat Dominus ad eos , & suscepit Dominus faciem Iob.

10 **D**ominus quoque conversus est ad pœnitentiam Iob , cum oraret ille pro amicis suis . Et addidit Dominus omnia quæcumque fuerant Iob , duplicia .

11 **V**enerunt autem ad eum omnes fratres sui , & universæ sorores suæ , & cuncti qui noverant eum prius , & comederunt cum eo panem in domo ejus : & moverunt super eum caput , & consolati sunt eum super omni malo quod intulerat Dominus super eum : & dederunt ei unusquisque ovem unam , & inaurem auream unam .

12 **D**ominus autem benedixit novissimis Iob magis quam principio ejus . Et facta sunt ei quattuordecim millia ovium , & sex millia camelorum , & mille juga bouum , & mille asinæ .

13 **E**t fuerunt ei septem filii , & tres filiæ .

14 **E**t vocavit nomen unius Diem , & nomen secundæ Cassiam , & nomen tertiæ Cornustibil .

15 **N**on sunt autem inventæ mulieres speciosæ sicut filiæ Iob in universa terra : deditque eis patet suos hæreditatem inter fratres earum .

16 Vixit autem Iob post hæc, centum quadraginta annis, & vidit filios suos, & filios filiorum suorum usque ad quartam generationem, & mortuus est senex & plenus dierum.

LIBER P S A L M O R U M.

P S A L M V S 1.

1 **B**eatus vir, qui non abiit in consilio im-
plorum, & in via peccatorum non stetit,
& in cathedra pestilentiae non sedit;

2 † Sed in lege Domini voluntas ejus, & in lege † *Ios. 1. 3*
ejus meditabitur die ac nocte.

3 † Et erit tamquam lignum, quod plantatum est † *Ierem. 17. 8,*
secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit
in tempore suo;

Et folium ejus non defluet: & omnia quaecum-
que faciet prosperabuntur.

4 Non sic impii non sic: sed tamquam pulvis,
quem projicit ventus à facie terræ.

5 Ideo non resurgent impii in iudicio: neque
peccatores in consilio justorum.

6 Quoniam novit Dominus viam justorum: &
iter impiorum peribit.

Psalmus 11.

1 **Q**uare fremuerunt gentes, & populi medi- *Actor. 4. 25.*
tati sunt inania?

2 Astiterunt reges terræ, & principes conven-
erunt in unum, adversus Dominum, & adversus
Christum ejus.

3 Dirumpamus vincula eorum: & projiciamus
à nobis jugum ipsorum.

4 Qui habitat in cælis iridebit eos: & Domi-
nus substannabit eos.

5 Tuus loquetur ad eos in ira sua, & in furore
suo conturbabit eos.

6 Ego autem constitutus sum rex ab eo super
Sion montem sanctum ejus, prædicans præceptum
ejus.

7 † Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, † *Act. 13. 33.*
ego hodie genui te.

8 Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem *Heb. 1. 5.*
tuam, & possessionem tuam terminos terræ. *1. 5.*

9 Reges eos in virga ferrea, & tamquam vas
figuli confringes eos.

10 † Et nunc reges intelligite: erudimini qui † *Apoc. 2. 27.*
iudicatis terram.

11 Servite Domino in timore: & exultate ei cum tremore.

12 Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.

13 Cum exarserit in brevi ira ejus, beati omnes, qui confidunt in eo.

1 Psalmus David, cum fugeret à facie Absalom filii sui.

(2 Reg. 15, 14.) I I I.

2 **D**omine quid multiplicati sunt qui tribulant me? multi insurgunt adversum me.

3 Multi dicunt animæ meæ: Non est salus ipsi in Deo ejus.

4 Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea, & exaltans caput meum.

5 Voce mea ad Dominiū clamavi: & exaudivit me de monte sancto suo.

6 Ego dormivi, & soporatus sum: & exurrexi, quia Dominus suscepit me.

7 Non timebo millia populi circumdantis me: exurge Domine, salvum me fac Deus meus.

8 Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa: dentes peccatorum contrivisti.

9 Domini est salus: & super populum tuum benedictio tua.

1 In finem in carminibus, Psalmus David. I V.

2 **C**um invocarem exaudivit me Deus justitiæ meæ: in tribulatione dilatasti mihi.

Miserere mei, & exaudi orationem meam.

3 Filii hominum usque quo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?

4 Et scitote quoniam mirificavit Dominus sanctum suum: Dominus exaudiet me cum clamavero ad eum.

† Eph. 4.
26.

5 † Irascimini, & nolite peccare: quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini.

6 Sacrificate sacrificium justitiæ, & sperare in Domino. multi dicunt: Quis ostendit nobis bona?

7 Signatum est super nos lumen vultus tui Domine: dedisti lætitiā in corde meo.

8 A fructu frumenti, vini, & olei sui, multiplicati sunt.

9 In pace in idipsum dormiam, & requiescam;

10 Quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.

1 In finem pro ea, quæ hæreditatem consequitur, Psalmus David. V.

2 **V**erba mea auribus percipe Domine, intellige clamorem meum.

3 Intende voci orationis meæ, rex meus & Deus meus.

4 Quoniam ad te orabo: Domine mane exaudies vocem meam.

5 Mane astabo tibi & videbo: quoniam non Deus volens iniquitatem tu es.

6 Neque habitabit juxta te malignus: neque permanebunt iniusti ante oculos tuos.

7 Odisti omnes, qui operantur iniquitatem: perdes omnes, qui loquuntur mendacium.

Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus:

8 Ego autem in multitudine misericordiæ tuæ.

Introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

9 Domine deduc me in justitia tua: propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam.

10 Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est.

11 † Sepulchrum patens est guttur eorum, lingua suis dolose agebant, judica illos Deus. † *Inf.*

Decidant à cogitationibus suis, secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam *Rom. 3.*

irritaverunt te Domine.

12 Et lætentur omnes, qui sperant in te, in æternum exultabunt: & habitabis in eis.

Et gloriabuntur in te omnes, qui diligunt nomen tuum,

13 Quoniam tu benedices justo.

Domine, ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.

1 In finem carminibus, Psalmus David, pro octava. V I.

2 **D**omine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.

3 Misere mei Domine quoniam infirmus sum: sana me Domine quoniam conturbata sunt ossa mea.

4 Et anima mea turbata est valde: sed tu Domine usquequo.

5 Convertere Domine, & eripe animam meam: salvum me fac propter misericordiam tuam.

6 Quoniam non est in morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi?

7 Laboravi in gemitu meo , lavabo per singulas noctes lectum meum , lacrymis meis stratum meum rigabo.

8 Turbatus est à furore oculus meus : inveteravi inter omnes inimicos meos.

† Matt. 7. 23. & 25. 41. † Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem : quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei.

Luc. 13. 27. 10 Exaudivit Dominus deprecationem meam , Dominus orationem meam suscepit.

11 Erubescant , & conturbentur vehementer omnes inimici mei : convertantur & erubescant valde velociter.

1 Psalmus David , quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Iemini.

(2 Reg. 16.) VII.

2 **D**omine Deus meus in te speravi : salvum me fac ex omnibus persequentibus me , & libera me.

3 Ne quando rapiat ut leo animam meam , dum non est qui redimat , neque qui salvum faciat.

4 Domine Deus meus , si feci istud , si est iniquitas in manibus meis :

5 Si reddidi retribuentibus mihi mala , decidam merito ab inimicis meis inan'is.

6 Persequatur inimicus animam meam , & comprehendat , & conculcet in terra vitam meam , & gloriam meam in pulverem deducat.

7 Exurge Domine in ira tua : & exaltare in sibus inimicorum meorum.

Et exurge Domine Deus meus in præcepto quod mandasti :

8 Et synagoga populorum circumdabit te.

Et propter hanc in altum regredere :

9 Dominus judicat populos.

Judica me Domine secundum justitiam meam , & secundum innocentiam meam super me.

10 Consumetur nequitia peccatorum , & diriges justum , † scrutans corda & renes Deus :

† 1 Par. 13. 9. 11 Iustum adiutorium meam à Domino , qui salvos facit rectos corde.

Jer. 11. 20. & 17. 10. 12 Deus iudex justus , fortis , & patiens : numquid irascitur per singulos dies ?

Eccl. 20. 12. 13 Nisi-conversi fueritis , gladium suum vibrabit : arcum suum retendit , & paravit illum.

† Isai. 54. 9. 14 Et in eo paravit vasa mortis , sagittas suas ardentibus effecit.

Job. 15. 25. † Ecce parturit iniquitatem : concepit dolorem , & peperit iniquitatem.

16 Lacum aperuit, & effodit eum: & incidit in foveam, quam fecit.

17 Converteretur dolor ejus in caput ejus: & in verticem ipsius iniquitas ejus descendet.

18 Confitebor Domino secundum justitiam ejus: & psallam nomini Domini altissimi.

1 In finem pro torcularibus, Psalmus
David. VII.

2 **D**omine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra!

3 Quoniam elevata est magnificentia tua super caelos.

4 Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem propter inimicos tuos, ut destruas inimicum & ultorem.

5 Quoniam videbo caelos tuos, opera digitorum tuorum: lunam & stellas, quæ tu fundasti.

6 Quid est homo, quod memor es ejus? aut filius hominis, quoniam visitas eum?

7 † Minuisti eum paulo minus ab angelis, gloria & honore coronasti eum: & constituisti eum super opera manuum tuarum. † Heb. 2. 7.

8 † Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves & boves universas: insuper & pecora campi. † Gen. 1. 28.

9 Volucres cæli, & pisces maris, qui perambulavit semitas maris. † Cor. 15. 26.

10 Domine Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra!

1 In finem pro occultis filii, Psalmus
David. IX.

2 **C**onfitebor tibi Domine in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua.

3 Lætabor & exultabo in te: psallam nomini tuo Altissime.

4 In convertendo inimicum meum retrorsum: infirmabuntur, & peribunt à facie tua.

5 Quoniam fecisti judicium meum & causam meam: sedisti super thronum qui judicas justitiam.

6 Increpasti gentes, & periit impius: nomen eorum delesti in æternum, & in seculum seculi.

7 Inimici defecerunt frameæ in finem: & civitates eorum destruxisti.

8 Periit memoria eorum cum sonitu: & Dominus in æternum permanet.

9 Paravit in judicio thronum suum: & ipse judicabit orbem terræ in æquitate, judicabit populos in justitia.

10 Et factus est Dominus refugium pauperi: adjutor in opportunitatibus, in tribulatione.

11 Et sperent in te qui noverunt nomen tuum : quoniam non dereliquisti quærentes te Domine.

12 Pfallite Domino, qui habitat in Sion; annuntiate inter gentes studia ejus.

13 Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est : non est oblitus clamorem pauperum.

14 Miserere mei Domine : vide humilitatem meam de inimicis meis.

15 Qui exaltas me de portis mortis, ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiae Sion.

16 Exultabo in salutari tuo : infixæ sunt gentes in interitu, quem fecerunt.

In laqueo isto, quem absconderunt, comprehensus est pes eorum.

17 Cognoscetur Dominus judicia faciens : in operibus manuum suarum comprehensus est peccator.

18 Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes quæ obliviscuntur Deum.

19 Quoniam non in finem oblivio erit pauperis : patientia pauperum non peribit in finem.

20 Exurge Domine, non confortetur homo : judicentur gentes in conspectu tuo :

21 Constitue Domine legislatorem super eos : ut sciant gentes quoniam homines sunt.

Psal. X. secundum Hebr.

1 Ut quid Domine recessisti longe, despicias in opportunitatibus, in tribulatione ?

2 Dum superbit impius, incenditur pauper: comprehenditur in consiliis quibus cogitavit.

3 Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ : & iniquus benedicitur.

4 Exacerbavit Dominum peccator, secundum multitudinem iræ suæ non quæret.

5 Non est Deus in conspectu ejus : inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore.

Auferuntur judicia tua à facie ejus : omnium inimicorum suorum dominabitur.

6 Dixit enim in corde suo : Non movebor à generatione in generationem, sine malo.

7 † Cujus maledictione os plenum est, & amaritudine, & dolo : sub lingua ejus labor & dolor.

8 Sedit in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem.

9 Oculi ejus in pauperem respiciunt : insidiatur in abscondito, quasi leo in spelunca sua.

Insidiatur ut rapiat pauperem : rapere pauperem dum attrahit eum.

10 In laqueo suo humiliabit eum, inclinabit se, & cadet cum dominatus fuerit pauperum.

11 Dixit

† *Infra*

13. 3.

Rom. 3.

24.

11 Dixit enim in corde suo : Oblitus est Deus ,
 avertit faciem suam ne videat in suam.

12 Exurge Domine Deus , exalterur manus tua :
 ne obliviscaris pauperum.

13 Propter quid irritavit impius Deum ? dixit
 enim in corde suo : Non requiret.

14 Vides , quoniam tu laborem & dolorem con-
 sideras : ut tradas eos in manus tuas.

Tibi derelictus est pauper : orphano tu eris ad-
 jutor.

15 Contere brachium peccatoris & maligni :
 quaeretur peccatum illius , & non invenietur.

16 Dominus regnabit in aeternum , & in seculum
 seculi : peribitis gentes de terra illius.

17 Desiderium pauperum exaudivit Dominus :
 preparationem cordis eorum audivit auris tua.

18 Iudicare pupillo & humili , ut non apponat
 ultra magnificare se homo super terram.

1 In suam , Psalmus David. X.

2 **I**N Domino confido : quomodo dicitis animæ
 meæ : Transmigre in montem sicut passer ?

3 Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum ,
 paraverunt sagittas suas in pharetra , ut sagittent
 in obscuro rectos corde.

4 Quoniam quæ perfecisti , destruxerunt : justus
 autem quid fecit ?

5 † Dominus in templo sancto suo , Dominus in † *Abd.*
 caelo sedes ejus. 2. 20.

Oculi ejus in pauperem respiciunt : palpebræ
 ejus interrogant filios hominum.

6 Dominus interrogat justum & impium : qui
 autem diligit iniquitatem , odit animam suam.

7 Pluet super peccatores laqueos : ignis , & sul-
 phur , & spiritus procellarum , pars calicis eorum.

8 Quoniam justus Dominus & justitias dilexit :
 æquitatem vidit vultus ejus.

1 In suam pro octava , Psalmus
 David. XI.

2 **S**ALVUM me fac Domine , quoniam defecit
 sanctus : quoniam diminutæ sunt veritates
 à filiis hominum.

3 Vana locuti sunt unusquisque ad proximum
 suum : labia dolosa , in corde & corde locuti sunt.

4 Disperdat Dominus universa labia dolosa , &
 linguam magniloquam.

5 Qui dixerunt : Linguam nostram magnificabi-
 mus , labia nostra à nobis sunt , quis noster Domi-
 nus est ?

6 Propter miseriam iacorum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.

Ponam in salutari: fiducialiter agam in eo.

† *Prov.*
30. 5.

7 † Eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum sepruplum.

8 Tu Domine servabis nos: & custodies nos à generatione hac in æternum.

9 In circuitu impij ambulans: secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.

1 In finem, Psalmus David. XII.

VSquequo Domine oblivisceris me in finem?
Utquequo avertis faciem tuam à me?

2 Quamdiu ponam consilia in anima mea, dolorem in corde meo per diem?

3 Usquequo exaltabitur inimicus meus super me?

4 Respice, & exaudi me Domine Deus meus.
Illumina oculos meos ne unquam obdormiam in morte:

5 Ne quando dicat inimicus meus: Prevalui adversus eum.

Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero:

6 Ego autem in misericordia tua speravi.

Exultabit cor meum in salutari tuo: cantabo Domino qui bona tribuit mihi: & psallam nomini Domini altissimi.

1 In finem, Psalmus David. XIII.

Dixit insipiens in corde suo: Non est Deus.

Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

2 Dominus de cælo prospexit super filios hominum ut videat si est intelligens, aut requirens Deum.

3 Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

Sepulchrum patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebant, venenum aspidum sub labiis eorum.

Quorum os maledictione & amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt: non est timor Dei ante oculos eorum.

4 Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam sicut escam panis?

5 Dominum non invocaverunt, illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.

6 Quoniam Dominus in generatione iusta est, consilium inopis confudistis: quoniam Dominus spes ejus est.

7 Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum averterit Dominus captivitatem plebis suae, exultabit Jacob, & lætabitur Israel.

Psalmus David. X I V.

1 **D**omine quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo?

2 Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam:

3 Qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua:

Nec fecit proximo suo malum, & opprobrium non accepit adversus proximos suos.

4 Ad nihilum deductus est in conspectu ejus malignus: timentes autem Dominum glorificat:

Qui jurat proximo suo, & non decipit,

5 Qui pecuniam suam non dedit ad usuram, & munera super innocentem non accepit.

Qui facit hæc, non movebitur in æternum.

Tituli inscriptio ipsi David. X V.

1 **C**onserva me Domine, quoniam speravi in te.

2 Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges.

3 Sanctis, qui sunt in terra ejus, mirificavit omnes voluntates meas in eis.

4 Multiplicatae sunt infirmitates eorum: postea acceleraverunt.

Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus: nec memor ero nomium eorum per labia mea.

5 Dominus pars hereditatis meae, & calicis mei: tu es, qui restitues hereditatem meam mihi.

6 Funes ceciderunt mihi in præclaris: etenim hereditas mea præclara est mihi.

7 Benedicam Dominum, qui tribuit mihi intellectum: insuper & usque ad noctem increpauerunt me renes mei.

8 † Providbam Dominum in conspectu meo *Act. 20.*
semper: quoniam à dextris est mihi, ne commo- *254*
vear.

9 Propter hoc lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea: in super & caro mea requiescet in spe.

† AET.
2. 31.
C. 13.
35.

10 † Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.

Notas mihi fecisti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua usque in finem.

1 Oratio David. XVI.

EXaudi Domine justitiam meam: intende deprecationem meam.

Auribus percipe orationem meam, non in labiis dolosis.

2 De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi tui videant æquitates.

3 Probasti cor meum, & visitasti nocte: igne me examinasti, & non est inventa in me iniquitas.

4 Ut non loquatur os meum opera hominum: propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras.

5 Perfice pressus meos in semitis tuis: ut non moveantur vestigia mea.

6 Ego clamavi, quoniam exaudisti me Deus: inclina aurem tuam mihi, & exaudi verba mea.

7 Mirifica misericordias tuas, qui salvos facis sperantes in te.

8 A resistentibus dexteræ tuæ custodi me, ut pupillam oculi.

Sub umbra alarum tuarum protege me:

9 A facie impiorum qui me afflixerunt.

Inimici mei animam meam circumdederunt,

10 Adipem suum concluderunt: os eorum locutum est superbiam.

11 Projicientes me nunc circumdederunt me: oculos suos statuerunt declinare in terram.

12 Susceperunt me sicut leo paratus ad prædam: & sicut catulus leonis habitans in abditis.

13 Exurge Domine, præveni eum, & supplantam eum: eripe animam meam ab impio, frameam tuam

14 Ab inimicis manus tuæ.

Domine à paucis de terra divide eos in vita eorum: de absconditis tuis adimpletus est venter eorum.

Saturati sunt filii: & dimiserunt reliquias suas parvulis suis.

15 Ego autem in justitia apparebo conspectui tuo: satiabor cum apparuerit gloria tua.

1 In finem puero Domini David, qui locutus est Domino verba canticum hujus, in die, qua eripuit eum Dominus de manu omnium inimicorum ejus, & de manu Saul. & dixit: 2 Reg. 22, 2.)

XVII.

2 **D**iligam te Domine fortitudo mea:

3 Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus.

† Deus meus adjutor meus, & sperabo in eum. † Heb. 2.
 Protector meus, & cornu salutis meae, & susceptor meus. 13.

4 Laudans invocabo Dominum: & ab inimicis meis salvus ero.

5 Circumdederunt me dolores mortis: & torrentes iniquitatis conturbaverunt me.

6 Dolores inferni circumdederunt me: praeoccupaverunt me laquei mortis.

7 In tribulatione mea invocavi Dominum, & ad Deum meum clamavi:

Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam: & clamor meus in conspectu ejus, introivit in aures ejus.

8 Commota est, & contremuit terra: fundamenta montium conturbata sunt, & commota sunt, quoniam iratus est eis.

9 Ascendit fumus in ira ejus: & ignis à facie ejus exarsit: carbones succensi sunt ab eo.

10 Inclinavit caelos, & descendit: & caligo sub pedibus ejus.

11 Et ascendit super cherubim, & volavit: volavit super pennas ventorum.

12 Et posuit tenebras latibulum suum, in circuitu ejus tabernaculum ejus: tenebrosa aqua in nubibus aëris.

13 Præ fulgore in conspectu ejus nubes transierunt, grando, & carbones ignis.

14 Et intonuit de caelo Dominus, & Altissimus dedit vocem suam: grando & carbones ignis.

15 Et misit sagittas suas, & dissipavit eos: fulgura multiplicavit, & conturbavit eos.

16 Et apparuerunt fontes aquarum, & revelata sunt fundamenta orbis terrarum:

Ab increpatione tua Domine, ab inspiratione spiritus iræ tuæ.

17 Misit de summo, & accepit me: & assumpsit me de aquis multis.

18 Eripuit me de inimicis meis fortissimis, & ab his qui oderunt me: quoniam confortati sunt super me.

19 Prævenere me in die afflictionis meae: & factus est Dominus protector meus.

20 Et eduxit me in latitudinem: salvum me fecit, quoniam voluit me.

21 Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam, & secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi:

22 Quia custodivi vias Domini, nec imple gessi à Deo meo.

23 Quoniam omnia judicia ejus in conspectu meo: & justitias ejus non repuli à me.

24 Et ero immaculatus cum eo: & observabo me ab iniquitate mea.

25 Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam: & secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus.

26 Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris:

27 Et cum electo electus eris: & cum perverso perverteris.

28 Quoniam tu populum humilem salvum facies: & oculos superbiorum humiliabis.

29 Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine: Deus meus illumina tenebras meas.

30 Quoniam in te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.

31 Deus meus: impolluta via ejus: eloquia Domini igne examinata: protector est omnium sperantium in se.

32 Quoniam quis Deus præter Dominum? aut quis Deus præter Deum nostrum?

33 Deus qui præcinxit me virtute: & posuit immaculatam viam meam.

† 2 Reg. 22. 34. 35. 34 † Qui perfecit pedes meos tanquam cervorum, & super excelsa statuens me.

35 Qui docet manus meas ad prælium: & posuisti, ut arcum æreum, brachia mea.

36 Et dedisti mihi protectionem salutis tuæ: & dextera tua suscepit me:

Et disciplina tua correxit me in finem: & disciplina tua ipsa me docebit.

37 Dilatasti gressus meos subtus me: & non sunt inermata vestigia mea.

38 Persequar inimicos meos, & comprehendam illos: & non convertar donec deficient.

39 Confringam illos, nec poterunt stare: cadent subtus pedes meos.

40 Et præcinxisti me virtute ad bellum: & supplantasti insurgentes in me subtus me.

41 Et inimicos meos dedisti mihi dorsum, & edientes me disperdidisti.

42 Clamaverunt, nec erat qui salvos faceret;
ad Dominum, nec exaudivit eos.

43 Et comminam eos, ut pulverem ante faciem
venti: ut lutum platearum delebo eos.

44 Eripies me de contradictionibus populi: con-
stitues me in caput gentium.

45 Populus, quem non cognovi, servivit mihi:
in auditu auris obedivit mihi.

46 Filii alieni mentiti sunt mihi, filii alieni in-
veterati sunt, & claudicaverunt à semitis suis.

47 Vivit Dominus, & benedictus Deus meus,
& exaltetur Deus salutis meæ.

48 Deus qui das vindictas mihi, & subdis po-
pulos sub me, liberator meus de inimicis meis ira-
cundis.

49 Et ab insurgentibus in me exaltabis me: à
viro iniquo eripies me.

50 † Propterea confitebor tibi in nationibus Do- † 2 Reg.
mine: & nomini tuo psalmum dicam. 22. 50.

51 Magnificans salutes regis ejus, & faciens mi- Rom.
sericordiam Christo suo David, & semini ejus 15. 9.
usque in seculum.

1 In finem, Psalmus David. X V I I I.

2 Cæli enarrant gloriam Dei, & opera ma-
nuum ejus annuntiat firmamentum.

3 Dies diei eructat verbum, & nox nocti indi-
cat scientiam.

4 Non sunt loquelæ, neque sermones, quorum
non audiantur voces eorum.

5 † In omnem terram exivit sonus eorum: & † Rom.
in fines orbis terræ verba eorum. 10. 18.

6 In sole posuit tabernaculum suum: † & ipse † Luc.
tanquam sponsus procedens de thalamo suo: 24. 46.

Exultavit ut gigas ad currendam viam,

7 A summo cælo egressio ejus:

Et occursum ejus usque ad summum ejus: nec
est qui se abscondat à calore ejus.

8 Lex Domini immaculata convertens animas:
testimonium Domini fidele, sapientiam præstans
parvulis.

9 Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes corda:
præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.

10 Timor Domini sanctus, permanens in secu-
lum seculi: judicia Domini vera, justificata in
semetipsa.

11 Desiderabilia super aurum & lapidem pretio-
sum multum: & dulciora super mel & favum.

12 Etenim servus tuus custodit ea, in custo-
diendis illis retributio multa.

13 Delicta

13 Delicta quis intelligit ? ab occultis meis munda me :

14 Et ab aliènis parce seruo tuo.

Si mei non fuerint dominati , tunc immaculatus ero : & emundabor à delicto maximo.

15 Et erunt ut complacent eloquia oris mei : & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.

Domine adiutor meus , & redemptor meus.

1 In finem , Psalmus David. X I X.

2 **E**xaudiat te Dominus in die tribulationis : protegat te nomen Dei Iacob.

3 Mittat tibi auxilium de sancto : & de Sion tueatur te.

4 Memor sit omnis sacrificii tui : & holocaustum tuum pingue fiat.

5 Tribuat tibi secundum cor tuum : & omne consilium tuum confirmet.

6 Lætabimur in salutari tuo : & in nomine Dei nostri magnificabimur.

7 Impleat Dominus omnes petitiones tuas : nunc cognovi quoniam saluum fecit Dominus **C H R I S T V M** suum.

Exaudiet illum de cælo sancto suo : in potentibus salus dexteræ ejus.

8 Hi in curribus , & hi in equis : nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus,

9 Ipsi obligati sunt , & ceciderunt : nos autem surreximus & erecti sumus.

10 Domine saluum fac regem : & exaudi nos in die , qua invocaverimus te-

1 In finem , Psalmus David. X X.

2 **D**omine in virtute tua lætabitur rex : & super salutem tuam exultabit vehementer.

3 Desiderium cordis ejus tribuisti ei : & voluntate labiorum ejus non frandasti eum.

4 Quoniam præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis : posuisti in capite ejus coronam de lapide pretioso.

5 Vitam petiit à te : & tribuisti ei longitudinem dierum in seculum , & in seculum seculi.

6 Magna est gloria ejus in salutari tuo : gloriam & magnum decorem impones super eum.

7 Quoniam dabis eum in benedictionem in seculum seculi : lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.

8 Quoniam rex sperat in Domino : & in misericordia Altissimi non commovebitur.

9 Inveniat manus tua omnibus inimicis tuis :
dextera tua inveniat omnes , qui te oderunt.

10 Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui : Dominus in ira sua conturbabit eos , & devorabit eos ignis.

11 Fructum eorum de terra perdes : & semina eorum à filiis hominum.

12 Quoniam declinaverunt in te mala : cogitaverunt consilia , quæ non potuerunt stabilire.

13 Quoniam pones eos deorsum : in reliquiis tuis præparabis vultum eorum.

14 Exaltare Domine in virtute tua : cantabimus & psallemus virtutes tuas.

1 In finem pro susceptione matutina,
Psalmus David. XXI.

2 **D**EUS Deus meus respice in me : quare me dereliquisti ? longe à salute mea verba delictorum meorum. *Matth.* 27. 46. *Marc.*

3 Deus meus clamabo per diem , & non exaudies : & nocte , & non ad insipientiam mihi. 15. 34.

4 Tu autem in sancto habitas , Laus Israel.

5 In te speraverunt patres nostri : speraverunt , & liberaisti eos.

6 Ad te clamaverunt , & salvi facti sunt : in te speraverunt , & non sunt confusi.

7 Ego autem sum vermis , & non homo : opprobrium hominum , & abjectio plebis.

8 † Omnes videntes me , deriserunt me : locuti sunt labiis , & moverunt caput. † *Matth.* 27. 39.

9 † Speravit in Domino , eripiat eum : salvum faciat eum , quoniam vult eum. *Marc.* 15. 29.

10 Quoniam tu es , qui extraxisti me de ventre : spes mea ab uberibus matris meæ. † *Matth.* 27. 43.

11 In te projectus sum ex utero : de ventre matris meæ Deus meus es tu ,

12 Ne discefferis à me.

Quoniam tribulatio proxima est : quoniam non est qui adjuvet.

13 Circumdederunt me viruli multi : tauri pingues obsederunt me.

14 Aperuerunt super me os suum , sicut leo rapiens & rugiens.

15 Sicut aqua effusus sum : & dispersa sunt omnia ossa mea.

Factum est cor meum tamquam cera liquecens in medio ventris mei.

16 Aruit tamquam testa virtus mea , & lingua mea adhæsit faucibus meis : & in pulverem mortis deduxisti me.

17 Quoniam circumdederunt me canes multi :
concilium malignantium obsedit me.

† *Matth.* † Foderunt manus meas & pedes meos :

17. 31. 18 Dinumeraverunt omnia ossa mea.

Ipsi vero consideraverunt & inspexerunt me :

† *Ioan.* † 19 Diviserunt sibi vestimenta mea , & super
19. 23. vestem meam miserunt sortem.

20 Tu autem Domine ne elongaveris auxilium
tuum à me : ad defensionem meam conspice.

21 Erue à framea Deus animam meam : & de
manu canis unicum meam.

22 Salva me ex ore leonis : & à cornibus uni-
cornium humilitatem meam.

† *Hebr.* † 23 Narrabo nomen tuum fratribus meis : in
2. 12. medio ecclesie laudabo te.

24 Qui timetis Dominum laudate eum : univer-
sum semen Iacob glorificate eum :

25 Timeat eum omne semen Israel : quoniam
non sprexit , neque despexit deprecationem pau-
peris :

Nec avertit faciem suam à me : & cum clama-
rem ad eum exaudivit me.

26 Apud te laus mea in ecclesia magna : vota
mea reddam in conspectu timeantium eum.

27 Edeunt pauperes , & saturabuntur : & lauda-
bunt Dominum qui requirunt eum : vivent corda
eorum in seculum seculi ,

28 Reminiscantur & convertentur ad Dominum
universi fines terrae :

Et adorabunt in conspectu ejus universae familie
gentium.

29 Quoniam Domini est regnum : & ipse domi-
nabitur gentium.

30 Manducaverunt & adoraverunt omnes pin-
gues terrae : in conspectu ejus cadent omnes qui
descendunt in terram.

31 Et anima mea illi vivet : & semen meum ser-
viet ipsi.

32 Annuntiabitur Domino generatio ventura :
& annuntiabunt celi justitiam ejus populo qui
nascetur , quem fecit Dominus.

† *Isa.* 40. 1 Psalms David. XXII.

11. Dominus regit me , & nihil mihi deerit.

Jer. 23. 5. 2 In loco pascuæ ibi me collocavit.

Ezech. Super aquam refectiois educavit me :

34. 11. 3 Animam meam convertit.

23. Deduxit me super semitas justitiæ , propter no-
1 *Pet.* 2. men suum.

25. & 5. 4 Nam & si ambulavero in medio umbræ mor-
3. tis , non timebo mala : quoniam tu mecum es.

Virga tua, & baculus tuus, ipsa me consolata sunt.

5 Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos, qui tribulant me.

Impinguasti in oleo caput meum: & calix meus inebrians quam præclarus est?

6 Et misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ.

Et ut inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.

1 Prima sabbati, Psalmus David.

X X I I I.

Domini est terra, & plenitudo ejus: orbis terrarum, & universi qui habitant in eo.

2 Quia ipse super maria fundavit eum: & super flumina præparavit eum.

3 Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto ejus?

4 Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo.

5 Hic accipiet benedictionem à Domino: & misericordiam à Deo salutari suo.

6 Hæc est generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Jacob.

7 Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.

8 Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis & potens: Dominus potens in prælio.

9 Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales: & introibit rex gloriæ.

10 Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.

1 In finem, Psalmus David. X X I V.

Ad te Domine levavi animam meam:

2 Deus meus in te confido, non erubescam:

3 Neque irideant me inimici mei: etenim universi, qui sustinent te, non confundentur.

4 Confundantur omnes iniqua agentes super vacue.

Vias tuas Domine demonstra mihi: & semitas tuas edoce me.

5 Dirige me in veritate tua, & doce me: quia tu es Deus salvator meus, & te sustinui tota die.

6 Reminiscere miserationum tuarum Domine, & misericordiarum tuarum, quæ à seculo sunt.

7 Delicta juventutis meæ, & ignorantias meæ ne memineris.

Secundum misericordiam tuam memento mei tu:
propter bonitatem tuam Domine.

8 Dulcis & rectus Dominus: propter hoc legem
dabit delinquentibus in via.

9 Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites
vias suas.

10 Univerſæ viæ Domini, misericordia & ve-
ritas, requirentibus testamentum ejus & testimo-
nia ejus.

11 Propter nomen tuum Domine propitiaberis
peccato meo: multum est enim.

12 Quis est homo qui timet Dominum? legem
statuit ei in via, quam elegit.

13 Anima ejus in bonis demorabitur: & semen
ejus hæreditabit terram.

14 Firmamentum est Dominus timentibus eum:
& testamentum ipsius ut manifestetur illis.

15 Oculi mei semper ad Dominum: quoniam ipse
evellet de laqueo pedes meos,

16 Respice in me, & miserere mei: quia unicus
& pauper sum ego.

17 Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt:
de nec-ſſitatibus meis erue me.

18 Vide humilitatem meam; & laborem meum:
& dimitte univèrsa delicta mea.

19 Respice inimicos meos quoniam multiplicati
sunt, & † odio iniquo oderunt me.

20 Custodi animam meam, & erue me: non
erubescam quoniam speravi in te.

21 Innocentes & recti adhæserunt mihi: quia
sustinui te.

22 Libera Deus Israel, ex omnibus tribulatio-
nibus suis.

1 In finem, Psalmus David. XXV.

Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia
mea ingressus sum: & in Domino sperans non
infirmabor.

2 Proba me Domine, & tenta me: ure renes
meos & cor meum.

3 Quoniam misericordia tua ante oculos meos
est: & complacui in veritate tua.

4 Non sedi cum concilio vanitatis: & cum ini-
qua gerentibus non introibo.

5 Odivi ecclesiam malignantium: & cum im-
piis non sededo.

6 Lavabo inter innocentes manus meas: & cir-
cumdabo altare tuum Domine:

7 Ut audiam vocem laudis, & enarrem univèrsa
mirabilia tua.

8 Domine

8 Domine dilexi decorem domus tuæ , & locum habitationis gloriæ tuæ.

9 Ne perdas cum impiis Deus animam meam , & cum viris sanguinum vitam meam.

10 In quorum manibus iniquitates sunt : dextera eorum repleta est muneribus.

11 Ego autem in innocentia mea ingressus sum : redime me , & miserere mei.

12 Pes meus stetit in directo : in ecclesiis benedicam te Domine.

1 Psalmus David priusquam liniretur,

XXVI.

Dominus illuminatio mea , & salus mea , quem timebo ?

Dominus protector vitæ meæ , à quo trepidabo ?

2 Dum appropiant super me nocentes , ut edant carnes meas :

Qui tribulant me inimici mei , ipsi infirmati sunt & ceciderunt.

3 Si consistant adversum me castra , non timebit cor meum.

Si exurgat adversum me prælium , in hoc ego sperabo.

4 Vnam petii à Domino , hanc requiram , ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ :

Vt videam voluptatem Domini , & visitem templum ejus.

5 Quoniam abscondit me in tabernaculo suo : in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui.

6 In petra exaltavit me : & nunc exaltavit caput meum super inimicos meos.

Circuivi , & immolavi in tabernaculo ejus hostiam vociferationis : cantabo , & psalmum dicam Domino.

7 Exaudi Domine vocem meam , qua clamavi ad te : miserere mei , & exaudi me.

8 Tibi dixit cor meum , requisivit te facies mea : faciem tuam Domine requiram.

9 Ne avertas faciem tuam à me : ne declines in ira à sermo tuo.

Adjutor meus esto : ne derelinquas me , neque despicias me Deus salutaris meus.

10 Quoniam pater meus , & mater mea dereliquerunt me : Dominus autem assumpsit me.

11 Legem pone mihi Domine in via tua : & dirige me in semitam rectam propter inimicos meos.

12 Ne tradideris me in animas tribulantium me :

quoniam insurrexerunt in me testes iniqui , & mentita est iniquitas sibi.

13 Credo videre bona Domini in terra viventium.

14 Expecta Dominum , viriliter age : & confortetur cor tuum , & sustine Dominum.

1 Psalmus ipsi David. XXVII.

AD te Domine clamabo , Deus meus ne sileas à me : ne quando taceas à me , & assimilabor descendentibus in lacum.

2 Exaudi Domine vocem deprecationis meæ dum oro ad te : dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum.

3 Ne simul trahas me cum peccatoribus : & cum operantibus iniquitatem ne perdas me.

Qui loquuntur pacem cum proximo suo , mala autem in cordibus eorum.

4 Da illis secundum opera eorum , & secundum nequitiam adinventioinum ipsorum.

Secundum opera manuum eorum tribue illis : redde retributionem eorum ipsis.

5 Quoniam non intellexerunt opera Domini , & in opera manuum ejus destrues illos , & non edificabis eos.

6 Benedictus Dominus : quoniam exaudivit vocem deprecationis meæ.

7 Dominus adjutor meus , & protector meus : in ipso speravit cor meum , & adjurus sum.

Et resloruit caro mea : & ex voluntate mea confitebor ei.

8 Dominus fortitudo plebis suæ : & protector salvationum Christi sui est.

9 Salvum fac populum tuum Domine , & benedic hereditati tuæ : & rege eos & extolle illos usque in æternum.

Psalmus David,

1 In consummatione tabernaculi.

XXVIII.

Afferte Domino filii Dei : afferte Domino filios arietum.

2 Afferte Domino gloriam & honorem , afferte Domino gloriam nomini ejus : adorare Dominum in atrio sancto ejus.

3 Vox Domini super aquas , Deus majestatis intonuit : Dominus super aquas multas.

4 Vox Domini in virtute : vox Domini in magnificentia.

5 Vox Domini confringentis cedros : & confringet Dominus cedros Libani :

6 Et comminuet eas tanquam vitulum Libani :
& dilectus quemadmodum filius unicornium.

7 Vox Domini intercedentis flammam ignis :

8 Vox Domini concutientis desertum : & commovebit Dominus desertum Cades.

9 Vox Domini præparantis cervos , & revelabit condensa : & in templo ejus omnes dicent gloriam.

10 Dominus diluvium inhabitare facit : & sedebit Dominus rex in æternum.

11 Dominus virtutem populo suo dabit : Dominus benedicet populo suo in pace.

1 Psalmus Cantici

In dedicatione domus David.

X X I X.

2 **E**xaltabo te Domine quoniam suscepisti me :
nec delictasti inimicos meos super me.

3 Domine Deus meus clamavi ad te, & iustasti me.

4 Domine eduxisti ab inferno animam meam :
salvasti me à descendantibus in lacum.

5 Psallite Domino sancti ejus : & confitemini
memoriæ sanctitatis ejus.

6 Quoniam ira in indignatione ejus : & vita in
voluntate ejus.

Ad vesperum demorabitur fletus : & ad matutinum lætitia.

7 Ego autem dixi in abundantia mea : Non movebor in æternum.

8 Domine in voluntate tua, præstitisti decori
meo virtutem.

Avertisti faciem tuam à me , & factus sum conturbatus.

9 Ad te Domine clamabo : & ad Deum meum deprecabor.

10 Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo
in corruptionem ?

Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit
veritatem tuam ?

11 Audivit Dominus, & misertus est mei : Dominus
factus est adjutor meus.

12 Convertisti plactum meum in gaudium
mihi : conscidisti faccum meum, & circumdedisti
me lætitia :

13 Ut cantet tibi gloria mea, & non compungar :
Domine Deus meus in æternum confitebor tibi.

1 In finem, Psalmus David, pro

extasi. X X X.

2 **I**N te Domine speravi, non confundar in
æternum : in justitia tua libera me,

3 Inclina ad me aurem tuam, accelera ut eruas me.

Esto mihi in Deum protectorem; & in domum refugii, ut saluum me facias.

4 Quoniam fortitudo mea, & refugium meum es tu: & propter nomen tuum deduces me, & euerries me.

5 Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus.

† Luc.
23. 46.

6 † In manus tuas commendo spiritum meum: redemisti me Domine Deus veritatis.

7 Odisti observantes vanitates, supervacue.

8 Ego autem in Domino speravi: exultabo, & letabor in misericordia tua.

Quoniam respexisti humilitatem meam, salvasti de necessitatibus animam meam.

9 Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti in loco spatiofo pedes meos.

10 Miserere mei Domine quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, & venter meus:

11 Quoniam defecit in dolore vita mea: & anni mei in gemitibus.

Infirmata est in paupertate virtus mea: & ossa mea conturbata sunt.

12 Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium & vicinis meis valde: & timor notis meis.

13 Qui videbant me, foras fugerunt à me: oblivioni datus sum, tamquam mortuus à corde.

14 Factus sum tanquam vas perditum: quoniam audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu.

In eo dum convenirent simul adversum me, accipere animam meam consiliati sunt.

15 Ego autem in te speravi Domine: dixi: Deus meus es tu: in manibus tuis fortes meæ.

16 Eripe me de manu inimicorum meorum, & à persequentibus me.

17 Illustra faciem tuam super servum tuum, saluum me fac in misericordia tua:

18 Domine non confundar, quoniam invocavi te.

19 Erubescant impii, & deducantur in infernum: muta sicut labia dolosa.

Quæ loquuntur adversus justum iniquitatem, in superbia, & in abusione.

20 Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te.

21 Perfecisti eis, qui sperant in te, in conspectu aliorum hominum.

21 Ascondes eos in abscondito faciei tuæ à con-
turbatione hominum.

Proteges eos in tabernaculo tuo à contradictione
linguarum.

22 Benedictus Dominus : quoniam mirificavit
misericordiam suam mihi in civitate munita.

23 Ego autem dixi in excessu mentis meæ : Pro-
jectus sum à facie oculorum tuorum.

Ideo exaudivisti vocem orationis meæ , dum cla-
marem ad te.

24 Diligite Dominum omnes sancti ejus : quo-
niam veritatem requirit Dominus , & retribuet
abundanter facientibus superbiam.

25 Viriliter agite , & confortetur cor vestrum ,
omnes qui speratis in Domino.

Ipsi David intellectus. XXXI.

1 **B**Eati , quorum remissæ sunt iniquitates : &
quorum tecta sunt peccata. *Rom. 4^a*

2 Beatus vir , cui non imputavit Dominus pec-
catum , nec est in spiritu ejus dolus.

3 Quoniam tacui , inveteraverunt ossa mea , dum
clamarem tota die.

4 Quoniam die ac nocte gravata est super me
maus tua : conversus sum in ærumna mea , dum
configitur spina.

5 Delictum meum cognitum tibi feci : & inju-
sticiam meam non abscondi.

† Dixi : Confitebor adversum me injusticiam
meam Domino : & tu remisisti impietatem peccati
mei. *† Is. 65^a*
24^a

6 Pro hac orabit ad te omnis sanctus , in tem-
pore opportuno.

Verumtamen in diluvio aquarum multarum , ad
eum non approximabunt.

7 Tu es refugium meum à tribulatione , quæ
circumdedit me : exultatio mea erue me à circum-
dantibus me.

8 Intellectum tibi dabo , & instruam te in via
hac , qua gradieris : firmabo super te oculos
meos.

9 Nolite fieri sicut equus & mulus , quibus non
est intellectus.

In campo & fræno maxillas eorum constringe,
qui non approximant ad te.

10 Multa flagella peccatoris : sperantem autem
in Domino misericordia circumdabit.

11 Lætamini in Domino & exultate justii , &
gloriamini omnes recti corde.

Psalms David. XXXII.

1 **E**Xultate iusti in Domino : rectos decet col-
laudatio.

2 Confitemini Domino in cithara : in psalterio
decem chordarum psallite illi.

3 Cantate ei canticum novum : bene psallite ei
in vociferatione.

4 Quia rectum est verbum Domini , & omnia
opera ejus in fide.

5 Diligit misericordiam & judicium : miseri-
cordia Domini plena est terra.

6 Verbo Domini cæli firmati sunt : & spiritu
oris ejus omnis virtus eorum.

7 Congregans sicut in utre aquas maris : ponens
in thesauris abyssos.

8 Timeat Dominum omnis terra : ab eo autem
commoveantur omnes inhabitantes orbem.

9 † Quoniam ipse dixit , & facta sunt : ipse
mandavit , & creata sunt.

10 Dominus dissipat consilia gentium : reprobat
autem cogitationes populorum , & reprobat con-
silia principum.

11 Consilium autem Domini in æternum manet :
cogitationes cordis ejus in generatione & genera-
tionem.

12 Beata gens , cujus est Dominus , Deus ejus ;
populus , quem elegit in hæreditatem sibi.

13 De cælo respexit Dominus : vidit omnes filios
hominum.

14 De præparato habitaculo suo respexit super
omnes , qui habitant terram.

15 Qui fixit sigillatim corda eorum : qui in-
telligit omnia opera eorum.

16 Non salvatur rex per multam virtutem :
& gigas non salvabitur in multitudine virtutis
sue.

17 Fallax equus ad salutem : in abundantia au-
tem virtutis sue non salvabitur.

18 Ecce oculi Domini super metuentes eum : &
in eis , qui sperant super misericordia ejus.

19. Ut eruat à morte animas eorum : & alat eos
in fame.

20 Anima nostra sustinet Dominum : quoniam
adjutor & protector noster est.

21 Quia in eo lætabitur cor nostrum : & in no-
mine sancto ejus speravimus.

22 Fiat misericordia tua Domine super nos :
quemadmodum speravimus in te.

† Gen.
1. 3.
Judith.
16. 17.

1 Davidi, cum immutavit vultum suum coram Achimelech, & dimisit eum & abiit. (1 Reg. 21.)

XXXIII.

2 **B**enedicam Dominum in omni tempore :
semper laus ejus in ore meo.

3 In Domino laudabitur anima mea : audiant mansueti, & lætentur.

4 Magnificate Dominum mecum : & exaltemus nomen ejus in idipsum.

5 Exquisivi Dominum, & exaudivit me : & ex omnibus tribulationibus meis eripuit me.

6 Accedite ad eum & illuminamini : & facies vestre non confundentur.

7 Iste pauper clamavit, & Dominus exaudivit eum : & de omnibus tribulationibus ejus salvavit eum.

8 Immitteret angelus Domini in circuitu timentium eum : & eripiet eos.

9 Gustate, & videre quoniam suavis est Dominus : beatus vir, qui sperat in eo.

10 Timeat Dominum omnes sancti ejus : quoniam non est inopia timentibus eum.

11 † Divites egruerunt & esurierunt : inquirentes autem Dominum non minuentur omni bono. † *Luc. 14.*
53.

12 Venite filii, audite me : timorem Domini docebo vos.

13 † Quis est homo qui vult vitam : diligit † *1 Pet.*
dies videre bonos : † *3. 10.*

14 Prohibe linguam tuam à malo : & labia tua ne loquantur dolium.

15 Diverte à malo, & fac bonum : inquire pacem, & persequere eam.

16 Oculi Domini super justos : & aures ejus in preces eorum.

17 † Vultus autem Domini super facientes mala : † *Eccli.*
ut perdat de terra memoriam eorum. † *15. 21.*

18 Clamaverunt justi, & Dominus exaudivit eos : & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos. † *Heb. 4.*
13.

19 Iuxta est Dominus iis, qui tribulato sunt corde : & humiles spiritu salvabit.

20 Multæ tribulationes justorum : & de omnibus his liberabit eos Dominus.

21 Custodit Dominus omnia ossa eorum : unum ex his non conteretur.

22 Mors peccatorum pessima : & qui oderunt justum delinquent.

23 Redimet Dominus animas fervorum suorum : & non delinquent omnes qui sperant in eo.

I Ipsi David. XXXIV.

I Vdica Domine nocentes me, expugna impugnantes me.

2 Apprehende arma & scutum: & exurge in adiutorium mihi.

3 Effunde franeam, & conlude adversus eos, qui persequuntur me: dic animæ meæ: Salus tua ego sum.

4 Confundantur & revereantur, quærentes animam meam.

Avertantur retrorsum, & confundantur cogitantes mihi mala.

5 Fiant tamquam pulvis ante faciem venti: & angelus Domini coarctans eos.

6 Fiat via illorum tenebræ, & lubricum: & angelus Domini persequens eos.

7 Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui: supervacue exprobraverunt animam meam.

8 Veniat illi laquens, quem ignorat: & captio, quam abscondit, apprehendat eum: & in laqueum cadat in ipsum.

9 Anima autem mea exultabit in Domino: & delectabitur super salutari suo.

10 Omnia ossa mea dicent: Domine quis similis tibi?

Eripiens inopem de manu fortiorum ejus: egenum & pauperem à diripientibus eum.

11 Surgentes testes iniqui, quæ ignorabam interrogabant me.

12 Retribuebant mihi mala pro bonis: sterilitatem animæ meæ.

13 Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio.

Humiliabam in jejuniis animam meam: & oratio mea in sinu meo converteretur.

14 Quasi proximum, & quasi fratrem nostrum, sic complacebam: quasi lugens & contristatus sic humiliabar.

15 Et adversum me lætati sunt, & convenerunt: congregata sunt super me flagella, & ignoravi.

16 Dissipati sunt, nec compuncti, teutaverunt me, subsannaverunt me subsannatione: frenduerunt super me dentibus suis.

17 Domine quando respicies? restitue animam meam à malignitate eorum, à leonibus unicam meam.

18 Confitebor tibi in ecclesia magna, in populo gravi laudabo te.

19 Non supergaudeant mihi qui aduersantur mihi inique : qui oderunt me gratis & annunt oculis.

20 Quoniam mihi quidem pacifice loquebantur : & in iracundia terræ loquentes, dolos cogitabant.

21 Et dilataverunt super me os suum : dixerunt : Euge, euge, viderunt oculi nostri.

22 Vidisti Domine, ne fileas : Domine ne discendas à me.

23 Exurge & intende iudicio meo : Deus meus, & Dominus meus, in causam meam.

24 Iudica me secundum iustitiam tuam Domine Deus meus, & non supergaudeant mihi.

25 Non dicant in cordibus suis : Euge, euge, animæ nostræ : nec dicant : Devoravimus eum.

26 Erubescant & revereantur simul, qui gratulantur malis meis.

Induantur confusione & reverentia, qui magna loquuntur super me.

27 Exultent & lætentur qui volunt iustitiam meam : & dicant semper : Magnificetur Dominus, qui voluit pacem servi ejus.

28 Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam, tota die laudem tuam.

3 In finem, sermo Domini ipsi

David. XXXV.

2 **D**ixit iniustus ut delinquat in semetipso : † *Supra.*
non est timor Dei ante oculos ejus. 13. 3.

3 † Quoniam dolose egit in conspectu ejus : ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.

4 Verba oris ejus iniquitas, & dolus : noluit intelligere ut bene ageret.

5 Iniquitatem meditatus est in cubili suo : astitit omni viæ non bonæ, malitiam autem non odit.

6 Domine in cælo misericordia tua : & veritas tua usque ad nubes.

7 Iustitia tua sicut montes Dei : iudicia tua abyssus multa.

8 Homines, & jumenta salvabis Domine : quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus.

Filii autem hominum, in tegmine alarum tuarum sperabunt.

9 Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ : & torrente voluptatis tuæ potabis eos.

10 Quoniam apud te est fons vitæ : & in lumine tuo videbimus lumen.

11 Prætend misericordiam tuam scientibus te & iustitiam tuam his, qui recto sunt corde.

12 Non veniat mihi pes superbiæ : & manus peccatoris non moveat me.

13 Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem : expulsi sunt , nec poterunt stare.

1 Psalmus ipsi David. XXXVI.

NOli æmulari in malignantibus : neque zelaveris facientes iniquitatem.

2 Quoniam tanquam scœnum velociter arefcant : & quemadmodum olera herbarum cito decident.

3 Spera in Domino & fac bonitatem : & inhabitata terram , & pascaris in divitiis ejus.

4 Delectare in Domino , & dabit tibi petitionem cordis tui.

5 Revela Domino viam tuam , & spera in eo : & ipse faciet.

6 Et educet quasi lumen justitiam tuam , & judicium tuum tanquam meridiem : subditus esto Domino , & ora eum.

7 Noli æmulari in eo , qui prosperatur in via sua : in homine faciente injustitias.

8 Desine ab ira , & derelinque furorem : noli æmulari ut maligneris.

9 Quoniam qui malignantur , exterminabuntur : sustinentes autem Dominum , ipsi hæreditabunt terram.

10 Et adhuc pusillum , & non erit peccator : & quæres locum ejus , & non invenies.

† *Matt.* 11 † Mansueti autem hæreditabunt terram , &
5. 4. delectabuntur in multitudine pacis.

12 Observabit peccator justum : & stridebit super eum dentibus suis.

13 Dominus autem irridebit eum : quoniam prospicit quod veniet dies ejus.

14 Gladium evaginaverunt peccatores : intenderunt arcum suum.

Vt dejiciant pauperem & inopem : ut trucident rectos corde.

15 Gladius eorum intret in corda ipsorum : & arcus eorum confringatur.

16 Melius est modicum justo , super divitias peccatorum multas.

17 Quoniam brachia peccatorum conterentur : confirmat autem justos Dominus.

18 Novit Dominus dies immaculorum : & hæreditas eorum in æternum erit.

19 Non confundentur in tempore malo , & in diebus famis saturabuntur :

20 Quia peccatores peribunt.

Inimici vero Domini mox ut honorificati fuerint

rint & exaltati : deficientes , quemadmodum fumus deficient.

21 Mutuabitur peccator , & non solvet : justus autem miseretur & tribuet.

22 Quia benedicentes ei hæreditabunt terram : maledicentes autem ei disperibunt.

23 Apud Dominum gressus hominis dirigentur : & viam ejus volet.

24 Cum ceciderit , non collidetur : quia Dominus supponit manum suam.

25 Iunior fui , etenim senui : & non vidi justum derelictum , nec semen ejus quærens panem.

26 Tota die miseretur & commodat : & semen illius in benedictione erit.

27 Declina à malo , & fac bonum : & inhabita in seculum seculi.

28 Quia Dominus amat judicium , & non derelinquet sanctos suos : in æternum conservabuntur.

Injusti punientur : & semen impiorum peribit.

29 Iusti autem hæreditabunt terram : & inhabitabunt in seculum seculi super eam.

30 † Os justi meditabitur sapientiam , & lingua † *Prov.*

ejus loquetur judicium. 31. 26.

31 † Lex Dei ejus in corde ipsius : & non sup- † *Isai.*

plantabuntur gressus ejus. 51. 7.

32 Considerat peccator justum : & quærit mortificare eum.

33 Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus : nec damnabit eum cum judicabitur illi.

34 Expecta Dominum , & custodi viam ejus : & exaltabit te ut hæreditate capias terram : cum perierint peccatores videbis.

35 Vidi impium superexaltatum , & elevatum sicut cedros Libani.

36 Et transivi , & ecce non erat : & quæsi eum , & non est inventus locus ejus.

37 Custodi innocentiam , & vide æquitatem : quoniam sunt reliquæ homini pacifico.

38 Injusti autem disperibunt simul : reliquæ impiorum interibunt.

39 Salus autem justorum à Domino : & protector eorum in tempore tribulationis.

40 Et adjuvabit eos Dominus , & liberabit eos : & eruet eos à peccatoribus , & salvabit eos : quia speraverunt in eo.

1 Psalmus David , in rememorationem de sabbatho. XXXVII.

2 Domine ne in furore tuo arguas me , neque *Psalm.*
Diu ira tua corripias me. 6. 10.

3 Quo-

3 Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi : & confirmasti super me manum tuam.

4 Non est sanitas in carne mea à facie iræ tuæ : non est pax ossibus meis à facie peccatorum meorum.

5 Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum : & sicut onus grave gravatæ sunt super me.

6 Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ , à facie insipientiæ meæ.

7 Miser factus sum & curvatus sum usque in finem : tota die contristatus ingrediebar.

8 Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus : & non est sanitas in carne mea.

9 Afflictus sum , & humiliatus sum nimis : rugiebam à gemitu cordis mei.

10 Domine , ante te omne desiderium meum : & gemitus meus à te non est absconditus.

11 Cor meum conturbatum est , dereliquit me virtus mea : & lumen oculorum meorum , & ipsum non est mecum.

12 Amici mei , & proximi mei adversum me appropinquaverunt , & steterunt.

13 Et qui juxta me erant , de longe steterunt : & vim faciebant qui quærebant animam meam.

Et qui inquirebant mala mihi , locuti sunt vanitates : & dolos tota die meditabantur.

14 Ego autem tanquam surdus non audiebam : & sicut mutus non aperiens os suum.

15 Et factus sum sicut homo non audiens : & non habens in ore suo redargutiones.

16 Quoniam in te Domine speravi : tu exaudies me Domine Deus meus.

17 Quia dixi : Nequando supergaudeant mihi inimici mei : & dum commoventur pedes mei , super me magna locuti sunt.

18 Quoniam ego in flagella paratus sum : & dolor meus in conspectu meo semper.

19 Quoniam iniquitatem meam annuntiabo : & cogitabo pro peccato meo.

20 Inimici autem mei vivunt , & confirmati sunt super me : & multiplicati sunt qui oderunt me inique.

21 Qui retribuunt mala pro bonis , detrahebant mihi : quoniam sequebar bonitatem.

22 Ne derelinquas me Domine Deus meus : ne discesseris à me.

23 Intende in adjutorium meum , Domine Deus salutis meæ.

In finem, ipsi Idithun, Canticum
David. XXXVIII.

2 **D**ixi : Custodiam vias meas : ut non delin- *Psal. 6. a*
quam in lingua mea.

Posui ori meo custodiam, cum confisteret pec-
cator adversum me.

3 Obmutui & humiliatus sum, & silui à bonis :
& dolor meus renovatus est.

4 Concaluit cor meum intra me : & in medita-
tione mea exardescet ignis.

5 Locutus sum in lingua mea : Notum fac mihi
Domine finem meum.

Et numerum dierum meorum quis est : ut sciam
quid desit mihi.

6 Ecce mensurabiles posuisti dies meos : & sub-
stantia mea tanquam nihilum ante te.

Verumtamen universa vanitas, omnis homo
vivens.

7 Verumtamen in imagine pertransit homo : sed
& frustra conturbatur.

Theaurizat : & ignorat cui congregabit ea.

8 Et nunc quæ est expectatio mea ? nonne Do-
minus ; & substantia mea apud te est.

9 Ab omnibus iniquitatibus meis erue me : op-
probrium insipienti dedisti me.

10 Obmutui, & non aperui os meum, quoniam
tu fecisti :

11 Amove à me plagas tuas.

12 A fortitudine manus tuæ ego defeci in incre-
pationibus : propter iniquitatem corripuisti ho-
minem.

Et tabescere fecisti sicut araneam animam ejus :
verumtamen vane conturbatur omnis homo.

13 Exaudi orationem meam Domine, & depre-
cationem meam : auribus percipe lacrymas meas.

Ne sileas : quoniam advena ego sum apud te, &
peregrinus, sicut omnes patres mei.

14 Remitte mihi, ut refrigerer prius quam
abeam, & amplius non ero.

1 In finem, Psalmus ipsi David.

X X X I X.

2 **E**xpectans expectavi Dominum, & intendit
mihi.

3 Et exaudivit preces meas : & eduxit me de
lacu miseræ, & de luto facis.

Et statuit super petram pedes meos : & direxit
gressus meos.

4 Et immisit in os meum canticum novum, car-
men Deo nostro.

5 Vide-

Videbunt multi & timebunt : & sperabunt in Domino.

5 Beatus vir , cujus est nomen Domini spes ejus : & non respexit in vanitates & insanias falsas.

6 Multa fecisti tu Domine Deus meus mirabilia tua : & cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi.

Annuntiavi & locutus sum : multiplicati sunt super numerum.

† Hebr. 10. 5. 7 † Sacrificium & oblationem noluisti : aures autem perfecisti mihi.

Holocaustum & pro peccato non postulasti :

8 Tunc dixi : Ecce venio.

In capite libri scriptum est de me

9 Ut facerem voluntatem tuam : Deus meus volui , & legem tuam in medio cordis mei.

10 Annuntiavi justitiam tuam in ecclesia magna , ecce labia mea non prohibebo : Domine tu scisti.

11 Justitiam tuam non abscondi in corde meo : veritatem tuam & salutare tuum dixi.

Non abscondi misericordiam tuam , & veritatem tuam , à concilio multo.

12 Tu autem Domine ne longe facias miseraciones tuas à me : misericordia tua & veritas tua semper susceperunt me.

13 Quoniam circumdederunt me mala , quorum non est numerus : comprehenderunt me iniquitates meae , & non potui ut viderem.

Multiplicatae sunt super capillos capitis mei : & cor meum dereliquit me.

† Infra 69. 2. 14 Complaceat tibi Domine ut eruas me : † Domine , ad adjuvandum me respice.

† Sup. 34 15 † Confundantur & revereantur simul , qui quærunt animam meam , ut auferant eam.

† Convertantur retrorsum , & revereantur qui volunt mihi mala.

16 Ferant confestim confusionem suam , qui dicunt mihi : Euge , euge.

17 Exultent & lætentur super te omnes quærentes te : & dicant semper : Magnificetur Dominus qui diligunt salutare tuum.

18 Ego autem mendicus sum , & pauper : Dominus sollicitus est mei.

Adjutor meus , & protector meus tu es : Deus meus ne tardaveris.

1 In finem , Psalmus ipsi Dávid. XL.

2 **B**Eatus qui intelligit super egenum , & pauperem : in die mala liberabit eum Dominus.

3 Dominus conservet eum , & vivificet eum , & beatum

beatum faciat eum in terra : & non tradat eum in animam inimicorum ejus.

4 Dominus opem ferat illi super lectum doloris ejus : universum stratam ejus versasti in infirmitate ejus.

5 Ego dixi : Domine miserere mei : sana animam meam , quia peccavi tibi.

6 Inimici mei dixerunt mala mihi : Quando morietur , & peribit nomen ejus ?

7 Et si ingrediebatur ut videret , vana loquebatur , cor ejus congregavit iniquitatem sibi.

Egrediebatur foras , & loquebatur

8 In idipsum.

Adversum me susurrabant omnes inimici mei : adversum me cogitabant mala mihi.

9 Verbum iniquum constituerunt adversum me : Numquid qui dormit non adjiciet ut resurgat ?

10 Etenim homo pacis meae , in quo speravi : qui edebar panes meos , magnificavit super me supplantationem.

11 Tu autem Domine miserere mei , & resuscita me : & retribuam eis.

12 † In hoc cognovi quoniam voluisti me quoniam non gaudebit inimicus meus super me. † *Act.*
1. 16.

13 Me autem propter innocentiam suscepisti : & confirmasti me in conspectu tuo in aeternum.

14 Benedictus Dominus Deus Israel à seculo , & usque in seculum : fiat , fiat.

1 In finem , Intellectus filiis Core. X L I.

2 **Q**uomodo desiderat cervus ad fontes aquarum : ita desiderat anima mea ad te Deus.

3 Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum : quando veniam & apparebo ante faciem Dei ?

4 Fuerunt mihi lacrymae meae panes die ac nocte : dum dicitur mihi quotidie : Vbi est Deus tuus ?

5 Hæc recordatus sum , & effudi in me animam meam : quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis , usque ad domum Dei.

In voce exultationis , & confessionis : sonus epulantis.

6 Quare tristis es anima mea ? & quare conturbas me ?

Spera in Deo , quoniam adhuc confitebor illi : salutare vultus mei ,

7 Et Deus meus.

Ad me ipsum anima mea conturbata est : propterea memor ero tui de terra Iordanis , & Hermonim à monte modico.

8 Abyssi abyssum invocant , in voce cataractarum tuarum.

Omnia excelsa tua , & fluctus tui super me trausierunt.

9 In die mandavit Dominus misericordiam suam : & nocte canticum ejus.

10 Apud me oratio Deo vitæ meæ , dicam Deo : Susceptor meus es.

Quare oblitus es mei ? & quare contristatus incedo , dum affligit me inimicus ?

11 Dum confringuntur ossa mea , exprobraverunt mihi qui tribulant me inimici mei :

Dum dicunt mihi per singulos dies : Vbi est Deus tuus ?

12 Quare tristis es anima mea ? & quare conturbas me ?

Spera in Deo , quoniam adhuc confitebor illi : salutare vultus mei , & Deus meus.

1 Psalmus David. XLII.

Iudica me Deus , & discerne causam meam de gente non sancta , ab homine iniquo & doloso erue me.

2 Quia tu es Deus fortitudo mea : quare me repulisti ? & quare tristis incedo , dum affligit me inimicus ?

3 Emitte lucem tuam & veritatem tuam : ipsa me deduxerunt , & adduxerunt in montem sanctum tuum , & in tabernacula tua.

4 Et introibo ad altare Dei : ad Deum , qui lætificat juventutem meam.

Confitebor tibi in cithara Deus Deus meus :

5 Quare tristis es anima mea ? & quare conturbas me ?

Spera in Deo , quoniam adhuc confitebor illi : salutare vultus mei , & Deus meus.

1 In finem , Filiis Core ad intellectum.

XLIII.

2 **D**eus auribus nostris audivimus : patres nostri annuntiaverunt nobis.

Opus , quod operatus es in diebus eorum , & in diebus antiquis.

3 Manus tua gentes disperdidit , & plantasti eos : afflixisti populos , & expulisti eos :

4 Nec enim in gladio suo possederunt terram , & brachium eorum non salvavit eos :

Sed dextera tua , & brachium tuum , & illuminatio vultus tui : quoniam complacuisti in eis.

5 Tu es ipse rex meus & Deus meus : qui mandas salutes Jacob.

6 In te inimicos nostros ventilabimus cornu , & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.

7 Non enim in arcu meo sperabo : & gladius meus non salvabit me.

8 Salvasti enim nos de affligentibus nos : & odientes nos confundisti.

9 In Deo laudabimur tota die : & in nomine tuo contrebimur in seculum.

10 Nunc autem repulisti & confundisti nos : & non egredieris Deus in virtutibus nostris.

11 Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros : & qui oderunt nos , diripiebant sibi.

12 Dedisti nos tanquam oves escarum : & in gentibus dispersisti nos.

13 Vendidisti populum tuum sine pretio : & non fuit multitudo in commutationibus eorum.

14 Posuisti nos opprobrium vicinis nostris subfannationem & derisum his , qui sunt in circuitu nostro.

15 Posuisti nos in similitudinem gentibus : commotionem capitis in populis.

16 Tota die verecundia mea contra me est , & confusio faciei meae cooperuit me.

17 A voce exprobrantis , & obloquentis : à facie inimici , & persequentis.

18 Hæc omnia venerunt super nos , nec oblitus sumus te : & inique non egimus in testamento tuo.

19 Et non recessit retro cor nostrum : & declinasti semitas nostras à via tua :

20 Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis , & cooperuit nos umbra mortis.

21 Si oblitus sumus nomen Dei nostri , & si expandimus manus nostras ad Deum alienum :

22 Nonne Deus requireret ista ? ipse enim novit abscondita cordis.

† Quoniam propter te mortificamur tota die : † *Rom.*
estimati sumus sicut oves occisionis. 8. 36.

23 Exurge , quare obdormis Domine ? exurge , & ne repellas in finem.

24 Quare faciem tuam avertis , oblivisceris inopie nostrae & tribulationis nostrae ?

25 Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra : conglutinatorus est in terra venter noster.

26 Exurge Domine , adjuva nos : & redime nos propter nomen tuum.

1 In finem , pro iis , qui commutabuntur , filiis Core , ad intellectum , Canticum pro dilecto.

X L I V.

2 **E**Ructavit cor meum verbum bonum : dico ego opera mea regi.

Lingua mea calamus scribae , velociter scribentis.

3 Speciosus forma præ filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit te Deus in æternum.

4 Accingere gladio tuo super femur tuum, potentissime.

5 Specie tua & pulchritudine tua intende, prospere procede, & regna.

Propter veritatem & mansuetudinem, & justitiam; & deducet te mirabiliter dextra tua.

6 Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent, in corda inimicorum regis.

† Hebr.
1. 8.

7 † Sedes tua Deus in seculum seculi: virga directionis virga regni tui.

8 Dillexisti justitiam, & odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ præ confortibus tuis.

9 Myrrha, & gutta, & casia à vestimentis tuis, à domibus eburneis: ex quibus delectaverunt te

10 Filia regum in honore tuo.

Astitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato: circumdāta varietate.

11 Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam: & obliviscere populum tuum, & domum patris tui.

12 Et concupiscent rex decorem tuum: quoniam ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.

13 Et filia Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur: omnes divites plebis.

14 Omnis gloria ejus filia regis ab intus, in fimbriis aureis

15 Circumamicta varietatibus.

Adducuntur regi virgines post eam: proximæ ejus afferentur tibi.

16 Afferentur in lætitia & exultatione: adducuntur in templum regis.

17 Pro patribus tuis nati sunt tibi filii: constituas eos principes super omnem terram.

18 Memores erunt nominis tui in omni generatione & generationem.

Propterea populi confitebuntur tibi in æternum: & in seculum seculi.

1 In finem, filii Core, pro arcibus,

Psalms XLV.

2 **D**eus noster refugium, & virtus: adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis.

3 Propterea non timebimus dum turbabitur terra: & transferentur montes in cor maris.

4 Sonuerunt, & turbatæ sunt aquæ eorum: conturbati sunt montes in fortitudine ejus.

5. Flu.

5 Fluminis impetus lætificat civitatem Dei: sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.

6 Deus in medio ejus, non commovebitur: adjuvabit eam Deus mane diluculo.

7 Conturbatæ sunt gentes, & inclinata sunt regna: dedit vocem suam, mora est terra.

8 Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Jacob.

9 Venite, & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram:

10 Auferens bella usque ad finem terræ.

Arcum conteret, & confringet arma: & scuta comburet igni.

11 Vacate, & videte quoniam ego sum Deus exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra.

12 Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Jacob.

1 In finem, pro filiis Core Psalmus

X L V I.

2 **O**Mnes gentes plaudite manibus: jubilate Deo in voce exultationis.

3 Quoniam Dominus excelsus, terribilis: Rex magnus super omnem terram.

4 Subjecit populos vobis: & gentes sub pedibus vestris.

5 Elegit nobis hæreditatem suam: speciem Jacob, quam dilexit.

6 † Ascendit Deus in júbilo: & Dominus in voce tubæ. † 2 Reg. 6. 15.

7 Psallite Deo nostro, psallite: psallite Regi nostro, psallite.

8 Quoniam rex omnis terræ Deus: psallite sapienter.

9 Regnabit Deus super gentes: Deus sedet super sedem sanctam suam.

10 Principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham: quoniam dii fortes terræ vehementer elevati sunt.

1 Psalmus Cantici filiiis Corè secunda

Sabbathi. X L V I I.

2 **M**Agnus Dominus, & laudabilis nimis in civitate Dei nostri, in monte sancto ejus.

3 Fundatur exultatione universæ terræ mons Sion, latera aquilonis, civitas Regis magni.

4 Deus in domibus ejus cognoscetur, cum suscipiet eam.

5 Quoniam ecce reges terræ congregati sunt: convenerunt in unum.

6 Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt :

7 Tremor apprehendit eos.

8 Ibi dolores ut parturientis, in spiritu vehementi conteres naves Tharsis.

9 Sicut audivimus, sic vidimus in civitate Domini virtutum, in civitate Dei nostri : Deus fundavit eam in æternum.

10 Suscepimus Deus misericordiam tuam, in medio templi tui.

11 Secundum nomen tuum Deus, sic & laus tua in fines terræ : justitia plena est dextera tua.

12 Lætetur mons Sion, & exultent filiæ Judæ, propter judicia tua Domine.

13 Circumdare Sion, & complectimini eam : narrate in turribus ejus.

14 Ponite corda vestra in virtute ejus : & distribuite domos ejus, ut enarretis in progenie altera.

15 Quoniam hic est Deus, Deus noster in æternum, & in seculum seculi : ipse reget nos in secula.

1 In finem, filiis Core Psalmus.

X L V I I I.

2 **A**Vdite hæc omnes gentes : auribus percipite omnes, qui habitatis orbem.

3 Quique terrigenæ, & filii hominum : simul in unum dives & pauper.

4 Os meum loquetur sapientiam : & meditatio cordis mei prudentiam.

5 † Inclino in parabolam aurem meam : aperiam in psalterio propositionem meam.

6 Cur timebo in die mala ? iniquitas calcanei mei circumdabit me.

7 Qui confidunt in virtute sua : & in multitudine divitiarum suarum gloriantur.

8 Frater non redimit, redimet homo : non dabit Deo placationem suam.

9 Et pretium redemptionis animæ suæ : & laborabit in æternum, & vivet adhuc in finem.

10 Non videbit interitum, cum viderit sapientes morientes : simul insipiens, & stultus peribunt.

11 Et relinquent alienis divitias suas : & sepulchra eorum domus illorum in æternum.

12 Tabernacula eorum in progenie, & progenie : vocaverunt nomina sua in terris suis.

13 Et homo, cum in honore esset, non intellexit : comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.

14 Hæc

14 Hæc via illorum scandalum ipsis : & postea in ore suo complacent.

15 Sicut oves in inferno positi sunt : mors defascet eos.

Et dominabuntur eorum iusti in matutino : & auxilium eorum veterascet in inferno à gloria eorum.

16 Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi , cum acceperit me.

17 Ne timeris cum dives factus fuerit homo : & cum multiplicata fuerit gloria domus ejus.

18 Quoniam cum interierit , non sumet omnia : neque descendet cum eo gloria ejus.

19 Quia anima ejus in vita ipsius benedicetur : confitebitur tibi cum bene feceris ei.

20 Introibit usque in progenies patrum suorum : & usque in æternum non videbit lumen.

21 Homo cum in honore esset , non intellexit : comparatus est jumentis insipientibus , & similia factus est illis.

1 Psalmus Afaph. X L I X.

Deus deorum Dominus locutus est : & vocavit terram.

2 A solis ortu usque ad occasum : ex Sion species decoris ejus.

3 Deus manifeste veniet : Deus noster & non filebit.

Ignis in conspectu ejus exardescet : & in circuitu ejus tempestas valida.

4 Advocabit cælum desursum : & terram discernere populum suum.

5 Congregate illi sanctos ejus : qui ordinavit testamentum ejus super sacrificia.

6 Et annuntiabunt cæli justitiam ejus : quoniam Deus iudex est.

7 Audi populus meus , & loquar : Israel , & testificabor tibi : Deus Deus tuus ego sum.

8 Non in sacrificiis tuis arguam te : holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper.

9 Non accipiam de domo tua vitulos : neque de gregibus tuis hircos.

10 Quoniam meæ sunt omnes feræ silvarum , jumenta in montibus & boves.

11 Cognovi omnia volatilia cæli : & pulchritudo agri mecum est.

12 Si esuriero , non dicam tibi : meus est enim orbis terræ , & plenitudo ejus.

13 Numquid manducabo carnes taurorum ? aut sanguinem hircorum porabo ?

14 Immola Deo sacrificium laudis : & redde Altissimo vota tua.

15 Et invoca me in die tribulationis : eruam te, & honorificabis me.

16 Peccatori autem dixit Deus : Quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum ?

17 Tu vero odisti disciplinam : & projecisti sermones meos retrorsum.

18 Si videbas furem, curtebas cum eo : & cum adulteris portionem tuam ponebas.

19 Os tuum abundavit malitia : & lingua tua concinnabat dolos.

20 Sedens adversus fratrem tuum loquebaris, & adversus filium matris tuæ ponebas scandalum :

21 Hæc fecisti, & tacui.

Existimasti inique quod ero tui similis : arguam te, & statuam contra faciem tuam.

22 Intelligite hæc qui obliviscimini Deum : nequando rapiat, & non sit qui eripiat.

23 Sacrificium laudis honorificabit me : & illiciter, quo ostendam illi salutare Dei.

1 In finem, Psalmus David,

2 Cum venit ad eum Nathau Propheta, quando intravit ad Bethsabee. (2 Reg. 12.)

L.

3 **M**iserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam,

Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.

4 Amplius lava me ab iniquitate mea : & à peccato meo munda me.

5 Quoniam iniquitatem meam ego cognosco : & peccatum meum contra me est semper.

6 Tibi soli peccavi, & malum coram te feci :

† ut justificeris in sermonibus tuis, & vincas cum judicaris.

† Rom. 3. 4.

7 Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum : & in peccatis concepit me mater mea.

8 Ecce enim veritatem dilexisti : incerta & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.

† Levit. 14. Num. 19. 9 † Asperges me hyssopo, & mundabor : lava- bis me, & super nivem dealbabor.

10 Auditui meo dabis gaudium & lætitiā : & exultabunt ossa humiliata.

11 Averte faciem tuam à peccatis meis : & omnes iniquitates meas dele.

12 Cor mundum crea in me Deus : & spiritum rectum innova in visceribus meis,

13 Ne projicias me à facie tua ; & spiritum factum tuum ne auferas à me.

14 Redde mihi lætitiã salutaris tui ; & spiritu principali confirma me.

15 Docebo iniquos vias tuas ; & impii ad te convertentur.

16 Libera me de sanguinibus Deus, Deus salutis meæ : & exultabit lingua mea justitiã tuam.

17 Domine, labia mea aperies : & os meum annuntiabit laudem tuam.

18 Quoniam si voluisses sacrificium, dedissem utique : holocaustis non delectaberis.

19 Sacrificium Deo spiritus contribulatus : cor contritum & humiliatum Deus non despicias.

20 Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion : ut ædificentur muri Jerusalem.

21 Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes, & holocausta : tunc imponent super altare tuum vitulos.

1 In finem, Intellectus David,

2 Cum venit Doeg Idumæus, & nuntiavit Sauli : Venit David in domum Achimelech.

(1 Reg. 22. 9.) L I.

3 **Q**uid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate ?

4 Tota die injustitiã cogitavit lingua tua : sicut novacula acuta fecisti dolum.

5 Dilexisti malitiã super benignitatem iniquitatem magis quam loqui æquitatem.

6 Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa.

7 Propterea Deus destruet te in finem, evellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo : & radicem tuam de terra viventium.

8 Videbunt justi, & timebunt, & super eum ridebunt, & dicent :

9 Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum.

Sed speravit in multitudine divitiarum suarum : & prævaluit in vanitate sua.

10 Ego autem, sicut oliva fructifera in domo Dei, speravi in misericordia Dei in æternum, & in seculum seculi.

11 Confitebor tibi in seculum quia fecisti : & expectabo nomen tuum, quoniam bonum est in conspectu sanctorum tuorum.

1 In finem, pro Mæleth intelligentiæ David. L I I.

Dixit insipiens in corde suo : Non est Deus.

2 Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus: non est qui faciat bonum.

† *Psal.* 3. 1. 3 † Deus de cælo prospexit super filios hominum: ut videat si est intelligens, aut requirens Deum.

† *Rom.* 3. 12. 4 † Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.

5 Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam ut cibum panis?

6 Deum non invocaverunt: illic trepidaverunt timore, ubi non erat timor.

Quoniam Deus dissipavit ossa eorum qui hominibus placent: confusi sunt, quoniam Deus sprevit eos.

7 Quis dabit ex Sion salutare Israel? cum converterit Deus captivitatem plebis suæ, exultabit Jacob, & lætabitur Israel.

1 In finem, In carminibus intellectus David.

2 Cum venissent Ziphæi, & dixissent ad Saul: Nonne David absconditus est apud nos (1 *Reg.* 23. 19. & 26. 1) L I I I.

3 **D**EUS in nomine tuo salvum me fac: & in virtute tua judica me.

4 Deus exaudi orationem meam: auribus percipe verba oris mei.

5 Quoniam alieni insurrexerunt adversum me, & fortes quæsierunt animam meam: & non proposuerunt Deum ante conspectum suum.

6 Ecce enim Deus adjuvat me: & Dominus susceptor est animæ meæ.

7 Averte mala inimicis meis: & in veritate tua disperde illos.

8 Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine: quoniam bonum est:

9 Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me: & super inimicos meos despexit oculus meus.

1 In finem, In carminibus intellectus David. L I V.

2 **E**XAUDI Deus orationem meam, & ne despexeris deprecationem meam: intende mihi, & exaudi me.

3 Contristatus sum in exercitatione mea: & conturbatus sum à voce inimici, & à tribulatione peccatoris.

4 Quoniam declinaverunt in me iniquitates: & in ira molesti erant mihi.

5 Cor meum conurbatum est in me: & formido mortis cecidit super me.

6 Timor

6 Timor & tremor venerunt super me : & contexerunt me tenebræ.

7 Et dixi : Quis dabit mihi pennas sicut columbæ , & volabo , & requiescam ?

& Ecce elongavi fugiens : & mansi in solitudine.

9 Expectabam eum , qui salvum me fecit à pusillanimitate spiritus , & tempestare.

10 Præcipita Domine , divide linguas eorum : quoniam vidi iniquitatem , & contradictionem in civitate.

11 Die ac nocte circumdabit eam super muros ejus iniquitas : & labor in medio ejus , & iniuria.

12 Et non defecit de plateis ejus usura , & dolus.

13 Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi , sustinuissem utique.

Et si is , qui oderat me , super me magna locutus fuisset : abscondissem me forsan ab eo.

14 Tu vero homo unanimes , dux meus , & notus meus.

15 Qui simul mecum dulces capiebas cibos : in domo Dei ambulavimus cum consensu.

16 Veniat mors super illos : & descendant in infernum viventes.

Quoniam nequitia in habitaculis eorum : in medio eorum.

17 Ego autem ad Deum clamavi : & Dominus salvabit me.

18 Vespere , & mane , & meridie narrabo & annuntiabo : & exaudiet vocem meam.

19 Redimet in pace animam meam ab his , qui appropinquant mihi : quoniam inter multos erant mecum.

20 Exaudiet Deus , & humiliabit illos , qui est ante secula.

21 Non enim est illis commutatio , & non timuerunt Deum : extendit manum suam in retribuendo.

22 Contaminaverunt testamentum ejus , divisi sunt ab ira vultus ejus : & appropinquavit cor illius.

Molliti sunt sermones ejus super oleum : & ipsi sunt jacula.

23 † Iacta super Dominum curam tuam , & ipse † *Matt.*

te eruet : non dabit in æternum fluctuationem *6. 15.*

justo. *Luc. 12.*

24 Tu vero Deus deduces eos , in puteum interitus. *22.*

Viri sanguinum , & dolosi non dimidiabunt dies *7.*

suos : ego autem sperabo in te Domine.

In finem,

1 Pro populo, qui à Sanctis longe factus est, David in tituli inscriptionem, cum tenuerunt eum, Allophyli in Geth. (1 Reg. 21. 12.) L V.

2 **M**iserere mei Deus, quoniam conculcavit me homo: tota die impugnans tribulavit me.

3 Conculcaverunt me inimici mei tota die: quoniam multi bellantes adversum me.

4 Ab altitudine diei timebo: ego vero in te sperabo.

5 In Deo laudabo sermones meos, in Deo speravi: non timebo quid faciat mihi caro.

6 Tota die verba mea execrabantur: adversum me omnes cogitationes eorum, in malum.

7 Inhabitabunt & abscondent: ipsi calcaneum meum observabunt.

Sicut sustinuerunt animam meam,

8 Pro nihilo salvos facies illos: in ira populos confringes.

Deus,

9 Viram meam annuntiavi tibi: posuisti lacrymas meas in conspectu tuo.

Sicut & in promissione tua:

10 Tunc convertentur inimici mei retrorsum:

In quacumque die invocavero te: ecce cognovi quoniam Deus meus es.

11 In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo sermonem: in Deo speravi, non timebo quid faciat mihi homo.

12 In me sunt Deus vota tua, quæ reddam, laudationes tibi.

13 Quoniam eripuisti animam meam de morte, & pedes meos de lapsu: ut placeam coram Deo in lumine viventium.

1 In finem, ne disperdas, David in tituli inscriptionem, cum fugeret à facie Saul in speluncam.

(2 Reg. 22. 1. & 24. 4.) L V I.

2 **M**iserere mei Deus, miserere mei: quoniam in te confidit anima mea.

Et in umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas.

3 Clamabo ad Deum altissimum: Deum qui benefecit mihi.

4 Misit de caelo, & liberavit me: dedit in opprobrium conculcantes me.

Misit Deus misericordiam suam, & veritatem suam,

5 Et eripuit animam meam de medio catulorum leonum: dormivi conturbatus.

Filii hominum dentes eorum arma & sagittæ: & lingua eorum gladius acutus.

6 Exaltare super cælos Deus : & in omnem terram gloria tua.

7 Laqueum paraverunt pedibus meis : & incurverunt animam meam.

Foderunt ante faciem meam foveam : & inciderunt in eam.

8. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum : cantabo, & psalmum dicam.

9 Exurge gloria mea, exurge psalterium & cithara : exurgam diluculo.

10 Confitebor tibi in populis Domine : & psalmum dicam tibi in gentibus :

11 Quoniam magnificata est usque ad cælos misericordia tua, & usque ad nubes veritas tua.

12 Exaltare super cælos Deus : & super omnem terram gloria tua.

In finem,

1. Ne disperdas, David in tituli inscriptionem. L V I I.

2. **S**I vere utique justitiam loquimini: recta judicate filii hominum.

3. Etenim in corde iniquitates operamini : in terra injustitias manus vestrae concinnant.

4. Alienati sunt peccatores à vulva, erraverunt ab utero : locuti sunt falsa.

5. Furor illis secundum similitudinem serpentis : sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas,

6. Quæ non exaudiet vocem incantantium : & benefici incantantis sapienter.

7. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum : molas leonum confringet Dominus.

8. Ad nihilum devenient tamquam aqua decurrens : intendit arcum suum donec infirmetur.

9. Sicut cera, quæ fluit, auferentur : supercedit ignis, & non viderunt solem.

10. Priusquam intelligerent spinæ vestrae rhamnum : sicut viventes, sic in ira absorbet eos.

11. Lætabitur justus cum viderit vindictam : manus suas lavabit in sanguine peccatoris.

12. Et dicet homo : Si utique est fructus justo : utique est Deus judicans eos in terra.

In finem,

1. Ne disperdas, David in tituli inscriptionem, quando misit Saul, & custodivit domum ejus, ut eum interficeret.

(1 Reg. 19. 11.) L V I I I.

2. **E**Ripe me de inimicis meis Deus meus : & ab insurgentibus in me libera me.

3. Eripere

3 Eripe me de operantibus iniquitatem : & de viris sanguinum salva me.

4 Quia ecce ceperunt animam meam : irruerunt in me fortes.

5 Neque iniquitas mea, neque peccatum meum Domine : sine iniquitate cucurri, & direxi.

6 Exurge in occursum meum, & vide : & tu Domine Deus virtutum, Deus Israel,

Intende ad visitandas omnes gentes : non iriferearis omnibus, qui operantur iniquitatem.

7 Convertentur ad vespem : & famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem.

8 Ecce loquentur in ore suo, & gladius in labiis eorum : quoniam quis audivit ?

9 Et tu Domine deridebis eos : ad nihilum deduces omnes gentes.

10 Fortitudinem meam ad te custodiam, quia Deus susceptor meus es.

11 Deus meus, misericordia ejus praveniet me.

12 Deus ostendet mihi super inimicos meos, ne occidas eos : nequando obliviscantur populi mei.

Disperge illos in virtute tua : & depone eos pro rector meus Domine.

13 Delictum oris eorum, sermonem labiorum ipsorum : & comprehendantur in superbia sua.

Et de execratione & mendacio annuntiabuntur

14 In consummatione : in ira consummationis, & non erunt.

Et scient quia Deus dominabitur Jacob : & finium terrarum.

15 Convertentur ad vespem, & famem patientur ut canes : & circuibunt civitatem.

16 Ipsi dispergentur ad manducandum : si vero non fuerint saturati, & murmurabunt.

17 Ego autem cantabo fortitudinem tuam : & exultabo mane misericordiam tuam.

Quia factus es susceptor meus, & refugium meum, in die tribulationis meae.

18 Adjutor meus tibi psallam, quia Deus susceptor meus es : Deus meus misericordia mea.

In finem,

1 Pro his qui immutabuntur, in tituli inscriptionem ipsi David in doctrinam,

2 Cum succendit Mesopotamiam Syriae, & Sobal, & convertit Ioab, & percussit Idumaeam in valle Salinarum duodecim millia. (2 Regg. 8. 1. & 10. 7. & 1 Par. 18. 1.) L I X.

3 Deus repulisti nos, & destruxisti nos : iratus es, & misertus es nobis.

4 Com-

4 Commovisti terram, & conturbasti eam: sana contritiones ejus, quia commota est.

5 Ostendisti populo tuo dura: potasti nos vino compunctionis.

6 Dedisti metuentibus te significationem: ut fugiant à facie arcus:

7 Ut liberentur dilecti tui: salvum fac dextera tua, & exaudi me.

8 Deus locutus est in sancto suo: Lætabor, & partibor Sichimam: & convallem tabernaculorum metibor.

9 Meus est Galaad, & meus est Manasses: & Ephraim fortitudo capitis mei.

10 Inda rex meus: Moab olla spei meæ.
In Idumæam extendam calceamentum meum: mihi alienigenæ subditi sunt.

11 Quis deducet me in civitatem munitam? quis deducet me usque in Idumæam?

12 Nonne tu Deus, qui repulisti nos: & non egredieris Deus in virtutibus nostris:

13 Da nobis auxilium de tribulatione quia vana salus hominis.

14 In Deo faciemus virtutem: & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos.

In finem,

1 In Hymnis David. L X.

2 **E**Xaudi Deus deprecationem meam: intende orationi meæ.

3 A fratribus terræ ad te clamavi: dum anxietur cor meum, in petra exaltasti me.

4 Deduxisti me, quia factus es spes mea: turris fortitudinis à facie inimici.

5 Inhabitabo in tabernaculo tuo in seculo: protegar in velamento alarum tuarum.

6 Quoniam tu Deus meus exaudisti orationem meam: dedisti hæreditatem timentibus nomen tuum.

7 Dies super dies regis adjicies: annos ejus usque in diem generationis & generationis.

8 Permanet in æternum in conspectu Dei: misericordiam & veritatem ejus quis requireret?

9 Sic psalmum dicam nomini tuo in seculum seculi: ut reddam vota mea de die in diem.

In finem,

1 Pro Idithun, Psalmus David. L X I.

2 **N**onne Deo subjecta erit anima mea? ab ipso enim salutare meum.

3 Nam & ipse Deus meus, & salutaris meus: susceptor meus, non movebor amplius.

4 Quo-

4 Quousque irruitis in hominem? interficitis universi vos: tanquam parieti inclinato & maceris depulsæ?

5 Verumtamen pretium meum cogitaverunt repellere, cucurri in siti: ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant.

6 Verumtamen Deo subjecta esto anima mea: quoniam ab ipso patientia mea.

7 Quia ipse Deus meus, & salvator meus: adjutor meus, non emigrabo.

8 In Deo salutare meum, & gloria mea: Deus auxilii mei, & spes mea in Deo est.

9 Sperate in eo omnis congregatio populi, effundite coram illo corda vestra: Deus adjutor noster in æternum.

10 Verumtamen vani filii hominum, mendaces filii hominum in stateris: ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.

11 Nolite sperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiscere: divitiæ si affluant, nolite cor apponere.

12 Semel locutus est Deus, duo hæc audivi, quia potestas Dei est,

13 Et tibi Domine misericordia: quia tu red-des unicuique juxta opera sua.

† Matt.
26. 27.
Rom. 2.
6.
1 Cor. 3.
2.
Gal. 6. 5.

Psalmus David,

1 Cum esset in deserto Idumææ.

(1 Reg. 22, 5.) L X I I.

2 **D**EUS DEUS MEUS AD TE DE LUCE VIGILO.
Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.

3 In terra deserta, & invia, & inaquosa: sic in sancto apparui tibi, ut viderem virtutem tuam: & gloriam tuam.

4 Quoniam melior est misericordia tua super vitas: labia mea laudabunt te.

5 Sic benedicam te in vita mea, & in nomine tuo levabo manus meas.

6 Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea: & labiis exultationis laudabit os meum.

7 Si memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te:

8 Quia fuisti adjutor meus.

Et in velamento alarum tuarum exultabo,

9 Adhæsit anima mea post te: me suscepit dextera tua.

10 Ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam, introibunt in inferiora terræ:

11 Tradentur in manus gladii, partes vulpium erunt.

12. Rex.

12 Rex vero lætabitur in Deo, laudabuntur omnes qui jurant in eo: quia obstructum est os loquentium iniqua.

In finem,

1 Psalmus David. LXIII.

- 2 **E**Xaudi Deus orationem meam cum deprecor: à timore inimici eripe animam meam.
- 3 Protexisti me à conventu malignantium: à multitudine operantium iniquitatem.
- 4 Quia exacerunt ut gladium linguas suas: intenderunt arcum rem amaram,
- 5 Ut sagittent in occultis immaculatum.
- 6 Subito sagittabunt eum, & non timebunt: firmaverunt sibi sermonem nequam.
- Narraverunt ut absconderent laqueos: dixerunt: Quis videbit eos.
- 7 Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinio.
- Accedet homo ad cor altum:
- 8 Et exaltabitur Deus.
- Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum:
- 9 Et infirmatæ sunt contra eos linguæ eorum, Conturbati sunt omnes qui videbant eos:
- 10 Et timuit omnis homo.
- Et annuntiaverunt opera Dei: & facta ejus intellexerunt.
- 11 Lætabitur justus in Domino, & sperabit in eo, & laudabuntur omnes recti corde.

In finem, Psalmus David,

1 Canticum Jeremiæ & Ezechielis populo transmigrationis, cum inciperent exire.

LXIV.

- 2 **T**E decet hymnus Deus in Sion: & tibi reddetur votum in Ierusalem.
- 3 Exaudi orationem meam; ad te omnis caro veniet.
- 4 Verba iniquorum prævaluerunt super nos: & impietatibus nostris tu propitiaberis.
- 5 Beatus, quem elegisti, & assumpsisti: inhabitabit in atriis tuis.
- 6 Replebimur in bonis domus tuæ: sanctum est templum tuum, mirabile in æquitate.
- Exaudi nos Deus salutaris noster, spes omnium finium terræ, & in mari longe.
- 7 Preparans montes in virtute tua, accinctus potentia:
- 8 Qui conturbas profundum maris, sonum fluctuum ejus.
- 9 Turbabuntur gentes, & timebunt qui habitant

tant terminos à signis tuis : exitus matutini & vespere delectabis.

10 Visitasti terram & inebriasti eam : multiplicasti locupletare eam.

Flumen Dei repletum est aquis , parasti cibum illorum : quoniam ita est preparatio ejus.

11 Rivos ejus inebria , multiplica genimina ejus : in stillicidiis ejus lætabitur germinans.

12 Benedices coronæ anni benignitatis tuæ : & campi tui replebuntur ubertate.

13 Pinguescent speciosa deserti : & exultatione colles accingentur.

14 Induti sunt arietes ovium , & valles abundabunt frumento : clamabunt , etenim hymnum dicentur.

In finem,

1 Canticum Psalmi resurrectionis.

L X V.

2 **I**ubilare Deo omnis terra , psalmum dicite homini ejus : date gloriam laudi ejus.

3 Dicite Deo , quam terribilia sunt opera tua Domine ! in multitudine virtutis tuæ mentientur tibi inimici tui.

4 Omnis terra adoret te , & psallat tibi : psalmum dicat nomini tuo.

5 Venite , & videte opera Dei ; terribilis in consiliis super filios hominum.

6 Qui convertit mare in aridam , in flumine pertransibunt pede : ibi lætabitur in ipso.

7 Qui dominatur in virtute sua in æternum , oculi ejus super gentes respiciunt : qui exasperant non exaltentur in semetipsis.

8 Benedicite gentes Deum nostrum : & auditam facite vocem laudis ejus.

9 Qui posuit animam meam ad vitam : & non dedit in commotionem pedes meos.

10 Quoniam probasti nos Deus : igne nos examinasti , sicut examinatur argentum.

11 Induxisti nos in laqueum , posuisti tribulationes in dorso nostro :

12 Imposuisti homines super capita nostra.

Transivimus per ignem & aquam : & eduxisti nos in refrigerium.

13 Introibo in domum tuam in holocaustis : reddam tibi vota mea ,

14 Quæ distinxerunt labia mea.

Et locutum est os meum , in tribulatione mea.

15 Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum : offeram tibi boves cum hircis.

16 Veni-

16 Venite, audite, & narrabo, omnes qui time-
metis Deum, quanta fecit animæ meæ.

17 Ad ipsum ore meo clamavi, & exaltavi sub
lingua mea.

18 Iniquitatem si aspexi in corde meo, non ex-
audiet Dominus.

19 Propterea exaudivit Deus, & attendit voci
deprecationis meæ.

20 Benedictus Deus, qui non amovit orationem
meam, & misericordiam suam à me.

In finem,

1 In hymnis, Psalmus Cantici David.

LXVI.

2 **D**eus misereatur nostri, & benedicat no-
bis: illuminet vultum suum super nos, &
misereatur nostri.

3 Ut cognoscamus in terra viam tuam: in omni-
bus gentibus salutare tuum.

4 Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur
tibi populi omnes.

5 Lætentur & exultent gentes: quoniam judi-
cas populos in æquitate, & gentes in terra dirigis.

6 Confiteantur tibi populi Deus: confiteantur
tibi populi omnes:

7 Terra dedit fructum suum.

8 Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat
nos Deus: & metuant eum omnes fines terræ.

In finem,

1 Psalmus Cantici ipsi David.

LXVII.

2 **E**xurgat Deus, & dissipentur inimici ejus:
& fugiant qui oderunt eum, à facie ejus.

3 Sicut deficit fumus, deficiant: sicut fluit cera
à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei.

4 Et justii epulentur, & exultent in conspectu
Dei: & delectentur in lætitia.

5 Cantate Deo, psalmum dicite nomini ejus:
iter facite ei, qui ascendit super occasum: Domi-
nus nomen illi.

Exultate in conspectu ejus, turbabuntur à facie
ejus,

6 Patris orphanorum, & judicis viduarum.

7 Deus in loco sancto suo: Deus qui inhabitare
facit unius moris in domo:

Qui educit vincetos in fortitudine, similiter eos
qui exasperant, qui habitant in sepulchris.

8 Deus cum egredereris in conspectu populi tui,
cum pertransires in deserto:

9 Terra mota est, etenim cæli distillaverunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Israel.

10 Pluviam voluntariam segregabis Deus hæreditati tuæ: & infirmata est, tu vero perfecisti eam.

11 Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi, Deus.

12 Dominus dabit verbum euangelizantibus, virtute multa.

13 Rex virtutum dilecti dilecti: & speciei domus dividere spolia.

14 Si dormiatis inter medios cleros pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi ejus in pallore auri.

15 Dum discernit cælestis reges super eam, nive dealbabitur in Selmon:

16 Mons Dei, mons pinguis.

Mons coagulatus, mons pinguis:

17 Vt quid suspicamini montes coagulatos?

Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: etenim Dominus habitabit in finem.

18 Currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium: Dominus in eis in Sina in sancto.

19 Ascendisti in altum, cepisti captivitatem: accepisti dona in hominibus:

Etenim non credentes, inhabitare Dominum Deum.

20 Benedictus Dominus die quotidie: prosperum iter faciet nobis Deus salutarium nostrorum.

21 Deus noster, Deus salvos faciendi: & Domini, Domini exitus mortis.

22 Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum: verticem capilli perambulantium in delictis suis.

23 Dixit Dominus: Ex Basan convertam, convertam in profundum maris:

24 Vt intingatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis, ab ipso.

25 Viderunt ingressus tuos Deus, ingressus Dei mei: regis mei qui est in sancto.

26 Prævenere principes conjuncti pfallentibus, in medio juvenularum tympanistrarum.

27 In ecclesiis benedicite Deo Domino, de fontibus Israel.

28 Ibi Benjamin adolescentulus, in mentis excessu.

Principes Iuda, duces eorum: principes Zabulon, principes Nephthali.

29 Manda Deus virtuti tuæ: confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis,

30 A templo tuo in Ierusalem, tibi offerent reges munera.

31 Increpa feras arundinis, congregatio taurorum in vaccis populorum: ut excludant eos, qui probati sunt argento.

32 Dissipa gentes, quæ bella volunt: venient legati ex Ægypto: Æthiopia præueniet manus ejus Deo.

33 Regna terræ, cantate Deo: psallite Domino: psallite Deo,

34 Qui ascendit super cælum cæli, ad orientem. Ecce dabit voci suæ vocem virtutis,

35 Date gloriam Deo super Israel, magnificentia ejus, & virtus ejus in nubibus.

36 Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel ipse dabit virtutem, & fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus.

1 In finem, pro iis, qui commutabuntur,
David. L X V I I I.

2 **S**aluum me fac Deus: quoniam intraverunt aquæ usque ad animam meam.

3 Infixus sum in limo profundi: & non est substantia.

Veni in altitudinem maris: & tempestas demersit me.

4 Laboravi clamans, raucæ factæ sunt fauces meæ: defecerunt oculi mei, dum spero in Deum meum:

5 Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui oderunt me gratis.

Confortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei iniuste: quæ non rapui, tunc exolvebam.

6 Deus tu scis insipientiam meam: & delicta mea à te non sunt abscondita.

7 Non erubescant in me qui expectant te Domine, Domine virtutum.

Non confundentur super me qui quærunt te, Deus Israel.

8 Quoniam propter te sustinui opprobrium: operuit confusio faciem meam.

9 Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ.

10 Quoniam zelus domus tuæ comedit me: & opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me.

11 Et operui in jejunio animam meam: & factum est in opprobrium mihi.

12 Et posui vestimentum meum cilicium: & factus sum illis in parabolam.

† Ioan. 3

17.

Rom. 15.

3.

13 Adversum me loquebantur qui sedebant in porta : & in me psallebant qui bibebant vinum.

14 Ego vero orationem meam ad te Domine : tempus beneplaciti Deus.

In multitudine misericordiae tuae exaudi me , in veritate salutis tuae.

15 Eripe me de luto , ut non infigar : libera me ab iis qui oderunt me , & de profundis aquarum.

16 Non me demergat tempestas aquae , neque absorbeat me profundum : neque urgeat super me puteus os suum.

17 Exaudi me Domine , quoniam benigna est misericordia tua : secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me.

18 Et ne avertas faciem tuam à puero tuo : quoniam tribulor , velociter exaudi me.

19 Intende animae meae , & libera eam : propter inimicos meos eripe me.

20 Tu scis improperium meum , & confusionem meam , & reverentiam meam.

21 In conspectu tuo sunt omnes , qui tribulant me , inproperium expectavit cor meum , & miseriam.

Et sustinui qui simul contristaretur , & non fuit : & qui consolaretur , & non inveni.

† *Matt.* 22 † Et dederunt in escam meam fel : & in siti
27. 48. mea potaverunt me aceto.

23 Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum , & in retributiones , & in scandalum.

24 Obscurentur oculi eorum ne videant : & dorsum eorum semper incurva.

25 Effunde super eos iram tuam : & furor irae tuae comprehendat eos.

† *Act.* 26 † Fiat habitatio eorum deserta : & in taber-
1. 20. naculis eorum non sit qui inhabitet.

27 Quoniam quem tu percussisti , persecuti sunt : & super dolorem vulnerum meorum addiderunt.

28 Appone iniquitatem super iniquitatem eorum : & non intreat in justitiam tuam.

29 Deleantur de libro viventium : & cum iustis non scribantur.

30 Ego sum pauper & dolens : salus tua Deus suscepit me.

31 Laudabo nomen Dei cum cantico : & magnificabo eum in laude :

32 Et placebit Deo super vitulam novellam : cornua producentem & ungulas.

33 Videant pauperes & latentur: quærite Deum,
& vivet anima vestra:

34 Quoniam exaudivit pauperes Dominus: &
vinctos suos non despexit.

35 Laudent illum cæli & terra, mare, & omnia
reptilia in eis.

36 Quoniam Deus salvam faciet Sion: & ædi-
ficabuntur civitates Iuda:

Et inhabitabunt ibi, & hæreditate acquirant
eam.

37 Et semen fervorum ejus possidebit eam,
& qui diligunt nomen ejus, habitabunt in ea.

1 In finem, Psalmus David,

In remembrance, quod salvum fecerit eum
Dominus. L X I X.

2 **D**EUS in adjutorium meum intende: Domine
Dad adjuvandum me festina.

3 Confundantur, & revereantur, qui quærunt
animam meam:

4 Avertantur retrorsum, & erubescant, qui vo-
lunt mihi mala:

Avertantur statim erubescentes, qui dicunt
mihi: Euge, euge.

5 Exultent & latentur in te omnes qui quærunt
te, & dicant semper: Magnificetur Dominus: qui
diligunt salutare tuum.

6 Ego vero egenus, & pauper sum: Deus ad-
juva me.

Adjutor meus, & liberator meus es tu: Do-
mine ne moreris.

1 Psalmus David,

Filiorum Ionadab, & priorum captivorum

L X X.

IN te Domine speravi, non confundar in æternum:

2 in justitia tua libera me, & eripe me.

Inclina ad me aurem tuam, & salva me.

3 Esto mihi in Deum protectorem, & in locum
munitum: ut salvum me facias,

Quoniam firmamentum meum, & refugium
meum es tu.

4 Deus meus eripe me de manu peccatoris, &
de manu contra legem agentis & iniqui:

5 Quoniam tu es patientia mea Domine: Do-
mine spes mea à juventute mea.

6 In te confirmatus sum ex utero: de ventre
matris meæ tu es protector meus.

7 In te cautatio mea semper: tanquam pro-
digium

digium factus sum multis: & tu adjutor fortis.

8 Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam.

9 Ne projicias me in tempore senectutis: cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.

10 Quia dixerunt inimici mei mihi: & qui custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum.

11 Dicentes: Deus dereliquit eum, persequimini, & comprehendite eum: quia non est qui eripiat.

12 Deus ne elongeris à me: Deus meus in auxilium meum respice.

13 Confundantur, & deficiant detrahentes animæ meæ: operiantur confusione, & pudore, qui quæerunt mala mihi.

14 Ego autem semper sperabo: & adjiciam super omnem laudem tuam.

15 Os meum annuntiabit justitiam tuam: tota die salutare tuum.

Quoniam non cognovi litteraturam, introibo in potentias Domini:

16 Domine memorabor justitiæ tuæ solius.

17 Deus docuisti me à juventute mea: & usque nunc pronuntiabo mirabilia tua.

18 Et usque in senectam & senium: Deus ne derelinquas me.

Donec annuntiem brachium tuum generationi omni, quæ ventura est:

Potentiam tuam,

19 Et justitiam tuam Deus usque in altissima, quæ fecisti magnalia: Deus quis similis tibi?

20 Quantas ostendisti mihi tribulationes multas, & malas: & conversus vivificasti me: & de abyssis terræ iterum reduxisti me:

21 Multiplicasti magnificentiam tuam? & conversus consolatus es me.

22 Nam & ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam: Deus psallam tibi in cithara, sanctus Israel.

23 Exultabunt labia mea cum cantavero tibi: & anima mea, quam redemisti.

24 Sed & lingua mea tota die meditabitur justitiam tuam: cum confusi & reveriti fuerint qui quæerunt mala mihi.

1 Psalmus,

In Salomonem. LXXI.

2 **D**eus judicium tuum regi da: & justitiam tuam filio regis:

Judicare populum tuum in justitia, & paupere tuos in judicio.

3 Suscipiant montes pacem populo: & colles justitiam.

4 Judicabit pauperes populi, & salvos faciet filios pauperum: & humiliabit calumniatorem.

5 Et permanebit cum sole, & ante lunam, in generatione & generationem.

6 Descendet sicut pluvia in vellus: & sicut stillicidia stillantia super terram.

7 Orietur in diebus ejus justitia, & abundantia pacis: donec auferatur luna.

8 Et dominabitur à mari usque ad mare: & à flumine usque ad terminos orbis terrarum.

9 Coram illo procident Æthiopes: & inimici ejus terram lingent.

10 Reges Tharsis, & insulæ munera offerent: reges Arabum, & Saba dona adducent:

11 Et adorabunt eum omnes reges terræ: omnes gentes servient ei:

12 Quia liberabit pauperem à potente: & pauperem, cui non erat adjutor.

13 Parcet pauperi & inopi: & animas pauperum salvas faciet.

14 Ex usuris & iniquitate redimet animas eorum: & honorabile nomen eorum coram illo.

15 Et vivet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipso semper: tota die benedicent ei.

16 Et erit firmamentum in terra in summis montium, superextolletur super Libanum fructus ejus: & florebut de civitate sicut foenum terræ.

17 Sit nomen ejus benedictum in secula: ante solem permanet nomen ejus.

Et benedicentur in ipso omnes tribus terræ: omnes gentes magnificabunt eum.

18 Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus:

19 Et benedictum nomen majestatis ejus in æternum: & replebitur majestate ejus omnis terra: fiat, fiat.

20 Defecerunt laudes David filii Iesse.

1 Psalmus Asaph. LXXII.

Quam bonus Israel Deus his, qui recto sunt corde!

2 Mei autem pæne moti sunt pedes: pæne effusi sunt gressus mei.

3 Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videntes.

- 4 Quia non est : respectus morti eorum : & firmamentum in plaga eorum.
- 5 In labore hominum non sunt , & cum hominibus non flagellabuntur :
- 6 Ideo tenuit eos superbia , operi sunt iniquitate & impietate sua.
- 7 Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum : transierunt in affectum cordis.
- 8 Cogitaverunt , & locuti sunt nequitiam : iniquitatem in excelso locuti sunt.
- 9 Posuerunt in calum os suum : & lingua eorum transiit in terra.
- 10 Ideo convertetur populus meus hic : & dies pleni invenientur in eis.
- 11 Et dixerunt : Quomodo scit Deus , & si est scientia in excelso ?
- 12 Ecce ipsi peccatores , & abundantes in seculo , obtinuerunt divitias.
- 13 Et dixi : Ergo sine causa justificavi cor meum , & lavi inter innocentes manus meas :
- 14 Et fui flagellatus tota die , & castigatio mea in matutinis.
- 15 Si dicebam : Narrabo si : ecce nationem filiorum tuorum reprobavi.
- 16 Existimabam ut cognoscerem hoc , labor est ante me :
- 17 Donec intrem in sanctuarium Dei : & intelligam in novissimis eorum.
- 18 Veruntamen propter dolos posuisti eis : deiecisti eos dum allevarentur.
- 19 Quomodo facti sunt in desolationem , subito defecerunt : perierunt propter iniquitatem suam.
- 20 Velut somnium surgentium Domine , in civitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.
- 21 Quia inflammatum est cor meum , & renes mei commutati sunt :
- 22 Et ego ad nihilum redactus sum , & nescivi.
- 23 Ut jumentum factus sum apud te : & ego semper tecum.
- 24 Tenuisti manum dexteram meam : & in voluntate tua deduxisti me & cum gloria suscepisti me.
- 25 Quid enim mihi est in caelo ? & à te quid volui super terram ?
- 26 Defecit caro mea , & cor meum : Deus cordis mei , & pars mea Deus in aeternum.
- 27 Quia ecce , qui elongant se à te , peribunt : perdidisti omnes , qui fornicantur abs te.
- 28 Mihi autem adherere Deo bonum est : ponere in Domino Deo spem meam :
- Ut annuntiem omnes prædicationes tuas , in portis filiae Sion.

1 Intellectus Aſaph. LXXIII.

VT quid Deus repulisti in finem: iratus est furor tuus super oves pascuæ tuæ?

2 Memor esto congregationis tuæ, quam possedisti ab initio.

Redemisti virgam hæreditatis tuæ: mons Sion, in quo habitasti in eo.

3 Leva manus tuas in superbias eorum in finem: quanta malignatus est inimicus in sancto!

4 Et gloriati sunt qui oderunt te, in medio sollicitudinis tuæ.

5 Posuerunt signa sua, signa: & non cognoverunt sicut in exitu super summum.

6 Quasi in silva lignorum securibus exciderunt januas ejus in idipsum: in securi & ascia dejecerunt eam.

7 † Incenderunt igni sanctuarium tuum: in terra polluerunt tabernaculum nominis tui. † 4 Reg. 25. 9.

8 Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra.

9 Signa nostra non vidimus, jam non est propheta: & nos non cognosceret amplius.

10 Usquequo Deus improperabit inimicus: irretat adversarius nomen tuum in finem?

11 Ut quid avertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio sinu tuo in finem?

12 † Deus autem rex noster ante secula, operatus est salutem in medio terræ. † Luc. 1. 70.

13 Tu confirmasti in virtute tua mare: contribulasti capita draconum in aquis.

14 Tu confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis Æthiopum.

15 Tu diripuisti fontes, & torrentes: tu siccasti fluvios Erihan.

16 Tuus est dies, & tua est nox: tu fabricatus es auroram & solem.

17 Tu fecisti omnes terminos terræ: æstatem & ver tu plasmasisti ea.

18 Memor esto hujus, inimicus improperavit Domino: & populus insipiens incitavit nomen tuum.

19 Ne tradas bestiis animas consistentes tibi: & animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.

20 Respice in testamentum tuum: quia repleti sunt, qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum.

21 Ne avertatur humilis factus confusus: pauper & inops laudabunt nomen tuum.

22 Exurge Deus, judica causam tuam: memor esto

esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipiente sunt tota die.

23 Ne obliviscaris voces inimicorum tuorum: superbia eorum, qui te oderunt, adscendit semper.

1 In finem, Ne corrumpas, Psalmus
Cantici Afaph. L X X I V.

2 **C**onfitebimur tibi Deus: confitebimur, & invocabimus nomen tuum.

Narrabimus mirabilia tua:

3 Cum accepero tempus, ego justitias judicabo.

4 Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea: ego confirmavi columnas ejus.

5 Dixi iniquis: Nolite inique agere: & delinquentibus: Nolite exaltare cornu:

6 Nolite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui adversus Deum iniquitarem.

7 Quia neque ab oriente, neque ab occidente, neque à desertis montibus:

8 Quoniam Deus iudex est.

9 Hunc humiliat, & hunc exultat: quia calix in manu Domini vini meri plenus misto.

Et inclinavit ex hoc in hoc: verumtamen fæx ejus non est exinanita: bibent omnes peccatores terræ.

10 Ego autem annuntiabo in seculum: cantabo Deo Iacob.

11 Et omnia cornua peccatorum confringam: & exaltabuntur cornua justorum.

1 In finem, in Laudibus,
Psalmus Afaph.

Canticum ad Assyrios. L X X V.

2 **N**otus in Iudæa Deus: in Israel magnum nomen ejus:

3 Et factus est in pace locus ejus: & habitatio ejus in Sion.

4 Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum.

5 Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis:

6 Turbati sunt omnes insipientes corde.

Dormierunt somnum suum: & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis.

7 Ab increpatione tua Deus Iacob dormitaverunt qui ascenderunt equos.

8 Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex tunc ira tua.

9 De cælo auditum fecisti iudicium: terra tremit & quievit.

10 Cum exurgeret in iudicium Deus, ut salvos faceret omnes mansuetos terræ,

11 Quo

11 Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi:
& reliquæ cogitationis diem festum agent tibi.

12 Vovete, & reddite Domino Deo vestro, omnes
qui in circuitu ejus affertis munera,

Terribili

13 Et ei qui aufert spiritum principum, terribili
apud reges terræ.

1 In finem, pro Idithun, Psalmus

Afaph. LXXVI.

2 **V**oce mea ad Dominum clamavi: voce mea
ad Deum, & intendit mihi,

3 In die tribulationis meæ Deum exquisivi, ma-
nibus meis nocte contra eum: & non sum deceptus.

Revertit consolari anima mea,

4 Memor fui Dei, & delectatus sum, & exer-
citus sum: & defecit spiritus meus.

5 Anticipaverunt vigilias oculi mei: turbatus
sum, & non sum locutus.

6 Cogitavi dies antiquos: & annos æteruos in
mente habui.

7 Et meditatus sum nocte cum corde meo, &
exercitabar, & scopebam spiritum meum.

8 Numquid in æternum projiciet Deus: aut non
apponet ut complacitior sit adhuc?

9 Aut in finem misericordiam suam abscindet,
à generatione in generationem?

10 Aut obliviscetur misereri Deus? aut conti-
nebit in ira sua misericordias suas?

11 Et dixi: Nunc capi: hæc mutatio dexteræ
excelsi.

12 Memor fui operum Domini: quia memor ero
ab initio mirabilium tuorum.

13 Et meditabor in omnibus operibus tuis: & in
ad inventionibus tuis exercebor.

14 Deus in sancto via tua: quis Deus magnus
sicut Deus noster?

15 Tu es Deus qui facis mirabilia.

Notam fecisti in populis virtutem tuam:

16 Redemisti in brachio tuo populum tuum,
filios Jacob, & Joseph.

17 Viderunt te aquæ Deus, viderunt te aquæ:
& timuerunt, & turbatæ sunt abyssi.

18 Multitudo sonitus aquarum: vocem dede-
runt nubes.

Etenim sagittæ tuæ transeunt:

19 Vox tonitru tui in rota.

Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ; com-
mota est & contremuit terra.

20 In mari via tua, & semitæ tuæ in aquis mul-
tis: & vestigia tua non cognoscuntur.

† *Exod.* 21 † Deduxisti sicut oves populum tuum, in
24.19. manu Moyfi & Aaron.

1 Intellectus Afaph. L X X V I I.

Attendite popule meus legem meam : iuclinate
aurem vestram in verba oris mei.

2 Aperiam in parabolis os meum : loquar pro-
positiones ab initio.

3 Quanta audivimus & cognovimus ea : & pa-
tres nostri narraverunt nobis.

4 Non sunt occultata à filiis eorum , in genera-
tione altera.

Narrantes laudes Domini , & virtutes ejus , &
mirabilia ejus quæ fecit.

5 Et suscitavit testimonium in Jacob : & legem
posuit in Israel.

6 Quanta mandavit patribus nostris nota facere
ea filiis suis : ut cognoscat generatio altera.

Filii qui nascentur , & exurgent , & narrabunt
filiis suis.

7 Ut ponant in Deo spem suam , & non obli-
viscantur operum Dei : & mandata ejus exquirant.

8 Ne fiant sicut patres eorum : generatio prava
& exasperans ;

Generatio , quæ non direxit cor suum : & non
est creditus cum Deo spiritus ejus.

9 Filii Ephrem intendentes & mittentes arcum :
conversi sunt in die belli.

10 Non custodierunt testamentum Dei : & in
lege ejus noluerunt ambulare.

11 Et obliti sunt benefactorum ejus , & mira-
bilitum ejus quæ ostendit eis.

12 Coram patribus eorum fecit mirabilia in ter-
ra Ægypti , in campo Taneos.

† *Exod.* 13 † Interrupit mare , & perduxit eos : & sta-
14.21. tuit aquas quasi in utre.

14 Et deduxit eos in nube diei : & tota nocte in
illuminatione ignis.

† *Exod.* 15 † Interrupit petram in eremo : & adaquavit
17. 6. eos velut in abyfso multa.

Pfal. 16 Et eduxit aquam de petra : & deduxit tam-
204.38. quam flumina aquas.

17 Et apposuerunt adhuc peccare ei : in iram ex-
citaverunt excelsum in inaquoso.

18 Et tentaverunt Deum in cordibus suis : ut
peterent escas animabus suis.

19 Et male locuti sunt de Deo : dixerunt : Num-
quid poterit Deus parare mensam in deserto ?

20 Quoniam percussit petram , & fluxerunt
aquæ , & torrentes iauudaverunt.

Num-

Numquid & panem poterit dare, aut parare
mensam populo suo?

21 † Ideo audivit Dominus, & distulit: & ignis † Num.
accensus est in Jacob, & ira adscendit in Israel: 11. 2.

22 Quia non crediderunt in Deo, nec sperave-
runt in salutari ejus:

23 Et mandavit nubibus desuper, & januas cæli
aperuit.

24 † Et pluit illis manna ad manducandum, & † Exod.
panem cæli dedit eis. 16. 4.

25 † Panem angelorum manducavit homo: ci- † Num.
baria misit eis in abundantia. 11. 7.

26 † Transtulit Austrum de cælo: & induxit in
virtute sua Africum. Ioan. 6. 31.

27 Et pluit super eos sicut pulverem carnes: & 1 Cor.
sicut arenam maris volatilia peonata. 10. 3.

28 Et ceciderunt in medio castrorum eorum: † Num.
circa tabernacula eorum, 11. 31.

29 Et manducaverunt & saturati sunt nimis, &
desiderium eorum attulit eis: non sunt fraudati à
desiderio suo.

30 † Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum: † Num.
& ira Dei ascendit super eos. 11. 33.

31 Et occidit pingues eorum, & electos Israel
impedivit.

32 In omnibus his peccaverunt adhuc: & non
crediderunt in mirabilibus ejus.

33 Et defecerunt in vanitate dies eorum: & anni
eorum cum festinatione.

34 Cum occideret eos quærebant eum: & rever-
tebantur, & diluculo veniebant ad eum.

35 Et rememorati sunt, quia Deus adjutor est
eorum: & Deus excelsus redemptor eorum est.

36 Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua
mentiti sunt ei:

37 Cor autem eorum non erat rectum cum eo:
nec fideles habiti sunt in testamento ejus.

38 Ipse autem est misericors, & propitius fiet
peccatis eorum: & non disperdet eos.

Et abundavit ut averteret iram suam: & non ac-
cendit omnem iram suam:

39 Et recordatus est quia caro sunt: spiritus va-
deus, & non rediens.

40 Quoties exacerbaverunt eum in deserto, in
iram concitaverunt eum in iniquo?

41 Et conversi sunt, & reaverunt Deum: &
sanctum Israel exacerbaverunt.

42 Non sunt recordati manus ejus, die qua re-
demt eos de manu tribulantis.

43 Sicut posuit in Agypto signa sua, & prodigi-
a sua in campo Tancois. 44 † Et

- † Exod. 44 † Et convertit in sanguinem flumina eorum,
 7. 20. & imbres eorum; ne biberent.
- † Exod. 45 † Misit in eos cynomyiam, & comedit eos;
 8. 6. 24. & ranam, & disperdidit eos.
- † Exod. 46 † Et dedit ærugini fructus eorum: & labo-
 30. 15. res eorum locustæ.
- † Exod. 47 † Et occidit in grandine vineas eorum: &
 9. 25. moros eorum in pruina.
- 48 Et tradidit grandini jumenta eorum: & pos-
 sessionem eorum igni.
- 49 Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem,
 & iram, & tribulationem: immissiones per angelos malos.
- 50 Viam fecit semitæ iræ suæ, non pepercit à morte animabus eorum: & jumenta eorum in morte conclusit.
- † Exod. 51 † Et percussit omne primogenitum, in terra
 12. 29. Ægypti: primitias omnis laboris eorum in tabernaculis Cham.
- 52 Et abstulit sicut oves populum suum: & perduxit eos tamquam gregem in deserto.
- † Exod. 53 † Et deduxit eos in spe, & non timuerunt:
 14. 27. & inimicos eorum operuit mare.
- 54 Et induxit eos in montem sanctificationis suæ, montem, quem acquisivit dextera ejus.
- † Ios. † Et ejecit à facie eorum gentes: & sorte divisit
 13. 8. eis terram in funiculo distributionis.
- 55 Et habitare fecit in tabernaculis eorum tribus Israel.
- 56 Et tentaverunt, & exacerbaverunt Deum excelsum: & testimonia ejus non custodierunt.
- 57 Et averterunt se, & non servaverunt pactum: quemadmodum patres eorum, conversi sunt in arcum pravum.
- 58 In iram concitaverunt eum in collibus suis: & in sculptilibus suis ad æmulationem eum provocaverunt.
- 59 Audivit Deus, & sprevit: & ad nihilum redegit valde Israel.
- † 1 Reg. 60 † Et repulit tabernaculum Silo, tabernacu-
 4. 2. lum suum, ubi habitavit in hominibus.
- Iere. 7. 61 Et tradidit in captivitate virtutem eorum,
 12. & pulchritudinem eorum in manus inimici.
- 62 Et conclusit in gladio populum suum: & hæreditatem suam sprevit.
- 63 Juvenes eorum comedit ignis: & virgines eorum non sunt lamentatæ.
- 64 Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: & viduæ eorum non plorabantur.

65 Et excitatus est tamquam dormiens Dominus, tamquam potens crapulatus à vino.

66 Et percussit inimicos suos in posteriora : opprobrium sempiternum dedit illis.

67 Et repulit tabernaculum Ioseph : & tribum Ephraim non elegit :

68 Sed elegit tribum Iuda , montem Sion quem dilexit.

69 Et ædificavit sicut unicornium sanctificium suum in terra , quam fundavit in secula.

70 Et elegit David servum suum , & sustulit eum de gregibus ovium : de post foetantes accepit eum.

71 Pascere Iacob servum suum , & Israel hæreditatem suam.

72 Et pavit eos in innocentia cordis sui : & in intellectibus manuum suarum deduxit eos.

1. Psalmus Asaph. LXXVIII.

DEus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum : posuerunt Ierusalem in pavorum custodiam.

2 Posuerunt morticina fervorum tuorum , escas volatilibus cæli : carnes sanctorum tuorum , bestiis terræ.

3 Effuderunt sanguinem eorum tamquam aquam in circuitu Ierusalem : & non erat qui sepeliret.

4 Facti sumus opprobrium vicinis nostris : subsannatio & illusio his, qui in circuitu nostro sunt.

5 Usquequo Domine irasceris in finem : accendetur velut ignis zelus tuus ?

6 † Effunde iram tuam in gentes , quæ te non noverunt : & in regna , quæ nomen tuum non invocaverunt. † *Ierem.*
10. 25.

7 Quia comederunt Iacob : & locum ejus desolaverunt :

8 † Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum , cito anticipent nos misericordiae tuæ : quia pauperes facti sumus nimis. † *Isa.*
64. 9.

9 Adjuva nos Deus salutaris noster : & propter gloriam nominis tui Domine libera nos : & propitius esto peccatis nostris , propter nomen tuum :

10 Ne forte dicant in gentibus : Vbi est Deus eorum ? & innotescat in nationibus coram oculis nostris,

Ultio sanguinis fervorum tuorum, qui effusus est:

11 Introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum.

Secundum magnitudinem brachii tui , posside filios mortificatorum.

12 Et redde vicinis nostris septuplum in finem eorum : improprium ipsorum, quod exprobraverunt tibi Domine.

13 Nos autem populus tuus, & oves pascuæ tuæ, confitebimur tibi in seculum :

In generationem & generationem annuntiabimus laudem tuam.

1 In finem, Pro iis qui commutabuntur, testimonium Asaph, Psalmus.

L X X I X.

2 **Q**ui regis Israel, intende : qui deducis velut ovem Ioseph.

3 Qui sedes super Cherubim, manifestare coram Ephraim, Benjamin, & Manasse.

Excita potentiam tuam, & veni, ut salvos facias nos.

4 Deus converte nos : & ostende faciem tuam, & salvi erimus.

5 Domine Deus virtutum, quousque irasceris super orationem servi tui ?

6 Cibabis nos pane lacrymarum : & potum dabis nobis in lacrymis in mensura ?

7 Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris : & inimici nostri subsannaverunt nos :

8 Deus virtutum converte nos : & ostende faciem tuam, & salvi erimus.

9 Vineam de Ægypto transtulisti : eiecisti gentes, & plantasti eam.

10 Dux itineris fuisti in conspectu ejus : plantasti radices ejus, & implevit terram.

11 Operuit montes umbra ejus : & arbuta ejus cedros Dei.

12 Extendit palmites suos usque ad mare : & usque ad flumen propagines ejus.

13 Ut quid destruxisti maceriam ejus : & vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam ?

14 Exterminavit eam aper de silva : & singularis ferus depastus est eam.

15 Deus virtutum convertere : respice de caelo, & vide, & visita vineam istam.

16 Et perface eam, quam plantavit dextera tua : & super filium hominis, quem confirmasti tibi.

17 Incensa igni, & suffossa ab increpatione vultus tui peribunt.

18 Fiat manus tua super virum dexteræ tuæ : & super filium hominis, quem confirmasti tibi.

19 Et non discedimus à te, vivificabis nos : & nomen tuum invocabimus.

20 Domine Deus virtutum converte nos : & ostende faciem tuam, & salvi erimus.

1 In finem ,
Pro torcularibus , Psalmus ipsi
Asaph. L X X X.

2 **E**xultate Deo adjutori nostro : jubilate Deo
Jacob.

3 Sumite psalmum , & date tympanum : psalterium
jucundum cum cithara.

4 Buccinate in Neomenia tuba , in insigni die
sollemnitatis vestrae :

5 Quia praeceptum in Israel est : & judicium
Deo Jacob.

6 † Testimonium in Ioseph posuit illud , cum
exiret de terra Aegypti : linguam , quam non no- † Gen.
verat , audivit. 41. 29.

7 Divertit ab oneribus dorsum ejus : manus ejus
in cophino servierunt.

8 In tribulatione invocasti me , & liberavi te :
exaudivi te in abscondito tempestatis : † probavi † Exod.
te apud aquam contradictionis. 17. 5.

9 † Audi populus meus , & contestabor te : † Exod.
Israel si audieris me , 20. 2.

10 Non erit in te deus recens , neque adorabis
deum alienum.

11 Ego enim sum Dominus Deus tuus , qui eduxi
te de terra Aegypti : dilata os tuum , & implebo
illud.

12 Et non audivit populus meus vocem meam :
& Israel non intendit mihi.

13 † Et dimisi eos secundum desideria cordis
eorum , ibunt in adinventionibus suis. † AEs.
14. 16.

14 † Si populus meus audisset me : Israel si in
viis meis ambulasset : † Baruc.
3. 13.

15 Pro nihilo forsitan inimicos eorum humilias-
sem : & super tribulantes eos misissem manum
meam.

16 Inimici Domini mentiti sunt ei : & erit tem-
pus eorum in secula.

17 Et cibavit eos ex adipe frumenti : & de pe-
tra , melle saturavit eos.

1 Psalmus Asaph. L X X X I.

Deus stetit in synagoga deorum : in medio au-
tem deos dijudicat.

2 Usquequo judicatis iniquitatem : & facies pec-
catorum sumitis ?

3 Iudicate egeno , & pupillo : humilem , &
pauperem justificate.

4 † Eripite pauperem : & egenum de manu pec- † Provi.
catoris liberate. 24. 11.

5 Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulans: movebuntur omnia fundamenta terræ.

6 † Ego dixi: Dii estis, & filii Excelsi omnes.

† Ios. 10. 34.

7 Vos autem sicut homines moriemini: & sicut unus de principibus cadetis.

8 Surge Deus, iudica terram: quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus.

1 Canticum Psalmi Asaph. LXXXII.

2 **D**EUS, quis similis erit tibi? ne taceas, neque comescatis Deus:

3 Quoniam ecce inimici tui sonuerunt: & qui oderunt te, extulerunt caput.

4 Super populum tuum malignaverunt consilium: & cogitaverunt adversus sanctos tuos.

5 Dixerunt: Venite, & disperdamus eos de gente: & non memoretur nomen Israel ultra.

6 Quoniam cogitaverunt unanimiter, simul adversum te testamentum disposuerunt,

7 Tabernacula Idumæorum & Ismaelitæ:

8 Moab, & Agareni, Gebal, & Ammon, & Amalec: alienigenæ cum habitantibus Tyrum.

9 Etenim Assur venit cum illis: facti sunt in adiutorium filiis Lot.

† Iudic. 7. 22.

10 Fac illis sicut Madian, † & Sifaræ: sicut Iabia in torrente Ciffon.

Iudic. 4. 15.

11 Disperierunt in Endor: facti sunt ut stercus terræ.

† Iudic. 7. 25.

12 † Pone principes eorum, sicut Oreb, & Zeb, & Zebee, & Salmana;

Omnes principes eorum:

13 Qui dixerunt: Hæreditate possideamus Sanctuarium Dei.

14 Deus meus pone illos ut rotam: & sicut stipulam ante faciem venti.

15 Sicut ignis, qui comburit silvam: & sicut flamma comburens montes:

16 Ita persequeris illos in tempestate tua: & in ira tua turbabis eos.

17 Imple facies eorum ignominia: & quærent nomen tuum, Domine.

18 Erubescant, & conturbentur in seculum seculi: & confundantur, & pereant.

19 Et cognoscant quia nomen tibi Dominus: tu solus Altissimus in omni terra.

1 In finem, Pro torcularibus filiis Core, Psalmus. LXXXIII.

2 **Q**uam dilecta tabernacula tua Domine virtutum:

3 Concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.

Cor

Cor meum, & caro mea, exultaverunt in Deum vivum.

4 Etenim passer invenit sibi domum: & turtur nidum sibi, ubi ponat pullos suos.

Altaria tua Domine virtutum: rex meus, & Deus meus.

5 Beati, qui habitant in domo tua Domine: in secula seculorum laudabunt te.

6 Beatus vir, cujus est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disposuit,

7 In valle lacrymarum in loco, quem posuit.

8 Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion.

9 Domine Deus virtutum exaudi orationem meam: auribus percipe Deus Jacob.

10 Protector noster aspice Deus: & respice in faciem Christi tui:

11 Quia melior est dies una in artibus tuis super millia.

Elegi abjectus esse in domo Dei mei: magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.

12 Quia misericordiam, & veritatem diligit Deus: gratiam, & gloriam dabit Dominus.

13 Non privabit bonis eos, qui ambulant in innocentia: Domine virtutum, beatus homo, qui sperat in te.

1 In finem, filiis Core, Psalmus.

LXXXIV.

2 **B**enedixisti Domine terram tuam: avertisti captivitatem Jacob.

3 Remisisti iniquitatem plebis tuæ: operuisti omnia peccata eorum.

4 Mitigasti omnem iram tuam: avertisti ab ira indignationis tuæ.

5 Convertte nos Deus salutaris noster: & averte iram tuam a nobis.

6 Numquid in æternum irasceris nobis? aut extends iram tuam a generatione in generationem?

7 Deus tu conversus vivificabis nos: & plebs tua lætabitur in te.

8 Ostende nobis Domine misericordiam tuam: & salutare tuum da nobis.

9 Audiam quid loquatur in me Dominus Deus: quoniam loquetur pacem in plebem suam;

Et super sanctos suos: & in eos qui convertuntur ad cor.

10 Verumtamen prope timentes eum salutare ipsius; ut inhabitet gloria in terra nostra.

11 Misericordia & veritas obviaverunt sibi: iustitia & pax osculatae sunt.

12 Veritas de terra orta est: & iustitia de caelo prospexit.

13 Etenim Dominus dabit benignitatem: & terra nostra dabit fructum suum.

14 Iustitia ante eum ambulabit: & ponet in via gressus suos.

Oratio ipsi David. LXXXV.

1 **I**nclina Domine aurem tuam, & exaudi me: quoniam inops & pauper sum ego.

2 Custodi animam meam, quoniam sanctus sum: salvum fac servum tuum, Deus meus, sperantem in te.

3 Miserere mei Domine, quoniam ad te clamavi tota die:

4 Lætifica animam servi tui, quoniam ad te Domine animam meam levavi.

5 † Quoniam tu Domine suavis, & mitis: & multae misericordiae omnibus invocantibus te.

6 Auribus percipe Domine orationem meam: & intende voci deprecationis meae.

7 In die tribulationis meae clamavi ad te: quia exaudisti me.

8 Non est similis tui in diis Domine: & non est secundum opera tua.

9 Omnes gentes quascumque fecisti, venient, & adorabunt coram te Domine: & glorificabunt nomen tuum.

10 Quoniam magnus es tu, & faciens mirabilia: tu es Deus solus.

11 Deduc me Domine in via tua, & ingrediar in veritate tua: lætetur cor meum ut timeat nomen tuum.

12 Confitebor tibi Domine Deus meus in toto corde meo, & glorificabo nomen tuum in aeternum.

13 Quia misericordia tua magna est super me: & eruisti animam meam ex inferno inferiori.

14 Deus, iniqui insurrexerunt super me, & synagoga potentium quaesierunt animam meam: & non proposuerunt te in conspectu suo.

15 Et tu Domine Deus miserator & misericors, patiens, & multae misericordiae, & verax.

16 Respice in me, & miserere mei, da imperium tuum puero tuo: & salvum fac filium ancillae tuae.

17 Fac mecum signum in bonum, ut videant qui oderunt me, & contendantur: quoniam tu Domine adjuvisti me, & consolatus es me.

1 Filiis Core, Psalmus Cantici.

L X X X V I.

2 **F**undamenta ejus in montibus sanctis : diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob.

3 Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.

4 Memor ero Rahab & Babylonis scientium me. Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic.

5 Numquid Sion dicet : Homo, & homo natus est in ea : & ipse fundavit eam Altissimus ?

6 Dominus narrabit in scripturis populorum, & principum, horum, qui fuerunt in ea.

7 Sicut latantium omnium habitatio est in te.

Canticum Psalmi.

1 Filiis Core, in finem, pro Maheleth ad respondendum, intellectus Eman Ezrahitæ.

L X X X V I I.

2 **D**omine Deus salutis meæ, in die clamavi, & nocte coram te.

3 Intret in conspectu tuo oratio mea : inclina aurem tuam ad precem meam :

4 Quia repleta est malis anima mea : & vita mea inferno appropinquavit.

5 Æstimatus sum cum descendentibus in lacum : factus sum sicut homo sine adjutorio, inter mortuos liber.

6 Sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non es memor amplius : & ipsi de manu tua repulsi sunt.

7 Posuerunt me in lacu inferiori : in tenebris, & in umbra mortis.

8 Super me confirmatus est furor tuus : & omnes fluctus tuos induxisti super me.

9 Longe fecisti notos meos à me : posuerunt me abominationem sibi.

10 Traditus sum, & non egrediebar : oculi mei languerunt præ inopia.

Clamavi ad te Domine tota die : expandi ad te manus meas.

11 Numquid mortuis facies mirabilia : aut medici suscitabunt, & confitebuntur tibi ?

12 Numquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, & veritatem tuam in perditione ?

13 Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua : & justitia tua in terra oblivionis ?

14 Et ego ad te Domine clamavi : & mane oratio mea præveniet te.

15 *Vt quid Domine repellis orationem meam :
avertis faciem tuam à me ?*

16 *Pauper sum ego , & in laboribus à juventute
mea : exaltatus autem , humiliatus sum & contur-
batus.*

17 *In me transierunt iræ tuæ : & terrores tui
conturbaverunt me.*

18 *Circumdederunt me sicut aqua tota die : cir-
cumdederunt me simul.*

19 *Elongasti à me amicum , & proximum : &
notos meos à miseria.*

1 *Intellectus Ethan Ezrahitæ.*

L X X X V I I I .

2 **M** *isericordias Domini in æternum cantabo.
In generationem & generationem annun-
tiabo veritatem tuam in ore meo.*

3 *Quoniam dixisti : In æternum misericordia
ædificabitur in cælis : præparabitur veritas tua
in eis.*

† 2 *Reg.*
7. 12. 4 *Disposui testamentum electis meis : † juravi
David servo meo :*

5 *Vsq̄ue in æternum præparabo semen tuum.
Et ædificabo in generationem & generationem
sedem tuam.*

6 *Confitebuntur cæli mirabilia tua Domine :
etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorum.*

7 *Quoniam quis in nubibus æquabitur Domino :
similis erit Deo in filiis Dei ?*

8 *Deus , qui glorificatur in consilio sanctorum :
magnus & terribilis super omnes qui in circuitu
ejus sunt.*

9 *Domine Deus virtutum quis similis tibi ? po-
tens es Domine , & veritas tua in circuitu tuo.*

10 *Tu dominaris potestati maris : motum autem
fluxum ejus tu mitigas.*

11 *Tu humiliasti sicut vulneratum , superbum :
in brachio virtutis tuæ dispersisti inimicos tuos.*

† *Gen.*
1. 2. 12 *† Tui sunt cæli , & tua est terra , orbem
terræ & plenitudinem ejus tu fundasti :*

13 *Aquilonem & mare tu creasti.*

Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt :

14 *Tuum brachium cum potentia.*

Firmetur manus tua , & exalterur dextera tua :

15 *Iustitia & judicium præparatio sedis tuæ.*

Misericordia & veritas præcedent faciem tuam :

16 *Beatus populus , qui scit jubilationem.*

Domine , in lumine vultus tui ambulabunt ,

17 *Et in nomine tuo exultabunt tota die : & in
justitia tua exultabuntur.*

18 *Quo-*

18 Quoniam gloria virtutis eorum tu es : & in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum.

19 Quia Domini est assumptio nostra , & sancti Israel regis nostri.

20 Tunc locutus es in visione sanctis tuis , & dixisti : Posui adiutorium in potente : & exaltavi electum de plebe mea :

21 † Inveni David servum meum : oleo sancto † 1 Reg. 16. 1. 12.

22 Manus enim mea auxiliabitur ei : & brachium meum confortabit eum. Act. 13. 22.

23 Nihil proficiet inimicus in eo , & filius iniquitatis non apponet nocere ei.

24 Et concidam à facie ipsius inimicos ejus : & odientes eum in fugam convertam.

25 Et veritas mea , & misericordia mea cum ipso : & in nomine meo exaltabitur cornu ejus.

26 Et ponam in mari manum ejus : & in fluminibus dexteram ejus.

27 Ipse invocabit me : Pater meus es tu : Deus meus , & susceptor salutis meæ.

28 Et ego primogenitum ponam illum excelsum præ regibus terræ.

29 In æternum servabo illi misericordiam meam : & testamentum meum fidele ipsi.

30 Et ponam in seculum seculi semen ejus : & thronum ejus sicut dies cæli.

31 Si autem dereliquerint filii ejus legem meam : & in judiciis meis non ambulaverint :

32 Si justitias meas profanaverint : & mandata mea non custodierint :

33 Visitabo in virga iniquitates eorum : & in verberibus peccata eorum.

34 Misericordiam autem meam non dispergam ab eo : neque nocebo in veritate mea.

35 Neque profanabo testamentum meum : & quæ procedunt de labiis meis non faciam irrita.

36 Semel juravi in sancto meo, si David mentiar:

37 Semen ejus in æternum manebit.

38 Et thronus ejus sicut sol in conspectu meo , † & sicut luna perfecta in æternum : & testis in cælo fidelis. † 2 Reg. 7. 16.

39 Tu vero repulisti & despexisti : distulisti Christum tuum.

40 Evertisti testamentum servi tui : profanasti in terra sanctuarium ejus.

41 Destruxisti omnes sepes ejus : posuisti firmitermentum ejus formidinem.

42 Diripuerunt enim omnes transentes viam : factus est opprobrium vicinis suis.

43 Exaltasti dexteram deprimentium eum : lætificaſti omnes inimicos ejus.

44 Avertiſti adjutorium gladii ejus : & non es auxiliatus ei in bello.

45 Deſtruxiſti eum ab emundatione : & ſedem ejus in terram colliſiſti.

46 Minoraviſti dies temporis ejus : perfudiſti eum confuſione.

47 Uſquequo Domine avertis in ſinem : exardeſcet ſicut ignis ira tua ?

48 Memorare quæ mea ſubſtantia : numquid enim vane conſtituiſti omnes filios hominum ?

49 Quis eſt homo , qui vivet , & non videbit mortem : eruet animam ſuam de manu inferi ?

50 Vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ Domine , ſicut juraſti David in veritate tua ?

† 2 Reg.
7. 11.

51 Memor eſto Domine opprobrii fervorum tuorum (quod continui in ſinu meo) multarum gentium.

52 Quod reprobraverunt inimici tui Domine , quod reprobraverunt commutationem Chriſti tui.

53 Benedictus Dominus in æternum : fiat , fiat.

1 Oratio Moyſi hominis Dei.

L X X X I X.

Domine , refugium factus es nobis : à generatione in generationem.

2 Priuſquam montes fierent , aut formaretur terra , & orbis : à ſeculo & uſque in ſeculum tu es Deus.

3 Ne avertas hominem in humilitatem : & dixiſti : Convertimini filii hominum.

4 Quoniam mille anni ante oculos tuos , tamquam dies heſterna , quæ præteriit.

5 Et cuſtodia in nocte , quæ pro nihilo habentur , eorum anni erunt.

6 Mane ſicut herba tranſeat , mane floreat , & tranſeat : veſpere decidat , induret , & aſceſcat.

7 Quia defecimus in ira tua , & in furore tuo turbati ſumus.

8 Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo : ſeculum noſtrum in illuminatione vultus tui.

9 Quoniam omnes dies noſtri defecerunt : & in ira tua defecimus.

† Eccli.
18. 2.

10 Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur : † dies annorum noſtrorum in iſtis , ſeptuaginta anni.

Si autem in potentatibus , octoginta anni : & amplius eorum , labor & dolor.

Quoniam ſuperſenit maſuetudo : & corripiemur.

11 Quis

11 Quis novit potestatem iræ tuæ : & præ timere tuo iram tuam dinumerare ?

12 Dextram tuam sic notam fac : & eruditos corde in sapientia.

13 Convertere Domine usquequo ? & deprecabilis esto super servos tuos.

14 Repleti sumus mane misericordia tua : & exultavimus , & delectati sumus omnibus diebus nostris.

15 Latari sumus pro diebus , quibus nos humiliasti : annis , quibus vidimus mala.

16 Respice in servos tuos , & in opera tua : & dirige filios eorum.

17 Et sit splendor Domini Dei nostri super nos , & opera manuum nostrarum dirige super nos : & opus manuum nostrarum dirige.

1 Laus Cantici David. X C.

Qui habitat in adjutorio Altissimi in protectione Dei cæli commorabitur.

2 Dicit Domino : Susceptor mens es tu , & refugium meum : Deus meus sperabo in eum.

3 Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium : & à verbo aspero.

4 Scapulis suis obumbrabit tibi : & sub pennis ejus sperabis.

5 Scuto circumdabit te veritas ejus : non timebis à timore nocturno.

6 A sagitta volante in die , à negotio perambulante in tenebris : ab incursu , & dæmonio meridiano.

7 Cadent à latere tuo mille , & decem millia à dextris tuis : ad te autem non appropinquabit.

8 Veruntamen oculis tuis considerabis : & retributionem peccatorum videbis.

9 Quoniam tu es Domine spes mea : Altissimum posuisti refugium tuum.

10 Non accedet ad te malum : & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.

11 Quoniam angelis suis mandavit de te : ut custodiant te in omnibus viis tuis.

12 In manibus portabunt te : ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.

13 Super aspidem & basiliscum ambulabis : & conculcabis leonem & draconem.

14 Quoniam in me speravit , liberabo eum : protegam eum , quoniam cognovit nomen meum.

15 Clamabit ad me , & ego exaudiam eum : cum ipso sum in tribulatione : eripiam eum & glorificabo eum.

† Matt.

4. 6.

Luc. 4.

10.

16 Longitudine dierum replebo eum : & ostendam illi salutare meum.

Psalmus Cantici.

1 In die Sabbarhi. X C I,

2 **B**onum est confiteri Domino : & psallere nomini tuo Altissime ;

3 Ad annuntiandum mane misericordiam tuam : & veritatem tuam per noctem ;

4 In decachordo , psalterio : cum cantico , in cithara.

5 Quia delectasti me Domine in factura tua : & in operibus manuum tuarum exultabo.

6 Quam magnificata sunt opera tua Domine ? nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ.

7 Vir insipiens non cognoscet : & stultus non intelliget hæc.

8 Cum exorti fuerint peccatores sicut foenum : & apparuerint omnes , qui operantur iniquitatem. Ut intereant in seculum seculi :

9 Tu autem altissimus in æternum Domine.

10 Quoniam ecce inimici tui Domine, quoniam ecce inimici tui peribunt : & dispergentur omnes qui operantur iniquitatem.

11 Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum : & senectus mea in misericordia uberi.

12 Et despexit oculus meus inimicos meos : & in insurgentibus in me malignantibus audiet auris mea.

13 Iustus, ut palma florebit : sicut cedrus Libani multiplicabitur.

13 Plantati in domo Domini , in atriis domus Dei nostri florebut.

15 Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi : & bene patientes erunt ,

16 Ut annuntient :

Quoniam rectus Dominus Deus noster : & non est iniquitas in eo.

Laus Cantici ipsi David in die ante sabbatum, quando fundata est terra. X C I I.

1 **D**ominus regnavit , decorem indutus est : indutus est Dominus fortitudinem , & præcinxit se.

Etenim firmavit orbem terræ , qui non commovebitur.

2 Parata sedes tua ex tunc : à seculo tu es.

3 Elevaverunt flumina Domine : elevaverunt flumina vocem suam.

Elevaverunt flumina fluctus suos ,

4 A vocibus aquarum multarum.

Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus.

5 Testimonia tua credibilia facta sunt nimis deum tuam decet sanctitudo Domine in longitudinem dierum.

Psalmus ipsi David.

Quarta sabbathi. XCIII.

- 1 **D**Eus ultionum Dominus: Deus ultionum libere egit.
- 2 Exaltare qui iudicas terram: redde retributionem superbis.
- 3 Usquequo peccatores Domine: usquequo peccatores gloriabuntur:
- 4 Effabuntur, & loquentur iniquitatem: loquentur omnes, qui operantur iniquitatem?
- 5 Populum tuum Domine humiliaverunt: & hereditatem tuam vexaverunt.
- 6 Viduam & advenam interfecerunt: & pupillos occiderunt.
- 7 Et dixerunt: Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.
- 8 Intelligite insipientes in populo: & stulti aliquando sapite.
- 9 Qui plantavit aurem, non audiet? aut qui fluxit oculus non considerat?
- 10 Qui corripit gentes, non arguet: qui docet hominem scientiam?
- 11 Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanae sunt.
- 12 Beatus homo, quem tu erudieris Domine: & de lege tua docueris eum:
- 13 Ut mitiges ei a diebus malis: donec fodiat peccatori fovea.
- 14 Quia non repellet Dominus plebem suam: & hereditatem suam non derelinquet.
- 15 Quoadusque iustitia convertatur in iudicium: & qui iuxta illam omnes recto sunt corde.
- 16 Quis confurget mihi adversus malignantes? aut quis stabit mecum adversum operantes iniquitatem?
- 17 Nisi quia Dominus adjuvit me: paulominus habitasset in inferno anima mea.
- 18 Si dicebam: Morus est pes meus: misericordia tua Domine adjuvabat me.
- 19 Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo: consolationes tuae lætificaverunt animam meam.
- 20 Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis: qui fingis laborem in præcepto?

21 Captabunt animam justi : & sanguinem innocentem condemnabunt.

22 Et factus est mihi Dominus in refugium : & Deus meus in adiutorium spei meæ.

23 Et reddet illis iniquitatem ipsorum : & in malitia eorum disperdet eos : disperdet illos Dominus Deus noster.

Laus Cantici ipsi David. X C I V.

1 **V**enite , exultemus Domino : jubilemus Deo salutari nostro.

2 Præoccupemus faciem ejus in confessione : & in psalmis jubilemus ei.

3 Quoniam Deus magnus Dominus : & rex magnus super omnes deos.

4 Quia in manu ejus sunt omnes fines terræ : & altitudines montium ipsius sunt.

5 Quoniam ipsius est mare , & ipse fecit illud : & siccam manus ejus formaverunt.

6 Venite adoremus , & procidamus : & ploremus ante Dominum , qui fecit nos.

7 Quia ipse est Dominus Deus noster : & nos populus pascuæ ejus , & oves manus ejus.

† Heb. 5. 7. 8 † Hodie si vocem ejus audieritis , nolite obdurare corda vestra.

9 Sicut in irritatione secundum diem tentationis in deserto : ubi tentaverunt me patres vestri , probaverunt me , & viderunt opera mea.

† Num. 14. 34. 10 † Quadraginta annis offensus fui generationi illi , & dixi : Semper hi errant corde.

† Hebr. 4. 3. 11 Et isti non cognoverunt vias meas : † ut juravi in ira mea : Si introibunt in requiem meam.

Canticum ipsi David ,

1 Quando domus ædificabatur post captivitatem. (1 Par. 15.) X C V.

Cantate Domino canticum novum : cantate Domino omnis terra.

2 Cantate Domino , & benedicite nomini ejus : annuntiare de die in diem salutare ejus.

3 Annuntiate inter gentes gloriam ejus , in omnibus populis mirabilia ejus.

4 Quoniam magnus Dominus , & laudabilis nimis : terribilis est super omnes deos.

5 Quoniam omnes dii gentium dæmonia : Dominus autem caelos fecit.

6 Confessio & pulchritudo in conspectu ejus : sanctimonia & magnificentia in sanctificatione ejus.

7 Afferte Domino patriæ gentium , afferte Domino gloriam & honorem :

8 Afferte Domino gloriam nomini ejus.

Tollite hostias, & introite in atria ejus :

9 Adorate Dominum in atrio sancto ejus.

Commoveatur à facie ejus universa terra :

10 Dicite gentibus quia Dominus regnavit.

Etenim correxit orbem terræ qui non commovebitur : judicabit populos in æquitate.

11 Lætentur cæli, & exultet terra, commoveatur mare, & plenitudo ejus :

12 Gaudebunt campi, & omnia quæ in eis sunt.

Tunc exultabunt omnia ligna silvarum

13 A facie Domini, quia venit : quoniam venit judicare terram.

Judicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate sua.

1 Huic David,

Quando terra ejus restituta est. X C V I.

Dominus regnavit, exultet terra : lætentur insulæ multæ.

2 Nubes, & caligo in circuitu ejus : justitia, & judicium correctio sedis ejus.

3 Iguis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus.

4 Illuxerunt fulgura ejus orbi terræ : vidit, & commota est terra.

5 Montes sicut cera fluxerunt à facie Domini : à facie Domini omnis terra.

6 Annuntiaverunt cæli justitiam ejus : & viderunt omnes populi gloriam ejus.

7 † Confundantur omnes, qui adorant sculptilia : & qui gloriantur in simulacris suis. † Exod. 20. 4.

† Adorate eum omnes angeli ejus : Levit.

8 Audivit, & lætata est Sion. 26. 1.

Et exultaverunt filiæ Judæ, propter judicia tua Domine : Deut. 5. 8.

9 Quoniam tu Dominus altissimus super omnem terram : nimis exaltatus es super omnes deos. † Heb. 1. 6.

10 † Qui diligitis Dominum, odite malum : † Amos 5. 15.

custodit Dominus animas sanctorum suorum, de manu peccatoris liberabit eos. Rom. 12. 9.

11 Lux orta est justo, & rectis corde lætitia.

12 Lætamini justii in Domino : & confitemini memoriæ sanctificationis ejus.

1 Psalmus ipsi David. X C V I I.

Cantate Domino canticum novum : quia mirabilia fecit.

Salvavit sibi dextera ejus : & brachium sanctum ejus.

2 † Notum fecit Dominus salutare suum : in † Isa. 52. 10. & 63. conspectu gentium revelavit justitiam suam.

3 Recor- 8.

3 Recordatus est misericordiae suae , & veritatis suae domui Israel.

4 Viderunt omnes termini terrae salutare Dei nostri.

5 Iubilate Deo omnis terra : cantate , & exultate , & psallite.

Psallite Domino in cithara , in cithara & voce psalmi :

6 In tubis ductilibus , & voce tubae cornae.

Iubilate in conspectu regis Domini :

7 Moveatur mare , & plenitudo ejus : orbis terrarum , & qui habitant in eo.

8 Flumina plaudent manu , simul montes exultabunt

9 A conspectu Domini : quoniam venit judicare terram.

Judicabit orbem terrarum in justitia , & populos in aequitate.

1 Psalmus ipsi David. XCVIII.

Dominus regnavit, irascantur populi : qui sedet super cherubim, moveatur terra.

2 Dominus in Sion magnus : & excelsus super omnes populos.

3 Confiteantur nomini tuo magno : quoniam terribile , & sanctum est :

4 Et honor regis judicium diligit.

Tu parasti directiones : judicium & justitiam in Iacob tu fecisti.

5 Exaltate Dominum Deum nostrum , & adorate scabellum pedum ejus : quoniam sanctum est.

6 Moyses & Aaron in sacerdotibus ejus : & Samuel inter eos , qui invocant nomen ejus :

Invocabant Dominum , & ipse exaudiebat eos :

7 In columna nubis loquebatur ad eos.

Custodiebant testimonia ejus , & praeceptum quod dedit illis.

8 Domine Deus noster tu exaudiebas eos : Deus tu propitius fuisti eis , & ulciscens in omnes adinventiones eorum.

9 Exaltate Dominum Deum nostrum , & adorate in monte sancto ejus : quoniam sanctus Dominus Deus noster.

1 Psalmus in confessione. XCIX.

Iubilate Deo omnis terra : servite Domino in laetitia.

Introite in conspectu ejus , in exultatione.

3 Scitote quoniam Dominus ipse est Deus : ipse fecit nos , & non ipsi nos :

Populus ejus , & oves pascuae ejus :

4 Introite portas ejus in confessione , atria ejus in hymnis : confitemini illi.

5 Lau-

Laudate nomen ejus :

5 Quoniam suavis est Dominus, in æternum misericordia ejus, & usque in generationem & generationem veritas ejus.

1 Psalmus ipsi David. C.

Misericordiam, & judiciū cantabo tibi Domine :
Psallam,

2 Et intelligam in via immaculata, quando venies ad me.

Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ.

3 Non proponebam ante oculos meos rem injustam : facientes prævaricationes odivi.

Non adhasit mihi

4 Cor pravum : declinantem à me malignum non cognoscebam.

5 Detrahentem secreto proximo suo, hunc persequebar.

Superbo oculo, & infatiabili corde cum hoc non edebam.

6 Oculi mei ad fideles terræ ut sedeant mecum : ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.

7 Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam : qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum.

8 In matutino interficiebam omnes peccatores terræ : ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.

1 Oratio pauperis,

Cum anxius fuerit, & in conspectu Domini effuderit precem suam. C I.

2 **D**omine exaudi orationem meam : & clamor meus ad te veniat.

3 Non avertas faciem tuam à me : in quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam.

In quacumque die invocavero te, velociter exaudi me :

4 Quia defecerunt sicut fumus dies mei : & ossa mea sicut cremum aruerunt.

5 Percussus sum ut focum, & aruit cor meum : quia oblitus sum comedere panem meum.

6 A voce gemitus mei adhesit os meum carni meæ.

7 Similis factus sum pellicano solitudinis : factus sum sicut nycticorax in domicilio.

8 Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in recto.

9 Tota die exprobrabant mihi inimici mei : & qui laudabant me, adversum me jurabant.

10 Quia cinerem tanquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miscebam.

11 A facie iræ & indignationis tuæ : quia elevans allifisti me.

12 Dies mei sicut umbra declinaverunt : & ego sicut fœcum arui.

13 Tu autem Domine in æternum permanes : & memoriale tuum in generationem & generationem.

14 Tu exurgens misereberis Sion : quia tempus miserendi ejus, quia venit tempus.

15 Quoniam placuerunt servis tuis lapides ejus : & terræ ejus miserebuntur.

16 Et timebunt gentes nomen tuum Domine : & omnes reges terræ gloriam tuam.

17 Quia ædificavit Dominus Sion : & videbitur in gloria sua.

18 Respexit in orationem humilium : & non sprevit precem eorum.

19 Scribantur hæc in generatione altera : & populus, qui creabitur, laudabit Dominum :

20 Quia prospexit de excelso sancto suo : Dominus de cælo in terram aspexit :

21 Ut audiret gemitus compeditorum : ut solveret filios interceptorum :

22 Ut annuntient in Sion nomen Domini : & laudem ejus in Ierusalem.

23 In conveniendo populos in unum, & reges ut serviant Domino.

24 Respondit ei in via virtutis suæ : Paucitatem dierum meorum nuntia mihi.

25 Ne revoces me in dimidio dierum meorum : in generationem & generationem anni tui.

26 Initio tu Domine terram fundasti : & opera manuum tuarum sunt cæli.

27 Ipsi peribunt, tu autem permanes : & omnes sicut vestimentum veterascent.

Et sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur :

28 Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.

29 Filii servorum tuorum habitabunt : & semen eorum in seculum dirigetur.

Ipsi David. C II.

1 **B**enedic anima mea Domino : & omnia, quæ intra me sunt, nomini sancto ejus.

2 Benedic anima mea Domino : & noli oblivisci omnes retributiones ejus.

3 Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis : qui sanat omnes infirmitates tuas.

4 Qui redimit de interitu vitam tuam : qui coronat te in misericordia & miserationibus.

5 Qui

5 Qui replet in bonis desiderium tuum: renouabitur ut aquilæ iuuentus tua.

6 Faciens misericordias Dominus: & iudicium omnibus injuriam patientibus.

7 Notas fecit vias suas Moyfi, filiis Israel voluntates suas.

8 † Miserator, & misericors Dominus: longanimis, & multum misericors. † *NINTS.*
14. 18.

9 Non in perpetuum irascetur: neque in æternum comminabitur.

10 Non secundum peccata nostra fecit nobis: neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis.

11 Quoniam secundum altitudinem cæli à terra: corroborauit misericordiam suam super timentes se.

12 Quantum distat ortus ab occidente: longe fecit à nobis iniquitates nostras.

13 Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se:

14 Quoniam ipse cognouit figmentum nostrum. Recordatus est quoniam pulvis sumus:

15 Homo, sicut focuum dies ejus, tamquam flos agri sic efflorescit.

16 Quoniam spiritus pertransibit in illo, & non subsistet: & non cognoscat amplius locum suum.

17 Misericordia autem Domini ab æterno, & usque in æternum super timentes eum.

Et iustitia illius in filios filiorum,

18 His qui seruant testamentum ejus:
Et memores sunt mandatorum ipsius ad faciendum ea.

19 Dominus in cælo parauit sedem suam: & regnum ipsius omnibus dominabitur.

20 Benedicite Domino omnes angeli ejus: potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus.

21 Benedicite Domino omnes virtutes ejus: ministri ejus, qui facitis voluntatem ejus.

22 Benedicite Domino omnia opera ejus: in omni loco dominationis ejus, benedic anima mea Domino.

1 Ipsi David. CIII.

Benedic anima mea Domino: Domine Deus meus magnificatus es vehementer.

Confessionem, & decorem induisti:

2 Amictus lumine sicut vestimento:

3 Extendens cælum sicut pellem: qui tegis aquis superiora ejus.

Qui ponis nubem ascensum tuum : qui ambulab
super pennas ventorum.

† Heb. 1. 7. 4 † Qui facis angelos tuos , spiritus : & mini-
stros tuos , ignem urentem.

5 Qui fundasti terram super stabilitatem suam :
non inclinabitur in seculum seculi.

6 Abyssus sicut vestimentum , amictus ejus : super
montes stabunt aquæ.

7 Ab increpatione tua fugient : à voce tonitru
tui formidabunt.

8 Ascendunt montes : & descendunt campi in
locum , quem fundasti eis.

9 Terminum posuisti , quem non transgredien-
tur : neque convertentur operire terram.

10 Qui emittis fontes in convallibus : inter me-
dium montium pertransibunt aquæ.

11 Potabunt omnes bestię agri : expectabunt
ovagri in feni sua.

12 Super ea volucres cæli habitabunt : de me-
dio petrarum dabunt voces.

13 Rigans montes de superioribus suis : de
fructu operum tuorum satiabitur terra :

14 Producentis focum jumentis , & herbam fer-
virituti hominum :

Vt educas panem de terra :

15 Et vinum lætificet cor hominis :

Vt exhilaret faciem in oleo : & panis cor ho-
minis confirmet.

16 Saturabuntur ligna campi , & cedri Libani,
quas plantavit :

17 Illic passeret nidificabunt.

Herodii domus dux est eorum :

18 Montes excelsi cervis : petra refugium heri-
uacis.

19 Fecit lunam in tempora : sol cognovit occa-
sum suum.

20 Posuisti tenebras , & facta est nox : in ipsa
pertransibunt omnes bestię silvæ.

21 Catuli leonum rugientes , ut rapiant , & quæ-
rant à Deo escam sibi.

22 Ortus est sol , & congregati sunt : & in cu-
bilibus suis collocabuntur.

23 Exibit homo ad opus suum : & ad operatio-
nem suam usque ad vesperum.

24 Quam magnificata sunt opera tua Domine ?
omnia in sapientia fecisti : impleta est terra pos-
sessione tua.

25 Hoc mare magnum , & spatiosum manibus :
illic reptilia , quorum non est numerus.

Animalia parva cum magnis :

26 Illic naves pertransibunt.

Draco iste, quem formasti ad illudendum ei :

27 Omnia à te expectant ut des illis escam in tempore.

28 Dante te illis, colligent : aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.

29 Avertentem autem te faciem, turbabuntur : auferes spiritum eorum, & deficient, & in pulverem suum revertentur.

30 Emitteres spiritum tuum, & creabuntur : & renovabis faciem terræ.

31 Sit gloria Domini in seculum : lætabitur Dominus in operibus suis :

32 Qui respicit terram, & facit eam tremere : qui tangit montes, & fumigant.

33 † Cantabo Domino in vita mea : psallam † *In 145. 2.*

34 Incundum sit ei eloquium meum : ego vero delectabor in Domino.

35 Deficiant peccatores à terra, & iniqui ita ut non sint : benedic anima mea Domino.

Alleluja. (1 Par. 16, 8.)

C I V.

1 **C**onfitemini Domino, & invocate nomen ejus : annuntiate inter gentes opera ejus. *1 Par. 16 8.*

2 Cantate ei, & psallite ei : narrate omnia mirabilia ejus. *Isa. 12. 4.*

3 Laudamini in nomine sancto ejus lætetur : cor quærentium Dominum.

4 Quærite Dominum, & confirmamini : quærite faciem ejus semper.

5 Mementote mirabilium ejus, quæ fecit : prodigia, & judicia oris ejus.

6 Semen Abraham, servi ejus : filii Jacob electi ejus.

7 Ipse Dominus Deus noster : in universa terra

8 Memor fuit in seculum testamenti sui : verbi, quod mandavit in mille generationes :

9 † Quod disposuit ad Abraham : & juramenti sui ad Isaac. † *Gen. 22. 16.*

10 Et statuit illud Jacob in præceptum : & Israel testamentum æternum :

11 Dicens : Tibi dabo terram Chanaan, funiculum hereditatis vestræ.

12 Cum essent numero brevi, paucissimi & incolæ ejus :

13 Et pertransierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum.

14 Non reliquit hominem nocere eis : & corripuit pro eis reges.

- † 1 Par. 15 † Nolite tangere christos meos : & in præ-
16. 22. phetis meis nolite malignari.
- 2 Reg. 1. 16 Et vocavit famem super terram : & omne
14. firmamentum panis contrivit.
- † Gen. 17 Misit ante eos † virum : in servum venunda-
37. 36. tus est Ioseph.
- † Gen. 18 † Humiliaverunt in compedibus pedes ejus ,
39. 20. ferrum pertransiit animam ejus,
19 Donec veniret verbum ejus.
- † Gen. Eloquium Domini inflammavit eum :
41. 14. 20 † Misit rex , & solvit eum , principis populo-
rum , & dimisit eum.
- 21 Constituit eum dominum domus suæ : &
principem omnis possessionis suæ.
- 22 Ut erudiret principes ejus sicut semetipsum :
& senes ejus prudentiam doceret.
- † Gen. 23 † Et intravit Israel in Ægyptum : & Iacob
46. 6. accola fuit in terra Cham.
- † Exod. 24 † Et auxit populum suum vehementer : &
1. 7. firmavit eum super inimicos ejus.
- Act. 7. 25 Convertit cor eorum ut odirent populum
17. ejus : & dolum facerent in servos ejus.
- † Exod. 26 † Misit Moysen servum suum : Aaron , quem
3. 10. 4. elegit ipsum.
- 27 † Posuit in eis verba signorum suorum , &
† Exod. prodigiorum in terra Cham.
7. 10. 28 † Misit teaebras , & obscuravit : & non exa-
† Exod. cerbavit sermones suos.
10. 21. 29 † Convertit aquas eorum in sanguinem : &
† Exod. occidit pisces eorum.
7. 20. 30 † Edidit terra eorum ranas in penetralibus
† Exod. regum ipsorum.
3. 6. 31 † Dixit , & venit cynomyia : & cinifes in
† Exod. omnibus sinibus eorum.
3. 9. 32 Posuit pluvias eorum , grandinem : ignem
comburentem in terra ipsorum.
- 33 Et percussit vineas eorum , & ficulneas eo-
† Exod. rum : & contrivit lignum finium eorum.
30. 12. 34 † Dixit , & venit locusta , & bruchus , cujus
non erat numerus :
- 35 Et comedit omne foenum in terra eorum : &
comedit omnem fructum terræ eorum.
- † Exod. 36 † Et percussit omne primogenitum in terra
12. 19. eorum : primitias omnis laboris eorum.
- † Exod. 37 † Et eduxit eos cum argento & auro : & non
13. 21. erat in tribubus eorum infirmus.
- 38 Lætata est Ægyptus in profectioe eorum :
† Psal. quia iacubuit timor eorum super eos.
77. 14. 39 † Expandit nubem in protectionem eorum ,
1 Cor. & ignem ut luceret eis per noctem.

- 39 † Petierunt, & venit coturnix : & pane cæli † *Exod.*
 faturavit eos. 16. 13.
- 40 † Dirupit petram, & fluxerunt aquæ : abie- † *Num.*
 runt in sicco flumina ; 20. 11.
- 41 † Quoniam memor fuit verbi sancti sui, † *Gen.*
 quod habuit ad Abraham puerum suum. 17. 7.
- 42 Et eduxit populum suum in exaltatione, &
 electos suos in lætitia.
- 43 Et dedit illis regiones gentium : & labores
 populorum possederunt :
- 44 Ut custodiant justificationes ejus, & legem
 ejus requirant.

Alleluja. (*Judith.* 13, 21.) C V.

- 1 **C**onfitemini Domino quoniam bonus : que-
 niam in seculum misericordia ejus.
- 2 † Quis loquetur potentias Domini, auditas † *Inaith*
 faciet omnes laudes ejus ? 13. 23.
- 3 Beati, qui custodiunt judicium, & faciunt † *Eccli.* 43.
 justitiam in omni tempore. 35.
- 4 Memento nostri Domine in beneplacito populi
 tui : visita nos in salutare tuo :
- 5 Ad videndum in bonitate electorum tuorum,
 ad lætandum in lætitia gentis tuæ : ut lauderis
 cum hæreditate tua.
- 6 † Peccavimus cum patribus nostris : injuste † *Judith*
 egimus, iniquitatem fecimus. 7. 19.
- 7 Patres nostri in Ægypto non intellexerunt mi-
 rabilia tua : non fuerunt memores multitudinis
 misericordiæ tuæ.
- Et irritaverunt ascendentes in mare, mare ru-
 brum.
- 8 Et salvavit eos propter nomen suum : ut no-
 tam faceret potentiam suam.
- 9 † Et increpuit mare rubrum, & exsiccatum † *Exod.*
 est : & deduxit eos in abyssis sicut in deserto. 14. 22.
- 10 Et salvavit eos de manu odientium : & re-
 demit eos de manu inimici.
- 11 † Et operuit aqua tribulantes eos : unus ex † *Exod.*
 eis non remansit. 14. 27.
- 12 Et crediderunt verbis ejus : & laudaverunt
 laudem ejus.
- 13 Cito fecerunt, obliti sunt opertum ejus : &
 non sustinuerunt consilium ejus.
- 14 † Et concupierunt concupiscentiam in de- † *Exod.*
 sero : & tentaverunt Deum in iniquo. 17. 2.
- 15 † Et dedit eis petitionem ipsorum : & misit † *Num.*
 faturitatem in animas eorum. 11. 31.
- 16 Et irritaverunt Moysen in castris : Aarou
 sanctum Domini.

- † Num. 17 † Aperta est terra, & deglutivit Dathan : & operuit super congregationem Abiron.
16. 32. 18 Et exarsit ignis in synagoga eorum: flamma combussit peccatores.
- † Exod. 19 † Et fecerunt vitulum in Horeb : & adoraverunt sculpsile.
32. 4. 20 Et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum.
21 Obliti sunt Deum, qui salvavit eos, qui fecit magnalia in Ægypto,
22 Mirabilia in terra Cham : terribilia in mari rubro.
- † Exod. 23 † Et dixit ut disperdere eos : si non Moyse electus ejus sterisset in confractioe in conspectu ejus :
32. 10. Ut averteret iram ejus ne disperderet eos :
24 Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilē; Non crediderunt verbo ejus,
25 Et murmuraverunt in tabernaculis suis : non exaudierunt vocem Domini.
- † Num. 26 † Et elevavit manum suam super eos : ut prosterneret eos in deserto :
14. 32. 27 Et ut desiceret semen eorum in nationibus : & dispergeret eos in regionibus.
28 Et initiati sunt Beelphegor : & comederunt sacrificia mortuorum.
29 Et irritaverunt eum in adventionibus suis : & multiplicata est in eis ruina.
- † Num. 30 † Et stetit Phiaees, & placavit : & cessavit quassatio.
25. 7. 31 Et reputatum est ei in justitiam, in generationem & generationem usque in sempiternum.
- † Num. 32 † Et irritaverunt eum ad aquas contradictionis : & vexatus est Moyse propter eos :
20. 10. 33 Quia exacerbaverunt spiritum ejus. Et distinxit in labiis suis :
34 Non disperdiderunt gentes, quas dixit Dominus illis.
35 Et commisti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum :
36 Et servierunt sculpsilibus eorum : & factum est illis in scandalum.
37 Et immolaverunt filios suos, & filias suas dæmoniis.
38 Et effuderunt sanguinem innocentem : sanguinem filiorum suorum & filiarum suarum, quas sacrificaverunt sculpsilibus Chanaan.
Et infecta est terra in sanguinibus :
39 Et contaminata est in operibus eorum; & fornicati sunt in adventionibus suis.

40 Et iratus est furore Dominus in populum suum : & abominatus est hæreditatem suam.

41 Et tradidit eos in manus gentium : & dominati sunt eorum qui oderunt eos.

42 Et tribulaverunt eos inimici eorum , & humiliati sunt sub manibus eorum :

43 Sæpe liberavit eos.

Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo : & humiliati sunt in iniquitatibus suis.

44 Et vidit cum tribularentur : & audivit orationem eorum.

45 † Et memor fuit testamenti sui : & poenituit † *Deut.*
eum secundum multitudinem misericordiæ suæ. 30. 1.

46 Et dedit eos in misericordias in conspectu omnium qui ceperant eos.

47 Salvos nos fac Domine Deus noster : & congrega nos de nationibus :

Vt confiteamur nomini sancto tuo : & gloriemur in laude tua.

48 Benedictus Dominus Deus Israel à seculo & usque in seculum : & dicet omnis populus : Fiat, fiat.

Alleluja. (*Judith* 13. 21.) C V I.

1 **C**onfitemini Domino quoniam bonus : quoniam in seculum misericordiæ ejus.

2 Dicant qui redempti sunt à Domino , quos redemit de manu inimici : & de regionibus congregavit eos.

3 A solis ortu, & occasu: ab aquilone, & mari.

4 Erraverunt in solitudine in inaquoso : viam civitatis habitaculi non invenerunt.

5 Esurientes , & sitientes : anima eorum in ipsis defecit.

6 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur : & de necessitatibus eorum eripuit eos.

7 Et deduxit eos in viam rectam : ut irent in civitatem habitaculis.

8 Confiteantur Domino misericordiæ ejus : & mirabilia ejus filiis hominum.

9 Quia satiavit animam inanem : & animam esurientem satiavit bonis.

10 Sedentes in tenebris , & umbra mortis : viatos in mendicitate , & ferro.

11 Quia exacerbaverunt eloquia Dei : & consilium Altissimi irritaverunt.

12 Et humiliatum est in laboribus cor eorum : infirmati sunt , nec fuit qui adjuvaret.

13 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur : & de necessitatibus eorum liberavit eos.

14 Et eduxit eos de tenebris , & umbra mortis & vincula eorum dirupit.

15 Confiteantur Domino misericordiae ejus : & mirabilia ejus filiis hominum.

16 Quia contrivit portas aëreas : & vestes ferreos confregit.

17 Suscepit eos de via iniquitatis eorum : propter injustitias enim suas humiliati sunt,

18 Omnein escam abominata est anima eorum : & appropinquaverunt usque ad portas mortis.

19 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur : & de necessitatibus eorum liberavit eos.

20 Misit verbum suum , & sanavit eos : & eripuit eos de interitionibus eorum.

21 Confiteantur Domino misericordiae ejus : & mirabilia ejus filiis hominum :

22 Et sacrificent sacrificium laudis : & annuntient opera ejus in exultatione.

23 Qui descendunt mare in navibus , facientes operationem in aquis multis.

24 Ipsi viderunt opera Domini , & mirabilia ejus in profundo.

25 Dixit , & stetit spiritus procellae : & exaltati sunt fluctus ejus.

26 Ascendunt usque ad caelos , & descendunt usque ad abyssos : anima eorum in malis tabescebat.

27 Turbati sunt , & moti sunt sicut ebrius : & omnis sapientia eorum devorata est.

28 Et clamaverunt ad Dominum cum tribularentur , & de necessitatibus eorum eduxit eos.

29 Et statuit procellam ejus in auram : & siluerunt fluctus ejus.

30 Et lætati sunt quia siluerunt : & deduxit eos in portum voluntatis eorum.

31 Confiteantur Domino misericordiae ejus : & mirabilia ejus filiis hominum.

32 Et exaltem eum in ecclesia plebis : & in cathedra seniorum laudent eum.

33 Posuit flumina in desertum : & exitus aquarum in sitim ;

34 Terram fructiferam in falsuginem , à malitia inhabitantium in ea.

35 Posuit desertum in stagna aquarum : & terram sine aqua in exitus aquarum.

36 Et collocavit illic esurientes : & constituerunt civitatem habitationis.

37 Et seminaverunt agros , & plantaverunt vineas : & fecerunt fructum nativitatis.

38 Et benedixit eis , & multiplicati sunt nimis : & jumenta eorum non minoravit.

39 Et pauci facti sunt : & vexati sunt à tribulatione malorum , & dolore.

40 Effusa est contemptio super principes : & errare fecit eos in inuio , & non in via.

41 Et adiuuit pauperem de inopia : & posuit sicut oves familias.

42 † Videbunt recti , & lætabuntur : & omnis iniquitas oppilabit os suum.

† Num.
22.19.

43 Quis sapiens & custodiet hæc ? & intelliget misericordias Domini ?

1 Canticum Psalmi ipsi David.

(Sup. 56. 8.) C V I I.

2 **P**aratum cor meum Deus , paratum cor meum : cantabo , & psallam in gloria mea.

3 Exurge gloria mea , exurge psalterium , & cithara : exurgam diluculo.

4 Confitebor tibi in populis Domine : & psallam tibi in nationibus.

5 Quia magna est super cælos misericordia tua : & usque ad nubes veritas tua.

6 Exaltare super cælos Deus , & super omnem terram gloria tua :

7 Ut liberentur dilecti tui.

8 Saluum fac dextera tua , & exaudi me :

9 Deus locutus est in sancto suo :

Exultabo , & dividam Sichimam , & convallem tabernaculorum dimetiar.

10 Meus est Galaad , & meus est Manasses : & Ephraim susceptio capitis mei.

11 Iuda rex meus :

12 Moab lebes spei meæ.

13 In Idumæam extendam calceamentum meum : mihi alienigenæ amici facti sunt.

14 Quis deducet me in civitatem munitam ? quis deducet me usque in Idumæam ?

15 Nonne tu Deus , qui repulisti nos , & non exhibis Deus in virtutibus nostris ?

16 Da nobis auxilium de tribulatione : quia vana salus hominis.

17 In Deo faciemus virtutem : & ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.

1 Canticum in suam , Psalmus David. C V I I I.

2 **D**eus laudem meam ne tacueris : quia os peccatoris , & os dolosi super me aperitum est.

3 Locuti sunt adversum me lingua dolosa , & sermonibus odii circumdederunt me : & expugnaverunt me gratis.

4 Pro eo ut me diligerent , detrahebant mihi : ego autem orabam.

5 Et posuerunt adversum me mala pro bonis : & odium pro dilectione meâ.

6 Con-

6 Constitue super eum peccatorem : & diabolus stet à dextris ejus.

7 Cum judicatur , exeat condemnatus : & oratio ejus fiat in peccatum.

8 Fiant dies ejus pauci : & episcopatum ejus accipiat alter.

9 Fiant filii ejus orphani : & uxor ejus vidua.

10 Nutantes transferantur filii ejus , & mendicent : & ejiciantur de habitationibus suis.

11 Scruterur foenerator omnem substantiam ejus : & diripiant alieni labores ejus.

12 Non sit illi adjutor : nec sit qui misereatur pupillis ejus.

13 Fiant nati ejus in interitum : in generatione una deleatur nomen ejus.

14 In memoriam redeat iniquitas patrum ejus in conspectu Domini : & peccatum matris ejus non deleatur.

15 Fiant contra Dominum semper , & disperat de terra memoria eorum :

16 Pro eo quod non est recordatus facere misericordiam.

17 Et persecutus est hominem inopem , & mendicum , & compunctum corde mortificare.

18 Et dilexit maledictionem , & veniet ei : & noluit benedictionem , & elongabitur ab eo.

Et induit maledictionem sicut vestimentum , & intravit sicut aqua in interiora ejus , & sicut oleum in ossibus ejus.

19 Fiat ei sicut vestimentum , quo operitur : & sicut zona , qua semper præcingitur.

20 Hoc opus eorum , qui detrahunt mihi apud Dominum : & qui loquuntur mala adversus animam meam.

21 Et tu Domine , Domine , fac mecum propter nomen tuum : quia suavis est misericordia tua.

Libera me ,

22 Quia egenus & pauper ego sum : & cor meum conturbatum est intra me.

23 Sicut umbra cum declinat , ablatus sum : & excussus sum sicut locustæ.

24 Genua mea infirmata sunt à jejunio : & caro mea immutata est propter oleum.

25 Et ego factus sum opprobrium illis : viderunt me , & moverunt capita sua.

26 Adjuva me Domine Deus meus : salvum me fac secundum misericordiam tuam.

27 Et sciant quia manus tua hæc : & tu Domine fecisti eam.

28 Maledicent illi , & tu benedices : qui insurgunt

gunt in me, confundantur: servus autem tuus lætabitur.

29 Induantur qui detrahunt mihi, pudore: & operiantur sicut diploide confusione sua.

30 Confitebor Domino nimis in ore meo: & in medio multorum laudabo eum.

31 Quia assistit à dextris pauperis, ut salvam faceret à persequentibus animam meam.

1 Psalmus David. C I X.

Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis;

† Donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum.

2 Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion: dominare in medio inimicorum tuorum.

3 Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus sanctorum: ex utero ante luciferum genui te.

4 † Iuravit Dominus, & non poenitebit eum: Tu ex sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.

5 Dominus à dextris tuis, confregit in die iræ suæ reges.

6 Iudicabit in nationibus, implebit ruinas: conquassabit capita in terra multorum.

7 De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput.

Alleluja. C X.

1 **C**onfitebor tibi Domine in toto corde meo: in consilio justorum, & congregatione.

2 Magna opera Domini: exquisita in omnes voluntates ejus.

3 Confessio & magnificentia opus ejus: & justitia ejus manet in seculum seculi.

4 Memoriam fecit mirabilium suorum, misericors & miserator Dominus:

5 Escaam dedit timentibus se.

Memor erit in seculum testamenti sui:

6 Virtutem operum suorum annuntiabit populo suo:

7 Ut det illis hæreditatem gentium: opera manuum ejus, veritas & iudicium.

8 Fidelia omnia mandata ejus: confirmata in seculum seculi, facta in veritate & æquitate.

9 Redemptionem misit populo suo: mandavit in æternum testamentum suum.

Sanctum, & terribile nomen ejus:

10 † Initium sapientiæ timor Domini.

Intellectus bonus omnibus facientibus eum: laudatio ejus manet in seculum seculi.

Matth.

22. 42.

† 1 Cor.

13. 25.

Heb. 1.

13. 6.

10. 13.

† Hebr.

5. 6.

Eccl. 7. 17.

104. 12.

34.

† Prov.

1. 7.

9. 17.

Eccl. 1.

16.

Alle-

Alleluja, Reversionis Aggæi,
& Zachariæ. C X I.

- 1 **B**Eatus vir, qui timet Dominum: in mandatis ejus volet nimis.
- 2 Potens in terra erit semen ejus: generatio rectorum benedicetur.
- 3 Gloria, & divitiæ in domo ejus: & justitia ejus manet in seculum seculi.
- 4 Exortum est in tenebris lumen rectis: misericors, & miserator, & justus.
- 5 Iucundus homo qui miseretur & commodat, disponet sermones suos in judicio:
- 6 Quia in æternum non commovebitur.
- 7 In memoria æterna erit justus: ab auditione mala non timebit.
- Paratum cor ejus sperare in Domino,
- 8 Confirmatum est cor ejus: non commovebitur donec despiciat inimicos suos.
- 9 Dispersit, dedit pauperibus: justitia ejus manet in seculum seculi, cornu ejus exaltabitur in gloria.
- 10 Peccator videbit: & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet: desiderium peccatorum peribit.

Alleluja. C X I I.

- 1 **L**Audate pueri Dominum: laudate nomen Domini.
- 2 Sir nomen Domini benedictum, ex hoc nunc, & usque in seculum.
- 3 A solis ortu usque ad occasum, laudabile nomen Domini.
- 4 † Excelsus super omnes gentes Dominus, & super cælos gloria ejus.
- 5 Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat,
- 6 Et humilia respicit in cælo & in terra?
- 7 Suscitans à terra inopem; & de stercore erigens pauperem:
- 8 Ut collocet eum cum principibus, cum principibus populi sui.
- 9 Qui habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum lætantem.

Alleluja. C X I I I.

- Exod.*
23. 3.
- 1 **I**N exitu Israel de Ægypto, domus Jacob de populo barbaro:
 - 2 Facta est Judæa sanctificatio ejus, Israel potestas ejus.
 - 3 Mare vidit, & fugit: Jordanis conversus est retrorsum,

4 Montes exultaverunt ut arietes: & colles sicut agni ovium.

5 Quid est tibi mare quod fugisti: & tu Iordanis, quia conversus es retrorsum?

6 Montes exultastis sicut arietes, & colles sicut agni ovium.

7 A facie Domini mota est terra, à facie Dei Iacob.

8 Qui convertit petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.

1 NON NOBIS DOMINE, NON NOBIS; sed domini tuo da gloriam.

2 Super misericordia tua, & veritate tua: nequando dicant gentes: Vbi est Deus eorum?

3 Deus autem noster in caelo: omnia quaecumque voluit, fecit.

4 † Simulachra gentium argentum, & aurum, † Inf.

opera manuum hominum. 134. 15.

5 † Os habent, & non loquentur: oculos habent, & non videbunt. † Sap.

6 Aures habent, & non audient: nares habent, & non odorabunt. 15. 15.

7 Manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt: non clamabunt in gutture suo.

8 Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes qui confidunt in eis.

9 Domus Israel speravit in Domino: adjutor eorum & protector eorum est.

10 Domus Aaron speravit in Domino: adjutor eorum & protector eorum est.

11 Qui timent Dominum, speraverunt in Domino: adjutor eorum & protector eorum est.

12 Dominus memor fuit nostri: & benedixit nobis:

Benedixit domui Israel: benedixit domui Aaron.

13 Benedixit omnibus, qui timent Dominum, pusillis cum majoribus.

14 Adjiciat Dominus super vos: super vos, & super filios vestros.

15 Benedicti vos à Domino, qui fecit caelum, & terram.

16 Caelum caeli Domino: terram autem dedit filiis hominum.

17 † Non mortui laudabunt te Domine: neque † Baruch

omnes, qui descendunt in infernum. 2. 17.

18 Sed nos qui vivimus, benedicimus Domino, ex hoc nunc & usque in seculum.

1 **D**ilexi, quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meae.

2 Qui inclinavit aurem suam mihi : & in diebus meis invocabo.

3 Circumdederunt me dolores mortis & pericula inferni invenerunt me.

Tribulationem & dolorem inveni :

4 Et nomen Domini invocavi.

5 O Domine libera animam meam : misericors Dominus , & iustus , & Deus noster miseretur.

6 Custodiens parvulos Dominus : humiliatus sum , & liberavit me.

7 Convertete anima mea in requiem tuam : quia Dominus benefecit tibi.

8 Quia eripuit animam meam de morte : oculos meos à lacrymis , pedes meos à lapsu.

9 Placebo Domino in regione vivorum.

Alleluja. C X V.

10 **C**redidi , propter quod locutus sum : ego autem humiliatus sum nimis.

2 Cor. 4.

11 Ego dixi in excessu meo : Omnis homo mendax.

13.

Rom. 3.

12 Quid retribuam Domino , pro omnibus , quæ retribuit mihi ?

4.

13 Calicem salutaris accipiam : & nomen Domini invocabo.

14 Vota mea Domino reddam coram omni populo ejus :

15 Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum ejus.

16 O Domine quia ego servus tuus : ego servus tuus , & filius ancillæ tuæ.

Dirupisti vincula mea :

17 Tibi sacrificabo hostiam laudis , & nomen Domini invocabo.

18 Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi ejus :

19 In atriis domus Domini , in medio tui Ierusalem.

Alleluja. C X V I.

1 **L**audate Dominum omnes gentes : laudate eum omnes populi :

Rom.

15. 11.

† Iov. 12.

34.

2 Quoniam confirmata est super nos misericordia ejus : † & veritas Domini manet in æternum.

Alleluja. C X V I I.

1 **C**onfitemini Domino quoniam bonus : quoniam in seculum misericordia ejus.

2 Dicat nunc Israel quoniam bonus : quoniam in seculum misericordia ejus.

3 Dicat

3 Dicat nunc domus Aaron : quoniam in seculum misericordia ejus.

4 Dicant nunc qui timent Dominum : quoniam in seculum misericordia ejus.

5 De tribulatione invocavi Dominum : & exaudivit me in latitudine Domini.

6 Dominus mihi adjutor : non timebo quid faciat mihi homo.

7 † Dominus mihi adjutor : & ego despiciam † *Hebr.*

8 Bonum est considerare in Domino , quam considerare in homine : 13. 6.

9 Bonum est sperare in Domino , quam sperare in principibus.

10 Omnes gentes circumierunt me : & in nomine Domini quia ultus sum in eos.

11 Circumdantes circumdederunt me : & in nomine Domini quia ultus sum in eos.

12 Circumdederunt me sicut apes , & exarserunt sicut ignis in spinis : & in nomine Domini quia ultus sum in eos.

13 Impulsus eversus sum ut cadere : & Dominus suscepit me.

14 † Fortitudo mea , & laus mea Dominus : & † *Exod.*

15 Vox exultationis & salutis , in tabernaculis justorum. 15. 2.

16 Dexteram Domini fecit virtutem : dextera Domini exaltavit me , dextera Domini fecit virtutem.

17 Non moriar , sed vivam : & narrabo opera Domini.

18 Castigans castigavit me Dominus : morti non tradidit me.

19 Aperite mihi portas justitiæ , ingressus in eas confitebor Domino :

20 Hæc porta Domini , justi intrabunt in eam.

21 Confitebor tibi quoniam exaudivisti me : & factus es mihi in salutem. † *Matt.*

22 † Lapidem , quem reprobaverunt ædificantes , hic factus est in caput anguli. 21. 42.
Luc. 20.

23 A Domino factum est istud : & est mirabile in oculis nostris. 17.
Act. 4.

24 Hæc est dies , quam fecit Dominus : exultemus , & lætemur in ea. 11.
Rom. 9.

25 O Domine saluum me fac , & Domine bene prosperare : 33.
1 Petr.

26 Benedictus qui venit in nomine Domini. 2. 7.

27 Benediximus vobis de domo Domini : *Isa. 28.*

28 Deus Dominus , & illuxit nobis. 160

Constituite diem solemnem in condensis, usque ad cornu altaris.

28 Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus meus es tu, & exaltabo te.

Confitebor tibi quoniam exaudisti me: & factus es mihi in salutem.

29 Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia ejus.

Alleluja. CXVIII.

A L E P H.

1 **B**eati immaculati in via: qui ambulant in lege Domini.

2 Beati, qui scrutantur testimonia ejus: In toto corde exquirunt eum.

3 Non enim qui operantur iniquitatem, in viis ejus ambulaverunt.

4 Tu mandasti mandata tua custodiri nimis.

5 Vitam dirigantur viae meae, ad custodiendas justificationes tuas.

6 Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis.

7 Confitebor tibi in directione cordis: in eo quod didici judicia justitiae tuae.

8 Justificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque.

B E T H.

9 In quo corrigit adolescentior viam suam: in custodiendo sermones tuos.

10 In toto corde meo exquisivi te: ne repellas me à mandatis tuis.

11 In corde meo abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi.

12 Benedictus es Domine: doce me justificationes tuas.

13 In labiis meis pronuntiavi omnia judicia oris tui.

14 In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus divitiis.

15 In mandatis tuis exercebor: & considerabo vias tuas.

16 In justificationibus tuis meditabor: non obliviscar sermones tuos.

G I M E L.

17 Retribue servo tuo, vivifica me: & custodiam sermones tuos.

18 Revela oculos meos: & considerabo mirabilia de lege tua.

19 Incola ego sum in terra: non abscondas à me mandata tua.

20 Concupivit anima mea desiderare justificationes tuas, in omni tempore.

21 Increpasti superbos: maledicti qui declinant à mandatis tuis.

22 Aufer à me opprobrium, & contemptum: quia testimonia tua exquisivi.

23 Etenim federunt principes, & adversum me loquebantur: servus autem tuus exercebatur in justificationibus tuis.

24 Nam & testimonia tua meditatio mea est: & consilium meum justificationes tuæ.

D A L E T H.

25 Adhæsit pavimento anima mea: vivifica me secundum verbum tuum.

26 Vias meas enuntiavi, & exaudisti me: doce me justificationes tuas.

27 Viam justificationum tuarum instrue me: & exercebor in mirabilibus tuis.

28 Dormitavit anima mea præ tædio: confirma me in verbis tuis.

29 Viam iniquitatis amove à me: & de lege tua miserere mei.

30 Viam veritatis elegi: judicia tua non sum oblitus.

31 Adhæsi testimoniis tuis Domine: noli me confundere.

32 Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.

H E.

33 Legem pone mihi Domine viam justificationum tuarum: & exquiram eam semper.

34 Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam: & custodiam illam in toto corde meo.

35 Deduc me in semitam mandatorum tuorum: quia ipsam volui.

36 Inclina cor meum in testimonia tua: & non in avaritiam.

37 Averte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua vivifica me.

38 Statue servo tuo eloquium tuum, in timore tuo.

39 Amputa opprobrium meum, quod suspicatus sum: quia judicia tua jucunda.

40 Ecce concupivi mandata tua: in æquitate tua vivifica me.

V A V.

41 Et veniat super me misericordia tua Domine: salutare tuum secundum eloquium tuum.

42 Et respondebo exprobrantibus mihi verbum: quia speravi in sermonibus tuis.

43 Et ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque : quia in iudiciis tuis supersperavi.

44 Et custodiam legem tuam semper : in seculum & in seculum seculi.

45 Et ambulabam in latitudine : quia mandata tua exquisivi.

46 Et loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum : & non confundebar.

47 Et meditabar in mandatis tuis , quæ dilexi.

48 Et levavi manus meas ad mandata tua , quæ dilexi : & exercebar in justificationibus tuis.

Z A I N.

49 Memor esto verbi tui servo tuo , in quo mihi spem dedisti.

50 Hæc me consolata est in humilitate mea : quia eloquium tuum vivificavit me.

51 Superbi inique agebant usquequaque : à lege autem tua non declinavi.

52 Memor fui iudiciorum tuorum à seculo Domine : & consolatus sum.

53 Defectio tenuit me , pro peccatoribus dereliquentibus legem tuam.

54 Cantabiles mihi erant justificationes tuæ , in loco peregrinationis meæ.

55 Memor fui nocte nominis tui Domine : & custodivi legem tuam.

56 Hæc facta est mihi : quia justificationes tuas exquisivi.

H E T H.

57 Portio mea Domine , dixi , custodire legem tuam.

58 Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo : miserere mei secundum eloquium tuum.

59 Cogitavi vias meas : & converti pedes meos in testimonia tua.

60 Paratus sum , & non sum turbatus : ut custodiam mandata tua.

61 Funes peccatorum circumplexi sunt me : & legem tuam non sum oblitus.

62 Media nocte surgebam ad confitendum tibi , super iudicia justificationis tuæ.

63 Particeps ego sum omnium timentium te : & custodientium mandata tua.

64 Misericordia tua Domine plena est terra : justificationes tuas doce me.

T E T H.

65 Bonitatem fecisti cum servo tuo Domine , secundum verbum tuum.

66 Bonitatem , & disciplinam , & scientiam doce me : quia mandatis tuis credidi.

67 Priusquam humiliarer ego deliqui: propterea eloquium tuum custodivi.

68 Bonus es tu: & in bonitate tua doce me justificationes tuas.

69 Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem in toto corde meo scrutabor mandata tua.

70 Coagulatum est sicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus sum.

71 Bonum mihi quia humiliasti me: ut discam justificationes tuas.

72 Bonum mihi lex oris tui, super millia auri & argenti.

I O D.

73 Manus tuæ fecerunt me, & plasmaverunt me: da mihi intellectum, & discam mandata tua.

74 Qui timent te videbunt me, & lætabuntur: quia in verba tua supersperavi.

75 Cognovi Domine quia æquitas judicia tua: & in veritate tua humiliasti me.

76 Fiat misericordia tua ut consoletur me, secundum eloquium tuum servo tuo.

77 Veniant mihi miserationes tuæ, & vivam: quia lex tua meditatio mea est.

78 Confundantur superbi, quia iniuste iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis.

79 Convertantur mihi timentes te: & qui noverant testimonia tua.

80 Fiat cor meum immaculatum in justificationibus tuis, ut non confundar.

C A P H.

81 Defecit in salutare tuum anima mea: & in verbum tuum supersperavi.

82 Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Quando consolaberis me?

83 Quia factus sum sicut uter in pruina: justificationes tuas non sum oblitus.

84 Quot sunt dies servi tui: quando facies de persequentibus me iudicium?

85 Narraverunt mihi iniqui fabulationes: sed non ut lex tua.

86 Omnia mandata tua veritas: inique persecuti sunt me, adjuva me.

87 Paulo minus consummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua.

88 Secundum misericordiam tuam vivifica me: & custodiam testimonia oris tui;

89 In æternum Domine, verbum tuum permanet in cælo.

90 In generationem & generationem veritas tua: fundasti terram, & permanet.

91 Ordinatione tua perseverat dies: quoniam omnia serviunt tibi.

92 Nisi quod lex tua meditatio mea est: tunc forte perissem in humilitate mea.

93 In æternum non obliviscar justificationes tuas: quia in ipsis vivificasti me.

94 Tuus sum ego, salvum me fac: quoniam justificationes tuas exquisivi.

95 Me expectaverunt peccatores ut perderent me: testimonia tua intellexi.

96 Omnis consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.

M E M.

97 Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea est.

98 Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo: quia in æternum mihi est.

99 Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est.

100 Super senes intellexi: quia mandata tua quæsi.

101 Ab omni via mala prohibui pedes meos: ut custodiam verba tua.

102 A judiciis tuis non declinavi: quia tu legem posuisti mihi.

103 Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo!

104 A mandatis tuis intellexi: propterea odivi omnem viam iniquitatis.

N V N.

105 Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis.

106 Juravi, & statui custodire judicia justitiæ tuæ.

107 Humiliatus sum usquequaque Domine: vivifica me secundum verbum tuum.

108 Voluntaria oris mei beneplacita fac Domine: & judicia tua doce me.

109 Anima mea in manibus meis semper: & legem tuam non sum oblitus.

110 Posuerunt peccatores laqueum mihi: & de mandatis tuis non erravi.

111 Hereditate acquisivi testimonia tua in æternum: quia exultatio cordis mei sunt.

112 Inclinaui cor meum ad faciendas iustificatio-
nes tuas in æternum, propter retributio-
nem.

S A M E C H.

113 Iniquos odio habui: & legem tuam dilexi.

114 Adjutor, & susceptor meus es tu: & in
verbum tuum supersperavi.

115 Declinate à me maligni: & scrutabor man-
data Dei mei.

116 Suscipe me secundum eloquium tuum, &
vivam: & non confundas me ab expectatione
mea.

117 Adjuva me, & salvus ero: & meditabor in
justificationibus tuis semper.

118 Sprexisti omnes discedentes à iudiciis tuis:
quia iniusta cogitatio eorum.

119 Prævaricantes reputavi omnes peccatores
terræ: ideo dilexi testimonia tua.

120 Confige timore tuo carnes meas: à iudiciis
enim tuis timui.

A I N.

121 Feci iudicium & iustitiam: non tradas me
calumniantibus me.

122 Suscipe servum tuum in bonum: non ca-
lumnientur me superbi.

123 Oculi mei defecerunt in salutare tuum: &
in eloquium iustitiæ tuæ.

124 Fac cum servo tuo secundum misericordiam
tuam: & iustificationes tuas doce me.

125 Servus tuus sum ego: da mihi intellectum,
ut sciam testimonia tua.

126 Tempus faciendi Domine: dissipaverunt le-
gem tuam.

127 Ideo dilexi mandata tua, super aurum &
topazion.

128 Propterea ad omnia mandata tua dirigebar:
omnem viam iniquam odio habui.

P H E.

129 Mirabilia testimonia tua: ideo scrutata est
ea anima mea.

130 Declaratio sermonum tuorum illuminat: &
intellectum dat parvulis.

131 Os meum aperui, & attraxi spiritum: quia
mandata tua desiderabam.

132 Aspice in me, & miserere mei, secundum
iudicium diligentium nomen tuum.

133 Gressus meos dirige secundum eloquium
tuum: & non dominetur mei omnis iniustitia.

134 Redime me à calumniis hominum: ut cu-
stodiam mandata tua.

135 Faciem tuam illumina super servum tuum : & doce me justificationes tuas.

136 Exitus aquarum deduxerunt oculi mei : quia non custodierunt legem tuam.

S A D E.

137 Iustus es Domine : & rectum iudicium tuum.

138 Mandasti iustitiam testimonia tua : & veritatem tuam nimis.

139 Tabescere me fecit zelus meus : quia obliti sunt verba tua inimici mei.

140 Igitur eloquium tuum vehementer : & servus tuus dilexit illud.

141 Adolescentulus sum ego , & contemptus : justificationes tuas non sum oblitus.

142 Iustitia tua, iustitia in æternum : & lex tua veritas.

143 Tribulatio & angustia invenerunt me : mandata tua meditatio mea est.

144 Æquitas testimonia tua in æternum : intellectum da mihi & vivam.

C O P H.

145 Clamavi in toto corde meo , exaudi me Domine : justificationes tuas requiram.

146 Clamavi ad te , salvum me fac : ut custodiam mandata tua.

147 Præveni in maturitate , & clamavi : quia in verba tua supersperavi.

148 Prævenierunt oculi mei ad te diluculo : ut meditarer eloquia tua.

149 Vocem meam audi secundum misericordiam tuam Domine : & secundum iudicium tuum vivifica me.

150 Appropinquaverunt persequentes me iniquitati : à lege autem tua longe facti sunt.

151 Prope es tu Domine : & omnes viæ tuæ veritas.

152 Initio cognovi de testimoniis tuis : quia in æternum fundasti ea.

R E S.

153 Vide humilitatem meam, & eripe me : quia legem tuam non sum oblitus.

154 Indica iudicium meum, & redime me : propter eloquium tuum vivifica me.

155 Longe à peccatoribus salus : quia justificationes tuas non exquisierunt.

156 Misericordiæ tuæ multæ Domine : secundum iudicium tuum vivifica me.

157 Multi qui persequuntur me , & tribulant me : à testimoniis tuis non declinavi.

158 Vidi

158 Vidi prævaticantes, & tabescebam: quia eloquia tua non custodierunt.

159 Vide quoniam mandata tua dilexi Domine: in misericordia tua vivifica me.

160 Principium verborum tuorum, veritas: in æternum omnia judicia justitiæ tuæ.

S I N.

161 Principes persecuti sunt me gratis: & à verbis tuis formidavit cor meum.

162 Latabor ego super eloquia tua: sicut qui invenit spolia multa.

163 Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi.

164 Septies in die laudem dixi tibi, super judicia justitiæ tuæ.

165 Pax multa diligentibus legem tuam: & non est illis scandalum.

166 Expectabam salutare tuum Domine: & mandata tua dilexi.

167 Custodivit animæ meæ testimonia tua: & dilexit ea vehementer.

168 Servavi mandata tua, & testimonia tuæ: quia omnes viæ meæ in conspectu tuo.

T A V.

169 Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo Domine: juxta eloquium tuum da mihi intellectum.

170 Invet postulatio mea in conspectu tuo: secundum eloquium tuum eripe me.

171 Eructabunt labia mea hymnum, cum docueris me justificationes tuas.

172 Pronuntiabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua æquitas.

173 Fiat manus tua ut salvet me: quoniam mandata tuæ elegi.

174 Concupivi salutare tuum Domine: & lex tua meditatio mea est.

175 Vivet anima mea, & laudabit te: & judicia tua adjuvabunt me.

176 Erravi, sicut ovis quæ periit: quare seruum tuum, quia mandata tua non sum oblitus.

1 Canticum graduum.

C X I X.

AD Dominum cum tribularet clamavi: & exaudivit me.

2 Domine libera animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa.

3 Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam?

4 Sagittæ potentis acutæ , cum carbonibus desolatoriis.

5 Heu mihi , quia incolatus meus prolongatus est : habitavi cum habitantibus Cedar :

6 Multum incola fuit anima mea.

7 Cum his qui oderunt pacem , eram pacificus : cum loquebar illis , impugnabant me gratis.

1 Canticum graduum.

C X X.

a Par.
20.17.

Levavi oculos meos in montes , unde veniet auxilium mihi.

2 Auxilium meum à Domino , qui fecit cælum & terram.

3 Non det in commotionem pedem tuum : neque dormitet qui custodit te.

4 Ecce non dormitabit neque dormiet , qui custodit Israel.

5 Dominus custodit te , Dominus protectio tua , super manum dexteram tuam.

6 Per diem sol non uret te , neque luna per noctem.

7 Dominus custodit te ab omni malo : custodiat animam tuam Dominus.

8 Dominus custodiat introitum tuum , & exitum tuum : ex hoc nunc , & usque in seculum.

1 Canticum graduum. C X X I.

Lætatus sum in his , quæ dicta sunt mihi : In domum Domini ibimus.

2 Stantes erant pedes nostri , in atriis tuis Ierusalem.

3 Ierusalem , quæ ædificatur ut civitas : cujus participatio ejus in idipsum.

4 Illuc enim ascenderunt tribus , tribus Domini , testimonium Israel ad consistendum nomini Domini.

5 Quia illic sederunt sedes in judicio , sedes super domum David.

6 Rogate quæ ad pacem sunt Ierusalem : & abundantia diligentibus te.

7 Fiat pax in virtute tua : & abundantia in turribus tuis.

8 Propter fratres meos , & proximos meos , loquebar pacem de te :

9 Propter domum Domini Dei nostri , quæsiivi bona tibi.

Canticum graduum. C X X I I.

AD te levavi oculos meos , qui habitas in cælis.

2 Ecce

2 Ecce sicut oculi seravorum , in manibus dominorum suorum.

Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ : ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum , donec misereatur nostri.

3 Miserere nostri Domine, miserere nostri : quia multum repleti sumus despectione.

4 Quia multum repleta est anima nostra : opprobrium abundantibus , & despectio superbis.

1 Canticum graduum. C X X I I I.

Nisi quia Dominus erat in nobis , dicat nunc Israel:

2 Nisi quia Dominus erat in nobis.

Cum exurgerent homines in nos ,

3 Forte vivos deglutissent nos :

Cum irasceretur furor eorum in nos ,

4 Forsitam aqua absorbuisset nos.

5 Torrentem pertransiuit anima nostra : forsitam pertransisset anima nostra aquam intolerabilem.

6 Benedictus Dominus , qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.

7 Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium : Laqueus contritus est , & nos liberati sumus.

8 Adjutorium nostrum in nomine Domini , qui fecit cælum & terram.

1 Canticum graduum. C X X I V.

Qui confidunt in Domino , sicut mons Sion : non commovebitur in æternum , qui habitat

2 In Ierusalem.

Montes in circuitu ejus : & Dominus in circuitu populi sui, ex hoc nunc & usque in seculum.

3 Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum : ut non extendant iusti ad iniquitatem manus suas.

4 Benefac Domine bonis , & rectis corde.

5 Declinantes autem in obligationes , adducet Dominus cum operantibus iniquitatem : pax super Israel.

1 Canticum graduum. C X X V.

In convertendo Dominus captivitatem Sion : facti sumus sicut consolati :

2 Tunc repletum est gaudio os nostrum : & lingua nostra exultatione.

Tunc dicent inter gentes : Magnificavit Dominus facere cum eis.

3 Magnificavit Dominus facere nobiscum : facti sumus letantes.

4 Convertite Domine captivitatem nostram , sicut torrens in austro.

5 Qui seminant in lacrymis , in exultatione metent.

6 Euntes ibant & flebant , mittentes semina sua , Venientes autem venient cum exultatione , portantes manipulos suos.

1 Canticum graduum Salomonis.

C X X V I.

Nisi Dominus ædificaverit domum , in vanum laboraverunt qui ædificant eam.

Nisi Dominus custodierit civitatem , frustra vigilat qui custodit eam.

2 Vanum est vobis ante lucem surgere : surgite postquam sederitis , qui manducatis panem doloris.

Cum dederit dilectis suis somnum :

3 Ecce hæreditas Domini , filii ; merces , fructus ventris.

4 Sicut sagittæ in manu potentis : ita filii excussorum.

5 Beatus vir qui implevit desiderium suum ex ipsis : non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta.

1 Canticum graduum.

C X X V I I.

Beatissimi omnes , qui timent Dominum , qui ambulant in viis ejus.

2 Labores manuum tuarum quia manducabis : beatus es , & bene tibi erit.

3 Vxor tua sicut vitis abundans , in lateribus domus tuæ.

Filii tui sicut novellæ olivarum , in circuitu mensæ tuæ.

4 Ecce sic benedicetur homo , qui timet Dominum.

5 Benedicat tibi Dominus ex Sion : & videas bona Jerusalem omnibus diebus vitæ tuæ.

6 Et videas filios filiorum tuorum , pacem super Israel.

1 Canticum graduum.

C X X V I I I.

Sæpe expugnaverunt me à juventute mea , dicat nunc Israel.

2 Sæpe expugnaverunt me à juventute mea : eteum non potuerunt mihi.

3 Supra

3 Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores:
prolongaverunt iniquitatem suam.

4 Dominus justus concidit cervices peccatorum:

5 Confundantur & convertantur retrorsum omnes,
qui oderunt Sion.

6 Fiant sicut foenum tectorum: quod priusquam
evellatur, exaruit:

7 De quo non implevit manum suam qui metit,
& sinum suum qui manipulos colligit.

8 Et non dixerunt qui prateribant: Benedictio
Domini super vos: benediximus vobis in nomine
Domini.

1 Canticum graduum. CXXIX.

DE profundis clamavi ad te Domine:

2 Domine exaudi vocem meam.

Fiant aures tuæ intendentes, in vocem depre-
cationis meæ.

3 Si iniquitates observaveris Domine: Domine
quis sustinebit?

4 Quia apud te propitiatio est: & propter le-
gem tuam sustinui te Domine.

Sustinuit anima mea in verbo ejus:

5 Speravit anima mea in Domino.

6 A custodia matutina usque ad noctem, speret
Israel in Domino.

7 Quia apud Dominum misericordia: & copiosa
apud eum redemptio.

8 Et ipse redimet Israel, ex omnibus iniquitati-
bus ejus.

1 Canticum graduum David. CXXX.

Domine non est exaltatum cor meum: neque
elati sunt oculi mei.

Neque ambulavi in magnis, neque in mirabili-
bus super me.

2 Si non humiliter sentiebam: sed exaltavi ani-
mam meam:

Sicut ablactatus est super matre sua, ita retri-
butio in anima mea.

3 Speret Israel in Domino, ex hoc nunc & usque
in seculum.

1 Canticum graduum. CXXXI.

Memento Domine David, & omnis mansuetu-
dinis ejus: 2 Reg. 7.

2 Sicut juravit Domino, votum vovit Deo
Jacob:

3 Si introiero in tabernaculum domus meæ, si
ascendero in lectum strati mei,

4 Si

4 Si dederò somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem.

5 Et requiem temporibus meis : donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.

6 Ecce audivimus eam in Ephrata : invenimus eam in campis silvæ.

7 Introibimus in tabernaculum ejus : adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus.

† 2 *Par.* 8 † Surge Domine in requiem tuam, tu & arca
6. 41. sanctificationis tuæ.

9 Sacerdotes tui induantur justitiam : & sancti tui exultent.

10 Propter David servum tuum, non avertas faciem Christi tui.

† 2 *Reg.* 11 Iuravit Dominus David veritatem, & non
7. 12. frustrabitur eam : † de fructu ventris tui ponam
Luc. 1. super sedem tuam.

12 Si custodierint filii tui testamentum meum, & testimonia mea hæc, quæ docebo eos :

55. Et filii eorum usque in seculum, sedebunt su-
Athor. per sedem tuam.

2. 30. 13 Quoniam elegit Dominus Sion : elegit eam in habitationem sibi.

14 Hæc requies mea in seculum seculi : hinc habitabo quoniam elegi eam.

15 Viduam ejus benedicens benedicam : pauperes ejus saturabo panibus.

16 Sacerdotes ejus induam salutari : & sancti ejus exultatione exultabunt.

† *Luc.* 1. 17 † Illuc producam cornu David, paravi lucernam Christo meo.

69. 18 Inimicos ejus induam confusione : super
Malac. ipsum autem efflorescit sanctificatio mea.

3. 1. 1 Canticum graduum David.

C X X X I I.

ECce quam bonum, & quam jucundum, habitare fratres in unum :

2 Sicut unguentum in capite quod descendit in barbam, barbam Aaron :

Quod descendit in oram vestimenti ejus :

3 Sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion.

Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam usque in seculum.

1 Canticum graduum. C X X X I I I.

ECce nunc benedicite Dominum, omnes servi Domini :

Qui statis in Domo Domini, in atriis domus Dei vestri.

2 In noctibus extollite manus vestras in sancta,
& benedicite Dominum.

3 Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit cæ-
lam & terram.

1 Alleluja. CXXXIV.

Laudate nomen Domini, laudate servi Domi-
num.

2 Qui statis in domo Domini, in atriis domus
Dei nostri.

3 Laudate Dominum, quia bonus Dominus:
psallite nomini ejus, quoniam suave.

4 Quoniam Iacob elegit sibi Dominus, Israel in
possessionem sibi.

5 Quia ego cogovi quod magnus est Dominus,
& Deus noster præ omnibus diis.

6 Omnia quæcunque voluit, Dominus fecit in
cælo, in terra, in mari, & in omnibus abyssis.

7 † Educens nubes ab extremo terræ: fulgura † Iere.
in pluviam fecit. 10.13.

Qui producit ventos de thesauris suis:

8 † Qui percussit primogenita Ægypti ab homi- † Exod.
ne usque ad pecus. 12.29.

9 Et misit sigoa & prodigia in medio tui Ægy-
pte: in Pharaonem, & in omnes servos ejus.

10 † Qui percussit gentes multas: & occidit re- † Ios.12.
ges fortes. 1, 7.

11 † Sehon regem Amorrhæorum, & Og regem † Num.
Basan, & omnia regna Chanaan. 21. 24.

12 Et dedit terram eorum hæreditatem, hære-
ditatem Israel populo suo. 33.

13 Domine nomen tuum in æternum: Domine
memoriale tuum in generationem & generatio-
nem.

14 Quia judicabit Dominus populum suum: &
in seculis suis deprecabitur.

15 † Simulachra gentium argentum & aurum. † Sap.
opera manuum hominum. 113.4.

16 † Os habent, & non loquentur: oculos ha-
bent, & non videbunt. † Sap.
15. 15.

17 Aures habent, & non audient: neque enim
est spiritus in ore ipsorum.

18 Similes illis fiant qui faciunt ea: & omnes,
qui confidunt in eis.

19 Domus Israel benedicite Domino: domus Aa-
ron benedicite Domino.

20 Domus Levi benedicite Domino: qui timetis
Dominum, benedicite Domino.

21 Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in
Ierusalem.

1 Alleluja. CXXXV.

Confitemini Domino quoniam bonus : quoniam
in æternum misericordia ejus.

2 Confitemini Deo deorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

3 Confitemini Domino dominorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

4 Qui facit mirabilia magna solus : quoniam in æternum misericordia ejus.

† Gen. 1.1. 5 † Qui fecit cælos in intellectu : quoniam in æternum misericordia ejus.

6 Qui firmavit terram super aquas : quoniam in æternum misericordia ejus.

7 Qui fecit luminaria magna : quoniam in æternum misericordia ejus.

8 Solem in potestatem diei : quoniam in æternum misericordia ejus.

9 Lunam & stellas in potestatem noctis : quoniam in æternum misericordia ejus.

† Exod. 12.19. 10 † Qui percussit Ægyptum cum primogenitis eorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

† Exod. 13. 17. 11 † Qui eduxit Israel de medio eorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

12 In manu potenti, & brachio excelso : quoniam in æternum misericordia ejus.

13 Qui divisit mare rubrum in divisiones : quoniam in æternum misericordia ejus.

14 Et eduxit Israel per medium ejus : quoniam in æternum misericordia ejus.

† Exod. 14. 28. 15 † Et excussit Pharaonem, & virtutem ejus in mari rubro: quoniam in æternum misericordia ejus.

16 Qui traduxit populum suum per desertum : quoniam in æternum misericordia ejus.

17 Qui percussit reges magnos : quoniam in æternum misericordia ejus.

† Num. 21. 24. 18 † Et occidit reges fortes : quoniam in æternum misericordia ejus.

19 Sehon regem Amorrhæorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

† Num. 21. 33. 20 † Et Og regem Basan : quoniam in æternum misericordia ejus.

† Ios. 13. 7. 21 † Et dedit terram eorum hæreditatem : quoniam in æternum misericordia ejus.

22 Hæreditatem Israel servo suo : quoniam in æternum misericordia ejus.

23 Quia in humilitate nostra memor fuit nostri : quoniam in æternum misericordia ejus.

24 Et redemit nos ab inimicis nostris : quoniam in æternum misericordia ejus.

25 Qui

25 Qui dat escam omni carni ; quoniam in æternum misericordia ejus.

26 Confitemini Deo cæli : quoniam in æternum misericordia.

Confitemini Domino dominorum : quoniam in æternum misericordia ejus.

Psalmus David , Ieremiæ.

C X X X V I.

1 **S**uper flumina Babylonis , illic sedimus & flevimus : cum recordaremur Sion :

2 In salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra.

3 Quia illic interrogaverunt nos , qui captivos duxerunt nos , verba cantionum :

Et qui abduxerunt nos : Hymnum cantate nobis de canticis Sion.

4 Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena ?

5 Si oblitus fuero tui Ierusalem , oblivioni detur dextera mea.

6 Adhæreat lingua mea faucibus meis , si non meminero tui :

Si non proposuero Ierusalem , in principio lætitiæ meæ.

7 Memor esto Domine filiorum Edom , in die Ierusalem :

Qui dicunt : Exinanite , exinanite usque ad fundamentum in ea.

8 Filia Babylonis misera : beatus , qui retribuet tibi retributionem tuam quam retribuisti nobis.

9 Beatus , qui tenebit , & allidet parvulos tuos ad petram.

1 Ipsi David. C X X X V I I.

Confitebor tibi Domine in toto corde meo : quoniam audisti verba oris mei.

In conspectu angelorum psallam tibi :

2 Adorabo ad templum sanctum tuum , & confitebor nomini tuo.

Super misericordia tua , & veritate tua : quoniam magnificasti super omne , nomen sanctum tuum.

3 In quacumque die invocavero te , exaudi me : multiplicabis in anima mea virtutem.

4 Confiteantur tibi Domine omnes reges terræ : quia audierunt omnia verba oris tui :

5 Et cantent in viis Domini : quoniam magna est gloria Domini.

6 Quoniam excelsus Dominus , & humilia respicit : & alta à longe cognoscit.

S.

7. Sl.

7 Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me: & super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, & salvum me fecit dextera tua.

8 Dominus retribuet pro me: Domine misericordia tua in seculum: opera manuum tuarum ne despicias.

1 In finem, Psalmus David.

CXXXVIII.

Domine probasti me, & cognovisti me:

2 Tu cognovisti sessionem meam, & resurrectionem meam.

3 Intellexisti cogitationes meas de longe: semitam meam, & funiculum meum investigasti.

4 Et omnes vias meas prævidisti: quia non est sermo in lingua mea.

5 Ecce Domine tu cognovisti omnia, novissima & antiqua: tu formasti me, & posuisti super me manum tuam.

6 Mirabilis facta est scientia tua ex me: confortata est, & non poterò ad eam.

7 **Q**uò ibo à spiritu tuo? & quo à facie tua fugiam?

7 *Amos* 8 † Si ascenderò in cælum, tu illic es: si descenderò in infernum, ades.

9. 2.

9 Si sumpserò pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris.

10 Etenim illuc manus tua deducet me: & tenebit me dextera tua.

11 Et dixi: Forsitan tenebræ conculcabunt me: & nox illuminatio mea in deliciis meis.

12 Quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus.

13 Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me de utero matris meæ.

14 Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua, & anima mea cognosceit nimis.

15 Non est occultatum os meum à te, quod fecisti in occulto: & substantia mea in inferioribus terræ.

16 Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur, & nemo in eis.

17 Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui, Deus: nimis confortatus est principatus eorum.

18 Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur: exurrexi, & adhuc sum tecum.

19 Si

19 Si occideris Deus peccatores : viri sanguinum
declinare à me :

20 Quia dicitis in cogitatione: Accipient in vanitate civitates tuas.

21 Nonne qui oderunt te Domine, oderam : & super inimicos tuos tabescebam ?

22 Perfecto odio oderam illos : & inimici facti sunt mihi.

23 Proba me Deus, & scito cor meum: interroga me, & cognosce semitas meas.

24 Et vide, si via iniquitatis in me est: & deduc me in via æterna.

1 In finem, Psalmus David.

C X X X I X.

2 **E**Ripe me Domine ab homine malo : à viro iniquo eripe me.

3 Qui cogitaverunt iniquitates in corde : tota die constituiebant prælia.

4 † Acuerunt linguas suas sicut serpentis : venenum aspidum sub labiis eorum. † *Supra*
5. 11.

5 Custodi me Domine de manu peccatoris : & *Rom. 3a*
ab hominibus iniquis eripe me. 13.

Qui cogitaverunt supplantare gressus meos :

6 Absconderunt superbi laqueum mihi :

Et funes extenderunt in laqueum : juxta iter scandalum posuerunt mihi.

7 Dixi Domino : Deus meus es tu : exaudi Domine vocem deprecationis meæ.

8 Domine, Domine virtus salutis meæ : obtinuerasti super caput meum in die belli.

9 Ne tradas me Domine à desiderio meo peccatori : cogitaverunt contra me, ne derelinquas me, ne forte exaltemur.

10 Caput circuitus eorum: labor labiorum ipsorum operiet eos.

11 Cadent super eos carbones, in ignem dejicies eos : in miseris non subsistent.

12 Vir linguosus non dirigetur in terra : virum injustum mala capient in interitu.

13 Cognovi quia faciet Dominus judicium inopis : & vindictam pauperum.

14 Verumtamen justî confitebuntur nomini tuo : & habitabunt recti cum vultu tuo.

1 Psalmus David. C X L.

Domine clamavi ad te, exaudi me : intende voci meæ, cum clamavero ad te.

2 Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo : elevatio manuum mearum sacrificium vesperinum.

3 Pone Domine custodiam ori meo : & ostium circumstantiæ labiis meis.

4 Non declines cor meum in verba malitiæ , ad excusandas excusationes in peccatis.

Cum hominibus operantibus iniquitatem : & non communicabo cum electis eorum.

5 Corripiet me justus in misericordia , & increpabit me : oleum autem peccatoris non irpinguet caput meum.

Quoniam adhuc & oratio mea in beneplacitis eorum :

6 Absorpti sunt juncti petrae judices eorum.

Audient verba mea quoniam potuerunt :

7 Sicut crassitudo terræ erupta est super terram. Dissipata sunt ossa nostra secus infernum :

8 Quia ad te Domine , Domine oculi mei : in te speravi , non auferas animam meam.

9 Custodi me à laqueo , quem statuerunt mihi : & à scandalis operantium iniquitatem.

10 Cadeat in retiaculo ejus peccatores : singulariter sum ego donec transeam.

1 Intellectus David ,

Cum esset in spelunca , oratio.

(1 Reg. 24.) C X L I.

Sup. 75. 1

2 **V**Oce mea ad Dominum clamavi : voce mea ad Dominum deprecatus sum :

3 Effundo in conspectu ejus orationem meam , & tribulationem meam ante ipsum pronuntio.

4 In deficiendo ex me spiritum meum , & tu cognovisti semitas meas.

In via hac , qua ambulabam , absconderunt laqueum mihi.

5 Considerabam ad dexteram , & videbam : & non erat qui cognosceret me.

Periit fuga à me , & non est qui requirat animam meam.

6 Clamavi ad te Domine , dixi : Tu es spes mea , portio mea in terra viventium.

7 Intende ad deprecationem meam : quia humiliatus sum nimis.

Libera me à persequentibus me : quia confortati sunt super me.

8 Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo : me expectant justi , donec retribuas mihi.

Psalms David ,

1 Quando persequabatur eum Absalom filius ejus. (2 Reg. 17.) C X L I I.

Domine exaudi orationem meam : auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua : exaudi me in tua justitia.

2 Et

2 Et non intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

3 Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliavit in terra vitam meam.

Collocavit me in obscuris sicut mortuos seculi:

4 Et anxius est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.

5 Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar.

6 Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi:

7 Velociter exaudi me Domine: defecit spiritus meus.

Non avertas faciem tuam à me: & similis ero descendentibus in lacum.

8 Auditam fac mihi mane misericordiam tuam: quia in te speravi.

Notam fac mihi viam, in qua ambulem: quia ad te levavi animam meam.

9 Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi:

10 Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam:

11 Propter nomen tuum Domine vivificabis me, in æquitate tua.

Educes de tribulatione animam meam:

12 Et in misericordia tua disperdes inimicos meos.

Et perdes omnes, qui tribulant animam meam: quoniam ego servus tuus sum.

Psalms David.

1 Adversus Goliath. CXLIII.

Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.

2 Misericordia mea, & refugium meum: susceptor meus, & liberator meus.

Protector meus, & in ipso speravi: qui subdit populum meum sub me.

3 Domine quid est homo, quia innotuisti ei? aut filius hominis, quia reputas eum?

4 Homo vanitati similis factus est: † dies ejus † *Iob 9.*

sicut umbra prætereunt. *9. & 14.*

5 Domine inclina cælos tuos, & descende: tange montes, & fumigabunt.

6 Fulgura conuscationem, & dissipabis eos: emitte sagittas tuas, & conturbabis eos.

7 Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis, de manu filiorum alienorum.

8 Quorum os locutum est vanitatem : & dextera eorum , dextera iniquitatis.

9 Deus canticum novum cantabo tibi : in psalterio , decachordo psallam tibi.

10 Qui das salutem regibus : qui redemisti David servum tuum de gladio maligno :

11 Eripe me.

Et erue me de manu filiorum alienorum , quorum os locutum est vanitatem : & dextera eorum , dextera iniquitatis :

12 Quorum filii , sicut novellæ plantationes in juventute sua.

Filiæ eorum compositæ : circumornatæ ut similitudo templi.

13 Promptuaria eorum plena , eructantia ex hoc in illud.

Oves eorū foetosæ , abundantes in egressibus suis :

14 Boves eorum crassæ.

Nou est ruina maceriæ , neque transitus , neque clamor in plateis eorum.

15 Beatus dixerunt populum , cui hæc sunt : beatus populus , cujus Dominus Deus ejus.

1 Laudatio ipsi David. CXLIV.

EXaltabo te Deus meus rex : & benedicam nomini tuo in seculum , & in seculum seculi.

2 Per singulos dies benedicam tibi : & laudabo nomen tuum in seculum , & in seculum seculi.

3 Magnus Dominus , & laudabilis nimis : & magnitudinis ejus non est finis.

4 Generatio & generatio laudabit opera tua : & potentiam tuam pronuntiabunt.

5 Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur : & mirabilia tua narrabunt.

6 Et virtutem terribilium tuorum dicent : & magnitudinem tuam narrabunt.

7 Memoriam abundantiae suavitatis tuæ eructabunt : & justitia tua exultabunt.

8 Miserator & misericors Dominus : patiens , & multum misericors.

9 Suavis Dominus universis : & miserationes ejus super omnia opera ejus.

10 Confiteatur tibi Domine omnia opera tua : & sancti tui benedicant tibi.

11 Gloriam regni tui dicent : & potentiam tuam loquentur.

12 Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam : & gloriam magnificentiae regni tui.

13 Regnum tuum regnum omnium seculorum : & dominatio tua in omni generatione & generatione.

Fidelis

Fidelis Dominus in omnibus verbis suis : & sanctus in omnibus operibus suis.

14 Allevat Dominus omnes , qui corruunt : & erigit omnes elisos.

15 Oculi omnium in te sperant Domine : & tu das escam illorum in tempore opportuno.

16 Aperis tu manum tuam : & imples omne animal benedictione.

17 Iustus Dominus in omnibus viis suis : & sanctus in omnibus operibus suis.

18 Prope est Dominus omnibus invocantibus eum : omnibus invocantibus eum in veritate.

19 Voluntatem timentium se faciet , & deprecationem eorum exaudiet : & salvos faciet eos.

20 Custodit Dominus omnes diligentes se : & omnes peccatores disperdet.

21 Laudationem Domini loquetur os meum : & benedicat omnis caro nomini sancto ejus in seculum , & in seculum seculi.

1 Alleluja , Aggæi , & Zachariæ.

C X L V.

2 **L**auda anima mea Dominum , laudabo Dominum in vita mea : psallam Deo meo quamdiu fuero. *Psalms 118. 9. 144.*

3 Nolite confidere in principibus : in filiis hominum , in quibus non est salus.

4 Exhibit spiritus ejus , & revertetur in terram suam : in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.

5 Beatus , cujus Deus Jacob adjutor ejus , spes ejus in Domino Deo ipsius :

6 † Qui fecit cælum & terram , mare , & omnia † quæ in eis sunt. *AB. 14. 15.*

7 Qui custodit veritatem in seculum , facit iudicium injuriis patientibus : dat escam esuri- *Apoc. 14. 7.* tibus.

Dominus solvit compeditos :

8 Dominus illuminat cæcos.

Dominus erigit elisos , Dominus diligit justos.

9 Dominus custodit advenas , pupillum & viduam suscipiet : & vias peccatorum disperdet.

10 Regnabit Dominus in secula , Deus tuus Sion in generationem & generationem.

1 Alleluja. C X L V I.

Laudate Dominum , quoniam bonus est psalmus : Deo nostro sit jucunda , decoraque laudatio.

2 Edificans Ierusalem Dominus : dispersiones Israël congregabit.

3 Qui sanat contritos corde : & alligat contritiones eorum.

4 Qui numerat multitudinem stellarum : & omnibus eis nomina vocat.

5 Magnus Dominus noster , & magna virtus ejus : & sapientiæ ejus non est numerus.

6 Suscipiens mansuetos Dominus : humilians autem peccatores usque ad terram.

7 Præcinite Domino in confessione : psallite Deo nostro in cithara.

8 Qui operit cælum nubibus : & parat terræ pluviam.

Qui producit in montibus foenum , & herbam servituti hominum.

9 Qui dat jumentis escam ipsorum , & pullis corvorum invocantibus eum.

10 Non in fortitudine equi voluntatem habebit : nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.

11 Beneplacitum est Domino super timentes eum : & in eis , qui sperant super misericordia ejus.

Alleluja. CXLVII.

12 **L**auda Ierusalem Dominum : lauda Deum tuum Sion.

13 Quoniam confortavit feras portarum tuarum : benedixit filiis tuis in te.

14 Qui posuit fines tuos pacem : & adipe frumenti satiat te.

15 Qui emittit eloquium suum terræ : velociter currit sermo ejus.

16 Qui dat nivem sicut lanam : nebulam sicut cinerem spargit.

17 Mittit crystallum suam sicut buccellas : ante faciem frigoris ejus quis sustinebit ?

18 Emittit verbum suum , & liquefaciet ea : stabit spiritus ejus , & fluent aquæ.

19 Qui annuntiat verbum suum Jacob : justitias & judicia sua Israel.

20 Non fecit taliter omni nationi : & judicia sua non manifestavit eis. Alleluja.

Alleluja. CXLVIII.

Laudate Dominum de cælis : laudate eum in excelsis.

2 Laudate eum omnes angeli ejus : laudate eum omnes virtutes ejus.

3 Laudate eum sol & luna : laudate eum omnes stellæ , & lumen.

† *Dan.* 3. 59. 60. 4 † Laudate eum cæli cælorum : & aquæ omnes , quæ super cælos sunt ,

5 Laudent nomen Domini.

Quia ipse dixit , & facta sunt : ipse mandavit , & creata sunt.

6 Statuit ea in æternum, & in seculum seculi: præceptum posuit, & non præteribit.

7 Laudate Dominum de terra, dracones, & omnes abyssi.

8 Ignis, grando, u'x, glacies, spiritus procellarum: quæ faciunt verbum ejus.

9 Montes, & omnes colles: ligna fructifera, & omnes cedri.

10 Bestiæ, & universa pecora: serpentes, & volucres pennatæ:

11 Reges terræ, & omnes populi: principes, & omnes judices terræ.

12 Juvenes, & virgines: senes cum junioribus laudent nomen Domini:

13 Quia exaltatum est nomen ejus solius.

14 Confessio ejus super cælum & terram: & exaltavit cornu populi.

Hymnus omnibus sanctis ejus: filiis Israel, populo appropinquanti tibi. Alleluja.

1 Alleluja. CXLIX.

Cantate Domino canticum novum: laus ejus in ecclesia sanctorum.

2 Latetur Israel in eo, qui fecit eum: & filii Sion exultent in rege suo.

3 Laudent nomen ejus in choro: in tympano & psalterio psallant ei.

4 Quia beneplacitum est Domino in populo suo: & exaltabit mansuetos in salutem.

5 Exultabunt sancti in gloria: lætabuntur in cubilibus suis.

6 Exaltationes Dei in gutture eorum: & gladii ancipites in manibus eorum:

7 Ad faciendam vindictam in nationibus: increpationes in populis.

8 Ad alligandos reges eorum in compedibus: & nobiles eorum in manicis ferreis.

9 Ut faciant in eis judicium conscriptum: gloria hæc est omnibus sanctis ejus. Alleluja.

1 Alleluja. CL.

Laudate Dominum in sanctis ejus: laudate eum in firmamento virtutis ejus.

2 Laudate eum in virtutibus ejus: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus.

3 Laudate eum in sono tubæ: laudate eum in psalterio, & cithara.

4 Laudate eum in tympano, & choro: laudate eum in chordis, & organo.

5 Laudate eum in cymbalis bene sonantibus: laudate eum in cymbalis jubilationis:

6 Omnis spiritus laudet Dominum. Alleluja.

L I B E R
P R O V E R B I O R U M,
Q V E M
H E B R Æ I M I S L E
A P P E L L A N T.

C A P V T I.

Parabolarum militas : auditus & studium sapientie commendatur, filius admonetur ne peccatorum sequatur blanditias : sapientia ad sui amplexum invitatur, & contemptoribus minatur exitium.

1 **P** Arabolæ Salomonis, filii David, regis Israel.

2 **A**d sciendam sapientiam, & disciplinam:

3 Ad intelligenda verba prudentiæ, & suscipiendam eruditionem doctrinæ, justitiam, & iudicium, & æquitatem:

4 Ut detur parvulis astutia, adolescenti scientia, & intellectus.

5 Audiens sapiens, sapientior erit: & intelligens, gubernacula possidebit.

6 Animadvertet parabolam, & interpretationem verba sapientum, & æuigmata eorum.

† *Psal.* 7 † Timor Domini, principium sapientiæ. Sa-
110. 10. pientiam, atque doctrinam stulti despiciunt.

Eccli. 1. 8 Audi, fili mi, disciplinam patris tui, & ne
16. dimittas legem matris tuæ:

9 Ut addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.

10 Fili mi, si te lætaverint peccatores, ne æquiescas eis.

11 Si dixerint: Veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem frustra:

12 Deglutiamus eum sicut infernus viventem, & integrum quasi descendentem in lacum.

13 Omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis.

14 Sortem mitte nobiscum, marsupium unum sit ompium nostrum.

15 Fili mi, ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum.

† *Isai.* 16 † Pedes enim illorum ad malum curruunt,
59. 7. & festinant ut effundant sanguinem.

17 Frustra autem jacitur rete ante oculos pennatorum.

18 Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur & moliantur fraudes contra animas suas.

19 Sic semitæ omnis avari, animas possidentium rapiunt.

20 Sapientia foris prædicat, in plateis dat vocem suam:

21 In capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua, dicens:

22 Usquequo parvuli diligitis infantiam, & stulti ea, quæ sibi sunt noxia, cupient, & imprudentes odibunt scientiam?

23 † Convertimini ad correptionem meam: et proferam vobis spiritum meum, & ostendam vobis verba mea.

† *Isai.*

65. 11.

66. 4.

24 Quia vocavi, & remissis: extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret.

Ier. 7.

13.

25 Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis.

26 Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id, quod timebatis, advenit.

27 Cum irruerit repente calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit: quando venerit super vos tribulatio, & angustia:

28 Tunc invocabunt me, & non exaudiam: mane consurgent, & non invenient me:

29 Eo quod exosam habuerint disciplinam, & timorem Domini non susceperint,

30 Nec acquieverint consilio meo, & detraxerint universæ correptioni meæ.

31 Comedent igitur fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabuntur.

32 Aversio parvulorum interficiet eos, & prosperitas stultorum perdet illos.

33 Qui autem me audierit, absque terrore requiescet, & abundantia perfruetur, timore malorum sublato.

CAPVT II.

Sapientia acquisitio quanta bona conferat, & quanta mala avertat, cum qua Dei dona veniunt, & sine qua ubique erratur.

1 **F**lli mi, si susceperis sermone meos, & mandata mea absconderis penes te,

2 Ut audiat sapientiam auris tua: inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam.

3 Si enim sapientiam invocaveris, & inclinaveris cor tuum prudentiæ:

4 Si quaesieris eam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam:

5 Tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei invenies.

6 Quia Dominus dat sapientiam : & ex ore ejus prudentia , & scientia.

7 Custodiet rectorum salutem , & proteget gradientes simpliciter.

8 Servans semitas justitiæ , & vias sanctorum custodiens.

9 Tunc intelliges justitiam , & judicium , & æquitatem , & omnem semitam bonam.

10 Si intraverit sapientia cor tuum , & scientia animæ tuæ placuerit :

11 Consilium custodiet te , & prudentia servabit te ,

12 Ut eruaris à via mala , & ab homine , qui perversa loquitur :

13 Qui relinquunt iter rectum , & ambulant per vias tenebrosas :

14 Qui lætantur cum male fecerint , & exultant in rebus pessimis :

15 Quorum viæ perversæ sunt , & infames gressus eorum.

16 Ut eruaris à muliere alièna , & ab extranea , quæ mollit sermones suos :

17 Et relinquit ducem pubertatis suæ ,

18 Et pacti Dei sui oblita est. inclinata est enim ad mortem domus ejus , & ad inferos semitæ ipsius.

19 Omnes , qui ingrediuntur ad eam , non revertentur , nec apprehendent semitas vitæ.

20 Ut ambules in via bona : & calles justorum custodias.

21 Qui enim recti sunt , habitabunt in terra , & simplices permanebunt in ea.

† Job. 18
17.

22 † Impii vero de terra perdentur : & qui inique agunt , auferentur ex ea.

C A P V T III.

Sapientia vitam prolongat : misericordia & veritas non deserenda : fiducia in Deum : timor Dei : honorandus Deus : correctio Dei cum letitia ferenda : sapientia laus : sapientiam sequens omnia prospera : amico statim dandum , nec ei malefaciendum : non contemnendum : iniqui non imitandi : impiorum perditio , & piorum benedictio.

1 **F**illi mi , ne obliviscaris legis meæ , & præcepta mea cor tuum custodiat.

2 Longitudinem enim dierum , & annos vitæ , & pacem apponent tibi.

3 Misericordia & veritas te non deserant , circumdanda eas gutturi tuo , & describe in tabulis cordis tui :

4 Et invenies gratiam , & disciplinam bonam , coram Deo & hominibus.

5 Habe

- 5 Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ.
- 6 In omnibus viis tuis cogita illum, & ipse diriget gressus tuos.
- 7 † Ne sis sapiens apud te ipsum: time Deum, † *Rom.*
& recede à malo. 12. 16.
- 8 Sanitas quippe erit umbilico tuo, & irrigatio ossium tuorum.
- 9 † Honora Dominum de tua substantia, & de † *Tob. 4.*
primitijs omnium frugum tuarum da ei: 7.
- 10 Et implebuntur horrea tua saturitate, & vino *Luc. 14.*
torcularia tua redundabunt. 13.
- 11 † Discipulam Domini, fili mi, ne abjicias: † *Heb.*
nec deficias cum ab eo corripieris: 12. 5.
- 12 Quem enim diligit Dominus, corripit: & *Apoc. 3.*
quali pater in filio complacet sibi. 19.
- 13 Beatus homo, qui invenit sapientiam, & qui affluit prudentia:
- 14 Mellior est acquisitio ejus negotiatione argenti, & auri primi & purissimi fructus ejus:
- 15 Pretiosior est cunctis opibus: & omnia, quæ desiderantur, huic non valent comparari.
- 16 Longitudo dierum in dextera ejus, & in sinistra illius divitiæ, & gloria.
- 17 Viæ ejus viæ pulchræ, & omnes semitæ illius pacificæ.
- 18 Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam: & qui tenuerit eam, beatus.
- 19 Dominus sapientia fundavit terram, stabilivit cælos prudentia.
- 20 Sapientia illius eruperunt abyssi, & nubes rore concrefcunt.
- 21 Fili mi, ne effluant hæc ab oculis tuis: Custodi legem atque consilium:
- 22 Et erit vita animæ tuæ, & gratia faucibus tuis.
- 23 Tunc ambulabis fiducialiter in via tua, & pes tuus non impinget:
- 24 Si dormieris, non timebis: quiesces, & suavis erit somnus tuus.
- 25 Ne paveas repentino terrore, & irruentes tibi potentias impiorum.
- 26 Dominus enim erit in latere tuo, & custodiet pedem tuum ne capiaris.
- 27 Noli prohibere benefacere eum, qui potest: si vales, & ipse benefac.
- 28 Ne dicas amico tuo: Vade, & revertere: cras dabo tibi: cum statim possis dare.
- 29 Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam.

† *Psal.*
36. 1.

30 Ne contendas adversus hominem frustra, cum ipse tibi nihil mali fecerit.

31 † Ne æmuleris hominem injustum, nec imiteris vias ejus :

32 Quia abominatio Domini est omnis illusor, & cum simplicibus sermocinatio ejus.

33 Egestas à Domino in domo impii : habitacula autem justorum benedicentur.

34 Ipse deludet illusores, & mansuetis dabit gratiam.

35 Gloriam sapientes possidebunt : stultorum exaltatio, ignominia.

C A P V T I V.

Sapientis suo exemplo hortatur quærere sapientiam, cujus explicat utilitates : via impiorum declinanda, & justorum amplectenda : de custodia cordis, oris, & gressuum.

1 **A**Vdite filii disciplinam patris, & attendite ut sciatis prudentiam.

2 Donum bonum tribuam vobis, legem meam ne derelinquatis.

3 Nam & ego filius fui patris mei, tenellus, & unigenitus coram matre mea :

4 Et docebat me, atque dicebat : Suscipiat verba mea cor tuum, custodi præcepta mea, & vives.

5 Posside sapientiam, posside prudentiam : ne obliviscaris, neque declines à verbis oris mei.

6 Ne dimittas eam, & custodiet te : dilige eam, & conservabit te.

7 Principium sapientiæ, posside sapientiam, & in omni possessione tua, acquire prudentiam :

8 Arripe illam, & exaltabit te : glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus.

9 Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclyta proteget te.

10 Audi fili mi, & suscipe verba mea, ut multiplicentur tibi anni vitæ.

11 Viam sapientiæ monstrabo tibi, ducam te per semitas æquitatis :

12 Quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum.

13 Tene disciplinam, ne dimittas eam : custodi illam, quia ipsa est vita tua.

14 Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via.

15 Fuge ab ea, nec transeas per illam : declina, & desere eam.

16 Non enim dormiunt nisi malefecerint : & rapitur somnus ab eis nisi supplantaverint.

17 Come-

- 17 Comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt.
- 18 Iustorum autem semita, quasi lux splendens, procedit & crescit usque ad perfectam diem.
- 19 Via impiorum tenebrosa: nesciunt ubi corruant.
- 20 Filii mi, ausculta sermones meos, & ad eloquia mea inclina autem tuam.
- 21 Ne recedant ab oculis tuis, custodi ea in medio cordis tui:
- 22 Vita enim sunt invenientibus ea, & universæ carni sanitas.
- 23 Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit.
- 24 Remove à te os pravum, & detrahentia labia sint procul à te.
- 25 Oculi tui recta videant, & palpebræ tuæ præcedant gressus tuos.
- 26 Dirige semitam pedibus tuis, & omnes viæ tuæ stabilientur.
- 27 Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram: averte pedem tuum à malo, vias enim, quæ à dextris sunt, novit Dominus: perversæ vero sunt quæ à sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

CAPVT V.

Vitare jubet meretricem: & ne labores & anni perdantur: propria uxor diligatur, & fugiatur aliena.

- 1 **F**illi mi, attende ad sapientiam meam, & prudentiæ meæ inclina aurem tuam,
- 2 Ut custodias cogitationes, & disciplinam labia tua conservent. Ne attendas fallaciæ mulieris.
- 3 Favus enim distillans labia meretricis, & nitidus oleo guttur ejus:
- 4 Novissima autem illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps.
- 5 Pedes ejus descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant.
- 6 Per semitam vitæ non ambulant, vagi sunt gressus ejus, & investigabiles.
- 7 Nunc ergo filii mi audi me, & ne recedas à verbis oris mei.
- 8 Longe fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus ejus.
- 9 Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli.
- 10 Ne forte impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena,

11 Et gemas in novissimis , quando consumpseris carnes tuas & corpus tuum , & dicas :

12 Cur detestatus sum disciplinam , & increpationibus non acquievit cor meum ,

13 Nec audivi vocem docentium me , & magistris non inclinavi aurem meam ?

14 Pæne fui in omni malo , in medio ecclesiæ & synagoga.

15 Bibe aquam de cisterna tua , & fluenta putei tui :

16 Deriventur fontes tui foras , & in plateis aquas tuas divide.

17 Habeto eas solus , nec sint alieni participes tui.

18 Sit vena tua benedicta , & lætare cum muliere adolescentiæ tuæ :

19 Cervæ charissima , & gratissimus hinculus , ubera ejus inebrient te in omni tempore , in amore ejus delectare jugiter.

20 Quare seduceris fili mi ab aliena , & foveris in sinu alterius ?

† *Iob* 31 21 † Respicit Dominus vias hominis , & omnes
4. gressus ejus considerat.

† *Iob* 34 22 † Iniquitates suæ capiunt impium , & funi-
21. bus peccatorum suorum constringitur.

23 Ipse morietur , quia non habuit disciplinam , & in multitudine stultitiæ suæ decipietur.

C A P V T V I.

Sponsi ut fident datam liberos laborandum ; pigrum formica exemplo excitat ad laborem : Apostatam describit : sex quæ Dominus odit : exhortatur ad legis custodiam , neque mulieris pulchritudinem nova concupiscas , sed consortium vitæ adulteræ.

1 **F**ili mi , si sponderis pro amico tuo , defixisti apud extraneum manum tuam ,

2 Illaqueatus es verbis oris tui , & captus propriis sermonibus.

3 Fac ergo quod dico fili mi , & temetipsum libera : quia incidisti in manum proximi tui. Discurrere , festina , suscita amicum tuum :

4 Ne dederis somnum oculis tuis , nec dormitent palpebræ tuæ.

5 Eruere quasi damula de manu , & quasi avis de manu aucupis.

6 Vade ad formicam ô piger , & considera vias ejus , & disce sapientiam :

7 Quæ cum non habeat ducem , nec præceptorem , nec principem ,

8 Parat in æstate cibum sibi , & congregat in messe quod comedat.

- 9 † Vſquequo piger dormies ? quando conſurges e ſomno tuo ? † *Inf. 24*
33-
- 10 Paululum dormies , paululum dormitabis , paululum conferes manus , ut dormias :
- 11 Et veniet tibi quaſi viator , egeſtas , & pauperies quaſi vir armatus. Si vero impiger fueris , veniet ut fons mellis tua , & egeſtas longe fugiet à te.
- 12 Homo apoſtata , vir inutilis , graditur ore perverſo ,
- 13 Annuit oculis , terit pede , digito loquitur ,
- 14 Pravo corde machinatur malum , & omni tempore jurgia ſeminat.
- 15 Huic exemplo veniet perditio ſua , & ſubito conteretur , nec habebit ultra medicinam.
- 16 Sex ſunt , quæ odit Dominus , & ſeptimum deſertatur anima ejus :
- 17 Oculos ſublimes , linguam mendacem , manus effuſentes innoxium ſanguinem ,
- 18 Cor machinans cogitationes peſſimas , pedes veloces ad currendum in malum ,
- 19 Proferentem mendacia teſtem fallacem , & eum qui ſeminat inter fratres diſcordias.
- 20 Conſerva fili mi præcepta patris tui , & ne dimittas legem matris tuæ.
- 21 Liga ea in corde tuo jugiter , & circumda gutturi tuo.
- 22 Cum ambulaveris , gradiantur tecum : cum dormieris , cuſtodiant te , & evigilans loquere cum eis.
- 23 Quia mandatum lucerna eſt , & lex lux , & via vitæ increpatio diſciplinæ :
- 24 Vt cuſtodiant te à muliere mala , & à blanda lingua extraneæ.
- 25 Non concupiſcat pulchritudinem ejus cor nunt , nec capiaris nutibus illius :
- 26 Pretium enim ſcorti vix eſt unius panis : mulier autem viri pretioſam animam capit.
- 27 Numquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo , ut veſtimenta illius non ardeant ?
- 28 Aut ambulare ſuper prunas , ut non comburantur plantæ ejus ?
- 29 Sic qui ingreditur ad mulierem proximi ſui , non erit mundus cum teſigerit eam.
- 30 Non grandis eſt culpa , cum quis furatus fuerit : furatur enim ut eſurientem impleat animam :
- 31 Deprehenſus quoque reddet ſeptuplum , & omnem ſubſtantiam domus ſuæ tradet.
- 32 Qui autem adulter eſt , propter cordis inopiam perdet animam ſuam :

33 Turpitudinem & ignominiam congregat sibi,
& opprobrium illius non delebitur :

34 Quia zelus & furor viri non parcat in die
vindictæ ,

35 Nec acquiescet cuiusquam precibus, nec sus-
cipiet pro redemptione dona plurima.

C A P V T V I I.

*Hortatur adolescentem ad sapientiæ amplexum, &
mandatorum custodiam: nique scortorum blanditias,
quas late describit, evitet.*

1 **F**illi mi, custodi sermones meos, & præcepta
mea reconde tibi. Fili

2 Serva mandata mea, & vives: & legem meam
quasi pupillam oculi tui:

3 Liga eam in digitis tuis, scribe illam in tabu-
lis cordis tui.

4 Dic sapientiæ, soror mea es: & prudentiam
voca amicam tuam,

5 Ut custodiat te à muliere extranea, & ab alie-
na, quæ verba sua dulcia facit.

6 De fenestra enim domus meæ per cancellos
prospexi,

7 Et video parvulos, considero vecordem juve-
nem,

8 Quia transit per plateam juxta angulum, &
prope viam domus illius, graditur

9 In obscuro, advesperascente die, in noctis
tenebris, & caligine.

10 Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretri-
cio, præparata ad capiendas animas: garrula &
vaga,

11 Quietis impatiens, nec valens in domo con-
sistere pedibus suis,

12 Nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta au-
gulos insidians.

13 Apprehensumque deosculatur juvenem, &
procaci vultu blanditur, dicens:

14 Victimam pro salute vovi, hodie reddidi vota
mea.

15 Idcirco egressa sum in occursum tuum, desi-
derans te videre, & reperi.

16 Intexui funibus lectulum meum, stravi tape-
tibus pictis ex Ægypto.

17 Aspersi cubile meum myrrha, & aloë, & cin-
namomo.

18 Veni, inebriemur uberibus, & fruamur cu-
pitis amplexibus, donec illucescat dies:

19 Non est enim vix in domo sua abiit, via lon-
gissima.

20 Sacculum pecuniæ secum tulit: in die plenæ lunæ reversurus est in domum suam.

21 Irretivit eum multis sermonibus, & blanditiis labiorum protraxit illum.

22 Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam, & quasi agnus lasciviens, & ignorans quod ad vincula stultus trahatur,

23 Donec transfigat sagitta jecur ejus: velut si avis festinet ad laqueum, & nescit quod de periculo animæ illius agitur.

24 Nunc ergo fili mi, audi me, & attende verbis oris mei.

25 Ne abstrahatur in viis illius mens tua: neque decipiaris semitis ejus.

26 Multos enim vulneratos dejecit, & fortissimi quique interfecti sunt ab ea.

27 Viæ inferi domus ejus, penetrantes in interiora mortis.

CAPUT VIII.

Sapientia ad sui amplexum invitat, se quoque multis modis commendat, quodque sit Deo coæterna, eum ipso cuncta componens: quam quærentes beati; spernentes vero, miseri tandem evadent.

1 **N**umquid non sapientia clamitat, & prudentia dat vocem suam?

2 In summis excelsisque verticibus supra viam, in mediis semitis stans.

3 Iuxta portas civitatis in ipsis foribus loquitur, dicens:

4 O viri, ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum.

5 Intelligite parvuli astutiam, & insipientes animadvertite.

6 Audite, quoniam de rebus magnis locutura sum: & aperientur labia mea, ut recta prædicent.

7 Veritatem meditabitur guttur meum, & labia mea detestabuntur impium.

8 Iusti sunt omnes sermones mei, non est in eis pravum quid, neque perversum.

9 Recti sunt intelligentibus, & æqui invenientibus scientiam.

10 Accipite disciplinam meam, & non pecuniam: doctrinam magis, quam aurum eligit.

11 Melior est enim sapientia cunctis pretiosissimis: & omne desiderabile ei non potest comparari.

12 Ego sapientia habito in conchilio, & eruditus intersum cogitationibus.

13 Timor Domini odit malum: arrogantiam, & superbiam, & viam pravam, & os bilingue detestor.

14 Meum est consilium , & æquitas , mea est prudentia , mea est fortitudo.

15 Per me reges regnant , & legum conditores iusta decernunt.

16 Per me principes imperant , & potentes decernunt iusticiam.

17 Ego diligentes me diligo : & qui male vigiliant ad me , inveniunt me.

18 Mecum sunt divitiæ , & gloria , opes superbæ , & iusticia.

19 Melior est enim fructus meus auro , & lapide pretioso , & gemina mea argento electo.

20 In viis iustitiæ ambulabo , in medio semitarum iudicii ,

21 Ut ditem diligentes me , & thesauros eorum repleam ,

22 Dominus possedit me in initio viarum suarum , antequam quidquam faceret à principio.

23 Ab æterno ordinata sum , & ex antiquis antequam terra fieret.

24 Nondum erant abyssi , & ego jam concepta eram : necdum fontes aquarum eruperant :

25 Necdum montes gravi mole constiterant : ante colles ego parturiebar :

26 Adhuc terram non fecerat , & flumina , & cardines orbis terræ.

27 Quando præparabat cælos , aderam : quando certa lege , & gyro vallabat abyssos :

28 Quando æthera firmabat sursum , & librabat fontes aquarum :

29 Quando circumdabat mari terminum suum , & legem ponebat aquis . ne transirent fines suos : quando appendebat fundamenta terræ.

30 Cum eo eram cuncta componens : & delectabar per singulos dies , ludens coram eo omni tempore ;

31 Ludens in orbe terrarum : & deliciæ meæ , esse cum filiis hominum.

32 Nunc ergo filii audite me : Beati qui custodiunt vias meas.

33 Audite disciplinam , & estote sapientes , & nolite abjicere eam.

34 Beatus homo qui audit me , & qui vigilat ad fores meas quotidie , & observat ad postes ostii mei.

35 Qui me invenerit , inveniet vitam , & hauriet salutem à Domino.

36 Qui autem in me peccaverit , laedet animam suam . Omnes , qui me oderunt , diligunt mortem .

CAPVT IX.

Sapientia domo sibi edificata omnes ad se allicit, vitam prorogat, & à muliere stulta ac vana liberat: porro eruditionem & correptionem non suscipiet impius ac derisor, sed iustus & sapiens.

- 1 **S**apientia edificavit sibi domum, excidit columnas septem.
- 2 Immolavit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam.
- 3 Misit ancillas suas, ut vocarent ad arcem, & ad moenia civitatis:
- 4 Si quis est parvulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est:
- 5 Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis.
- 6 Relinquitte infantiam, & vivite, & ambulate per vias prudentiæ.
- 7 Qui erudit derisorem, ipse injuriam sibi facit: & qui arguit impium, sibi maculam generat.
- 8 Noli arguere derisorem, ne oderit te. Argue sapientem, & diliget te.
- 9 Da sapienti occasionem, & addetur ei sapientia. Doce iustum, & festinabit accipere.
- 10 † Principium sapientiæ, timor Domini: & † *Sup. 2.*
7.
scientia sanctorum, prudentia.
- 11 Per me enim multiplicabuntur dies tui, & *Psal. 110*
addentur tibi anni vitæ. *10.*
- 12 Si sapiens fueris, tibi metipsum eris: si autem *Eccli. 1.*
illusor, solus portabis malum. *16.*
- 13 Mulier stulta & clamosa, plenaque illecebris, & nihil omnino sciens,
- 14 Sedit in foribus domus suæ super sellam in excelso urbis loco,
- 15 Ut vocaret transeuntes per viam, & pergentes itinere suo,
- 16 Qui est parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta est:
- 17 Aquæ furtivæ dulciores sunt, & panis absconditus suavior.
- 18 Et ignoravit quod ibi sint gigantes, & in profundis inferni convivæ ejus.

PARABOLÆ SALOMONIS.

CAPVT X.

Alternat sermonem de filio sapiente & stulto, iusto & impio, operante & otioso, simplici & pravo: de charitate & odio: de bono linguæ, ejusque malo.

- 1 **F**ilius sapiens lætificat patrem: filius vero stultus moestitia est matri suæ.

2 Nil proderunt thesauri impietatis : justitia vero liberabit à morte.

3 Non affliget Dominus fame animam justì , & insidias impiorum subvertet.

4 Egestatem operata est manus remissa : manus autem fortium divitias parat.

Qui nititur mendaciis, hic pascit ventos : idem autem ipse sequitur aves volantes.

5 Qui congregat in messe, filius sapiens est : qui autem stertit æstate, filius confusionis.

6 Benedictio Domini super caput justì : os autem impiorum operit iniquitas,

7 Memoria justì cum laudibus : & nomen impiorum putrescet.

8 Sapiens corde præcepta suscipit : stultus cæditur labiis.

9 Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter : qui autem depravat vias suas, manifestus erit.

† Eccli. 10 † Qui annuit oculo, dabit dolorem : & stultus labiis verberabitur.

27. 25. 11 Vena vitæ, os justì : & os impiorum operit iniquitatem.

† 1 Pet. 12 Odium suscitatur rixas : † & universa delicta operit charitas.

4. 8. 2 Cor. 13 13 In labiis sapientis invenitur sapientia : & virga in dorso ejus qui indiget corde.

4. 14 Sapientes abscondunt scientiam : os autem stulti confusioni proximum est.

15 Substantia divitis, urbs fortitudinis ejus : pavor pauperum, egestas eorum.

16 Opus justì ad vitam : fructus autem impij ad peccatum.

17 Via vitæ, custodienti disciplinam : qui autem increpationes relinquit, errat.

18 Abscondunt odium labia mendacia : qui profert contumeliam, insipiens est.

19 In multiloquio non deerit peccatum : qui autem moderatur labia sua prudentissimus est.

20 Argentum electum, lingua justì : cor autem impiorum pro nihilo.

21 Labia justì erudiunt plurimos : qui autem indocti sunt, in cordis egestate moriuntur.

22 Benedictio Domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio.

23 Quasi per risum stultus operatur scelus : sapientia autem est viro prudentia.

24 Quod timet impius, veniet super eum : desiderium suum justis dabitur.

25 Quasi tempestas transiens non erit impius : justus autem quasi fundamentum sempiternum.

26 Sicut

26 Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum.

27 Timor Domini apponet dies: & anni impiorum breviabuntur.

28 Expectatio justorum lætitia: spes autem impiorum peribit.

29 Fortitudo simplicis via Domini: & pavor his, qui operantur malum.

30 Iustus in æternum non commovebitur: impij autem non habitabunt super terram.

31 Os iusti parturiet sapientiam: lingua pravorum peribit.

32 Labia iusti considerant placita: & os impiorum perversa.

CAPVT XI.

Æquitatis & iustitiæ cæterarumque virtutum commoda, & vitiorum ac vanarum diuitiarum incommoda.

1 **S**Tatera dolosa, abominatio est apud Dominum: & pondus æquum, voluntas ejus.

2 Vbi fuerit superbia, ibi erit & contumelia: ubi autem est humilitas, ibi & sapientia.

3 Simplicitas justorum diriget eos: & supplantatio perverforum vastabit illos.

4 Non proderunt divitiæ in die ultionis: iustitia autem liberabit à morte:

5 Iustitia simplicis diriget viam ejus: & in impietate sua corruet impius.

6 Iustitia rectorum liberabit eos: & in insidijs suis capientur iniqui.

7 Mortuo homine impio, nulla erit ultra spes: & expectatio sollicitorum peribit.

8 Iustus de angustia liberatus est: & tradetur impius pro eo.

9 Simulator ore decipiat amicum suum: iusti autem liberabuntur scientia.

10 In bonis justorum exultabit civitas: & in perditione impiorum erit laudatio.

11 Benedictione justorum exaltabitur civitas: & ore impiorum subvertetur.

12 Qui despicit amicum suum, indigens corde est: vir autem prudens tacebit.

13 Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana: qui autem fidelis est animi, celat amici commissum.

14 Vbi non est gubernator, populus corruet: salus autem, ubi multa consilia.

15 Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo: qui autem cavet laqueos, securus erit.

16 Mulier gratiosa inveniet gloriam: & robusti habebunt divitias.

17 Benefacit animæ suæ vir misericors : qui autem crudelis est, etiam propinquos abjicit.

18 Impius facit opus instabile : seminanti autem justitiam merces fidelis.

19 Clementia præparat vitam : & sectatio malorum mortem.

20 Abominabile Domino cor pravum : & voluntas ejus in iis , qui simpliciter ambulant.

21 Manus in manu non erit innocens malus : semen autem justorum salvabitur.

22 Circulus aureus in naribus suis , mulier pulchra & farua.

23 Desiderium justorum omne bonum est : præstolatio impiorum furor.

24 Alii dividunt propria , & ditiores fiunt : alii rapiunt non sua , & semper in egestate sunt.

25 Anima quæ benedicit , impinguabitur : & qui inebriat , ipse quoque inebriabitur.

26 Qui abscondit frumenta , maledicetur in populis : benedictio autem super caput vendentium.

27 Bene consurgit diluculo qui quærit bona : qui autem investigator malorum est , opprimetur ab eis.

28 Qui confidit in divitiis suis , corruet : justus autem quasi virens folium germinabit.

29 Qui conturbat domum suam , possidebit ventos , & qui stultus est , serviet sapienti.

30 Fructus justus lignum vitæ : & qui suscipit animas , sapiens est.

† 1 Pet. 4. 13. 31 † Si justus in terra recipit, quanto magis impius & peccator ?

C A P V T XII.

Vicissim loquitur de diligente disciplinam & esum odiente ; de impio & justo , operante & otioso, stulto & sapiente, & de bonis ac malis lingua.

1 **Q**ui diligit disciplinam, diligit scientiam : qui autem odit increpationes, inspiens est.

2 Qui bonus est, hauriet gratiam à Domino: qui autem confidit in cogitationibus suis impie agit.

3 Non roborabitur homo ex impietate : & radix justorum non commovebitur.

4 Mulier diligens, corona est viro suo: & putredo in ossibus ejus, quæ confusione res dignas gerit.

5 Cogitationes justorum judicia : & consilia impiorum fraudulenta.

6 Verba impiorum insidiantur sanguini : os justorum liberabit eos.

7 Verte impios, & non erunt : domus autem justorum permanebit.

- 8 Doctrina sua noscetur vir : qui autem vanus & excors est, patebit contemptui.
- 9 † Melior est pauper & sufficiens sibi, quam † *Ecclesi.* gloriosus & indigens pane. 10. 30.
- 10 Novit justus jumentorum suorum animas : viscera autem impiorum crudelia.
- 11 † Qui operatur terram suam, satiabitur panibus : qui autem seclatur otium, stultissimus est. † *Ecclesi.* 20. 30.
- Qui suavis est in vini demorationibus, in suis munitionibus relinquit contumeliam.
- 12 Desiderium impii munimentum est pessimum : radix autem iustorum proficiet.
- 13 Propter peccata labiorum ruina proximat malo : effugiet autem justus de angustia.
- 14 De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, & juxta opera manuum suarum retribuetur ei.
- 15 Via stulti recta in oculis ejus : qui autem sapiens est, audit consilia.
- 16 Fatuus statim indicat iram suam : qui autem dissimulat injuriam, callidus est.
- 17 Qui quod novit loquitur, index justitiæ est : qui autem mentitur, testis est fraudulentus.
- 18 Est qui promittit, & quasi gladio pungitur conscientiæ : lingua autem sapientiam sanitas est.
- 19 Labium veritatis firmum erit in perpetuum : qui autem testis est repentius, concinnat linguam mendacii.
- 20 Dolus in corde cogitantium mala : qui autem pacis ineunt consilia, sequitur eos gaudium.
- 21 Non contristabit justum quidquid ei acciderit, impii autem replebuntur malo.
- 22 Abominatio est Domino labia mendacia : qui autem fideliter agunt, placent ei.
- 23 Homo versutus celat scientiam : & cor insipientium provocat stultitiam.
- 24 Manus fortium dominabitur : quæ autem remissa est, tributis serviet.
- 25 Mœror in corde viri humiliabit illum, & sermone bono lætificabitur.
- 26 Qui negligit damnatus propter amicum, justus est : iter autem impiorum decipiet eos.
- 27 Non inveniet fraudulentus lucrum : & substantia hominis erit auri pretium.
- 28 In semita justitiæ, vita : iter autem devium ducit ad mortem.

CAPVT XIII.

De filio sapiente : de oris custodia, & inconsiderato ad loquendum : de paupere arvine, & arvine parta.

paupere, lucerna impiorum, substantia festinata & dilatione spei: omnia cum consilio agenda, & cum sapientibus gradiendum: de parcente virga, & insaturabili ventre impii.

- 1 **F**ilius sapiens, doctrina patris: qui autem illusor est, non audit cum arguitur.
- 2 De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autem prævaricatorum iniqua.
- 3 Qui custodit os suum, custodit animam suam: qui autem inconsideratus est ad loquendum, sentiet mala.
- 4 Vult & non vult piget: anima autem operantium impinguabitur.
- 5 Verbum mendax justus detestabitur: impius autem confundit, & confundetur.
- 6 Iustitia custodit innocentis viam: impietas autem peccatorem supplantat.
- 7 Est quasi dives, cum nihil habeat, & est quasi pauper, cum in multis divitiis sit.
- 8 Redemptio animæ viri, divitiæ suæ: qui autem pauper est, increpationem non sustinet.
- 9 Lux justorum latificat, lucerna autem impiorum extinguetur.
- 10 Inter superbos semper jurgia sunt: qui autem agunt omnia cum consilio, reguntur sapientia.
- 11 Substantia festinata minuetur: quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.
- 12 Spes, quæ differtur, affligit animam: lignum vitæ desiderium veniens.
- 13 Qui detrahit alicui rei, ipse se in futurum obligat: qui autem timet præceptum, in pace versabitur.
- Animæ dolosæ errant in peccatis: justī autem misericordes sunt, & miserantur.
- 14 Lex sapientis fons vitæ, ut declinet à ruina mortis.
- 15 Doctrina bona dabit gratiam: in itinere contemptorum vorago.
- 16 Astutus omnia agit cum consilio: qui autem fatuus est, aperit stultitiam.
- 17 Nuntius impii cadet in malum: legatus autem fidelis, sanitas.
- 18 Egestas, & ignominia ei, qui deserit disciplinam: qui autem acquiescit arguenti, glorificabitur.
- 19 Desiderium si compleatur, delectat animam: derestantur stulti eos, qui fugiunt mala.
- 20 Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit amicus stultorum similis efficietur.
- 21 Peccatores persequitur malum: & justis retribuentur bona.

22 Bonus relinquit hæredes, & nepotes: & custoditur iusto substantia peccatoris.

23 Multi cibi in novalibus patrum: & aliis congregantur absque iudicio.

24 Qui parcit virgæ, odit filium suum: qui autem diligit illum, instanter erudit.

25 Iustus comedit, & replet animam suam: ventris autem impiorum insaturabilis.

CAPVT XIV.

Sapientia & stultitia varia conditiones: prudentia quivis status debite regulatur, qua quis ad misericordiam movetur & affectiones moderatur: vitia autem perdunt homines.

1 Sapiens mulier ædificat domum suam: insipiens extructam quoque manibus destruet. *Iob 14.9*

2 Ambulans recto itinere, & timeus Deum, despicitur ab eo, qui infami graditur via.

3 In ore stulti virga superbiæ: labia autem sapientium custodiunt eos.

4 Vbi non sunt boves præsepe vacuum est: ubi autem plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bovis.

5 Testis fidelis non mentitur: profert autem mendacium dolosus testis.

6 Quærit derisor sapientiam, & non invenit: doctrina prudentiam facilis.

7 Vade contra virum stultum, & nescit labia prudentiæ.

8 Sapientia callidi est intelligere viam suam: & imprudentia stultorum errans.

9 Stultus illudet peccatum, & inter justos morabitur gratia.

10 Cor quod novit amaritudinem animæ suæ, in gaudio ejus non miscebitur extraneus.

11 Domus impiorum delebitur: tabernacula vero justorum germinabunt.

12 Est via, quæ videtur homini iusta: novissima autem ejus deducunt ad mortem.

13 Risus dolore miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat.

14 Viis suis replebitur stultus, & super eum erit vir bonus.

15 Innocens credit omni verbo: astutus considerat gressus suos.

Filio doloso nihil erit boni: servo autem sapienti prosperi erunt actus, & dirigetur via ejus.

16 Sapiens timet, & declinat à malo: stultus transilit, & confidit.

17 Impatiens operabitur stultitiam: & vir veritatis odiosus est.

18 Possidebunt parvuli stultitiam, & expectabunt astuti scientiam.

19 Iacebunt mali ante bonos: & impii ante portas justorum.

20 Etiam proximo suo pauper odiosus erit: amici vero divitum multi.

21 Qui despicit proximum suum, peccat: qui autem miseretur pauperis, beatus erit.

Qui credit in Domino, misericordiam diligit.

22 Errant qui operantur malum: misericordia & veritas præparant bona.

23 In omni opere erit abundantia: ubi autem verba sunt plurima, ibi frequenter egestas.

24 Corona sapientium, divitiæ eorum: fatuitas stultorum, imprudentia.

25 Liberat animas testis fidelis: & profert mendacia versipellis.

26 In timore Domini fiducia fortitudinis, & filius ejus erit spes.

27 Timor Domini fons vitæ, ut declinent à ruina mortis.

28 In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis.

29 Qui patiens est, multa gubernatur prudentia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam.

30 Vita carnium, sanitas cordis: puredo osium invidia.

† Inf.
17. 5.

31 † Qui calumniatur egentem, exprobrat factori ejus: honorat autem eum, qui miseretur pauperis.

32 In malitia sua expelletur impius: sperat autem justus in morte sua.

33 In corde prudenti requiescit sapientia, & indoctos quosque erudiet.

34 Iustitia elevat gentem: miseros autem facit populos peccatum.

35 Acceptus est regi minister intelligens: iracundiam ejus inutilis sustinebit.

C A P V T X V.

Responsio mollis: lingua sapientis, & immoderata: fortitudo domus justii: victima impiorum ingrata: omnia Deo nota: cor gaudens: dies pauperis mali: secunda mens: vocari ad olera: vir iracundus & vixosus: laus patientis: iter pigrorum: domus superbiorum: fide & misericordia purgantur peccata: de abijiciente disciplinam: laus timoris Domini & humilitatis.

Inf. 25.
15.

1 **R**esponsio mollis frangit iram: sermo durus

stultitiam furorẽ.

a Lingua.

- 2 Lingua sapientium ornat scientiam: os fatuorum ebullit stultitiam.
- 3 In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos.
- 4 Lingua placabilis, lignum vitæ: quæ autem immoderata est, conteret spiritum.
- 5 Stultus irridet disciplinam patris sui: qui autem custodit increpationes, astutior fiet.
- In abundanti justitia virtus maxima est: cogitationes autem impiorum eradicabuntur.
- 6 Domus justii plurima fortitudo: & in fructibus impii conturbatio.
- 7 Labia sapientium disseminabunt scientiam: cor stultorum dissimile erit.
- 8 † Victimæ impiorum abominabiles Domino: + *Ecclesi.* 34. 21.
vota justorum placabilia.
- 9 Abominatio est Domino via impii: qui sequitur justitiam, diligitur ab eo.
- 10 Doctrina mala deferenti viam vitæ: qui increpationes odit, morietur.
- 11 Infernus, & perditio coram Domino: quanto magis corda filiorum hominum?
- 12 Non amat pestilens eum, qui se corripit: nec ad sapientes graditur.
- 13 † Cor gaudens exhilarat faciem: in moerore † *Inf.* 17.
animi dejicitur spiritus. 22.
- 14 Cor sapientis quærit doctrinam: & os stultorum pascitur imperitia.
- 15 Omnes dies pauperis, mali: secura mens quasi jure convivium.
- 16 Melius est parum cum timore Domini, quam thesauri magni & insatiabiles.
- 17 Melius est vocari ad olera cum charitate, quam ad vitulum saginatum cum odio.
- 18 Vir iracundus provocat rixas: qui patiens est, mitigat suscitatas.
- 19 Iter pigrorum quasi sæpes spinarum: via justorum absque offendiculo.
- 20 Filius sapiens lætificat patrem: & stultus homo despicit matrem suam.
- 21 Stultitia gaudium stulto: & vir prudens dirigit gressus suos.
- 22 Dissipantur cogitationes ubi non est consilium: ubi vero sunt plures consiliarii, confirmantur.
- 23 Lætatur homo in sententia oris sui: & sermo opportunus est optimus.
- 24 Semita vitæ super eruditum, ut declinet de inferno novissimo.
- 25 Domum superbiorum demolietur Dominus: & firmos faciet terminos viduæ:

26 Abominatio Domini cogitationes malæ: & purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.

27 Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam: qui autem odit munera, vivet.

† Per misericordiam & fidem purgantur peccata: per timorem autem Domini declinat omnis à malo.

28 Mens justii meditatür obedientiam: os impiorum redundat malis.

29 Longe est Dominus ab impiis: & orationes justorum exaudiet.

30 Lux oculorum lætificat animam: fama bona impinguat ossa.

31 Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium commorabitur.

32 Qui abjicit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis.

33 Timor Domini, disciplina sapientiæ: & gloriam præcedit humilitas.

C A P V T X V I.

Homo animam præparat, Deus spirituum ponderator, linguam viasque hominum dirigit, omnia propter seipsum operans, cui abominatio est omnis arrogans: misericordiam redimuntur peccata: pondus & statuta Dei judicia: inagnatio & clementia regis: laus sapientiæ, prudentiæ, eruditi, ac dulcis in verbo; & patientis: vituperatur insipiens & perversus: fortes à Domino temperantur.

1 **H**ominis est animam præparare: & Domini gubernare linguam.

2 Omnes viæ hominis patent oculis ejus: spirituum ponderator est Dominus.

3 Revela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tuæ.

4 Univerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus, impium quoque ad diem malum.

5 Abominatio Domini eſt omnis arrogans: etiam ſi manus ad manum fuerit, & non eſt innocens.

Initium viæ bonæ, facere juſtitiam: accepta eſt autem apud Deum magis, quam immolare hoſtias.

† Miſericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore Domini declinatur à malo.

7 Cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem.

8 Melius eſt parum cum juſtitia, quam multi fructus cum iniquitate.

9 Cor hominis diſponit viam ſuam: ſed Domini eſt dirigere greſſus ejus.

- 10 Divinatio in labiis regis , in iudicio non errabit os ejus.
- 11 Pondus & statera iudicia Domini sunt : & opera ejus omnes lapides sacculi.
- 12 Abominabiles regi qui agunt impie : quoniam iustitia firmatur solium.
- 13 Voluntas regum labia iusta : qui recta loquitur , diligitur.
- 14 Indignatio regis , nuntii mortis : & vir sapiens placabit eam.
- 15 In hilaritate vultus regis , & clementia ejus quasi imber ferotius.
- 16 Posside sapientiam , quia auro melior est : & acquire prudentiam , quia pretiosior est argento.
- 17 Senecta iustorum declinat mala : custos animæ suæ servat viam suam.
- 18 Contritionem præcedit superbia : & ante ruinam exaltatur spiritus.
- 19 Melius est humiliari cum mitibus , quam dividere spolia cum superbis.
- 20 Eruditus in verbo reperiet bona : & qui sperat in Domino , beatus est.
- 21 Qui sapiens est corde , appellabitur prudens : & qui dulcis eloquio , majora percipiet.
- 22 Fons vitæ eruditio possidentis : doctrina stultorum , fatuitas.
- 23 Cor sapientis erudiet os ejus : & labiis ejus addet gratiam.
- 24 Favus mellis , composita verba : dulcedo animæ , sanitas offium.
- 25 Est via quæ videtur homini recta : & novissima ejus ducunt ad mortem.
- 26 Anima laborantis laborat sibi , quia compulit eum os suum.
- 27 Vir impius fodit malum , & in labiis ejus ignis ardescit.
- 28 Homo perversus suscitatur lites : & verbosus separat principes.
- 29 Vir iniquus lætat amicum suum : & ducit eum per viam non bonam.
- 30 Qui attonitis oculis cogitat prava , mordens labia sua perficit malum.
- 31 Corona dignitatis senectus , quæ in viis iustitiæ reperietur.
- 32 Melior est patiens viro forti : & qui dominatur animo suo , expugnatore urbium.
- 33 Sortes mittuntur in sium , sed à Domino temperantur.

Buccella sicca cum gaudio : servus sapiens : Dominus corda probat : aespiciens pauperem : gaudens de alterius ruina : corona fenum : celans delictum : fatuus in stultitia confidens : stulto inuiles diuitiæ : altam jaciens domum suam : omni tempore diligit amicus : animus gaudens , & spiritus iuistis : stultus tacens.

- 1 **M**elior est buccella sicca cum gaudio, quam domus plena victimis cum jurgio.
- † *Eccli.* 2 † Servus sapiens dominabitur filiis stultis, & 10. 28. inter fratres hæreditatem dividet.
- 3 Sicut igne probatur argentum, & aurum camino: ita corda probat Dominus.
- 4 Malus obedit linguæ iniquæ, & fallax obtemperat labiis mendacibus.
- † *Sup.* 5 † Qui despicit pauperem, exprobrat factori 14. 31. ejus: & qui ruina latatur alterius, non erit impunitus.
- 6 Corona fenum filii filiorum: & gloria filiorum patres eorum.
- 7 Non decent stultum verba composita, nec principem labium mentiens.
- 8 Gemma gratissima, expectatio præstolantis: quocumque se vertit, prudenter intelligit.
- 9 Qui celat delictum, quærit amicitias: qui altero sermone repetit, separat foederatos.
- 10 Plus proficit correptio apud prudentem, quam centum plagæ apud stultum.
- 11 Semper jurgia quærit malus: angelus autem crudelis mittetur contra eum.
- 12 Expedit magis ursæ occurrere raptis foetibus, quam fatuo confidenti in stultitia sua.
- † *Rom.* 13 † Qui reddit mala pro bonis, non recedet 12. 17. malum de domo ejus.
- † *Pet.* 3. 14 Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum: & 9. antequam patiatur contumeliam, iudicium deserit.
- † *Thess.* 15 † Qui iustificat impium, & qui condemnat 5. 15. justum, abominabilis est uterque apud Deum.
- † *Isaia* 16 Quid prodest stulto habere diuitias, cum sapientiam emere non possit? 5. 25.
- Qui altam facit domum suam, quærit ruinam: & qui evitat discere, incidet in mala.
- 17 Omni tempore diligit qui amicus est: & frater in angustiis comprobatur.
- 18 Stultus homo plaudet manibus, cum sponderit pro amico suo.
- 19 Qui meditatur discordias, diligit rixas: & qui exaltat ostium, quærit ruinam.

- 20 Qui perversi cordis est, non inveniet bonum:
& qui vertit linguam, incidet in malum.
- 21 Narus est stultus in ignominiam suam: sed
nec pater in fatuo latabitur.
- 22 † Animus gaudens aratem floridam facit: † *Sap.*
spiritus tristic excitat ossa. 15. 13.
- 23 Munera de sinu impius accipit, ut pervertat
sententia iudicij.
- 24 † In facie prudentis lucet sapientia: oculi † *Eccli.*
stultorum in finibus terræ. 2. 14. 6.
- 25 Ira patris, filius stultus: & dolor matris
quæ genuit eum. 8. 10.
- 26 Non est bonum, damnum inferre justo: nec
percutere principem, qui recta iudicat.
- 27 † Qui moderatur sermones suos, doctus & † *Iac.* 10.
prudens est: & pretiosi spiritus vir eruditus. 19.
- 28 Stultus quoque si tacuerit, sapiens reputa-
bitur: & si compresserit labia sua, intelligens.

CAPVT XVIII.

*De recessu ab amico: de incorrigibili; non devian-
dum a veritate: os stulti: justus se accusans: frater
juvans fratrem: fructus oris: mulier bona & mala:
locutio divitis & pauperis: vir amabilis.*

- 1 **O**ccasiones quærit qui vult recedere ab
amico: omni tempore erit exprobrabilis.
- 2 Non recipit stultus verba prudentiæ: nisi ea
dixeris quæ versantur in corde ejus.
- 3 Impius, cum in profundum venerit peccato-
rum, contemnit: sed sequitur eum ignominia &
opprobrium.
- 4 Aqua profunda verba ex ore viri: & torrens
redundans fons sapientiæ.
- 5 Accipere personam impij non est bonum, ut
declines a veritate iudicij.
- 6 Labia stulti miscent se rixis: & os ejus iur-
gia provocat.
- 7 Os stulti contritio ejus: & labia ipsius, ruina
animæ ejus.
- 8 Verba bilinguis, quasi simplicia: & ipsa per-
veniant usque ad interiora ventris.
- Pigrum dejicit timor: animæ autem effeminato-
rum esurient.
- 9 Qui mollis & dissolutus est in opere suo, frater
est sua opera dissipantis.
- 10 Turris fortissima, nomen Domini: ad ipsum
currit justus, & exaltabitur.
- 11 Substantia divitis, urbs roboris ejus, &
quasi murus validus circumdatus eum.

12 Antequam conteratur, exaltatur cor hominis:
& antequam glorificetur, humiliatur.

† Eccl.
11. 8.

13 † Qui prius responderet quam audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum.

14 Spiritus viri sustentat imbecillitatem suam: spiritum vero ad irascendum facilem quis poterit sustinere?

15 Cor prudens possidebit scientiam: & auris sapientium quærit doctrinam.

16 Donum hominis dilatat viam ejus, & ante principes spatium ei facit.

17 Iustus, prior est accusator sui: venit amicus ejus, & investigabit eum.

18 Contradictiones comprimit fors, & inter potentes quoque dijudicat.

19 Frater, qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma: & judicia quasi vectes urbium.

20 De fructu oris viri replebitur venter ejus: & genimina labiorum ipsius saturabunt eum.

21 Mors, & vita in manu linguæ: qui diligunt eam, comedunt fructus ejus.

22 Qui invenit mulierem bonam, invenit bonum: & hauriet jucunditatem à Domino.

Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum: qui autem tenet adulteram, stultus est & impius.

23 Cum obsecrationibus loquetur pauper: & dives effabitur rigide.

24 Vir amabilis ad societatem, magis amicus erit, quam frater.

C A P V T X I X.

Pauper ambulans in simplicitate: divitiæ addunt amicos: verba seclians: falsus testis: non decent stultum delicia: doctrina per patientiam probatur: ira & hilaritas regis: mulier litigiosa: uxor prudens datur à Deo: pigritia: præcepti custodia: misericordia in pauperem: eruditio filii: acceptio consilii. vir mendax: timor Domini: pigritia: pestilens: inobediens parentibus: testis iniquus: derisores.

1 **M**elior est pauper, qui ambulat in simplicitate sua, quam dives torquens labia sua, & insipiens.

2 Vbi non est scientia animæ, non est bonum: & qui festinus est pedibus, offenderet.

3 Stultitia hominis supplantat gressus ejus: & contra Deum fervet animo suo.

4 Divitiæ addunt amicos plurimos: à paupere autem & hi, quos habuit, separantur.

Dan. 3.
61.

5 † Testis falsus non erit impunitus: & qui mendacia loquitur, non effugiet.

6 Multi

6 Multi colunt personam potentis, & amici sunt dona tribuentis.

7 Fratres hominis pauperis oderunt eum: insuper & amici procul recesserunt ab eo.

Qui tantum verba sectatur, nihil habebit:

8 Qui autem possessor est mentis, diligit animam suam, & custos prudentiæ inveniet bona.

9 Falsus testis non erit impunitus: & qui loquitur mendacia, peribit.

10 Non deceat stultum deliciae, nec servum dominari principibus.

11 Doctrina viri per patientiam noscitur: & gloria ejus est iniqua prætergredi.

12 Sicut fremitus leonis, ita & regis ira: & sicut ros super herbam, ita & hilaritas ejus.

13 Dolor patris, filius stultus: & tecta jugiter perstillantia, litigiosa mulier.

14 Domus, & divitiæ dantur à parentibus: à Domino autem proprie uxor prudens.

15 Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.

16 Qui custodit mandatum, custodit animam suam: qui autem negligit viam suam mortificabitur.

17 Foeneratur Domino qui miseretur pauperis: & vicissitudinem suam reddet ei.

18 Erudi filium tuum, ne desperes: ad interfectionem autem ejus ne ponas animam tuam.

19 Qui impatiens est, sustinebit damnum: & cum rapuerit, aliud apponet.

20 Audi consilium, & suscipe disciplinam, ut sis sapiens in novissimis tuis.

21 Multae cogitationes in corde viri: voluntas autem Domini permanebit.

22 Homo indigens misericors est: & melior est pauper, quam vir mendax.

23 Timor Domini ad vitam: & in plenitudine commorabitur, absque visitatione pessima.

24 † Abscondit piger manum suam sub ascella, † *Infra*

nec ad os suum applicat eam. 26. 13.

25 † Pestilente flagellato stultus sapientior erit: † *Infra*

si autem corripueris sapientem, intelliget disciplinam. 21. 11.

26 Qui affligit patrem, & fugat matrem, ignominiosus est & infelix.

27 Non cesses fili audire doctrinam, nec ignores sermones scientiæ.

28 Testis iniquus deridet iudicium: & os impiorum devorat iniquitatem.

29 Parata sunt derisoribus iudicia: & mallei percutientes stultorum corporibus.

Luxuriosa res vinum : de peccante in regem , & relinquentis contentionibus : piger propter frigus nimis laborans : rex in solio : nemo potest dicere mundum se habere cor : pondus & pondus : somnus non diligendus : Malum est , dicit emptor : panis mendacii : revelans mysteria : non reddenda malum pro malo : devorare sanctos : festinata hereditas : misericordia , veritas & clementia roborant thronum regis .

1 **L**uxuriosa res, vinum, & tumultuosa ebrietas : quicumque his delectatur, non erit sapiens.

2 Sicut rugitus leonis, ita & terror regis : qui provocat eum peccat, in animam suam.

3 Honor est homini, qui separat se à contentionibus : omnes autem stulti miscentur contumeliis.

4 Propter frigus piger arare noluit : mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi.

5 Sicut aqua profunda, sic consilium in corde viri : sed homo sapiens exhauriet illud.

6 Multi homines misericordes vocantur : virum autem fidelem quis inveniet ?

7 Iustus, qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios derelinquet.

8 Rex, qui sedet in solio iudicii, dissipat omne malum intuitu suo.

9 † Quis potest dicere : Mundum est cor meum, purus sum à peccato ?

10 † Pondus & pondus, mensura & mensura : utrumque abominabile est apud Deum.

11 Ex studiis suis intelligitur puer, si munda & recta sint opera ejus.

12 Aurem audientem, & oculum videntem, Dominus fecit utrumque.

13 Noli diligere somnum, ne te egestas opprimat : aperi oculos tuos, & saturare panibus.

14 Malum est, malum est, dicit omnis emptor : & cum recesserit, tunc gloriabitur.

15 Est aurum, & multitudo gemmarum : & vas pretiosum labia scientiæ.

16 † Tolle vestimentum ejus, qui fide iussor extitit alieni, & pro extraneis aufer pignus ab eo.

17 Suavis est homini panis mendacii : & postea implebitur os ejus calcio.

18 Cogitationes consilii roborantur : & gubernaculis tractanda sunt bella.

19 Ei, qui revelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua, ne commiscearis.

20 † Quis

† 1 Ioan.
1. 18.

3 Reg. 3.
46.

2 Par. 6
36.

Eccl. 7.
21.

† Sup.
11. 1.

Inf. 20.
23.

† Inf.
27. 13.

- 20 † Qui maledicit patri suo, & matri, ex- † Exod. 21. 16.
tinguetur lucerna ejus in medijs tenebris.
- 21 Hereditas, ad quam festinatur in principio, Levit. 20
in novissimo benedictione carebit. 9.
- 22 † Ne dicas: Reddam malum; expecta Domi- Matt. 15
num, & liberabit te. 4.
- 23 Abominatio est apud Dominum pondus & † Rom. 12. 17-
pondus: statera dolosa non est bona.
- 24 A Domino diriguntur gressus viri: quis au- 1 Petra
tem hominum intelligere potest viam suam? 3. 9.
- 25 Ruina est homini devorare sanctos, & post 2 Thessa
vota retractare. 5. 15.
- 26 Dissipat impios rex sapiens, & incurvat su-
per eos fornicem.
- 27 Lucerna Domini spiraculum hominis, quæ
investigat omnia secreta ventris.
- 28 Misericordia & veritas custodiunt regem, &
roboratur clementia thronus ejus.
- 29 Exultatio juvenum, fortitudo eorum: &
dignitas senum, canities.
- 30 Livor vulneris absterget mala: & plagæ in
secretioribus ventris.

CAPVT XXI.

*Cor regis in manu Domini, cui misericordia & ju-
dicium magis placent quam victima: inique thesauri-
fians: melius est sedere in angulo domatis quam, &c.
obturans aurem pauperi, &c. diligens oculus: pro-
pulsio dabitur impiis: qui custodit os suum: desideria
occidunt pigrum: non est sapientia contra Dominum:
equus paratur ad bellum, &c.*

1 Sicut divisiones aquarum, ita cor regis in
manu Domini: quocumque voluerit incli-
nabit illud.

2 Omnis via viri recta sibi videtur: appendit au-
tem corda Dominus.

3 Facere misericordiam & judicium, magis pla-
cet Domino, quam victimæ.

4 Exaltatio oculorum est dilatatio cordis: lu-
cerna impiorum peccatum.

5 Cogitationes robusti semper in abundantia:
omnis autem piger semper in egestate est.

6 Qui congregat thesauros lingua mendacii, va-
nus & excors est, & impingetur ad laqueos mortis.

7 Rapinæ impiorum detrahent eos, quia nolue-
runt facere judicium.

8 Perversa via viri, aliena est: qui autem mun-
dus est, rectum opus ejus.

9 † Melius est sedere in angulo domatis, quam † Infr. 25. 24.
cum muliere litigiosa, & in domo communi.

10 Anima impii desiderat malum, non miserebitur proximo suo.

11 Mulctato pestilente sapientior erit parvulus: & si sectetur sapientem, sumet scientiam.

12 Excogitat justus de domo impii, ut detrahat impios à malo.

13 Qui obrurat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.

14 Muus absconditum exinguit iras, & donum in sinu indignationem maximam.

15 Gaudium justo est facere judicium, & pavor operantibus iniquitatem.

16 Vir, qui erraverit à via doctrinæ, in coetu gigantum commorabitur.

17 Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinum, & pingua, non ditabitur.

18 Pro justo datur impius: & pro rectis iniquus.

† *Ecclesi.* 25. 21. 24. † Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa & iracunda.

Inf. 25. 24. 20 Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo justii: & imprudens homo dissipabit illud.

21 Qui sequitur justitiam & misericordiam, inveniet vitam, justitiam, & gloriam.

22 Civitatem fortium ascendit sapiens, & destruxit robur fiduciae ejus.

23 Qui custodit os suum, & linguam suam, custodit ab angustiis animam suam.

24 Superbus & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam.

25 Desideria occidunt pigrum: noluerunt enim quidquam manus ejus operari:

26 Tota die concupiscit & desiderat: qui autem justus est, tribuet, & non cessabit.

27 Hostiæ impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere.

28 Testis mendax peribit: vir obediens loquetur victoriam.

29 Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam.

30 Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.

31 Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tribuit.

C A P V T XXII.

Laus boni hominis: callidus videns malum: adolescens juxta viam suam: seminans iniquitatem: derisorem ejice: diligens cordis munditiam: dicit piger, Leo, &c. os aliena: stultitia in corde pueri: calumnians pauperem: audienda est sapientia: vitandè

tandi sponsores : termini antiqui servandi : velox in opere suo , &c.

1 **M**elius est nomen bonum , quam divitiarum multarum : super argentum & aurum , gratia bona. *Eccli. 7.*

2 Dives & pauper obviaverunt sibi : utriusque operator est Dominus.

3 Callidus vidit malum , & abscondit se : innocens pertransiit , & afflictus est damno.

4 Finis modestiæ timor Domini , divitiarum & gloria & vita.

5 Arma & gladii in via perverfi : custos autem animæ suæ longe recedit ab eis.

6 Proverbium est : Adolefcens juxta viam suam , etiam cum senuerit , non recedet ab ea.

7 Dives pauperibus imperat : & qui accipit mutuum , servus est foenerantis.

8 Qui seminat iniquitatem , metet mala , & virga iræ suæ consummabitur.

9 † Qui pronus est ad misericordiam , benedicetur : de panibus enim suis dedit pauperi. *Eccli. 31. 28.*

Victoriam & honorem acquirit qui dat munera : animam autem aufert accipientium.

10 Ejice derisorem , & exhibit cum eo jurgium , cessabuntque causæ & contumeliæ.

11 Qui diligit cordis munditiam , propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem.

12 Oculi Domini custodiunt scientiam : & supplantantur verba iniqui.

13 Dicit piger : Leo est foris , in medio platearum occidendus sum.

14 Fovea profunda os alienæ : cui iratus est Dominus , incidet in eam.

15 Stultitia colligata est in corde pueri , & virga disciplinæ fugabit eam.

16 Qui calumniatur pauperem , ut augeat divitias suas , dabit ipse ditiori , & egebit.

17 Inclina aurem tuam , & audi verba sapientium : appone autem cor ad doctrinam meam.

18 Quæ pulchra erit tibi , cum servaveris eam in ventre tuo , & redundabit in labiis tuis.

19 Vt sit in Domino fiducia tua , unde & ostendi eam tibi hodie.

20 Ecce descripsi eam tibi tripliciter , in cogitationibus & scientia :

21 Vt ostenderem tibi firmitatem , & eloquia veritatis , respondere ex his illis qui miserunt te.

22 Non facias violentiam pauperi , quia pauper est : neque conteras egenum in porta :

23 Quia iudicabit Dominus causam ejus, & configet eos, qui confixerunt animam ejus.

24 Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso:

25 Ne forte discas semitas ejus, & sumas scandalum animæ tuæ.

25 Noli esse cum his, qui defigunt manus suas, & qui vades se offerunt pro debitis:

27 Si enim non habes unde restituas, quid causæ est ut rollat operimentum de cubili tuo?

28 Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui.

29 Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles.

C A P V T XXIII.

Quomodo sit edendum cum principe: non appetenda divitiæ, nec cibi invidorum: non opprimenti pupilli: castigandus puer: quærens sapiens: fugienda peccatores & gula decessi: honorandi parentes: fugienda meretrix & ebrietas.

1 **Q**Vando federis ut comedas cum principe, diligenter attende quæ apponit tui aut faciem tuam:

2 Et statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam,

3 Ne desideres de cibis ejus, in quo est panis mendacii.

4 Noli laborare ut diteris: sed prudentiæ tuæ pone modum.

5 Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere: quia facient sibi pennas quasi aquilæ, & volabunt in cælum.

6 Ne comedas cum hominæ invido, & ne desideres cibos ejus:

7 Quoniam in similitudinem arcoli & conjectoris, æstimat quod ignorat.

Comede & bibe, dicet tibi: & mens ejus non est tecum.

8 Cibos, quos comederas, evomes: & perdes pulchros sermones tuos.

9 In auribus insipientium ne loquaris: quia despicient doctrinam eloquii tui.

10 Ne attingas parvulorum terminos: & agrum pupillorum ne introeas:

11 Propinquus enim illorum fortis est: & ipse iudicabit contra te causam illorum.

12 Ingrediarur ad doctrinam cor tuum, & aures tuæ ad verba scientiæ.

- 13 † Noli subtrahere à puero disciplinam : si enim percusseris eum virga , non morietur. † *Sup.*
13. 24.
Eccli.
30. 19
- 14 Tu virga percuties eum : & animam ejus de inferno liberabis.
- 15 Fili mi , si sapiens fuerit animus tuus , gaudebit tecum cor meum :
- 16 Et exultabunt renes mei , cum locuta fuerint reſum labia tua.
- 17 † Non æmuletur cor tuum peccatores : sed in timore Domini esto tota die ; † *Infra*
24. 19
- 18 Quia habebis spem in novissimo , & præſtatio tua non auferetur.
- 19 Audi fili mi , & esto sapiens : & dirige in via animum tuum.
- 20 Noli eſſe in conviviis potatorum , nec in comellationibus eorum , qui carnes ad veſcendum conferunt :
- 21 Quia vacantes potibus , & dantes ſymbola conſumentur , & veſtietur pannis dormitatio.
- 22 Audi patrem tuum , qui genuit te : & ne contempnas cum ſenuerit mater tua.
- 23 Veritatem eme , & noli vendere ſapientiam , & doctrinam , & intelligentiam.
- 24 Exultat gaudio pater juſti : qui ſapientem genuit , lætabitur in eo.
- 25 Gaudeat pater tuus , & mater tua , & exultet quæ genuit te.
- 26 Præbe fili mi cor tuum mihi : & oculi tui vias meas cuſtodiant.
- 27 Fovea enim profunda eſt meretrix , & puteus anguſtus , aliena.
- 28 Inſidiatur in via quaſi latro , & quos incautos viderit , interficiet.
- 29 Cui væ ? cujus patri væ ? cui rixæ ? cui foveæ ? cui ſine cauſa vulnera ? cui ſuffuſio oculorum ?
- 30 Nonne his qui commorantur in vino , & ſtudent calicibus epotandis ?
- 31 Ne intnearis vinum quando flavescit , cum splenduerit in vitro color ejus : ingreditur blande ,
- 32 Sed in novissimo mordebit ut coluber , & ſicut regulus venena diffundet.
- 33 Oculi tui videbunt extraneas , & cor tuum loquetur perversa.
- 34 Et eris ſicut dormiens in medio mari , & quaſi ſopitus gubernator , amiſſo clavo :
- 35 Et dices : Verberaverunt me , ſed non dolui : traxerunt me , & ego non ſenſi : quando evigilabo , & rursus viam reperiam ?

C A P V T X X I V .

Æmulatio malorum : sapientia & eruditio : cogitatio stulti : eruenti oppressi : doctrina ut melle mendum : non insidiandum justo : casus inimici : detractores : iuste iudicandum : nullus verbis lactandus , nec malum malo reddendum ; ager pigri : dormitanti pigro venit egestas .

Supra
23. 17.

1 **N**E æmuleris viros malos , nec desideres esse cum eis :

2 Quia rapinas meditatur mens eorum , & fraudes labia eorum loquuntur .

3 Sapientia ædificabitur domus , & prudentia roborabitur .

4 In doctrina replebuntur cellaria , universa substantia pretiosa & pulcherrima .

5 Vir sapiens , fortis est : & vir doctus , robustus & validus .

6 Quia cum dispositione initur bellum : & erit salus ubi multa consilia sunt .

7 Excelsa stulto sapientia , in porta non aperiet os suum .

8 Qui cogitat mala facere , stultus vocabitur .

9 Cogitatio stulti peccatum est : & abominatio hominum detractor .

10 Si desperaveris lassus in die angustiae : imminuetur fortitudo tua .

† Psal.
31. 4.

11 † Erue eos , qui ducuntur ad mortem : & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses .

12 Si dixeris : Vires non suppetunt : qui inspector est cordis , ipse intelligit , & servatorem animæ tuæ nihil fallit , reddetque homini juxta opera sua .

13 Comede , fili mi , mel , quia bonum est , & favum dulcissimum gutturi tuo .

14 Sic & doctrina sapientiæ animæ tuæ : quam cum inveneris , habebis in novissimis spem , & spes tua non peribit .

15 Ne insidieris , & quæras impietatem in domo justî , neque vastes requiem ejus .

16 Septies enim cadet justus , & resurget : impij autem corrueant in malum .

17 Cum ceciderit inimicus tuus , ne gaudeas , & in ruina ejus ne exulteret cor tuum :

18 Ne forte videat Dominus , & displiceat ei , & auferat ab eo iram suam .

19 Ne contendas cum pessimis , nec æmuleris impios :

20 Quoniam non habent futurorum spem mali : & lucerna impiorum extinguetur ,

- 21 Time Dominum, fili mi, & regem: & cum detractoribus non commiscearis:
- 22 Quoniam repente consurget perditio eorum: & ruinam utriusque quis novit?
- 23 Hæc quoque sapientibus: † Cognoscere per- † *Lev.*
sonam in iudicio non est bonum. 19. 15.
- 24 Qui dicunt impio: Iustus es: maledicent eis *Deut.* 1.
Populi, & detestabuntur eos tribus. 17. &
- 25 Qui arguunt eam, laudabuntur: & super 16. 19.
ipsos veniet benedictio. *Eccli.*
- 26 Labia deosculabitur, qui recta verba respon- 42. 1.
det.
- 27 Præpara foris opus tuum, & diligenter exerce agrum tuum: ut postea ædifices domum tuam.
- 28 Ne sis testis frustra contra proximum tuum: nec lactes quemquam labiis tuis.
- 29 † Ne dicas: Quomodo fecit mihi, sic faciam † *Supra*
ei: reddam unicuique secundum opus suum. 20. 23.
- 30 Per agrum hominis pigri transivi, & per vineam viri stulti:
- 31 Et ecce torum repleverant urticae, & operuerant superficiem ejus spiux, & maceria lapidum destructa erat.
- 32 Quod cum vidissem, posui in corde meo, & exemplo didici disciplinam.
- 33 Parum, inquam, dormies, modicum dormitabis, pauxillum manus conferes, ut quiescas:
- 34 Et veniet tibi quasi cursor egestas, & mendicitas quasi vir armatus.

CAPVT XXV.

Gloria Dei & regum: cor regis: rubigo, qua & impietas est: ne te exaltes: ne detrahas: secreta tua serva: mala aurea, & inauris aurea: frigus in messe: nubes sine pluvia: lingua mollis: mel inventum: sagitta acuta: dens puridus: acetum: vinea: benefac inimico: angulus domatis: aqua frigida: fons turbatus: multum mellis comestum: urbs absque muro.

- 1 **H**ÆC quoque parabolæ Salomonis, quas transtulerunt viri Ezechiaë regis Iuda.
- 2 Gloria Dei est celare verbum, & gloria regum investigare sermonem.
- 3 Cælum sursum, & terra deorsum, & cor regum inscrutabile.
- 4 Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum.
- 5 Aufer impietatem de vultu regis, & firmabitur justitia thronus ejus.
- 6 Ne gloriosus appareas coram rege, & in loco magnorum ne steteris,

7 Melius est enim ut dicatur tibi : Ascende huc, quam ut humilieris coram principe.

8 Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio cito : ne postea emendare non possis, cum delinestaveris amicum tuum.

9 Causam tuam tracta cum amico tuo, & secretum extraneo ne reveles :

10 Ne forte insultet tibi cum audierit, & exprobrare non cesset.

Gratia & amicitia liberant : quas tibi serva, ne exprobrabilis fias.

11 Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore suo.

12 Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit sapientem, & aurem obedientem.

13 Sicut frigus nivis in die messis, ira legatus fidelis ei, qui misit eum, animam ipsius requiescere facit.

14 Nubes, & ventus, & pluviae non sequentes, vir gloriosus, & promissa non complens.

† *Sup.*
15. 1.

15 † Patientia lenietur princeps, & lingua mollis confringet duritiam.

16 Mel invenisti, comede quod sufficit tibi, ne forte satiatus evomas illud.

17 Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, nequando satiatus oderit te.

18 Iaculum, & gladius, & sagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum suum falsum testimonium.

19 Deus putridus, & pes lassus, qui sperat super infideli in die angustiae,

20 Et amittit pallium in die frigoris.

Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi pessimo.

Sicut tinea vestimento, & veranis liguo : ita tristitia viri nocet cordi.

† *Rom.*
12. 20.

21 † Si esurierit inimicus tuus, ciba illum : si sitierit, da ei aquam bibere :

22 Prunas enim congregabis super caput ejus, & Dominus reddet tibi.

23 Ventus aquilo dissipat pluvias, & facies tristis linguam detrahentem.

† *Supra*
21. 9.

24 † Melius est sedere in angulo domatis, quam cum muliere litigiosa, & in domo communi.

25 Aqua frigida animæ sitienti, & nutius bonus de terra longinqua.

26 Fons turbatus pede, & vena corrupta, justus cadens coram impio.

† *Eccli.*
3. 22.

27 Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum : † sic qui scrutator est majestatis, opprimetur à gloria.

28 Sicut

28 Sicut urbs patens & absque murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

CAPVT XXVI.

Gloria in stulto: avis volans: flagellum equo: respondere stulto: nuntius stultus: parabola stulti: honor insipientis: imponens stulto silentium: canis ad vomitum: sapiens proprio iudicio: commisceri rixae: nocens amico: susurro: iracundus: labia tumentia: inimicus: operiens odium: solvens forcam: lingua fallax.

1 **Q**uomodo nix in aestate, & pluviae in messe: sic indecens est stulto gloria.

2 Sicut avis ad alia transvolans, & passer quo libet vadens: sic maledictum frustra prolatum in quempiam superveniet.

3 Flagellum equo, & camus asino, & virga in dorso imprudentium.

4 Ne respondeas stulto juxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis.

5 Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.

6 Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuncium stultum.

7 Quomodo pulchras frustra habet claudus tibias: sic indecens est in ore stultorum parabola.

8 Sicut qui mittit lapidem in acervum Mercurii: ita qui tribuit insipienti honorem.

9 Quomodo si spina nascatur in manu temulentii: sic parabola in ore stultorum.

10 Iudicium determinat causas: & qui imponit stulto silentium, iras mitigat.

11 † Sicut canis, qui revertitur ad vomitum suum, sic imprudens, qui iterat stultitiam suam. † 1 Pet. 2. 22.

12 Vidisti hominem sapientem sibi videri? magis illo spem habebit insipiens.

13 Dicit piger: Leo est in via, & leana in itineribus:

14 Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in lectulo suo.

15 † Abscondit piger manum sub ascella sua, & laborat si ad os suum eam converterit. † Sup. 19. 24.

16 Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.

17 Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit impatiens, & commiscetur rixae alterius.

18 Sicut noxius est qui mittit sagittas, & lanceas in mortem:

19 Ita vir, qui fraudulentè nocet amico suo: & cum fuerit deprehensus, dicit: Ludens feci.

20 Cum defecerint ligna, extinguetur ignis: & susurrone subtracto, iurgia conquiescent.

21 Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, † sic homo iracundus suscitatur rixas.

† Sup.
15. 18.

22 Verba susurronis quasi simplicia, & ipsa perveniunt ad intima ventris.

23 Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile, sic labia tumentia cum pessimo corde sociata.

24 Labiis suis intelligitur inimicus, cum in corde tractaverit dolos.

25 Quando submiserit vocem suam, ne credideris ei: quoniam septem nequitiae sunt in corde illius.

26 Qui operit odium fraudulentem, revelabitur malitia ejus in consilio.

27 Qui fodit foveam, incidet in eam: & qui volvit lapidem, revertetur ad eum.

28 Lingua fallax non amat veritatem: & os lubricum operatur ruinas.

C A P V T XXVII.

Non gloriandum in castinum, ne teipsum lauderis: ira stulti quam sit gravis: manifesta correptio: vulnera diligens: anima saturata: vicinus juxta: spondens pro extraneo: litigiosa mulier: infernus insatiabilis: probatur homo ore laudantis: stultus contusus: vulvum pecoris agnosce: lac caprarum in cibum.

1 **N**E glorieris in castinum, ignorans quid superventura pariat dies.

2 Laudet te alienus, & non os tuum; extraneus, & non labia tua.

† Eccl.
22. 17.

3 † Grave est saxum, & onerosa arena: sed ira stulti utroque gravior.

4 Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati ferre quis poterit?

5 Melior est manifesta correptio, quam amor absconditus.

6 Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis.

† Job 6.
7a.

7 † Anima saturata calcabit favum: & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet.

8 Sicut avis transmigrans de nido suo: sic vir qui derelinquit locum suum.

9 Unguento & variis odoribus delectatur cor: & bonis amici consiliis anima dulcoratur.

10 Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiseris: & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuae.

Melior est vicinus juxta, quam frater procul.

- 11 Stude sapientiae filii mi, & laetifica cor meum, ut possis exprobranti respondere sermonem.
- 12 Astutus videns malum, absconditus est: parvuli transeuntes sustinuerunt dispendia.
- 13 † Tolle vestimentum ejus, qui spondit † *Sup.*
pro extraneo: & pro alienis, aufer ei pignus. 20.16.
- 14 Qui benedicit proximo suo voce grandi, de nocte confurgens maledicenti similis erit.
- 15 † Testa perstillantia in die frigoris, & litigiosa mulier comparantur: † *Sup.*
19.13.
- 16 Qui retinet eam, quasi qui ventum teneat, & oleum dexteræ suæ vocabit.
- 17 Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici sui.
- 18 Qui servat ficum, comedet fructus ejus: & qui custos est domini sui, glorificabitur.
- 19 Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus.
- 20 † Infernus & perditio nunquam implentur: † *Eccli.*
similiter & oculi hominum insatiabiles. 14.10.
- 21 † Quomodo probatur in constatorio argentum, & in fornace aurum: sic probatur homo ore laudantis. † *Sup.*
17.3.
- Cor iniqui inquit mala, cor autem rectum inquit scientiam.
- 22 Si contuderis stultum in pila quasi prifanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia ejus.
- 23 Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera:
- 24 Non enim habebis jugiter potestatem: sed corona tribuetur in generationem & generationem.
- 25 Aperta sunt prata, & apparuerunt herbae virentes, & collecta sunt foena de montibus.
- 26 † Agni ad vestimentum tuum: & hoedi, ad agri pretium. † *1 Tim.*
6.8.
- 27 Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in necessaria domus tuæ, & ad victum ancillis tuis.

CAPVT XXVIII.

Desuga impii & securitate iusti: propter peccata terra multi principes ejus: pauper pauperem calumnians: pauper supplex, & arves pravus: nolens audire legem: exultatio iustorum: abscondens scelera sua: beatus semper parvidus: princeps impius ut leo: dux indigens prudentia: terram suam operans: à patre subtrahens.

1 **F**Vgit impius, nemine persequente: justus autem quasi leo confidens, absque terrore erit.

2 Propter peccata terræ multi principes ejus : & propter hominis sapientiam , & horum scientiam quæ dicuntur , vita ducis longior erit.

3 Vir pauper calumnians pauperes , similis est imbrī vehementi , in quo paratur fames.

4 Qui derelinquit legem , laudant impium : qui custodiunt , succenduntur contra eum.

5 Viri mali non cogitant judicium : qui autem inquirunt Dominum , animadvertunt omnia.

† *Sup.*
19. 1.

6 † Melior est pauper ambulans in simplicitate sua , quam dives in pravis itineribus.

7 Qui custodit legem , filius sapiens est : qui autem comestatores pascit , confundit patrem suum.

8 Qui cocervat divitias usuris & fœnore , liberali in pauperes congregat eas.

9 Qui declinat aures suas ne audiat legem , oratio ejus erit execrabilis.

10 Qui decipit justos in via mala , in interitu suo corruet : & simplices possidebunt bona ejus.

11 Sapiens sibi videtur vir dives : pauper autem prudens scrutabitur eum.

12 In exultatione justorum multa gloria est : regnantibus impiis ruit hæc hominum.

13 Qui abscondit scelera sua , non dirigitur : qui autem confessus fuerit , & reliquerit ea , misericordiam consequetur.

14 Beatus homo , qui semper est pavidus : qui vero mentis est duræ , corruet in malum.

15 Leo rugiens , & ursus esuriens , princeps impius super populum pauperem.

16 Dux indigens prudentia , multos opprimit per calumniam : qui autem odit avaritiam : longi hient dies ejus.

17 Hominem , qui calumniatur animæ sanguinem , si usque ad lacum fugerit , nemo sustinet.

18 Qui ambulat simpliciter , salvus erit : qui perversis graditur viis , concidet semel.

† *Sup.*
12. 11.
Eccli.

19 † Qui operatur terram suam , satiabitur panibus : qui autem sectatur otium , replebitur egestate.

20. 30.

20 Vir fidelis multum laudabitur : † qui autem festinat ditari , non erit innocens.

† *Sup.*
13. 11.
& 20.
21.

21 Qui cognoscit in judicio faciem , non benefacit : iste & pro buccella panis deserit veritatem.

22 Vir , qui festinat ditari , & aliis invidet , ignorat quod egestas superveniet ei.

23 Qui corripit hominē , gratiam postea inveniet apud eum , magis quam ille , qui per linguæ blandimenta decipit.

24. Qui

24 Qui subtrahit aliquid à patre suo, & à matre, & dicit hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est.

25 Qui se jactat, & dilatat, jurgia concitat: qui vero sperat in Domino, sanabitur.

26 Qui confidit in corde suo, stultus est: qui autem graditur sapienter, ipse salvabitur.

27 Qui dat pauperi, non indigebit: qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam.

28 Cum surrexerint impii, abscondentur homines: cum illi perierint, multiplicabuntur justi.

CAPUT XXIX.

Non audiens corripientem: multiplicatio justorum: amor sapientia: rex justus: blandus amicus: pestilentes: contendere cum stulto: viri sanguinum: totum proferens spiritum: verba mendacii: pauper & creditor: rex justus: correctio: multiplicatio impiorum: erudi filium: prophetia: velox ad loquendum: delicate servum nutriens: iracundus: superbus: cum fure participans: timens hominem: justis abominantur insidiam, & è diverso.

1 **V**iro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei superveniet interitus: & eum sanitas non sequetur.

2 In multiplicatione, justorum lætabitur vulgus: cum impii sumpserint principatum, gemet populus.

3 Vir, qui amat sapientiam, lætificat patrem suum: † qui autem nutrit scorta, perdit substantiam. † *Zuc. 15. 134.*

4 Rex justus erigit terram, vir avarus destruet eam.

5 Homo, qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus ejus.

6 Peccantem virum iniquum involvet laqueus: & justus laudabit atque gaudebit.

7 Novit justus causam pauperum: impius ignorat scientiam.

8 Homines pestilentes dissipant civitatem: sapientes vero avertunt furorem.

9 Vir sapiens, si cum stulto contenderit, sive irascatur, sive rideat, non inveniet requiem.

10 Viri sanguinum oderunt simplicem: justi autem quærunt animam ejus.

11 Totum spiritum suum profert stultus: sapiens differt, & reservat in posterum.

12 Princeps, qui libenter audit verba mendacii, omnes ministros habet impios.

13 Pauper & creditor obviaverunt sibi: utriusque illuminator est Dominus.

14 Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus ejus in aeternum firmabitur.

15 Virga atque correptio tribuit sapientiam: puer autem, qui dimittitur voluntati suae, confundit matrem suam.

16 In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera: & justi ruinas eorum videbunt.

17 Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animae tuae.

18 Cum prophetia defecerit, dissipabitur populus: qui vero custodit legem, beatus est.

19 Servus verbis non potest erudiri: quia quod dicis intelligit, & respondere contemnit.

20 Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est, quam illius correptio.

21 Qui delicate à pueritia nutrit servum suum, postea sectiet eum contumacem.

22 Vir iracundus provocat rixas: & qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum proclivior.

† *Iob*
22. 29. 23 † Superbum sequitur humilitas: & humilem spiritu suscipiet gloria.

24 Qui cum fure participat, odit animam suam: adjurantem audit, & non iudicat.

25 Qui timet hominem, cito corruet: qui sperat in Domino, sublevabitur.

26 Multi requirunt faciem principis: & iudicium à Domino egreditur singulorum.

27 Abominantur justi virum impium: & abominantur impii eos, qui in recta sunt via.

Verbum custodiens filius, extra perditionem erit.

C A P V T X X X.

Homo Deo vicinus iudicat se insipientem, & opera Dei incomprehensibilia: sermo Dei ignitus, cui nihil addendum: deprecatur vanitatem, verba mendacii, mendacitatem & divitias: non accusandus servus apud dominum suum: aliquot generationes execrabiles: dua sanguisuga: tria insaturabilia: oculus patrem subsannans: tria difficilia: per tria movetur terra: quatuor minima terra: tria bene gradientia: vehementer emungens.

1 **V**erba Congregantis filii Vomantis.

Vitio, quam locutus est vir, cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus, ait:

2 Stultissimus sum virorum, & sapientia hominum non est mecum.

3 Non didici sapientiam, & non novi scientiam sanctorum.

4 Quis

4 Quis ascendit in cælum atque descendit? quis continuit spiritum in manibus suis? quis colligavit aquas quasi in vestimento? quis suscitavit omnes terminos terræ? quod nomen est ejus, & quod nomen filii ejus, si nosti?

5 † Omnis sermo Dei ignitus, clypeus est sperantibus in se: † Psal. 11. 7.

6 † Ne addas quidquam verbis illius, & arguaris, inveniarisque mendax. † Deut. 4. 2. &

7 Duo rogavi te, ne deneges mihi antequam moriar. 12. 32.

8 Vanitatem, & verba mendacia longe fac à me. Mendicitatem, & divitias ne dederis mihi: tribue tantum victui meo necessaria:

9 Ne forte satiatas illiciar ad negandum, & dicam: Quis est Dominus? aut egestate compulsus furer, & perjurem nomen Dei mei.

10 Ne accuses servum ad dominum suum, ne forte maledicat tibi, & corruas.

11 Generatio, quæ patri suo maledicit, & quæ matri suæ non benedicit.

12 Generatio, quæ sibi munda videtur, & tamen non est lota à sordibus suis.

13 Generatio, cujus excelsi sunt oculi, & palpebræ ejus in alta surrectæ.

14 Generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, ut comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus.

15 Sanguifugæ duæ sunt filiæ, dicentes: Affer, affer.

Tria sunt insaturabilia, & quartum, quod nunquam dicit: Sufficit.

16 Infernus, & os vulvæ, & terra, quæ non satiatur aqua: ignis vero nunquam dicit: Sufficit.

17 Oculum, qui subsannat patrem, & qui despicit partum matris suæ, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ.

18 Tria sunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro:

19 Viam aquilæ in cælo, viam colubri super petram, viam navis in medio mari, & viam viri in adolescentia.

20 Talis est & via mulieris adulteræ, quæ comedit, & tergens os suum dicit: Non sum operata malum.

21 Per tria movetur terra, & quartum non potest sustinere:

22 Per servum cum regnaverit: per stultum cum saturatus fuerit cibo:

23 Per odiosam mulierem cum in matrimonio fuerit

fuerit assumpta : & per ancillam cum fuerit hæres dominæ suæ.

24 Quattuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus :

25 Formicæ, populus infirmus, qui præparat in messe cibum sibi :

26 Lepusculus, plebs invalida, qui collocat in petra cubile suum :

27 Regem locusta non habet, & egreditur uniuersa per turmas suas :

28 Stellio manibus nititur, & moratur in ædibus regis.

29 Tria sunt, quæ bene gradiuntur, & quartum, quod incedit feliciter :

30 Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pavebit occursum :

31 Gallus succinctus lumbos : & aries : nec est rex, qui resistat ei.

32 Est qui stultus apparuit postquam elevatus est in sublime : si enim intellexisset, ori suo imposuisset manum.

33 Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac, exprimit butyrum : & qui vehementer emungit, elicit sanguinem : & qui provocat iras, producit discordias.

C A P V T XXXI.

Exhortatur ne mulieribus dedeas substantiam tuam, nec regibus vinum, sed mœrenibus : aperi os tuum muto : iudica inopem : Lam & raritas mulieris foris : pulchritudo fallax gratia.

1 **V**erba Lamuelis regis. Visio, qua eruditur eum mater sua.

2 Quid dilecte mi, quid dilecte uteri mei, quid dilecte votorum meorum ?

3 Ne dederis mulieribus substantiam tuam, & divitias tuas ad delendos reges.

4 Noli regibus, ô Lamuel, noli regibus dare vinum : quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas.

5 Et ne forte bibant, & obliviscantur iudiciorum, & muteant causam filiorum pauperis.

6 Date siceram mœrenibus, & vinum his qui anaro sunt animo :

7 Bibant, & obliviscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius.

8 Aperi os tuum muto, & causis omnium filiorum qui pertransiunt :

9 Aperi os tuum, decerne quod iustum est, & iudica inopem & pauperem.

10 Mulierem fortem quis inveniet? procul, & de ultimis finibus pretium ejus.

11 Confidit in ea cor viri sui, & spoliis non indigebit.

12 Reddet ei bonum, & non malum, omnibus diebus vite sue.

13 Quasivit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum.

14 Facta est quasi navis institoris, de longe portans panem suum.

15 Et de nocte surrexit, deditque pradam domesticis suis, & cibaria ancillis suis.

16 Consideravit agrum, & emit eum: de fructu manuum suarum plantavit vineam.

17 Accinxit fortitudinæ lumbos suos, & roboravit brachium suum.

18 Gustavit & vidit quia bona est negotiatio ejus: non extinguetur in nocte lucerna ejus.

19 Manum suam misit ad fortia, & digiti ejus apprehenderunt fufum.

20 Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem.

21 Non timebit domui suæ à frigoribus nivis: omnes enim domestici ejus vestiti sunt duplicibus.

22 Stragulam vestem fecit sibi: byssus & purpura indumentum ejus.

23 Nobilis in portis vir ejus, quando sederit cum senatoribus terræ.

24 Sindonem fecit, & vendidit, & cingulum tradidit Chananæo.

25 Fortitudo & decor indumentum ejus, & ridebit in die novissimo.

26 Os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua ejus.

27 Consideravit femitas domus suæ, & panem otiosa non comedit.

28 Surrexerunt filii ejus, & beatissimam prædicaverunt: vir ejus, & laudavit eam.

29 Multæ filiæ congregaverunt divitias: tu supergressa es universas.

30 Fallax gratia, & vana est pulchritudo: mulier timeus Dominum, ipsa laudabitur.

31 Date ei de fructu manuum suarum: & laudent eam in portis opera ejus.

ECCLESIASTES,

Qui ab Hebræis
COHELETH
appellatur.

CAPVT I.

Omnia vana, & nihil sub sole novum: cunctarum quoque rerum difficilem esse inquisitionem, eamque vanam, & spiritus afflictionem.

1 **V**erba Ecclesiastæ, filii David, regis Ierusalem.

2 Vanitas vanitatum dixit Ecclesiastes; vanitas vanitatum, & omnia vanitas.

3 Quid habet amplius homo de universo labore suo, quo laborat sub sole?

4 Generatio præterit, & generatio advenit: terra autem in æternum stat.

5 Oritur sol, & occidit, & ad locum suum revertitur: ibique renascens,

6 Gyrat per meridiem, & flectitur ad aquilonem: Iustrans universa in circuitu pergit spiritus, & in circulos suos revertitur.

7 Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat: ad locum, unde exeunt flumina, revertuntur ut iterum fluant.

8 Cunctæ res difficiles: non potest eas homo explicare sermone. Non saturatur oculus visu; nec auris auditu impletur.

9 Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. quid est quod factum est? ipsum quod faciendum est.

10 Nihil sub sole novum, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est: jam enim præcessit in seculis, quæ fuerunt ante nos.

11 Non est priorum memoria: sed nec eorum quidem, quæ postea futura sunt, erit recordatio apud eos, qui futuri sunt in novissimo.

12 Ego Ecclesiastes fui rex Israel in Ierusalem,
13 Et proposui in animo meo quarere & investigare sapienter de omnibus, quæ sunt sub sole. Haec occupationem pessimam dedit Deus filiis hominum, ut occuparentur in ea.

14 Vidi cuncta, quæ fiunt sub sole, & ecce universa vanitas, & afflictio spiritus.

15 Perversi difficile corriguntur, & stultorum infinitus est numerus.

16 Locutus sum in corde meo, dicens: Ecce magnus effectus sum, & præcessi omnes sapientia, qui fuerunt ante me in Ierusalem: & mens mea contemplata est multa sapienter, & didici.

17 Deditque cor meum ut scirem prudentiam atque doctrinam, erroresque & stultitiam: & agnovi quod in his quoque esset labor, & afflictio spiritus:

18 Eo quod in multa sapientia, multa fit indignatio: & qui addit scientiam, addit & laborem.

CAPVT II.

In affluentia deliciarum, divitiarum, aedificiorum, & in horum labore est vanitas & afflictio spiritus: dixit etiam quanta sit vanitatis congregare futuro heredi, qui qualis futurus sit ignoratur.

1 **D**ixi ego in corde meo: Vadam, & affluam deliciis, & fruam bonis. Et vidi quod hoc quoque esset vanitas.

2 Risum reputavi errorem: & gaudio dixi: Quid frustra deciperis?

3 Cogitavi in corde meo abstrahere à vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, devitaremque stultitiam, donec viderem quid esset utile filiis hominum: quo facto opus est sub sole numero dierum vitæ suæ.

4 Magnificavi opera mea, ædificavi mihi domos, & plantavi vineas,

5 Feci hortos, & pomaria, & consevi ea cuncti generis arboribus,

6 Et extruxi mihi piscinas aquarum, ut irrigarem silvam lignorum germinantium.

7 Possedi servos & ancillas, multamque familiam habui, armenta quoque, & magnos ovium greges, ultra omnes qui fuerunt ante me in Ierusalem:

8 Coacervavi mihi argentum, & aurum, & substantias regum, ac provinciarum: feci mihi cantores, & cantatrices, & delicias filiorum hominum, scyphos, & urceos in ministerio ad vinum fundenda:

9 Et supergressus sum opibus omnes, qui ante me fuerunt in Ierusalem: sapientia quoque perfeveravit mecum.

10 Et omnia, quæ desideraverunt oculi mei, non negavi eis: nec prohibui cor meum quin omni voluptate frueretur, & oblectaret se in his, quæ præparaveram: & hanc ratus sum partem meam, si uterer labore meo.

11 Cumque me convertissem ad universa opera,

quæ fecerant manus meæ , & ad labores , in quibus frustra sudaveram , vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi , & nihil permanere sub sole.

12 Transivi ad contemplandam sapientiam , errorumque & stultitiam (quid est , inquam , homo , ut sequi possit regem Factorem suum?)

13 Et vidi quod tantum præcederet sapientia stultitiam , quantum differt lux à tenebris.

† *Infrā*
8. 1.
Prov.
27. 24.

14 † Sapientis oculi in capite ejus : stultus in tenebris ambulat : & didici quod unus utriusque esset interitus.

15 Et dixi in corde meo : Si unus & stulti & meus occasus erit , quid mihi prodest quod majorem sapientiæ dedi operam ? Locutusque cum mente meâ , animadverti quod hoc quoque esset vanitas.

16 Non enim erit memoria sapientis similiter ut stulti in perpetuum , & futura tempora oblivione cuncta pariter operient : moritur doctus similiter ut indoctus.

17 Et idcirco tædedit me vitæ meæ , videntem mala universa esse sub sole , & cuncta vanitatem & afflictionem spiritus.

18 Rursus detestatus sum omnem industriam meam , qua sub sole studiosissime laboravi , habiturus hæredem post me ,

19 Quem ignoro , utrum sapiens an stultus futurus sit , & dominabitur in laboribus meis , quibus desudavi & sollicitus fui. & est quidquam tam vanum ?

20 Unde cessavi , renuntiavitque cor meum ultra laborare sub sole.

21 Nam cum alius labores in sapientia , & doctrina , & sollicitudine , homini otioso quæsitâ dimittit : & hoc ergo , vanitas , & magnum malum.

22 Quid enim proderit homini de universo labore suo , & afflictione spiritus , qua sub sole cruciatus est ?

23 Cuncti dies ejus doloribus & ærumnis pleni sunt , nec per noctem mente requiescit : & hoc nonne vanitas est ?

24 Nonne melius est comedere & bibere , & ostendere animæ suæ bona de laboribus suis ? & hoc de manu Dei est.

25 Quis ita deorabit , & deliciis affluet ut ego ?

26 Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam , & scientiam , & lætitiâ : peccatori autem dedit afflictionem , & curam superflua , ut addat , & congreget , & tradat ei qui placuit Deo : sed & hoc vanitas est , & cassa sollicitudo mentis.

CAPVT III.

Quod omnia suo proueniant tempore & transcant : quoque in nihilis fluxis sit mentis quies : unus quoque sit hominis ac iumentorum interitus.

- 1 **O**Mnia tempus habent, & suis spatiis transcant uniuersa sub caelo.
- 2 Tempus nascendi, & tempus moriendi.
Tempus plantandi, & tempus euellendi quod plantatum est.
- 3 Tempus occidendi, & tempus sanandi.
Tempus destruendi, & tempus aedificandi.
- 4 Tempus stendi, & tempus ridendi.
Tempus plangendi, & tempus saltandi.
- 5 Tempus spargendi lapides, & tempus colligendi.
Tempus amplexandi, & tempus longe fieri ab amplexibus.
- 6 Tempus acquirendi, & tempus perdendi.
Tempus custodiendi, & tempus abijciendi.
- 7 Tempus sciendi, & tempus consueudi.
Tempus tacendi, & tempus loquendi.
- 8 Tempus dilectionis, & tempus odii.
Tempus belli, & tempus pacis.
- 9 Quid habet amplius homo de labore suo?
- 10 Vidi afflictionem, quam dedit Deus filiis hominum, ut distendantur in ea.
- 11 Cuncta fecit bona in tempore suo, & mundum tradidit disputationi eorum, ut non inueniat homo opus, quod operatus est Deus ab initio usque ad finem.
- 12 Et cognovi quod non esset melius nisi iactari, & facere bene in vita sua.
- 13 Omnis enim homo, qui comedit & bibit, & videt bonum de labore suo, hoc donum Dei est.
- 14 Didici quod omnia opera, quae fecit Deus, perseverent in perpetuum : non possumus eis quidquam addere, nec auferre, quae fecit Deus ut timearar.
- 15 Quod factum est, ipsum permanet : quae futura sunt, iam fuerunt : & Deus iustaurat quod abiit.
- 16 Vidi sub sole in loco iudicii impietatem, & in loco iustitiae iniquitatem.
- 17 Et dixi in corde meo : Iustum & impium iudicabit Deus, & tempus omnis rei tunc erit.
- 18 Dixi in corde meo de filiis hominum, ut probaret eos Deus, & ostenderet similes esse bestiis.
- 19 Idcirco unus interitus est hominis & iumentorum, & aqua utriusque conditio : sicut moritur homo,

homo, sic & illa moriuntur: similiter spirant omnia, & nihil habet homo jumento amplius: cuncta subjacent vanitati,

20 Et omnia pergunt ad unum locum: de terra facta sunt, & in terram pariter revertuntur.

21 Quis novit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus jumentorum descendat deorsum?

22 Et deprehendi nihil esse melius quam lætari hominem in opere suo, & hanc esse partem illius. Quis enim eum adducet, ut post se futura cognoscat?

C A P V T I V.

Vanitatem hujus vitæ arguit sapiens ex innocentium oppressione, & quod industria humana sit invidia obnoxia: item quod stultus secure in otio agit, alio qui heredem non habet thesaurizante: explicat commoda societatis, regum regnorumque vanitatem, & obedientiam præfert stultorum victimis.

1 **V**erri me ad alia, & vidi calumnias, quæ sub sole geruntur, & lacrymas innocentium, & neminem consolatorem: nec posse resistere eorum violentiæ, cunctorum auxilio destitutos.

2 Et laudavi magis mortuos, quam viventes:

3 Et feliciorum utroque judicavi, qui necdum natus est, nec vidit mala quæ sub sole sunt.

4 Rursum contemplantus sum omnes labores hominum, & industrias animadverti patere invidiæ proximi: & in hoc ergo vanitas, & cura superflua est.

5 Stultus complicat manus suas, & comedit carnes suas dicens:

6 Melior est pugillus cum requie, quam plena utraque manus cum labore, & afflictione animi.

7 Considerans reperi & aliam vanitatem sub sole:

8 Unus est, & secundam non habet, non filium, non fratrem, & tamen laborare non cessat, nec fatiantur oculi ejus divitiis: nec recogitat, dicens: Cui laboro, & fraudo animam meam bonis? in hoc quoque vanitas est, & afflictio pessima.

9 Melius est ergo duos esse simul, quam unum: habent enim emolumentum societatis suæ:

10 Si unus ceciderit, ab altero fulcietur. væ soli: quia cum ceciderit, non habet sublevantem se.

11 Et si dormierint duo, fovebuntur mutuo: unus quomodo calefiet?

12 Et si quispiam prævaluerit contra unum, duo resistunt ei: fuculus triplex difficile rumpitur.

13 Melior est puer pauper & sapiens, rege sene & stulto, qui nescit prævidere in posterum.

14 Quod de carcere catenisque interdum quis egrediatur ad regnum: & alius natus in regno, inopia consumatur.

15 Vidi cunctos viventes, qui ambulant sub sole cum adolescente secundo, qui consurget pro eo.

16 Insuper numerus est populi omnium, qui fuerunt ante eum: & qui postea futuri sunt, non lætabuntur in eo, sed & hoc vanitas & afflictio spiritus.

17 Custodi pedem tuum ingrediens domum Dei, & appropinqua ut audias. † Multo enim melior est obedientia, quam stultorum victimæ, qui nesciunt quid faciunt mali.

† 1 Reg.
15. 22.
Osce 6.
6.

CAPUT V.

Nil temere de Deo & ejus providentiâ loquendum: vota reddenda: non mirandum de egenorum oppressione, cum iniqui iudicem habeant, item quam sit misera conditio avari nunquam impleti, & divitis concervantis divitias, in proprium nonnumquam malum.

1 **N**E temere quid loquaris, neque cor tuum sit velox ad proferendum sermonem coram Deo, Deus enim in cælo, & tu super terram: idcirco sint pauci sermones tui.

2 Multas curas sequuntur somnia, & in multis sermonibus invenietur stultitia.

3 Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis & stulta promissio. sed quodcumque voveris, redde:

4 Multoque melius est non vovere, quam post votum promissa non reddere.

5 Ne dederis os tuum ut peccare facias carnem tuam: neque dicas coram angelo: Non est providentia: ne forte iratus Deus contra sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum.

6 Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates, & sermones innumeri: tu vero Deum time.

7 Si videris calumnias egenorum, & violenta iudicia, & subverti justitiam in provincia, non mireris super hoc negotio: quia excelfo excelsior est alius, & super hos quoque eminentiores sunt alii.

8 Et insuper universæ terræ rex imperat servienti.

9 Avarus non implebitur pecunia: & qui amat divitias, fructum non capiet ex eis: & hoc ergo vanitas.

10 Vbi multæ sunt opes, multi & qui comedunt eas. Et quid prodest possessori, nisi quod cernit divitias oculis suis?

11 Dulcis est somnus operanti, five parum, five multum comedat: saturitas autem divitis non finit eum dormire.

† *Iob* 20. 20. 12. † Est & alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole: divitiæ conservatæ in malum domini sui.

13 Pereunt enim in afflictione pessima: generavit filium, qui in summa egestate erit.

† *Iob* 1. 21. 14. † Sicut egressus est nudus de utero matris suæ, sic revertetur, & nihil auferet secum de labore suo.

1 *Tim.* 6. 7. 15. Miserabilis prorsus infirmitas: quo modo venit, sic revertetur. Quid ergo prodest ei quod laboravit inventum?

16 Cunctis diebus vitæ suæ comedit in tenebris & in curis multis, & in ærumna atque tristitia.

17 Hoc itaque visum est mihi bonum, ut comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex labore suo, quo laboravit ipse sub sole, numero dierum vitæ suæ, quos dedit ei Deus: & hæc est pars illius.

18 Et omni homini, cui dedit Deus divitias, atque substantiam, potestatemque ei tribuit ut comedat ex eis, & fruatur parte sua, & lætetur de labore suo: hoc est donum Dei.

19 Non enim satis recordabitur dierum vitæ suæ, eo quod Deus occupet deliciis cor ejus.

C A P V T V I.

Miseræ est avari vanitas, qui ne in necessariis quidem audent partis uti.

1 **E**st & aliud malum, quod vidi sub sole, & quidem frequens apud homines:

2 Vir, cui dedit Deus divitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest animæ suæ, ex omnibus quæ desiderat: nec tribuit ei potestatem Deus ut comedat ex eo, sed homo extraneus vorabit illud, hoc vanitas, & miseria magna est.

3 Si genuerit quispiam centum liberos, & vixerit multos annos, & plures dies ætatis habuerit, & anima illius non utatur bonis substantiæ suæ, sepulturaque careat: de hoc ego pronuncio quod mellior illo sit abortivus.

4 Frustra enim venit, & pergit ad tenebras, & oblivione delebitur nomen ejus.

5 Non vidit solem, neque cognovit distantiam boni & mali:

6 Etiam si duobus millibus annis vixerit, & non fuerit perfruitus bonis: neque ad unum locum properant omnia?

7 Omnis labor hominis in ore ejus: sed anima ejus non implebitur.

8 Quid habet amplius sapiens à stulto? & quid pauper, nisi ut pergat illuc, ubi est vita?

9 Melius est videre quod cupias, quam desiderare quod nescias. sed & hoc vanitas est, & præsumptio spiritus.

10 Qui futurus est, jam vocatum est nomen ejus: & scitur quod homo sit, & non possit contra fortio-rem se in judicio contendere.

11 Verba sunt plurima, multamque in disputando habentia vanitatem.

CAPUT VII.

Varium est altiora se querere, & inter multa que quibus magis sint eligenda, sic & sapientia utilior est cum divitiis: dies malus præcautus: ne plusquam oportet sapiens aut justus sis, quam sit mulieris consortium amarum & periculosum: quodque homo sit a Deo creatus verbum.

1 **Q**uid necesse est homini majora se quæ-
rere, cum ignoret quid conducatur sibi in
vita sua, numero dierum peregrinationis suæ, &
tempore quod velut umbra præterit? Aut quis ei
poterit indicare quid post eum futurum sub sole
sit?

2 † Melius est nomen bonum, quam unguenta † *Prov.*
pretiosa; & dies mortis die natiuitatis. 22. 1.

3 Melius est ire ad domum luctus, quam ad do-
mum convivii: in illa enim finis cunctorum ad-
monetur hominum, & vivens cogitat quid futu-
rum sit.

4 Melior est ira risu: quia per tristitiam vultus,
corrigitur animus delinquentis.

5 Cor sapientium ubi tristitia est: & cor stulto-
rum ubi lætitia.

6 Melius est à sapiente corripì, quam stultorum
adulatione decipi.

7 Quia sicut sonitus spinarum ardentium sub
oliâ; sic risus stulti: sed & hoc vanitas.

8 Calumnia conturbat sapientem, & perdet ro-
bur cordis illius.

9 Melior est finis orationis, quam principium.
Melior est patiens arrogante.

10 Ne sis velox ad irascendum: quia ira in
sinu stulti requiescit.

11 Ne dicas: Quid putas causæ est quod priora
tempora meliora fuere quam nunc sunt? stulta enim
est hujuscemodi interrogatio.

12 Utilior est sapientia cum divitiis, & magis
prodest videntibus solem.

13 Sicut enim protegit sapientia, sic protegit pecunia. hoc autem plus habet eruditio & sapientia, quod vitam tribuunt possessori suo.

14 Considera opera Dei, quod nemo possit corrigere quem ille despexerit.

15 In die bona frui bonis, & malam diem præcave. sicut enim hanc, sic & illam fecit Deus, ut non inveniat homo contra eum justas querimonias.

16 Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ: iustus perit in iustitia sua, & impius multo vivit tempore in malitia sua.

17 Noli esse justus multum: neque plus sapias quam necesse est, ne obstupescas.

18 Ne impie agas multum: & noli esse stultus, ne moriaris in tempore non tuo.

19 Bonum est te sustentare justum, sed & ab illo ne subtrahas manum tuam: quia qui timet Deum, nihil negligit.

20 Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis.

† 3 Reg. 21 Non est enim homo justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet.

2 Par. 22 Sed & cunctis sermonibus, qui dicuntur, ne accommodes cor tuum: ne forte audias seruum tuum maledicentem tibi.

6. 36. Prov. 23 Scit enim conscientia tua, quia & tu crebro maledixisti aliis.

20. 9. 1 Ioan. 24 Cuncta tentavi in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar: & ipsa longius recessit à me.

1. 8. 25 Multo magis quam erat: & alta profunditas, quis inveniet eam?

26 Lustravi universa animo meo, ut scirem, & considerarem, & quærerem sapientiam, & rationem: & ut cognoscerem impietatem stulti, & errorem imprudentium:

27 Et inveni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum est, & sagena cor ejus, vincula sunt manus illius, qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator est, capietur ab illa.

28 Ecce hoc inveni, dixit Ecclesiastes, unum & alterum, ut invenirem rationem,

29 Quam adhuc quærit anima mea, & non inveni. Virum de mille unum reperi, mulierem ex omnibus non inveni.

30 Solummodo hoc inveni, quod fecerit Deus hominem rectum, & ipse se infinitis miscuerit quæstionibus. Quis talis ut sapiens est? & quis cognovit solutionem verbi?

CAPVT VIII.

In vultu lucet sapientia : à Dei mandatis non recedendum : homo novit tantum presentia , neque mortem potest evadere : impii ob Dei indulgentiam liberius peccant : vanissimum videtur quod iusti & impii similia hic eveniant : & operum Dei ratio non est investiganda.

- 1 **S**apientia hominis lucet in vultu ejus , & potentissimus faciem illius commutabit. *Sup. 2. 14.*
- 2 Ego os regis observo , & præcepta juramenti Dei.
- 3 Ne festines recedere à facie ejus , neque permaueas in opere malo : quia omne , quod voluerit , faciet :
- 4 Et sermo illius potestate plenus est : nec dicere ei quisquam potest : Quare ita facis ?
- 5 Qui custodit præceptum , non experietur quidquam mali. Tempus & responsum cor sapientis intelligit.
- 6 Omni negotio tempus est , & opportunitas , & multa hominis afflictio :
- 7 Quia ignorat præterita , & futura nullo scire potest nuntio.
- 8 Non est in hominis potestate prohibere spiritum , nec habet potestatem in die mortis , nec sinitur quiescere ingruente bello , neque salvabit impietas impium.
- 9 Omnia hæc consideravi , & dedi cor meum in cunctis operibus , quæ fiunt sub sole. Interdum dominatur homo homini in malum suum.
- 10 Vidi impios sepultos : qui etiam cum adhuc viverent , in loco sancto erant , & laudabantur in civitate quasi justorum operum. sed & hoc vanitas est.
- 11 Etenim quia non profertur cito contra malos sententia , absque timore ullo filii hominum perpetrant mala.
- 12 Attamen peccator ex eo quod centies facit malum , & per patientiam sustentatur , ego cognovi quod erit bonum timentibus Deum , qui verentur faciem ejus.
- 13 Non fit bonum impio , nec prolongentur dies ejus , sed quasi umbra transeant qui non timeant faciem Domini.
- 14 Est & alia vanitas , quæ fit super terram. sunt iusti , quibus mala proveniunt , quasi opera egerint impiorum : & sunt impii , qui ita securi sunt , quasi justorum facta habeant. sed & hoc vanissimum judico.

15 Laudavi igitur lætitiã , quod non esset homini bonum sub sole , nisi quod comederet , & biberet , atque gauderet : & hoc solum secum auferret de labore suo , in diebus vitæ suæ , quos dedit ei Deus sub sole.

16 Et apposui cor meum ut scirem sapientiã , & intelligerem disentionem quæ versatur in terra : est homo , qui diebus & noctibus somnum non capit oculis.

17 Et intellexi , quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem , eorum quæ fiunt sub sole : & quanto plus laboraverit ad quaerendum , tanto minus inventat : etiam si dixerit sapiens se nosse , non poterit reperire.

C A P V T I X.

Nemo scit an Dei odio vel amore sit dignus : quod eadem cunctis hic eveniunt : & cum post hanc brevem & incertam vitam non vestet tempus operandi , monet nunc operibus instanter incumbendum : & licet sapientia præstet fortitudini , in paupere tamen non æstimatur.

1 **O**Mnia hæc tractavi in corde meo , ut curiose intelligerem : Sunt justi atque sapientes , & opera eorum in manu Dei : & tamen nescit homo , utrum amore an odio dignus sit :

2 Sed omnia in futurum servantur iacerta , eo quod universa æque eveniant justo & impio , bono & malo , mundo & immundo , immolanti victimas , & sacrificia contemnti. sicut bonus , sic & peccator : ut perjurus , ita & ille qui veram deserat.

3 Hoc est pessimum inter omnia , quæ sub sole fiunt , quia eadem cunctis eveniunt. unde & corda filiorum hominum implentur malitia , & contemptu in vita sua , & post hæc ad inferos deducuntur.

4 Nemo est qui semper vivat. & qui hujus rei habeat fiduciam : melior est canis vivus leone mortuo.

5 Viventes enim sciunt se esse morituros , mortui vero nihil noverunt amplius , nec habent ultra mercedem : quia oblivioni tradita est memoria eorum.

6 Amor quoque , & odium , & invidiæ simul perierunt , nec habent partem in hoc sæculo , & in opere quod sub sole geritur.

7 Vade ergo & comedere in lætitiã panem tuum , & bibe cum gaudio vinum tuum : quia Deo placent opera tua.

8 Omni tempore sint vestimenta tua candida , & oleum de capite tuo non deficiat.

9 Perfructe vita cum uxore, quam diligis, cunctis diebus vitæ instabilitatis tuæ, qui dati sunt tibi sub sole omni tempore vanitatis tuæ: hæc est enim pars in vita, & in labore tuo, quo laboras sub sole.

10 Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.

11 Verti me ad aliud, & vidi sub sole, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium panem, nec doctorum divitias, nec artificum gratiam; sed tempus, casumque in omnibus.

12 Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo, & sicut aves laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo, cum eis extemplo supervenerit.

13 Hanc quoque sub sole vidi sapientiam, & probavi maximam:

14 Civitas parva, & pauci in ea viri: venit contra eam rex magnus, & vallavit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta est obsidio.

15 Inventusque est in ea vir pauper & sapiens, & liberavit urbem per sapientiam suam, & nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis.

16 Et dicebam ego, meliorem esse sapientiam fortitudine: quomodo ergo sapientia pauperis contempta est, & verba ejus non sunt audita?

17 Verba sapientium audiuntur in silentio, plusquam clamor principis inter stultos.

18 Melior est sapientia, quam arma bellica: & qui in uno peccaverit, multa bona perdet.

CAPVT X.

Sapientis à stulto differentia: tentationibus potentis spiritus resistendum: de stulto ac servo elevatis, & divite ac principe humiliatis: occultus deceptor serpenti comparatur: de rege puero, & principibus mane comedentibus: neque regi, neque diviti de- trahendum.

1 **M**Vscæ morientes perdunt suavitatem unguenti. Pretiosior est sapientia & gloria, parva & ad tempus stultitia.

2 Cor sapientis in dextera ejus, & cor stulti in sinistra illius.

3 Sed & in via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos æstimat.

4 Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris: quia curatio faciet cessare peccata maxima.

5 Est malum quod vidi sub sole, quasi per errorem egrediens à facie principis :

6 Positum stultum in dignitate sublimi, & divites sedere deorsum.

7 Vidi servos in equis, & principes ambulantes super terram quasi servos.

† Prov. 26. 27. Qui fodit foveam, incidet in eam : & qui dissipat sepem, mordebit eum coluber.

Eccli. 27. 29. Qui transfert lapides, affligetur in eis : & qui scindit ligna, vulnerabitur ab eis.

10 Si retusum fuerit ferrum, & hoc non ut prius, sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, & post industriam sequetur sapientia.

11 Si mordeat serpens in silentio, nihil eo minus habet qui occulte detrahic.

12 Verba oris sapientis gratia : & labia insipientis precipitabunt eum.

13 Initium verborum ejus stultitia, & novissimum oris illius error pessimus.

14 Stultus verba multiplicat. Iguorat homo, quid ante se fuerit : & quid post se futurum sit ; quis ei poterit indicare ?

15 Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in urbem pergere.

16 Væ tibi terra, cujus rex puer est, & cujus principes mane comedunt.

17 Beata terra, cujus rex nobilis est, & cujus principes vescuntur in tempore suo, ad reficiendum, & non ad luxuriam.

18 In pigritiis humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perstillabit domus.

19 In risum faciunt panem, & vinum ut epulentur viventes : & pecuniæ obediunt omnia.

20 In cogitatione tua regi ne detrahas, & in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti : quia & aves cæli portabunt vocem tuam, & qui habet pennas annuntiabit sententiam.

C A P V T X I.

Monet nostra aliis imparitvi, & semper bene esse operandum : quod hominis judicium post obitum sit immutabile ; futuri quoque judicii memoriam retinendam, in quo de omnibus judicandi sumus ; iram & malitiam a corde auferendam.

1 Mitte panem tuum super transeuntes aquas : quia post tempora multa invenies illum.

2 Da partem septem, necnon & octo : quia iguoras quid futurum sit mali super terram.

3 Si repletæ fuerint nubes, imbrem super terram effundeat. Si ceciderit lignum ad austrum,

aut:

aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit.

4 Qui observat ventum, non seminat; & qui considerat nubes, numquam metet.

5 Quomodo ignoras quæ sit via spiritus, & qua ratione compingantur olla in ventre prægnantis; sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium.

6 Mane semina semen tuum, & vespere ne cesset manus tua: quia nescis quid magis oriarur, hoc aut illud; & si utrumque simul, melius erit.

7 Dulce lumen, & delectabile est oculis videre solem.

8 Si annis multis vixerit homo, & in his omnibus lætatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis, & dierum multorum: qui cum venerint, vanitatis arguentur præterita.

9 Lætare ergo juvenis in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in iocunditate oculorum tuorum: & scito quod pro omnibus his adducet te Deus in iudicium.

10 Aufer iram à corde tuo, & amove malitiam à carne tua. Adolescentia enim & voluptas vana sunt.

CAPUT XII.

Deum præ oculis habeto in juventute, priusquam succedat molesta senectus, tandemque novissima mors: quumque omnia sint vanitas, Dei præcepta observa, nam de omnibus est reddenda ratio.

1 **M**emento creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat tempus afflictionis, & appropinquent anni, de quibus dicas: Non mihi placent.

2 Antequam tenebrescat sol, & lumen, & luna, & stellæ, & revertantur nubes post pluviam:

3 Quando commovebuntur custodes domus, & nutabunt viri fortissimi, & otiosæ erunt molentes in minuto numero, & tenebrescent videntes per foramina:

4 Et claudent ostia in platea, in humilitate vocis molentis, & consurgent ad vocem volucris, & obsurdescent omnes filie carminis.

5 Excelsa quoque timebunt, & formidabunt in via, florebit amygdalus, impinguabitur locusta, & dissipabitur capparitis: quoniam ibit homo in domum æternitatis suæ, & circuibunt in platea plaugentes.

6 Antequam rumpatur funiculus argenteus, &

recurrat vitta aurea, & conteratur hydria super fontem, & confringatur rota super cisternam.

7 Et revertatur pulvis in terram suam unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.

8 Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, & omnia vanitas.

9 Cumque esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum, & enarravit quæ fecerat: & investigans composuit parabolas multas.

10 Quæsitit verba utilia, & conscripsit sermones rectissimos, ac veritate plenos.

11 Verba sapientium sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt à pastore uno.

12 His amplius fili mi ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis: frequensque meditatio, carnis afflictio est.

13 Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, & mandata ejus observa: hoc est enim omnis homo:

14 Et cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni errato, sive bonum, sive malum illud sit.

CANTICUM

CANTICORVM

SALOMONIS,

Quod Hebraice dicitur

SIR HASIRIM.

CAPVT I.

Hoc canticum totum est mysticum, plenissimum incomprehensibilis amoris Christi erga sponsam suam, ac vicissim sponsa erga Christum sponsum.

1 **O** Sculetur me osculo oris sui: quia meliora sunt ubera tua vino.

2 **O** Fragrantia unguentis optimis.

Oleum effusum nomen tuum: ideo adolescentulæ dilexerunt te.

3 Trahe me: post te curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in celaria sua: exultabimus & lætabimur in te, memores uberum tuorum super vinum: recti diligunt te.

4 Nigra sum, sed formosa, filiæ Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.

5 Nolite

5 Nolite me considerare quod fusca sum, quia decoloravit me sol: filii matris meae pugnaverunt contra me, posuerunt me custodem in vineis: vineam meam non custodivi.

6 Indica mihi, quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum.

7 Si ignoras te, & pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi post vestigia gregum, & pascce hodos tuos juxta tabernacula pastorum.

8 Equitatu meo in curribus Pharaonis affimilavi te amica mea.

9 Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis: collum tuum sicut monilia.

10 Murennulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento.

11 Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.

12 Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.

13 Botrus cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.

14 Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.

15 Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Lectulus noster floridus:

16 Tigra domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina.

CAPVT II.

1 **E**GO flos campi, & lilium convallium.

2 Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.

3 Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius, quem desideraveram, sedi: & fructus ejus dulcis gutturi meo.

4 Introduxit me in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.

5 Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo.

6 Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

7 Adjuro vos filiæ Ierusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitatis, neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit.

8 Vox dilecti mei, ecce iste venit saliens in montibus, transfiliens colles:

9 Similis est dilectus meus capræ, hinnuloque cervorum, en ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos.

10 *En dilectus meus loquitur mihi: Surge, prope-
ra amica mea, columba mea, formosa mea, & veni.*

11 *Iam enim hiems transiit, imber abiit, &
recessit.*

12 *Flores apparuerunt in terra nostra, tempus
putationis aduenit: vox turturis audita est in terra
nostra:*

13 *Ficus protulit grossos suos: vineæ florentes
dederunt odorem suum. Surge, amica mea, specio-
sa mea, & veni:*

14 *Columba mea in foraminibus petrae, in ca-
verna maceriae, ostende mihi faciem tuam, sonet
vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, &
facies tua decora.*

15 *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demo-
liuntur vineas: nam vinea nostra floruit.*

16 *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur
inter lilia.*

17 *Donec aspiret dies, & inclinentur umbræ.
Revertere: similis esto, dilecte mi, capreae, hie-
muloque cervorum super montes Berther.*

CAPVT III.

1 *IN lectulo meo per noctes quæsiui quem dili-
git anima mea: quæsiui illum, & non inveni.*

2 *Surgam, & circuibo civitatem: per vicos &
plateas quæram quem diligit anima mea: quæsiui
illum, & non inveni.*

3 *Invenerunt me vigiles, qui custodiant civita-
tem: Num quem diligit anima mea vidistis?*

4 *Paululum cum pertransissem eos, inveni quem
diligit anima mea: tenui enim, nec dimittam,
donec introducam illum in domum matris meæ, &
in cubiculum genetricis meæ.*

5 *Adjuro vos filiae Ierusalem per capreas, cer-
vosque camporum, ne suscitatis, neque evigilare
faciatis dilectam, donec ipsa velit.*

6 *Quæ est ista, quæ ascendit per desertum,
sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhae, & thu-
ris, & universi pulveris pigmentarii?*

7 *En lectulum Salomonis sexaginta fortes am-
biunt ex fortissimis Israel:*

8 *Omnes tenentes gladios, & ad bella doctissi-
mi: uniuscujusque ensis super femur suum propter
timores nocturnos.*

9 *Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis
Libani:*

10 *Columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium
aureum, ascensum purpureum: media charitate
constravit propter filias Ierusalem:*

11 *Egre-*

11 Egredimini & videte filiæ Sion regem Salomonem in diademate, quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius, & in die lætitiæ cordis ejus.

CAPVT IV.

1 **Q**uam pulchra es amica mea, quam pulchra es! Oculi tui columbarum, absque eo quod intrinsecus lateret. Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galtad.

2 Dentes tui sicut greges tonfarum, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis foetibus, & sterilibus non est inter eas.

3 Sicut vitæ coccinea, labia tua: & eloquium tuum, dulce. Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus lateret.

4 Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.

5 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli capræ gemelli, qui pascuntur in liliis.

6 Donec aspiret dies, & inclinentur umbræ, vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris.

7 Tota pulchra es: amica mea, & macula non est in te.

8 Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni: coronaberis de capite Amanu, de vertice Saur & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.

9 Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.

10 Quam pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea sponsa! pulchriora sunt ubera tua vino, & odor unguentorum tuorum super omnia aromata.

11 Favus distillans labia tua sponsa, mel & lac sub lingua tua: & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris.

12 Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus.

13 Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo,

14 Nardus & crocus, fistula & cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha & aloë cum omnibus primis unguentis.

15 Fons hortorum: puteus aquarum viventium, quæ fluunt imperu de Libano.

16 Surge aquilo, & veni auster, persia hortum meum, & fluant aromata illius.

1 **V**eniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum soror mea sponsa, melli myrrham meam cum aromatibus meis: comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo: comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.

2 Ego dormio, & cor meum vigilat: vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum est rore, & ciuciani mei guttis noctium.

3 Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?

4 Dilectus meus misit manum suam per foramen, & venter meus intremuit ad tactum ejus.

5 Surrexi, ut aperirem dilecto meo: manus meae stillaverunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatissima.

6 Pessulum ostii mei aperni dilecto meo: at ille declinaverat, atque transierat. Anima mea, liquefacta est, ut locusus est: quæsi, & non inveni illum: vocavi, & non respondit mihi.

7 Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem: percusserunt me, & vulneraverunt me: zulerunt pallium meum mihi custodes murorum.

8 Adjuro vos filiaë Ierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore langueo.

9 Qualis est dilectus tuus ex dilecto ò pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos?

10 Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.

11 Caput ejus aurum optimum: Comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigrae quasi corvus.

12 Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident juxta fluentia plenissima.

13 Genæ illius sicut areolæ aromatum confixæ à pigmentariis. Labia ejus lilia distillantia myrrham primam.

14 Manus illius tornatiles aureæ, plenæ hyacinthis. Venter ejus eburneus, distinctus sapphiris.

15 Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases aureas. Species ejus ut Libani, electus ut cedri.

16 Guttur illius suavissimum, & torus desiderabilis: talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus; filiaë Ierusalem.

17 Quo abiit dilectus tuus, ô pulcherrima mulierum? quo declinavit dilectus tuus? & quæremus eum tecum.

CAPVT VI.

1 **D**ilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut pascatur in hortis, & lilia colligat.

2 Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia.

3 Pulchra es amica mea, suavis, & decora sicut Ierusalem: terribilis ut castrorum acies ordinata.

4 Averte oculos tuos à me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.

5 Dentes tui sicut grex ovium, quæ ascenderunt de lavacro, omnes gemellis foetibus, & sterilis non est in eis.

6 Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis.

7 Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus.

8 Una est columba mea, perfecta mea, una est matris suæ, electa generici suæ. Viderunt eam filiæ, & beatissimam prædicaverunt, reginæ & concubinæ laudaverunt eam.

9 Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora confurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata?

10 Descendi in hortum nucum, ut viderem poma convallium, & inspicerem si florisset vinea, & germinassent mala punica.

11 Nescivi; anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab.

12 Revertere, revertere Sulamitis: revertere, revertere, ut intueamur te.

CAPVT VII.

1 **Q**uid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum? Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis! Iuncturæ femorum tuorum, sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis.

2 Umbilicus tuus crater tornatilis, numquam indigens poculis. Venter tuus sicut acervus tritici, vallatus liliis.

3 Duo ubera tua, sicut duo hinnuli gemelli capræ.

4 Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut

sicut piscine in Hesebon, quæ sunt in porta filie multitudinis. Nafus tuus sicut turris Libani, quæ respicit contra Damascum.

5 Caput tuum ut Carmelus: & comæ capitis tui, sicut purpura regis vincta canalibus.

6 Quam pulchra es, & quam detora charissima, in deliciis!

7 Statura tua assimilata est palmæ, & ubera tua bovis.

8 Dixi: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus ejus: & erunt ubera tua sicut bovis vineæ, & odor oris tui sicut malorum.

9 Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad potandum, labiisque & dentibus illius ad ruminandum.

10 Ego dilecto meo, & ad me conversio ejus.

11 Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.

12 Mane surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica: ibi dabo tibi ubera mea.

13 Mandragoræ dederunt odorem. In portis nostris omnia poma: nova & vetera, dilecte mi, servavi tibi.

CAPVT VIII.

1 **Q**uis mihi det te fratrem meum fugentem ubera matris meæ, ut inveniam te foris, & deosculer te, & jam me nemo despiciat?

2 Apprehendam te, & ducam in domum matris meæ: ibi me docebis, & dabo tibi poculum ex vino condito, & mustum malorum granatorum meorum.

3 Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

4 Adjuro vos filie Ierusalem, ne suscitatis, neque evigilate faciatis dilectam, donec ipsa velit.

5 Quæ est ista, quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? Sub arbore malo suscitavi te: ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua.

6 Pone me ut signaculum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum: quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio: lampades ejus, lampades ignis atque flammaram.

7 Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam: si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.

8 Soror nostra parva, & ubera non habet: quid faciemus

faciemus forori nostræ in die quando alloquenda est?

9 Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea: si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.

10 Ego murus: & ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens.

11 Vineam pacifico in ea, quæ habet populos: tradidit eam custodibus, vir affert pro fructu ejus mille argenteos.

12 Vineam meam coram me est. Mille tui pacifici, & ducenti his, qui custodiunt fructus ejus.

13 Quæ habitas in hortis, amici auscultant: fac me audire vocem tuam.

14 Fuge dilecte mi, & assimulare capræ hirculoque cervorum super montes aromatam.

L I B E R S A P I E N T I Æ.

C A P V T I.

Judices sint justii: Dominus invenitur si simpliciter corde & fide queratur, fugit autem à peccatoribus & vanis cogitationibus: quumque omnia repleat, nihil eum latere potest: murmuratio, derivatio, & mendacium detestanda: omnia fecit Deus ad vitam, non mortem intendens, quam sibi peccatores accerserunt.

1 **D**iligite † justitiam, qui judicatis terram. † Sentite de Domino in bonitate, † 3 Reg. 3. 9.

& in simplicitate cordis querite illum: † *Isaie*

2 † Quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis, qui fidem habent in illum. † 56. 1.

3 Perversæ enim cogitationes separant à Deo: probata autem virtus corripit insipientes. † 2 Para. 15. 2.

4 Quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.

5 Spiritus enim sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se à cogitationibus, quæ sunt sine intellectu, & corripietur à superveniente iniquitate.

6 † Benignus est enim spiritus sapientiæ, & † *Gal. 5.*

non liberabit maledicum à labiis suis: † quoniam renum illius testis est Deus, & cordis illius † *1er. 17.*

scrutator est verus, & linguæ ejus auditor. † 10.

7 † Quoniam spiritus Domini replevit orbem terrarum: & hoc, quod continet omnia, scientiam † *Isa. 60.*

habet vocis.

8 Pre-

8 Propter hoc qui loquitur iniqua, non potest latere, nec præteriet illum corripiens iudicium.

9 In cogitationibus enim impii interrogatio erit sermonum autem illius auditio ad Deum veniet, ad correptionem iniquitatum illius.

10 Quoniam auris zeli audit omnia, & tumultus murmurationum non abscondetur.

11 Custodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodest, & à detractione parcite linguæ, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit: os autem, quod mentitur, occidit animam.

12 Nolite zelare mortem in errore vitæ vestræ, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum.

† Exech. 13 † Quoniam Deus mortem non fecit, nec
18. 32. latatur in perditione vivorum.

† 33. 14 Creavit enim, ut essent omnia: & sanabiles
11. fecit nationes orbis terrarum: & non est in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra.

15 Iustitia enim perpetua est, & immortalis.

16 Impii autem manibus & verbis accersierunt illam: & aestimantes illam amicam, defluerunt, & sponfiones posuerunt ad illam: quoniam digni sunt qui sint ex parte illius.

C A P V T II.

Omnia impiorum vitæ futura spem non habentium scopus est frui hujus vitæ voluptatibus, ideoque iustum, qui diversum respicit finem, ferre nequeunt, sed ad mortem usque persequuntur: sicut & Diaboli invidia homo à Deo creatus immortalis, factus est mortalis.

† 1 Dixerunt enim cogitantes apud se non
† Job. 7. recte: † Exiguum, & cum tædio est
1. & 14. tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine
1. hominis, & non est qui agnitus sit reversus ab in-
1 Cor. 15. feris:

32. 2 Quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tamquam non fuerimus: quoniam fumus flatus est in naribus nostris: & sermo scintilla ad commoveendum cor nostrum:

3 Qua extincta, cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tamquam mollis aër, & transibit vita nostra tamquam vestigium nubis, & sicut nebula dissolvetur, quæ fugata est à radiis solis, & à calore illius aggravata:

4 Et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, & nemo memoriam habebit operum nostrorum,

5 † Umbra enim transitus est tempus nostrum, & † 1 *Par.*
non est reversio finis nostri: quoniam consignata 19. 15.
est, & nemo revertitur.

6 † Venite ergo, & fruamur bonis quæ sunt, & † *Is.* 21.
utamur creatura tanquam in juventute celeriter. 13. 6°

7 Vino pretioso, & unguentis nos impleamus: & 56. 12.
non prætereat nos flos temporis.

8 Coronemus nos rosis, antequam marcescant:
nullum pratium sit, quod non pertransseat luxuria
nostra.

9 Nemo nostrum exors sit luxuriæ nostræ: ubi-
que relinquamus signa lætitiæ: quoniam hæc est
pars nostra, & hæc est fors.

10 Opprimamus pauperem justum, & non par-
camus viduæ, nec veterani revereamur canos
multi temporis.

11 Sit autem fortitudo nostra lex justitiæ: quod
enim infirmum est, inutile invenitur.

12 Circumveniamus ergo justum, quoniam in-
utilis est nobis, & contrarius est operibus nostris,
& improperat nobis peccata legis, & diffamat in
nos peccata disciplinæ nostræ.

13 † Promittit se scientiam Dei habere, & si † *Matt.*
lium Dei se nominat. 27. 42.

14 † Factus est nobis in traductionem cogitatio- † *Ioan.*
num nostrarum. 7. 7°

15 Gravis est nobis etiam ad videndum, quo-
niam dissimilis est aliis vita illius, & immutatæ
sunt viæ ejus.

16 Tanquam nugaces aestimati sumus ab illo, &
abstinet se à viis nostris tanquam ab immunditiis,
& præfert novissima justorum, & gloriatur pa-
trem se habere Deum.

17 Videamus ergo si sermones illius veri sint,
& tentemus quæ ventura sunt illi, & sciemus quæ
erunt novissima illius.

18 † Si enim est verus filius Dei, suscipiet † *Psal.*
illum, & liberabit eum de manibus contrariorum. 21. 9.

19 Contumelia & tormento interrogemus eum, *Jer.* 11.
ut sciamus reverentiam ejus, & probemus patien- 19.
tiam illius.

20 Morte turpissima condemnemus eum: erit
enim ei respectus ex sermonibus illius.

21 Hæc cogitaverunt, & erraverunt: excæca-
vit enim illos malitia eorum.

22 Et nescierunt sacramenta Dei, neque merce-
dem speraverunt justitiæ, nec judicaverunt hono-
rem animarum sanctarum.

23 † Quoniam Deus creavit hominem inexterni- † *Gen.*
nabilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit 27. 2. 7.
illum. 24 † *1u.* 5. 1.

† Eccli. 24 † Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum.

17. 1. 25 Imitantur autem illū qui sunt ex parte illius.

Gen. 3. 1

C A P V T I I I.

De felicitate iustorum, qui in hac vita ab impiis contempti, tentationibus à Deo probati fuerunt: & de infelicitate impiorum: item ac castitatis & bonorum operum mercede, ac infelicitate filiorum adulterorum.

Deut. 33 1 Iustorum autem animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis.

3. Infr. 5. 4 2 Visi sunt oculis insipientium mori: & æstimata est afflictio exitus illorum,

3 Et quod à nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in pace.

4 Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est

5 In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos se.

6 Tamquam aurum in fornace probavit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum.

7 Fulgebunt iusti, & tamquam sciatillæ in arundineto discurrent.

† Matt. 8 † Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis, & regnabit Dominus illorum in perpetuum.

23. 43. 1 Cor. 6. 2 9 Qui confidunt in illo, intelligent veritatem: & fideles in dilectione acquiescent illi: quoniam donum & pax est electis ejus.

10 Impii autem secundum quæ cogitaverunt, correptionem habebunt: qui neglexerunt justum, & à Domino recesserunt.

11 Sapientiam enim, & disciplinam qui abjicit, infelix est: & vacua est spes illorum, & labores suæ fructu, & inuilla opera eorum.

12 Mulieres eorum insensatæ sunt, & nequissimi filii eorum.

13 Maledicta creatura eorum: quoniam felix est sterilis: & incoïnquinata, quæ nescivit thorum in delicto, habebit fructum in respectione animarum sanctarum:

† Isaiæ 56. 4 14 † Et spado, qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus Deum nequissima: dabitur enim illi fidei donum electum, & fors in templo Dei acceptissima.

15 Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, & quæ non concidat radix sapientiæ.

16 Filii autem adulterorum in inconsummatione arunt, & ab iniquo thoro semetu exterminabuntur.

17 Et si quidem longæ vitæ erant, in nihilum computabuntur, & sine honore erit novissima senectus illorum.

18 Et si celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem.

19 Nationes enim iniquæ diræ sunt consummationes.

C A P V T I V.

Casta generatio in multis ab adulterina dissidet: de refrigerio iusti morte præoccupati: qua sit senectus venerabilis, & quod iusti sapius è mundo tolluntur à Deo, ne ab impiis seducantur, & quantum finis utrorumque distet.

1 **O** quam pulchra est casta generatio cum claritate: immortalis est enim memoria illius: quoniam & apud Deum nota est, & apud homines.

2 Cum præsens est, imitantur illam: & desiderant eam cum se eduxerit, & in perpetuum coronata triumphat incoinquinatorum certaminum præmium vincens.

3 Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, & spuria vitulamina non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt.

4 † Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmè posita, à vento commovebuntur, & à nimietate ventorum eradicabuntur. † *Ier. 17o. 4.*

5 Confriuentur enim rami inconsummati, & fructus illorum inutiles, & acerbi ad manducandum, & ad nihilum apti. † *Mat. 7o. 27.*

6 Ex iniquis enim somnis filii qui nascuntur, testes sunt nequitie adversus parentes in interrogatione sua.

7 Iustus autem si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.

8 Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata: cæci autem sunt sensus hominis,

9 Et ætas senectutis vita immaculata.

10 † Placens Deo factus est dilectus, & vivens inter peccatores translatus est. † *Hebr. 11. 5o.*

11 Raprus est ne malitia mutaret intemum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.

12 Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, & inconstantia concupiscentie transvertit sensum sine malitia.

13 Consummatus in brevi explevit tempora multa:

14 Placita enim erat Deo anima illius: propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum.

tum. Populi autem videntes, & non intelligentes, nec ponentes in præcordiis talia:

15 Quoniam gratia Dei, & misericordia est in sanctos ejus, & respectus in electos illius.

16 Condemnat autem justus mortuos vivos impios, & juvenus celerius consummata longam vitam injusti.

17 Videbunt enim finem sapientis, & non intelligent quid cogitaverit de illo Deus, & quare munerit illum Dominus.

18 Videbunt & contemnent eum: illos autem Dominus irridebit.

19 Et erunt post hæc decedentes sine honore, & in contumelia inter mortuos in perpetuum: quoniam distumpet illos inflatos sine voce, & commovebit illos à fundamentis, & usque ad supremum desolabuntur: & erunt gementes, & memoria illorum peribit.

20 Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi, & traducunt illos ex adverso iniquitates ipsorum.

C A P V T V.

Impii in judicio admirantes gloriam justorum quos hic contempserant, desunt suam misericordiam, quoque tota eorum felicitas fuerit momentanea, justorum autem erit perpetua: porro Deus, tum per creaturas, tum per se, armatur ad puniendos impios.

1 **T**unc stabunt justi in magna constantia, adversus eos qui se angustiaverunt, & qui abstulerunt labores eorum.

2 Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis.

3 Dicentes intra se, poenitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperii.

† *Sup.* 3.
2.

4 † Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore:

5 Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est.

6 Ergo erravimus à via veritatis, & justitiæ lumen non luxit nobis, & Sol intelligentiæ non est ortus nobis.

7 Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, & ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus.

8 Quid nobis profuit superbia? aut divitiarum

† 1 *Par.* jactantia quid contulit nobis?

29. 15.

9 † Transierunt omnia illa tanquam umbra, & tanquam nuncius percurrens,

10 † Et

10 † Et tanquam navis quæ pertransit fluctuantem aquam : cujus , cum præterierit , non est vestigium invenire , neque semitam carinæ illius in fluctibus : † *Prov.* 30. 19.

11 Aut tanquam avis , quæ transvolat in aëre , cujus nullum invenitur argumentum itineris , sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum , & scindens per vim itineris aërem : commotis alis transvolavit , & post hoc nullum signum invenitur itineris illius :

12 Aut tanquam sagitta emissa in locum destinatum , divisus aër continuo in se reclusus est ; ut ignoretur transitus illius :

13 Sic & nos nati continuo desivimus esse : & virtutis quidem nullum signum valuimus ostendere : in malignitate autem nostra consumpti sumus.

14 Talia dixerunt in inferno hi , qui peccaverunt :

15 † Quoniam spes impij tanquam lanugo est , quæ à vento tollitur : & tanquam spuma gracilis , quæ à procella dispergitur : & tanquam fumus , qui à vento diffusus est : & tanquam memoria hominis unius diei prætereuntis. † *Prov.* 10. 28. & 11. 7. *Psal.* v. 5.

16 Iusti autem in perpetuum vivent , & apud Dominum est merces eorum , & cogitatio illorum apud Altissimum.

17 Ideo accipient regnum decoris , & diadema speciei de manu Domini : quoniam dextera sua teget eos , & brachio sancto suo defendet illos.

18 † Accipiet armaturam zelus illius , & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. † *Psal.* 17.

19 Induet pro thorace justitiam , & accipiet pro galea iudicium certum. *Ephes.* 6. 13.

20 Sumet scutum inexpugnabile æquitatem :

21 Acuet autem duram iram in lanceam , & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.

22 Ibunt directe emissiones fulgurum , & tanquam à bene curvato arcu nubium exterminabuntur , & ad certum locum insilient.

23 Et à petrosa ira plenæ mittentur grandines , excandescet in illos aqua maris , & flumina concurrent duriter.

24 Contra illos stabit spiritus virtutis , & tanquam turbo venti dividet illos : & ad eremum perducet omnem terram iniquitas illorum , & malignitas evertet sedes potentium.

C A P V T V I.

Reges & iudices ad sapientiam , & justitiam servandam exhortatur , ostendens quam grave morietur injuria.

injustis ventibus supplicium : item quam sit obvia sapientia quærentibus eam : quodque ejus acquisitio sit utilis , cuius capax non est invidus.

- Eccli. 9.* 1 **M**elior est sapientia quam vires : & vir prudens quam fortis.
- 2 Audite ergo reges , & intelligite , discite iudices finium terræ.
- 3 Præbete aures vos , qui continetis multitudines , & placetis vobis in turbis nationum :
- † *Rom.* 4 † Quoniam data est à Domino potestas vobis , 13. 1. & virtus ab Altissimo , qui interrogabit opera vestra , & cogitationes scrutabitur :
- 5 Quoniam cum essetis ministri regni illius , non recte iudicastis nec custodistis legem justitiæ , neque secundum voluntatem Dei ambulastis.
- 6 Horrende & cito apparebit vobis : quoniam iudicium durissimum his , qui præsumunt , fiet.
- 7 Exiguo enim conceditur misericordia : potentes autem potenter tormenta patientur.
- † *Dent.* 8 † Non enim subtrahet personam cuiusquam 10. 17. Deus , nec verebitur magnitudinem cuiusquam :
- 2 *Par.* quoniam pusillum & magnum ipse fecit , & æqualiter cura est illi de omnibus. 19. 7.
- Eccli. 35.* 9 Fortioribus autem fortior instat cruciatio. 16.
- 10 Ad vos ergo reges sunt hi sermones mei , ut *Rom.* 2. discatis sapientiam , & non excidatis. 11.
- 11 Qui enim custodierint iusta iuste , iustificabuntur : & qui didicerint ista , invenient quid respondere. *Gal. 2. 6.* *Ephes. 6.* spondeant.
- 12 Concupiscite ergo sermones meos , diligite *Col. 5.* illos , & habebitis disciplinam. 25.
- 13 Clara est , & quæ nunquam marcescit sapientia , & facile videtur ab his qui diligunt eam , & *Abor.* 10. 34. invenitur ab his qui quærunt illam.
- 14 Præoccupat qui se concupiscunt , ut illis se *1 Petr.* 1. 17. prior ostendat.
- 15 Qui de luce vigilaverit ad illam , non laborabit : assidentem enim illam foribus suis inveniet.
- 16 Cogitare ergo de illa , sensus est consummatus : & qui vigilaverit propter illam , cito securus erit.
- 17 Quoniam dignos se ipsa circuit quærens , & in viis ostendit se illis hilariter , & in omni providentia occurrit illis.
- 18 Initium enim illius , verissima est disciplinæ concupiscentia.
- 19 Cura ergo disciplinæ , dilectio est : & dilectio , custodia legum illius est : custodia autem legum , consummatio incorruptionis est :

20 Incorruptio autem facit esse proximum Deo.

21 Concupiscentia itaque sapientiæ deducit ad regnum perpetuum.

22 Si ergo delectamini sedibus & sceptris, & reges populi, diligite sapientiam, ut in perpetuum regnetis.

23 Diligite lumen sapientiæ omnes qui præestis populis.

24 Quid est autem sapientia, & quemadmodum facta sit referam: & non abscondam à vobis sacramenta Dei, sed ab initio nativitatis investigabo, & ponam in lucem scientiam illius, & non præteribo veritatem:

25 Neque cum invidia tabescente iter habebō: quoniam talis homo non erit particeps sapientiæ.

26 Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum: & rex sapiens stabilimentum populi est.

27 Ergo accipite disciplinam per sermones meos, & proderit vobis.

C A P V T V I I.

Cum unus sit introitus ad vitam, & similis exitus; præ omnibus eligenda est sapientia, adferens secum cuncta bona, habens secum spiritum intelligentiæ multiplicem; & quæ hic mirum in modum extollitur, quamque abunde antior fuerat affectus.

1 **S**VM quidem & ego mortalis homo, similis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro,

2 Decem mensium tempore † coagulatus sum in sanguine, ex semine hominis, & delectamento somni conveniente. † Job 10. 10.

3 Et ego natus accepi communem aërem, & in similiter factam decidi terram, & primam vocem similem omnibus emisi plorans.

4 In involumentis nutritus sum, & curis magnis.

5 Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium.

6 † Vnus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus. † Job 21.

7 Propter hoc optavi, & datus est mihi sensus: & invocavi, & venit in me spiritus sapientiæ: 1 Tim. 6.

8 Et præposui illam regnis & sedibus, & divitias nihil esse duxi in comparatione illius.

9 † Nec comparavi illi lapidem pretiosum: quoniam omne aurum in comparatione illius, † Job 28. 15.

arena est exigua, & tamquam lutum aestimabitur argentum in conspectu illius. Prov. 8. 11.

10 Super salutem & speciem dilexi illam, &

propofui pro luce habere illam : quoniam inextinguibile est lumen illius.

73 Reg.
3. 13.
Maith.
6. 33.

11 † Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius.

12 Et lætatus sum in omnibus : quoniam antecedebat me ista sapientia, & ignorabam quoniam horum omnium mater est.

13 Quam sine fictione didici, & sine invidia communico, & honestatem illius non abscondo.

14 Infinitus enim thesaurus est hominibus : quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitiae Dei, propter disciplinae dona commendati.

15 Mihi autem dedit Deus dicere ex sententia, & praesumere digna horum quae mihi dantur : quoniam ipse sapientiae dux est, & sapientium emendator :

16 In manu enim illius & nos, & sermones nostri, & omnis sapientia, & operum scientia & disciplina.

17 Ipse enim dedit mihi horum, quae sunt, scientiam veram : ut sciam dispositionem orbis terrarum, & virtutes elementorum.

18 Initium, & consummationem, & medietatem temporum, vicissitudinum permutationes, & commutationes temporum.

19 Anni cursus, & stellarum dispositiones,
20 Naturas animalium, & iras bestiarum, ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, & virtutes radicum.

21 Et quaecumque sunt absconsa & improvisa didici : omnium enim artifex docuit me sapientia.

22 Est enim in illa spiritus intelligentiae, sanctus, unicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis, incoquinatus, certus, suavis, amans bonum, acutus, quem nihil vetat, benefaciens.

23 Humanus, benignus, stabilis, certus, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, & qui capiat omnes spiritus : intelligibilis, mundus, subtilis.

24 Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia : attingit autem ubique propter suam munditiam.

25 Vapor est enim virtutis Dei, & emanatio quaedam est claritatis omnipotentis Dei sincera : & ideo nihil inquinatum in eam incurrit.

† Hebr.
3.

26 † Candor est enim lucis aeternae, & speculum sine macula Dei majestatis, & imago bonitatis illius.

27 Et cum sit uva, omnia potest : & in se permanens

manens omnia innovat, & per nationes in animas sanctas se transfert, & amicos Dei & prophetas constituit.

28 Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat.

29 Est enim hæc speciosior sole, & super omnem dispositionem stellarum, luci comparata invenitur prior.

30 Illi enim succedit nox, sapientiam autem non vincit malitia.

C A P V T V I I I.

Cum sapientiam comitentur omnia desiderabilia, summe ambienda est, & à Deo petenda, à quo solo datur continentia.

1 **A** Tringit ergo à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter.

2 Hanc amavi, & exquisivi à juventute mea, & quesivi sponsam mihi eam assumere, & amator factus sum formæ illius.

3 Generositatem illius glorificat contubernium habens Dei: sed & omnium Dominus dilexit illam.

4 Doctrina enim est disciplinæ Dei, & electrix operum illius.

5 Et si divitiæ appetuntur in vita, quid sapientia locupletius, quæ operatur omnia?

6 Si autem sensus operatur: quis horum, quæ sunt, magis quam illa est artifex?

7 Et si justitiam quis diligit: labores hujus magnas habent virtutes: sobrietatem enim, & prudentiam docet, & justitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.

8 Et si multitudinem scientiæ desiderat quis, scit præterita, & de futuris aestimat: scit versutias sermonum, & dissolutiones argumentorum: signa & monstra scit antequam fiant, & eventus temporum & sæculorum.

9 Proposui ergo hanc adducere mihi ad convivendum: sciens quoniam mecum communicabit de bonis, & erit allocutio cogitationis & tædii mei.

10 Habebo propter hanc claritatem ad turbas, & honorem apud seniores juvenis:

11 Et acutus inveniar in judicio, & in conspectu potentium admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me:

12 Tacentem me sustinebunt, & loquentem me respicient, & fermocinante me plura, manus oris suo imponent.

13 Præterea habebō per hanc, immortalitatem : & memoriā æternam his, qui post me futuri sunt, relinquam.

14 Disponam populos : & nationes mihi erunt subditæ.

15 Timebunt me audientes reges horrendi : in multitudine videbor bonus, & in bello fortis.

16 Intrans in domum meam, conquiescam cum illa : non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium convictus illius, sed lætitiā & gaudium.

17 Hæc cogitans apud me, & commemorans in corde meo : quoniam immortalitas est in cognatione sapientiæ,

18 Et in amicitia illius delectatio bona, & in operibus manuum illius honestas sine defectione, & in certamine loquelæ illius sapientia, & præclaritas in communicatione sermonum ipsius : circumibam quærens, ut mihi illam assumerem.

19 Puer autem eram ingeniosus, & fortitus sum animam bonam.

20 Et cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquatum.

21 Et ut scivi quoniam aliter non possem esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire cujus esset hoc donum : adii Domium, & deprecatus sum illum, & dixi ex totis præcordiis meis :

C A P V T I X.

Oratio sapientis cum agnitione propria imbecillitatis, ad impetrandam à Domino sapientiam: quæ cum omnibus necessaria sit, potissimum tamen rectoribus populorum; incerta est enim humana sapientia.

3 Reg.
3. 9.

1 **D**Eus patrum meorum, & Domine misericordiæ, qui fecisti omnia verbo tuo,
2 Et sapientia tua constituisti hominem, ut dominaretur creaturæ, quæ à te facta est.

3 Ut disponat orbem terrarum in æquitate & justitia, & in directione cordis iudicium iudicet :

4 Da mihi sedium tuarum assitricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis :

† Psa.
115. 16.

5 † Quoniam servus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ, homo infirmus, & exigui temporis, & minor ad intellectum iudicii & legum.

† 1 Par.
28. 4. 5.

6 Nam & si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur.

2 Par.
1. 9.

7 † Tu elegisti me regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filiarum :

8 Et dixisti me ædificare templum in monte sancto tuo, & in civitate habitationis tuæ altare, similitudinem tabernaculi sancti tui, quod præparasti ab initio :

9 † Et tecum sapientia tua, quæ novit opera tua, quæ & affuit tunc cum orbem terrarum faces, & sciebat quid esset placitum oculis tuis, & quid directum in præceptis tuis. † Prov. 8.22, 27. Ioh. 1. 1.

10 Mitte illam de cælis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit & mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit apud te :

11 Scit enim illa omnia, & intelligit, & deducet me in operibus meis sobrie, & custodiet me in sua potentia.

12 Et erunt accepta opera mea, & disponam populum tuum iuste, & ero dignus sedium patris mei.

13 † Quis enim hominum poterit scire consilium Dei ? aut quis poterit cogitare quid velit Deus ? † Is. 40. 13.

14 Cogitationes enim mortalium timidæ, & incertæ providentiæ nostræ. Rom. 11. 14.

15 Corpus enim, quod corrumpitur, aggravat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. 1 Cor. 2. 16.

16 Et difficile æstimamus quæ in terra sunt : & quæ in prospectu sunt, invenimus cum labore. Quæ autem in cælis sunt quis investigabit ?

17 Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris spiritum sanctum tuum de altissimis :

18 Et sic correctæ sint semitæ eorum qui sunt in terris, & quæ tibi placent didicerint homines :

19 Nam per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi Domine à principio.

C A P V T X.

Commendatur sapientia quod servaverit & à malis libera verit Adam, Noe, Abraham, Lot, Jacob, Ioseph, Moysen, per quem filios Israel de Aegypto duxit per mare rubrum, & emeris in eo Aegyptium.

1 **H**æc illum, qui primus formatus est à Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit. Gen. 1. 27.

2 † Et eduxit illum à delicto suo ; & dedit illi virtutem continendi omnia. † Gen. 2. 7.

3 † Ab hac ut recessit injustus in ira sua, per iram homicidii fraterni deperit. † Gen. 4. 8.

4 † Propter quem, cum aqua deleret terram, sanavit iterum sapientia, per contemptibile lignum justum guberans, † Gen. 7. 6.

- † *Gen.* 11. 2. 5 † Hæc & in consensu nequitiae cum se nationes contulissent, scivit justum, & conservavit sine querela Deo, & in filii misericordia fortem custodivit.
- † *Gen.* 19. 17. 6 † Hæc justum à perennibus impiis liberavit fugientem, descendente igne in pentapolim:
- 7 Quibus in testimonium nequitiae fumigabunda constat deserta terra, & incerto tempore fructus habentes arbores, & incredibilis animæ memoria stans figmentum falis.
- 8 Sapientiam enim prætereuntes, non tantum in hoc lapsi sunt ut ignorarent bona, sed & insipientiæ suæ reliquerunt hominibus memoriam, ut in his, quæ peccaverunt, nec latere possent.
- 9 Sapientia autem hos, qui se observant à doloribus liberavit.
- † *Gen.* 28. 5, 10. 10 † Hæc profugum iræ fratris justum deduxit per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum, honestavit illum in laboribus, & complevit labores illius.
- 11 In fraude circumvenientium illum affuit illi, & honestum fecit illum.
- 12 Custodivit illum ab inimicis, & à seductoribus tutavit illum, & certamen forte dedit illi ut vinceret, & sciret quoniam omnium potentior est sapientia.
- † *Gen.* 37. 26. 13 † Hæc venditum justum non dereliquit, sed à peccatoribus liberavit eum: descenditque cum illo in foveam,
- † *Act.* 7. 9. *Gen.* 41. 40. 14 † Et in vinculis non dereliquit illum, donec afferret illi sceptrum regni, & potentiam adversus eos, qui eum deprimebant: & mendaces ostendit, qui maculaverunt illum, & dedit illi claritatem æternam.
- † *Exod.* 1. 11. 15 † Hæc populum justum, & semen sine querela, liberavit à nationibus, quæ illum deprimebant.
- 16 Intravit in animam servi Dei, & stetit contra reges horrendos in portentis & signis.
- 17 Et reddidit justis mercedem laborum suorum, & deduxit illos in via mirabili: & fuit illis in velamento diei, & in luce stellarum per noctem.
- † *Exod.* 14. 22. *Psal.* 77. 14. 18 † Transtulit illos per mare rubrum, & transvexit illos per aquam nimiam.
- 19 Inimicos autem illorum demersit in mare, & ab altitudine inferorum eduxit illos. † Ideo justi tulerunt spolia impiorum,
- † *Exod.* 12. 35. † *Exod.* 15. 1. 20 † Et decantaverunt Domine nomen sanctum justum, & victicem manuum tuam laudaverunt patenter:

21 Quoniam sapientia aperuit os mutorum, & linguas infantium fecit disertas.

C A P V T X I.

Sapientia filios Israel per desertum deduxit, devictis inimicis, datisque e petra aquis: punitis autem multiplici flagello idololatriæ Aegyptiis: cum tamen Deus, omnium quærens salutem, longanimiter toleret peccatores, ut resipiscant, quos universos solo suo nutu continuo perdere posset.

- 1 **D**irexit opera eorum in manibus prophetæ sancti. *Exod.* 16. 1.
- 2 Iter fecerunt per deserta, quæ non habitabantur: & in locis desertis fixerunt casas.
- 3 † Steterunt contra hostes, & de inimicis se vindicaverunt. † *Exod.* 17. 12.
- 4 † Sitierunt, & invocaverunt te, & data est illis aqua de petra altissima, & requies suis de lapide duro. † *Num.* 20. 11.
- 5 Per quæ enim poenas passi sunt inimici illorum à defectione potus sui, & in eis, cum abundarent filii Israel, lætati sunt;
- 6 Per hæc, cum illis deessent, bene cum illis actum est.
- 7 Nam pro fonte quidem sempiterni fluminis, humanum sanguinem dedisti injustis.
- 8 Qui cum minuerentur in translatione infantium occisorum, dedisti illis abundantem aquam in sperate,
- 9 Ostendens per sitim, quæ tunc fuit, quemadmodum tuos exaltares, & adversarios illorum necares.
- 10 Cum enim tentati sunt, & quidem cum misericordia disciplinam accipientes, scierunt quemadmodum cum ira judicati impii tormenta paterentur.
- 11 Hos quidem tamquam pater monens probasti: illos autem tamquam durus rex interrogans condemnasti.
- 12 Absentes enim & præsentis similiter torquebantur.
- 13 Duplex enim illos acceperat tædium, & gemitus cum memoria præteritorum.
- 14 Cum enim audirent per sua tormenta bene secum agi, commemorati sunt Dominum, admittentes in finem exitus.
- 15 Quem enim in expositione prava projectum deriserunt, in finem eventus mirati sunt, non similiter justis sitientes.
- 16 Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum, † quod quidam errantes colebant † *Infr.* 12. 24.

mutos serpentes, & bestias supervacuas, immisit illis multitudinem mutorum animalium in vindictam:

17 Vt scirent, quia per quæ peccat quis, per hæc & torquetur.

† *Levit.*
26. 22.
Infra
16. 1.
Iere. 8.
17.

18 † Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia iuvata, immittere illis multitudinem urforum, aut audaces leones,

19 Aut novi generis ira plenas ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes:

20 Quarum non solum læsura poterat illos exterminare, sed & aspectus per timorem occidere.

21 Sed & sine his uno spiritu poterant occidi persecutionem passi ab ipsis factis suis, & dispersi per spiritum virtutis tuæ: sed omnia in mensura, & numero, & pondere disposuisti.

22 Multum enim valere, tibi soli supererat semper: & virtuti brachii tui quis resisteret?

23 Quoniam tamquam momentum staret, sic est ante te orbis terrarum, & tamquam gutta roris antelucani, quæ descendit in terram.

24 Sed misereris omnium, quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter poenitentiam.

25 Diligis enim omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti: nec enim odians aliquid constituisti, aut fecisti.

26 Quomodo autem posset aliquid permanere nisi tu voluisses? aut quod à te vocatum non esset, conservaretur?

27 Parcis autem omnibus: quoniam tua sunt Domine, qui amas animas.

CAPUT XII.

Ostendit quanta clementia & longanimitate Deus corripuerit peccatores terra sanctæ incolas, non subito eos delens, cum non illos tantum, sed & omnes nationes, nulli illata injuria, tamquam solus omnium Dominus perdere posset: hac videlicet erga inimicos clementia, electos suos de se suaque bonitate bene sperare faciens, eosque à peccatis revocans.

1 **Q**uam bonus & suavis est Domine spiritus tuus in omnibus!

2 Ideoque eos, qui exerrant, partibus corripis: & de quibus peccant, admones & alloqueris: ut relicta malitia, credant in te Domine.

† *Deut.*
9. 3.
12. 29.
18. 12.

3 † Illos enim antiquos inhabitatores terræ sanctæ tuæ, quos exhorruisti,

4 Quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina, & sacrificia iniusta,

5 Et filiorum suorum necatores sine misericordia, & comestores viscerum hominum, & devoratores sanguinis à medio sacramento tuo,

6 Et auctores parentes animarum inauxiliatarum, perdere voluisti per manus parentum nostrorum,

7 Ut dignam perciperent peregrinationem puerorum Dei, quæ tibi omnium charior est terra.

8 Sed & his tamquam hominibus pepercisti, & misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim exterminarent.

9 Non quia impotens eras in bello subicere impios iustis, aut bestiis sævis, aut verbo duro simul exterminare:

10 † Sed partibus iudicans dabas locum poenitentiae, non ignorans, quoniam nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum. † Exod. 23. 30. Dent. 7. 22.

11 Semen enim erat maledictum ab initio: nec timens aliquem, veniam dabas peccatis illorum.

12 Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit contra iudicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit, si perierint nationes, quas tu fecisti?

13 Non enim est alius Deus quam tu, † cui cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non iniuste iudicas iudicium. † 1 Pet. 5. 7.

14 Neque rex neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his quos perdidisti.

15 Cum ergo sis iustus, iuste omnia disponis: ipsum quoque qui non debet puniri, condemnare, exterum aestimas à tua virtute.

16 Virtus enim tua iustitiæ initium est: & ob hoc quod omnium Dominus es, omnibus te parcere facis.

17 Virtutem enim ostendit tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, & horum, qui te nesciunt, audaciam traducis.

18 Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, & cum magna reverentia disponis nos: subest enim tibi, cum volueris, posse.

19 Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet iustum esse & humanum, & bonæ spei fecisti filios tuos: quoniam iudicans das locum in peccatis poenitentiae.

20 Si enim inimicos servorum tuorum, & debitos morti, cum tanta cruciasti attentione, dans tempus & locum, per quæ possent mutari à malitia;

21 Cum

21 Cum quanta diligentia iudicasti filios tuos, quorum parentibus iuramenta & conventiones dedisti bonarum promissionum?

22 Cum ergo das nobis disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam cogitemus iudicantes: & cum de nobis iudicatur, speremus misericordiam tuam.

23 Vnde & illis, qui in vita sua insensate & iniuste vixerunt, per hæc, quæ coluerunt, dedisti summa tormenta.

24 † Etenim in erroris via diutius erraverunt, deos æstimantes hæc, quæ in animalibus sunt supervacua, infantium insensatorum more viventes.

25 Propter hoc tamquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti.

26 Qui autem ludibriis & increpationibus non sunt correcti, dignum Dei iudicium experti sunt.

27 In quibus enim patientes indignabantur, per hæc quos putabant deos, in ipsis cum exterminarentur videntes, illum, quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt: propter quod & finis condemnationis eorum venit super illos.

C A P V T XIII.

Vani quidem sunt qui ex creaturis Deum non agnoscunt, ipsas potius creaturas pro diis coluerunt: at illi longe stultiiores qui opus artificia Deum dicunt, ab insensato idolo futura interrogantes.

Rom. 1. 1 Vani autem sunt omnes homines, in quibus
18. non subest scientia Dei: & de his quæ videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex:

† Deut. 2 † Sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum
4. 13. aërem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam,
17. 3. aut solem & lunam, rectores orbis terrarum deos putaverunt.

3 Quorum si specie delectati, deos putaverunt: sciunt quanto his dominator eorum speciosior est. speciei enim generator hæc omnia constituit.

4 Aut si virtutem & opera eorum mirati sunt intelligant ab illis, quoniam qui hæc fecit, fortior est illis:

5 A magnitudine enim speciei & creaturæ, cognoscibiliter poterit creator horum videri.

6 Sed tamen adhuc in his minor est querela. Et hi enim fortasse errant, Deum quærentes, & volentes invenire.

† Rom. 7 † Etenim cum in operibus illius converfentur,
2. 21. inquirunt: & persuasum habent quoniam bona sunt quæ videntur.

§ Ite

8. Iterum autem nec his debet ignosci.

9. Si enim tantum potuerunt scire, ut possent æstimare sæculum: quomodo hujus Dominium non facilius invenerunt?

10. Infelices autem sunt, & inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum & argentum, artis inventionem, & similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antiquæ.

11. † Aut si quis artifex faber de silva lignum re-^{† Isa.}ctum secuerit, & hujus docte eradat omnem corti-^{44. 9.}cem, & arte sua usus, diligenter fabricet vas utile ^{Jer. 10.}in conversationem vitæ,

12. Reliquiis autem ejus operis ad præparationem escæ abutatur: ^{3.}

13. Et reliquum horum, quod ad nullos usus facit, lignum curvum, & vorticibus plenum, sculptat diligenter per vacuitatem suam, & per scientiam suæ artis figuret illud, & assimilet illud imagini hominis,

14. Aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica, & rubicundum faciens fuce colorem illius, & omniem maculam, quæ in illo est, perliniens:

15. Et faciat ei dignam habitationem, & in patriete ponens illud, & confirmans ferro,

16. Ne forte cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non potest adjuvare se: imago enim est, & opus est illi adjutorium.

17. Et de substantia sua, & de filiis suis, & de nuptiis votum faciens inquirat. Non erubescit loqui cum illo, qui sine anima est:

18. Et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, & pro vita rogat mortuum, & in adjutorium inutilem invocat:

19. Et pro itinere petit ab eo, qui ambulare non potest, & de acquirendo, & de operando, & de omnium rerum eventu petit ab eo, qui in omnibus est inutilis.

C A P V T X I V.

Vtilis inventio navis, qua etiam tempore diluvii semen humanum servatum est: idolum autem maledictum est cum suo fabricatore: Et quod fuerit idolorum idololatriæque exordium ac progressus, item quæ mala ex idololatria procedant.

1. **I**terum alius navigare cogitans, & per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante se, fragilius lignum invocat.

2. Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit, & artifex sapientia fabricavit sua.

- 3 Tua autem, Pater, providentia gubernat :
 † *Exod.* † quoniam dedisti & in mari viam, & inter fluctus
 24. 22. semitam firmissimam,
- 4 Ostendens quoniam potens es ex omnibus sal-
 vare, etiam si sine arte aliquis adeat mare.
- 5 Sed ut non essent vacua sapientiæ tuæ opera :
 propter hoc etiam & exiguo ligno credunt homi-
 nes animas suas & transeuntes mare per ratem libe-
 rati sunt :
- † *Gen.* 6 † Sed & ab initio cum perirent superbi gigan-
 6. 4. 7. 7. tes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens, re-
 misit seculo semen nativitatis, quæ manu tua erat
 gubernata.
- 7 Benedictum est enim lignum, per quod fit ju-
 stitia.
- † *Psal.* 8 † Per manus autem quod fit idolum, male-
 113. dictum est & ipsum, & qui fecit illud : quia ille
Baruch quidem operatus est : illud autem cum esset fragile,
 6. 3. deus cognominatus est.
- 9 Similiter autem odio sunt Deo, impius & im-
 pietas ejus.
- 10 Etenim quod factum est, cum illo, qui fe-
 cit, tormenta patietur.
- 11 Propter hoc & in idolis nationum non erit
 respectus : quoniam creaturæ Dei in odium factæ
 sunt, & in tentationem animabus hominum, & in
 muscipulam pedibus insipientium.
- 12 initium enim fornicationis est exquisitio ido-
 lorum : & adinventio illorum corruptio vitæ est.
- 13 Neque enim erant ab initio, neque erunt in
 perpetuum.
14. Supervacuitas enim hominû advenit in orbem
 terrarum : & ideo brevis illorum finis est inventus.
- 15 Acerbo enim luctu dolens pater, cito sibi
 rapti filii fecit imaginem : & illum qui tunc quasi
 homo mortuus fuerat, nunc tamquam deum colere
 cœpit, & constituit inter servos suos sacra & sa-
 crificia.
- 16 Deinde interveniente tempore, convalescente
 iniqua consuetudine, hic error tamquam lex cu-
 stoditus est, & tyrannorum imperio colebantur
 fragmenta.
- 17 Et hos quos in palam homines honorare non
 poterant, propter hoc quod longe essent, è longin-
 quo figura eorum allata, evidentem imaginem regis,
 quem honorare volebant, fecerunt : ut illum, qui
 aberat, tamquam præsentem colerent sua solici-
 tudine.
- 18 Provenit autem ad horum culturam, & hos
 qui ignorabant, artificis eximia diligentia.

19 Ille enim volens placere illi, qui se assumpsit: elaboravit arte sua, ut similitudinem in melius figuraret.

20 Multitudo autem hominum abducta per speciem operis, eum, qui ante tempus tamquam homo honoratus fuerat, nunc deum æstimaverunt.

21 Et hæc fuit vitæ humanæ deceptio: quoniam aut affectui, aut regibus deservientes homines, incommunicabile nomen lapidibus & lignis imposuerunt.

22 Et non suffecerat errasse eos circa Dei scientiam, sed & in magno viventes inscientiæ bello, tot & tam magna mala pacem appellant.

23 † Aut enim filios suos sacrificantes, aut ob-^{† Deut.}
scura sacrificia facientes, aut insanix plenas vigi-^{18.10.}
lias habentes, ^{Iere. 7.}

24 Neque vitam, neque nuptias mundas jam custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contristat: ^{6.}

25 Et omnia commissa sunt, sanguis, homicidium, furtum & fictio, corruptio & infidelitas, turbatio & perjurium, tumultus honorum,

26 Dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mœchix & impudicitix.

27 Infandorum enim idolorum cultura, omnis mali causa est, & initium & finis.

28 Aut enim dum lætantur, insanunt; aut certe vaticinantur falsa, aut vivunt injuste, aut pejerant cito.

29 Dum enim confidunt in idolis, quæ sine anima sunt, male jurantes noceri se non sperant.

30 Vtraque ergo illis evenient digne, quoniam male senserunt de Deo, attendentes idolis, & juraverunt injuste, in dolo contemnentes justitiam.

31 Non enim juratorum virtus, sed peccantium poena perambulat semper injustorum prævaricationem.

C A P V T X V.

Vox fidelium suavitatem & misericordiam Dei commendantium, cujus gratia ab idololatria sunt servati: mire quoque subsannat idolorum artifices ac cultores.

1 **T**V autem Deus noster, suavis & verus es, pariens, & in misericordia disponens omnia.

2 Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam: & si non peccaverimus, scimus quoniam apud te sumus computati.

3 Nosse enim te, consummata justitia est: & scire justitiam, & virtutem tuam, radix est immortalitatis.

4 Non

4 Non enim in errorem induxit nos hominum male artis excogitatio, nec umbra picturæ labor sine fructu, effigies sculpta per varios colores,

5 Cujus aspectus insensato dat concupiscentiam, & diligit mortuæ imaginis effigiem sine anima.

6 Malorum amatores, digni sunt qui spem habeant in talibus, & qui faciunt illos, & qui diligunt, & qui colunt.

† Rom.
9. 21.

7 † Sed & figulus mollem terram premens, laboriose fingit ad usus nostros unumquodque vas, & de eodem luto fingit quæ munda sunt in usum vasa, & similiter quæ his sunt contraria: horum autem vasorum quis sit usus, iudex est figulus.

8 Et cum labore vano deum fingit de eodem luto, ille qui paulo ante de terra factus fuerat, & post pusillum reducit se unde acceptus est, repetitus animæ debitum quam habebat.

9 Sed cura est illi, non quia laboraturus est, nec quoniam brevis illi vita est, sed concertatur aurificibus & argentariis: sed & ærarios imitatur, & gloriam præfert, quoniam res supervacuas fingit.

10 Cinis est enim cor ejus, & terra supervacua spes illius, & luto vilior vita ejus:

11 Quoniam ignoravit qui se finxit, & qui inspiravit illi animam, quæ operatur: & qui insufflavit ei spiritum vitalem.

12 Sed & æstimaverunt lusum esse vitam nostram, & conversationem vitæ compositam ad lucrum, & oportere undecumque etiam ex malo acquirere.

13 Hic enim scit se super omnes delinquere, qui ex terræ materia fragilia vasa, & sculptilla fingit.

14 Omnes enim insipientes, & infelices supra modum animæ superbi, sunt inimici populi tui, & imperantes illi:

† Psal.
113. 4.
134.
23.

15 Quoniam omnia idola nationum deos æstimaverunt, † quibus neque oculorum usus est ad videndum, neque pares ad percipiendum spiritum, neque aures ad audiendum, neque digiti manuum ad tractandum, sed & pedes eorum pigri ad ambulandum,

16 Homo enim fecit illos: & qui spiritum mutuatus est, is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit deum fingere.

17 Cum enim sit mortalis, mortuum fingit manibus iniquis. Melior enim est ipse his quos colit, quia ipse quidem vixit, cum esset mortalis, illi autem nunquam.

18 Sed & animalia miserrima colunt: insensata enim comparata his, illis sunt deteriora.

19 Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus. bona potest conspiciere. Effugerunt autem Dei laudem, & benedictionem ejus.

C A P V T X V I.

Ægyptiis ob idololatriam digna passis, Hebræi escam à Deo acceperunt: castigati tamen aliquantum morfu serpentum, erecto serpente anco sanati sunt à Deo: impii vero morte consumpti per locustas, muscas, ignemque grandini mistum: cum illi accepto manna, satiati sint & confortati.

1 **P**ROPTER hæc, & per his similia passis sunt digne tormenta, & per multitudinem bestiarum exterminati sunt.

2 Pro quibus tormentis bene disposuisti populum tuum, † quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui, novum saporem, escam parans eis orygomerram: † Numm. 11. 31.

3 Ut illi quidem concupiscentes escam propter ea, quæ illis ostensa & missa sunt, etiam à necessaria concupiscentia averterentur. Hi autem in brevi inopes facti, novam gustaverunt escam.

4 Oportebat enim illis sine excusatione quidem supervenire interitum exercentibus tyrannidem: his autem tantum ostendere quemadmodum inimici eorum exterminabantur.

5 † Etenim cum illis supervenit sæva bestiarum ira, moribus perverforum colubrorum exterminabantur. † Numm. 21. 6.

6 Sed non in perpetuum ira tua permansit, sed ad correptionem in brevi turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tuæ.

7 Qui enim conversus est, non per hoc, quod videbat, sanabatur, sed per te omnium salvatorem:

8 In hoc autem ostendisti inimicis nostris, quia tu es, qui liberas ab omni malo.

9 † Illos enim locustarum & muscarum occiderunt morsus, & non est inventa sanitas animæ illorum: quia digni erant ab hujusmodi exterminari. † Exod. 10. 4.

10 Filios autem tuos, nec draconum venenatorum vicerunt dentes: misericordia enim tua adveniens sanabat illos. † 8. 24. Apo. 9. 7.

11 In memoria enim sermonum tuorum examinabantur, & velociter salvabantur, ne in altam incidentes oblivionem, non possent tuo uti adjutorio.

12 Etenim neque herba, neque malagma sanavit eos, sed tuus, Domine, sermo, qui sanat omnia,

† Deut. 13 † Tu es enim, Domine, qui vitæ & mortis
32. 39. habes potestatem, & deducis ad portas mortis, &
1 Reg. 5. reducis:

6. 14 Homo autem occidit quidem per malitiam, &
Tob. 13. cum exierit spiritus, non reverteretur, nec revo-
2. cabit animam quæ recepta est:

15 Sed tuam manum effugere impossibile est.

† Exod. 16 † Negantes enim te nosse impii, per fortitudi-
9. 23. nem brachii tui flagellati sunt: novis aquis, &
grandinibus, & pluviis persecutionem passi, & per
ignem consumpti.

17 Quod enim mirabile erat, in aqua, quæ
omnia extinguit, plus ignis valebat: viindex est
enim orbis justorum.

18 Quodam enim tempore mansuetabatur ignis,
ne comburentur quæ ad impios missa erant ani-
malia: sed ut ipsi videntes scirent, quoniam Dei
iudicio patiuntur persecutionem.

19 Et quodam tempore in aqua supra virtutem
ignis exardescibat undique, ut iniquæ terræ na-
tionem exterminaret.

† Exod. 20 † Pro quibus angelorum esca nutriti po-
16. 14. pulum tuum, & paratum panem de celo præstitisti
Num. illis sine labore, omne delectamentum in se haben-
11. 7. tem, & omnis saporis suavitatem.

† Psal. 77. 21 Substantia enim tua dulcedinem tuam, quam
25. in filios habes, ostendebat: & deserviens uniuscu-
Joan. 6. jusque voluntati, ad quod quisque volebat, con-
31. vertebatur.

† Exod. 22 † Nix autem & glacies sustinebant vim ignis,
9. 13. & non tabescebant: ut scirent quoniam fructus ini-
micorum exterminabat ignis ardens in grandine &
pluvia coruscans.

23 Hic autem iterum ut nutrentur justi, etiam
sux virtutis oblitus est.

24 Creatura enim tibi Factori deserviens, exar-
descit in tormentum adversus injustos: & lenior
fit ad benefaciendum pro his, qui in te confidunt.

25 Propter hoc & tunc in omnia transfigurata,
omnium nutrici gratiæ tuæ deserviebat, ad volun-
tatem eorum, qui à te desiderabant:

† Deut. † Ut scirent filii tui, quos dilexisti Domine,
3. 3. † quoniam non nativitatibus fructus pascunt homi-
Matth. nes, sed sermo tuus hos, qui in te crediderunt,
4. 4. conservat.

27 Quod enim ab igne non poterat exterminari,
statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat:

28 Ut notum omnibus esset, quoniam oportet
prævenire solem ad benedictionem tuam, & ad
ortum lucis te adorare,

29 Ingrati enim spes tamquam hibernalis glacie tabescet, & disperiet tamquam aqua supervacua.

C A P V T X V I I.

Ægyptii æthiopes passi sunt invincibiles tenebras, cum incredibili timore & horrore: reliqua orbis parte illustrata lumine.

1 **M**agna sunt enim judicia tua Domine, & inenarrabilia verba tua: propter hoc indisciplinatae animæ erraverunt.

2 † Dum enim persuasum habent iniqui posse † *Exod.*
dominari nationi sanctæ: vinculis tenebrarum & 10. 23.
longæ noctis compediti, inclusi sub testis, fugitivi perpetuæ providentiæ jacuerunt.

3 Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrende, & cum admiratione nimia perturbati.

4 Neque enim quæ continebat illos spelunca, sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendens perturbabat illos, & personæ tristes illis apparentes pavorem illis præstabant.

5 Et igitur quidem nulla vis poterat illis lumen præbere, nec siderum limpidae flammæ illuminare poterant illam noctem horrendam.

6 † Apparebat autem illis subitaneus ignis, timore † *Exod.*
plenus: & timore percussus illius, quæ non 7. 22.
videbatur, faciei, æstimabant deteriora esse quæ & 8. 7.
videbantur:

7 Et magicæ artis apposti erant derisus, & sapientiæ gloriæ correptio cum contumelia.

8 Illi enim qui promittebant timores & perturbationes expellere se ab anima languente, hi cum derisu pleni timore languebant.

9 Nam etsi nihil illos ex monstris perturbabat: transitu animalium & serpentium sibilatione commoti, trepidi peribant: & aërem, quem nulla ratione quis effugere posset, negantes se videre.

10 Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis: semper enim præsumit sæva, perturbata conscientia.

11 Nihil enim est timor nisi proditio cogitationis auxiliorum.

12 Et dum ab intus minor est expectatio, majorem computat inscientiam ejus causæ, de qua tormentum præstat.

13 Illi autem qui impotentem vere noctem, & ab infimis, & ab altissimis inferis supervenientem, eundem somnum dormientes,

14 Aliquando monstrorum exagitabantur timore, aliquando animæ deficiebant translatione: subitaneus enim illis & insperatus timor supervenerat.

15 Deinde si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere huc ferro reclusus.

16 Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri laborum operarius præoccupatus esset, ineffabilem sustinebat necessitatem.

17 Vna enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut vis aquæ decurrentis nimium.

18 Aut sonus validus præcipitarum petrarum, aut ludentium animalium curius iuvifus, aut mugientium valida bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus Echo: deficientes faciebant illos præ timore.

19 Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, & non impeditis operibus continebatur.

20 Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum, quæ superventura illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.

CAPUT XVIII.

Hebrai luce gaudent, & ducatum columna ignis accipiunt: occiduntur omnia Aegypti primogenita ab angelo: Hebrai in seditione Core iram Dei provocant; sed in medio incendii liberantur, offerente Aarone incensum, & pro multitudine deprecante.

Exod.
10. 23.

1 Sanctis autem tuis maxima erat lux, & horum quidem vocem audiebant, sed figuram non videbant. Et quia non & ipsi eadem passi erant, magnificabant te:

2 Et qui ante læsi erant, quia non lædebantur, gratias agebant: & ut esset differentia, donum petebant.

† Exod.
14. 24.
Psal. 77.
14. &
104. 39.

3 † Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignotæ viæ, & solem sine læsura boni hospitii præstitisti.

4 Digni quidem illi carere luce, & pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen sæculo dari.

† Exod.
1. 16.
& 2. 3.
† Exod.
24. 27.

5 † Cum cogitarent justorum occidere infantes: & uno exposito filio, & liberato, in translationem illorum, multitudinem filiorum abstulisti, & † pariter illos perdidisti in aqua valida,

6 Illa enim nox ante cognita est à patribus nostris, ut vere scientes quibus juramentis crediderunt, animæ quietes essent.

7 Suscepta est autem à populo tuo sanitas quidem justorum, iniustorum autem exterminatio.

8 Sicut enim læsisti adversarios: sic & nos provocans magnificasti.

9 Absconse enim sacrificabant justi pueri bonorum, & justitiæ legem in concordia disposuerunt: similiter & bona & mala recepturos justos, patrum jam decantantes laudes.

10 Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, & flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium.

11 † Simili autem poena servus cum domino afflictus est, & popularis homo regi similia passus. † *Exod.* 12. 30.

12 Similiter ergo omnes, uno nomine mortis, mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant: quoniam uno momento, quæ erat præclarior natio illorum, exterminata est.

13 De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc vero primum cum fuit exterminium primogenitorum, sponponderunt populum Dei esse.

14 Cum enim quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet,

15 Omnipotens sermo tuus de cælo à regalibus sedibus, durus debellator in mediam exterminii terram profilivit,

16 Gladius acutus insinulatum imperium tuum portans, & stans replevit omnia morte, & usque ad cælum attingebat stans in terra.

17 Tunc continuo visus somniorum malorum turbaverunt illos, & timores supervenerunt insperati.

18 Et alius alibi projectus semivivus, propter quam moriebatur, causam demonstrabat mortis.

19 Visiones enim, quæ illos turbaverunt, hæc præmonebant, ne infcii, quare mala patiebantur, perirent.

20 Tetigit autem tunc & justos tentatio mortis, & commotio in eremo facta est multitudinis: sed non diu permansit ira tua.

21 † Prosperans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis suæ scutum, orationem & per incensum deprecationem allegans, restitit iræ, & finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tuus est famulus. † *Num.* 16. 46.

22 Vicit autem turbas, non in virtute corporis, nec armaturæ potentia, sed verbo illum, qui se

vexabat, subiecit, juramenta parentum, & testamentum commemorans.

23 Cum enim jam acervatim cecidissent super alterutrum mortui, interfuit, & amputavit impetum, & divisit illam quæ ad vivos ducebat viam.

† Exod.
28. 6.

24 † In veste enim poderis, quam habebat, rotus erat orbis terrarum: & parentum magnalia in quattuor ordinibus lapidum erant sculpta, & magnificentia tua in diademate capitis illius sculpta erat.

25 His autem cessit qui exterminabat, & hæc extimuit. erat enim sola tentatio iræ sufficiens.

CAPVT XIX.

Hebræos persequentes Aegyptii, mari absorpti sunt, muscis & ranis antea vexati, Hebræi vero concupitas carnes accipientibus, impij inhospitaliter percuntur cecitate: elementa Deo serviunt in afflictione malorum, & obsequio bonorum.

1 **I**mpis autem usque in novissimum sine misericordia ira supervenit. Præsciebat enim & futura illorum:

2 Quoniam cum ipsi permisissent ut se educerent, & cum magna sollicitudine præmississent illos, consequebantur illos poenitentia acti.

† Exod.
34. 3.

3 † Adhuc enim inter manus habentes luctum, & deplorantes ad monumenta mortuorum, aliam sibi assumpserunt cogitationem inscientiæ: & quos rogantes projecerant, hos tamquam fugitivos persequebantur:

4 Ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas: & horum, quæ acciderant, commemorationem amittebant, ut quæ deerant tormentis, repletet poenitentia:

5 Et populus quidem tuus mirabiliter transiret, illi autem novam mortem invenirent.

6 Omnis enim creatura ad suum genus ab initio refigurabatur, deserviens tuis præceptis, ut pueri tui custodirentur illæsi.

7 Nam nubes castra eorum obumbrabat, & ex aqua, quæ ante erat, terra arida apparuit, & in mari rubro via sine impedimento, & campus germinans de profundo nimio:

8 Per quem omnis natio transivit, quæ tegebatur tua manu, videntes tua mirabilia & monstra.

9 Tamquam enim equi depaverunt escam, & tamquam agni exultaverunt, magnificantes te Domine, qui liberasti illos.

10 Memores enim erant adhuc eorum, quæ in incolatu

incolatu illorum facta fuerant, quemadmodum pro natione animalium eduxit terra muscas, & pro piscibus eructavit fluvius multitudinem ranarum.

11 † Novissime autem viderunt novam creaturam avium, cum adducti concupiscentia postulaverunt escas epulationis. † Exod. 16. 13. Num.

12 In allocutione enim desiderii, ascendit illis de mari ortyometra: & vexationes peccatoribus supervenerunt, non sine illis, quæ ante facta erant, argumentis per vim fulminum: iuste enim pariebantur secundum suas nequitias. 11. 31: Supra 16. 2.

13 Et enim detestabiliores inhospitalitatem instituerunt: alii quidem ignotos non recipiebant adventis, alii autem bonos hospites in servitutem redigebant.

14 Et non solum hæc, sed & alius quidam respectus illorum erat: quoniam iaviti recipiebant extraneos.

15 Qui autem cum lætitia receperunt hos, qui eisdem usi erant iustitiis, sævissimis afflixerunt doloribus.

16 Percussi sunt autem cæcitate: sicut illi in foribus iusti, cum subitaneis cooperti essent tenebris, unusquisque transitum ostii sui quaerebat.

17 In se enim elementa dum convertuntur, sicut in organo qualitatibus sonus immutatur, & omnia suum sonum custodiunt: unde æstimari ex ipso visu certe potest.

18 Agrestia enim in aquatica convertebantur: & quæcunque erant natautia, in terram transibant.

19 Ignis in aqua valebat supra suam virtutem, & aqua extinguentis naturæ obliviscebatur.

20 Flammæ est contrarium corruptibilium animalium non vexaverunt carnes coambulantium, nec dissolvebant illam, quæ facile dissolvebatur sicut glacies, bonam escam. In omnibus enim magnificasti populum tuum Domine, & honorasti, & non despexisti, in omni tempore, & in omni loco assistens eis.

I N
ECCLESIASTICUM

Iesu filii Sirach
PROLOGUS.

Multorum nobis, & maguorum, per legem & prophetas aliosque qui secuti sunt illos, sapientia demonstrata est: in quibus oportet laudare Israel doctrinae & sapientiae causa: quia non solum ipsos loquentes necesse est esse peritos, sed etiam extraneos posse & dicentes & scribentes doctissimos fieri. Avus meus Iesus, postquam se amplius dedit ad diligentiam lectionis legis, & prophetarum, & aliorum librorum, qui nobis à parentibus nostris traditi sunt: voluit & ipse scribere aliquid horum, quae ad doctrinam & sapientiam pertinent: ut desiderantes discere, & illorum periti facti, magis magisque attendant animo, & confirmetur ad legitimam vitam. Hortor itaque venire vos cum benevolentia, & attentiori studio lectionem facere, & veniam habere in illis, in quibus videmur, sequentes imaginem sapientiae, deficere in verborum compositione. Nam deficiunt verba Hebraica, quando fuerint translata ad alteram linguam. Non autem solum haec, sed & ipsa lex, & prophetae, ceteraque aliorum librorum, non parvam habent differentiam, quando inter se dicuntur. Nam in octavo & trigésimo anno temporibus Ptolemæi Energetis regis, postquam perveni in Aegyptum, & cum multum temporis ibi fuisset, inveni ibi libros relictos, non parvae neque contemnendae doctrinae. Itaque bonum & necessarium putavi & ipse aliquam addere diligentiam & laborem interpretandi librum istum: & multa vigilia attuli doctrinam in spatio temporis, ad illa quae ad finem ducunt, librum istum dare, & illis qui volunt animum intendere, & discere quemadmodum oporteat instituire mores, qui secundum legem Domini proposuerint vitam agere.

ECCLESIASTICUS.

CAPVT I.

Sapientia incomprehensibilis & in creaturis relucens, ab æterno originem à solo Deo omnipotente trahit, quam dat diligentibus ac timentibus ipsum: nam timor Domini qui hic multipliciter commendatur, non solum sapientiam, sed & reliquas secum adfert virtutes: simplici autem corde ad Deum accedendum est.

- 1 **O** Mais sapientia à Domino Deo est & ^{3 Reg. 3-} cum illo fuit semper, & est ante ævum. ^{9. & 4-}
- 2 Arenam maris, & pluvie guttas, & ^{29.} dies sæculi quis dinumeravit? Altitudinem cæli, & latitudinem terræ, & profundum abyssi quis dimensus est?
- 3 Sapientiam Dei præcedentem omnia quis investigavit?
- 4 Prior omnium creata est sapientia, & intellectus prudentiæ ab ævo.
- 5 Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna.
- 6 Radix sapientiæ cui revelata est, & astutias illius quis agnovit?
- 7 Disciplina sapientiæ cui revelata est, & manifestata? Et multiplicationem ingressus illius quis intellexit?
- 8 Unus est altissimus Creator omnipotens, & Rex potens, & metuendus nimis, sedens super thronum illius, & dominans Deus.
- 9 Ipse creavit illam in Spiritu sancto, & vidit, & dinumeravit, & mensus est.
- 10 Et effudit illam super omnia opera sua, & super omnem carnem secundum datum suum, & præbuit illam diligentibus se.
- 11 Timor Domini gloria, & gloriatio, & lætitia, & corona exultationis.
- 12 Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiã, & gaudium, longitudinem dierum.
- 13 Timenti Dominum bene erit in extremis, & in die defunctionis suæ benedicetur.
- 14 Dilectio Dei honorabilis sapientia.
- 15 Quibus autem apparuerit in visu, diligunt eam in visione, & in agnitione magnum suorum.
- 16 † Initium sapientiæ, timor Domini, & cum † *Prov.* fidelibus in vulva conceutus est, cum electis ^{1. 7.} feminis graditur, & cum iustis & fidelibus agnoscitur. *Psal'm.* ^{110. 10.}
- 17 Timor Domini, scientiæ religiositas.

- 18 Religioſitas cuſtodiet & juſtificabit cor , jucunditatem atque gaudium dabit.
- 19 Timenti Dominum bene erit , & in diebus conſummationis illius benedicetur.
- 20 Plenitudo ſapientiæ eſt timere Deum , & plenitudo à fructibus illius.
- 21 Omnem domum illius implebit à generationibus , & receptacula à theſauris illius.
- 22 Corona ſapientiæ , timor Domini , replens pacem , & ſalutis fructum.
- 23 Et vidit , & dinumeravit eam : utraque autem ſunt dona Dei.
- 24 Scientiam , & intellectum prudentiæ , ſapientia compartietur : & gloriam tenentium ſe , exaltat.
- 25 Radix ſapientiæ eſt timere Dominum : & rami illius longævi.
- 26 In theſauris ſapientiæ intellectus , & ſcientiæ religioſitas : execratio autem peccatoribus ſapientia.
- 27 Timor Domini expellit peccatum :
- 28 Nam qui ſine timore eſt , non poterit juſtificari : iracundia enim animoſitatis illius , ſubverſio illius eſt.
- 29 Viſque in tempus ſuſtinebit patiens , & poſtea redditio jucunditatis.
- 30 Bonus ſenſus uſque in tempus abſcondet verba illius , & labia multorum enarrabunt ſenſum illius.
- 31 In theſauris ſapientiæ ſignificatio diſciplinæ :
- 32 Execratio autem peccatori , cultura Dei.
- 33 Fili concupiſcens ſapientiam , conſerva juſtitiã , & Deus præbebit illam tibi.
- 34 Sapientia enim & diſciplina timor Domini : & quod beneplacitum eſt illi.
- 35 Fides , & manſuetudo , & adimplebit theſaurus illius.
- 36 Ne ſis incredibilis timori Domini : & ne acceſſeris ad illum duplici corde.
- 37 Ne fueris hypocrita in conſpectu hominum , & non ſcandalizeris in labiis tuis.
- 38 Attende in illis , ne forte cadas , & adducas animæ tuæ inhonorationem ;
- 39 Et revelet Deus abſconſa tua , & in medio ſynagogæ elidat te :
- 40 Quoniam acceſſiſti maligne ad Dominum , & cor tuum plenum eſt dolo & fallacia.

C A P V T II.

Deo ſerviturus ſit in juſtitia , Dei timore & patientia

tientia; timentes vero Deum credant, fidantque in illam, & maximos hinc fructus accipient: vae autem incredulis & impatientibus: effectus quoque divini timoris explicantur.

1 **F**illi accedens ad servitutem Dei, sta in iustitia, & timore, & prepara animam tuam ad tentationem. Matt. 4.
1.
2 Tim. 3.
11.

2 Deprime eorum tuum, & sustine: inclina aurem tuam, & suscipe verba intellectus: & ne festines in tempore obductionis.

3 Sustine sustentationes Dei: conjungere Deo, & sustine, ut crescat in novissimo vita tua.

4 Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe:

5 † Quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines vero receptibiles in camino humiliationis. † Sap. 3.
6.

6 Crede Deo, & recuperabit te: & dirige viam tuam, & spera in illum. Serva timorem illius, & in illo veterasce.

7 Metuentes Dominum sustinete misericordiam ejus: non desectatis ab illo, ne cadatis.

8 Qui timetis Dominum, credite illi & non evacuabitur merces vestra.

9 Qui timetis Dominum, sperate in illum: & in oblectationem veniet vobis misericordia.

10 Qui timetis Dominum diligite illum, & illuminabuntur corda vestra.

11 Respicite filii nationes hominum: & scitote quia nullus speravit in Domino, & confusus est.

12 † Quis enim permansit in mandatis ejus, & derelictus est? aut quis invocavit eum, & despexit illum? † Psal.
30. 1.

13 Quoniam pius & misericors est Deus, & remittet in die tribulationis peccata: & protector est omnibus exquirentibus se in veritate.

14 Vae duplici corde, & labiis scelestis, & manibus malefacientibus, & peccatori † terram ingredienti duabus viis. † 3 Reg.
13.

15 Vae dissolutis corde, qui non credunt Deo: & ideo non protegentur ab eo.

16 Vae his, qui perdiderunt sustententiam, & qui dereliquerunt vias rectas, & diverterunt in vias pravas.

17 Et quid facient, cum inspicere coeperit Dominus?

18 Qui timent Dominum, non erunt incredibiles verbo illius: & † qui diligunt illum, conservabant viam illius. † Ioa.
14. 23.

19 Qui

19 Qui timent Dominum, inquirent quæ beneplacita sunt ei: & qui diligunt eum, replebuntur lege ipsius.

20 Qui timent Dominum, præparabunt corda sua, & in conspectu illius sanctificabunt animas suas.

21 Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius, & patientiam habebunt usque ad inspectionem illius,

22 Dicentes: Si poenitentiam non egerimus, incidemus in manus Domini, & non in manus hominum.

23 Secundum enim magnitudinem ipsius, sic & misericordia illius cum ipso est.

C A P V T I I I.

Honor parentum multiplicem Dei meretur benedictionem, & inhonoratio maledictionem: modestia animi laudatur contra curiositatem, & cor durum, nequam & superbum vituperatur, laudato sapiente & elemosynam tribuente.

1 **F**ilii sapientiæ, ecclesia justorum: & natio illorum, obedientia & dilectio.

2 Iudicium patris audite filii, & sic facite ut salvi sitis.

3 Deus enim honoravit patrem in filiis: & iudicium matris exquirens, htmavit in filios.

4 Qui diligit Deum, exorabit pro peccatis, & continebit se ab illis, & in oratione dierum exaudietur.

5 Et sicut qui thesaurizat, ita & qui honorificat matrem suam.

6 Qui honorat patrem suum, juvenudabitur in filiis, & in die orationis suæ exaudietur.

7 Qui honorat patrem suum, vita vivet longiore: & qui obedit patri, refrigerabit matrem.

8 Qui timet Dominum honorat parentes, & quasi dominis serviet his, qui se genuerunt.

7 Exod. 9 † In opere & sermone, & omni patientia honora patrem tuum,

Dent. 5. 10 Vt superveniat tibi benedictio ab eo, & benedictio illius in novissimo maneat.

Matt. 15 11 Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.

Marc. 7. 12 Ne glorieris in contumelia patris tui: non enim est tibi gloria, ejus confusio.

Eph. 6.2. 13 Gloria enim hominis ex honore patris sui, & Gen. 27. dedecus filii pater sine honore.

27. & 49 14 Fili suscipe senectam patris tui, & non contristes eum in vita illius:

15 Et si defecerit sensu, veniam da, & ne spernas eum in virtute tua: eleemosyna enim patris non erit in oblivione.

16 Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum,

17 Et in justitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui: & sicut in sereno glacies, solventur peccata tua.

18 Quam malæ famæ est, qui derelinquit patrem: & est maledictus à Deo, qui exasperat matrem.

19 Fili in mansuetudine opera tua perfice, & super hominum gloriam diligeris.

20 † Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo invenies gratiam: † *Phil.*
2. 3.

21 Quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur.

22 † Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper, & in pluribus operibus ejus ne fueris curiosus. † *Prov.*
15. 28.

23 Non est enim tibi necessarium, ea quæ abscondita sunt, videre oculis tuis.

24 In supervacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus ejus non eris curiosus.

25 Plurima enim super sensum hominum offensa sunt tibi.

26 Multos quoque supplantavit suspicio illorum, & in vanitate detinuit sensus illorum.

27 Cor durum habebit male in novissimo: & qui amat periculum, in illo peribit.

28 Cor ingrediens duas vias, non habebit successus, & pravus corde in illis scandalizabitur.

29 Cor nequam gravabitur in doloribus, & peccator adjiciet ad peccandum.

30 Synagogæ superborum non erit fanitas: frutex enim peccati radicabitur in illis, & non intelligetur.

31 Cor sapientis intelligitur in sapientia, & auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam.

32 Sapiens cor & intelligibile abstinebit se à peccatis, & in operibus justitiæ successus habebit.

33 † Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis: † *Dan.*
4. 24.

34 Et Deus prospector est ejus qui reddit gratiam: meminit ejus in posterum, & in tempore casus sui inveniet firmamentum.

Ad opera misericordiae & sapientiam multipliciter hortatur, hujus ostendens utilitates: confusio bona & mala: non occultanda sapientia, nec veritati contradicendum: pro justitia certandum: verbo tuo opus respondeat: sis humanus erga subditos & non avarus.

Tob. 4. 7 **F**illi eleemosynam pauperis ne defraudes, & oculos tuos ne transvertas a paupere.

2 Animam esurientem ne despexeris: & non exasperes pauperem in inopia sua.

3 Cor inopis ne affixeris, & non protrahas datum angustianti.

4 Rogationem contribulati ne abjicias: & non avertas faciem tuam ab egeno.

5 Ab inope ne avertas oculos tuos propter iram: & non relinquas quærentibus tibi retro maledicere:

6 Maledicentis enim tibi in amaritudine animæ, exaudietur deprecatio illius: exaudiet autem eum, qui fecit illum.

7 Congregationi pauperum affabilem te facito, & presbytero humilia animam tuam, & magnato humilia caput tuum.

8 Declina pauperi siæ tristitia aurem tuam, & redde debitum tuum, & responde illi pacifica in mansuetudine.

9 Libera eum, qui injuriam patitur de manu superbi: & non acide feras in anima tua.

10 In judicando esto pupillis misericors ut pater, & pro viro matri illorum:

11 Et eris tu velut filius Altissimi obediens, & miserebitur tui magis quam mater.

12 Sapientia filiis suis vitam inspirat & suscipit inquirentes se, & præibit in via justitiæ.

13 Et qui illam diligit, diligit vitam: & qui vigilaverint ad illam, complectentur placorem ejus.

14 Qui tenuerint illam, vitam hæreditabunt: & quo introibit, benedicet Deus.

15 Qui serviunt ei, obsequentes erunt sancto: & eos, qui diligunt illam, diligit Deus.

16 Qui audit illam, judicabit gentes: & qui in-tueretur illam permanebit confideus.

17 Si crediderit ei, hæreditabit illam, & erunt in confirmatione creature illius.

18 Quoniam in tentatione ambulat cum eo, & in primis eligit eum.

19 Timorem & metum, & probationem inducet super illum: & cruciabit illum in tribulatione doctrinæ

doctrinæ suæ , donec tentet eum in cogitationibus suis , & credat animæ illius.

20 Et firmabit illum , & iter adducet directum ad illum , & lætificabit illum ,

21 Et denudabit absconsa sua illi , & thesaurizabit super illum scientiam & intellectum justitiæ.

22 Si autem aberraverit , derelinquet eum & tradet eum in manus inimici sui.

23 Fili conserva tempus , & evita à malo.

24 Pro anima tua ne confundaris dicere verum.

25 Est enim confusio adducens peccatum , & est confusio adducens gloriam & gratiam.

26 Ne accipias faciem adversus faciem tuam , nec adversus animam tuam mendacium.

27 Ne reverearis proximum tuum in casu suo :

28 Nec retineas verbum in tempore salutis. Non abscondas sapientiam tuam in decore suo.

29 In lingua enim sapientia dignoscitur : & sensus , & scientia , & doctrina in verbo sensati , & firmamentum in operibus justitiæ,

30 Non contradicas verbo veritatis ullo modo , & de mendacio iueruditiois tuæ confundere.

31 Non confundaris confiteri peccata tua , & ne subjicias te omni homini pro peccato.

32 Noli resistere contra faciem potentis , nec coneris contra ñctum fluvii.

33 Pro justitiâ agonizare pro anima tua , & usque ad mortem certa pro justitiâ , & Deus expugnabit pro te inimicos tuos.

34 Noli citatus esse in lingua tua ; & inutilis , & remissus in operibus tuis.

35 Noli esse sicut leo in domo tua , evertens domesticos tuos , & opprimeus subjectos tibi.

36 Non sit porrecta manus tua ad accipiendum , & ad dandum collecta.

CAPUT V.

Non permanendum in peccato ob confidentiam divitiarum, juvenutis, fortitudinis, aut misericordiæ Domini: ne sis vagus, sed firmus & mansuetus in via Domini, & cordatus in verbis: ne sis susurro aut bilinguis.

1 **N**OLI attendere ad possessiones iniquas , & ne dixeris : Est mihi sufficiens vita : nihil enim proderit in tempore vindictæ & obductionis.

2 Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui :

3 Et ne dixeris : Quomodo potui ? aut quis me subjiciet propter facta mea ? Deus enim vindicans vindicabit.

4 Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus est enim patiens redditor.

5 De propitiato peccato noli esse sine metu, neque adjicias peccatum super peccatum.

6 Et ne dicas: Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur.

† Prov. 10. 4. 7 † Misericordia enim & ira ab illo cito proxima, & in peccatores respicit ira illius.

8 Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem.

9 Subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.

† Prov. 11. 28. 10 † Noli anxius esse in divitiis injustis: non enim proderunt tibi in die obductionis & vindictæ.

11 Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam, sic enim omnis peccator probatur in duplici lingua.

12 Esto firmus in via Domini, & in veritate sensus tui & scientia, & prosequatur te verbum pacis & justitiæ.

13 Esto mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas: & cum sapientia proferas responsum verum.

14 Si est tibi intellectus, responde proximo: sin autem, sit manus tua super os tuum, ne capiaris in verbo indisciplinato, & confundaris.

15 Honor & gloria in sermone sensati, lingua vero imprudentis subversio est ipsius.

16 Non appelleris fufurto, & lingua tua ne capiaris, & confundaris.

17 Super furem enim est confusio & poenitentia, & denotatio pessima super bilinguem: fufurratori autem odium, & inimicitia, & contumelia.

18 Iustifica pusillum, & magnum similiter.

C A P V T V I.

Proximi dilectionem repellunt, improprium, invidiam, ac ferocitas: quam juvant dulcedo in verbis & pacifica conversatio: multiplices sunt amici, sed verus amicus non potest satis estimari: quantum diligenda & conservanda sit sapientia: quaerenda est prudentium societas, & servanda Dei praecepta.

1 **N**OLI fieri pro amico inimicus proximo: improprium enim & contumeliam malus hereditabit, & omnis peccator invidus & bilinguis.

† Rom. 12. 16. 2 † Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus: ne forte elidatur virtus tua per stultitiam.

Phil. 2. 3.

3 Et folia tua comedat, & fructus tuos perdat,
& relinquaris velut lignum aridum in eremo.

4 Anima enim nequam disperdet qui se habet,
& in gaudium inimicis dat illum, & deducet in
fortem impiorum.

5 Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat
inimicos: & lingua eucharis in bono homine
abundat.

6 Multi pacifici sint tibi, & consiliarius sit tibi
unus de mille.

7 Si possides amicum, in tentatione posside
eum, & ne facile credas ei.

8 Est enim amicus secundum tempus suum, &
non permanebit in die tribulationis.

9 Et est amicus, qui convertitur ad inimicitiam:
& est amicus qui odium & rixam & convitia
denudabit.

10 Est autem amicus socius mensæ, & non per-
manebit in die necessitatis.

11 Amicus si permanserit fixus, erit tibi quasi
coequalis, & in domesticis tuis fiducialiter ager:

12 Si humiliaverit se contra te, & à facie tua
absconderit se, unanmem habebis amicitiam bonam.

13 Ab inimicis tuis separare, & ab amicis tuis
attende.

14 Amicus fidelis, protectio fortis: qui autem
invenit illum, invenit thesaurum.

15 Amico fideli nulla est comparatio, & non est
digna ponderatio auri & argenti contra bonitatem
fidei illius.

16 Amicus fidelis, medicamentum vitæ & im-
mortalitatis: & qui metuunt Domium, inveni-
ent illum.

17 Qui timet Deum, æque habebit amicitiam
bonam: quoniam secundum illum erit amicus illius.

18 Fili à juventute tua excipe doctrinam, &
usque ad canos invenies sapientiam.

19 Quasi is qui arat, & seminat, accede ad
eam, & sustine bonos fructus illius.

20 In opere enim ipsius exiguum laborabis, &
cito edes de generationibus illius.

21 Quam aspera est nimium sapientia indoctis
hominibus, & non permanebit in illa excors.

22 Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, &
non demorabuntur projicere illam.

23 Sapientia enim doctrinæ secundum nomen est
ejus, & non est multis manifesta, quibus autem
cognita est, permanet usque ad conspectum Dei.

24 Audi hii, & accipe consilium intellectus, &
ne abicias consilium meum.

25. Injice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum:

26. Subjice humerum tuum, & porta illam, & ne acedieris vinculis ejus.

27. In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua conserva vias ejus.

28. Investiga illam, & manifestabitur tibi, & continens factus ne derelinquas eam:

29. In novissimis enim invenies requiem in ea, & convertetur tibi in oblectationem.

30. Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis, & bases virtutis, & torques illius in stolam gloriæ:

31. Decor enim vitæ est in illa, & vincula illius alligatura saluris.

32. Stolam gloriæ indues eam, & coronam gratulationis superpones tibi.

33. Fili, si attenderis mihi, disces: & si accommodaveris animum tuum, sapiens eris.

34. Si inclinaveris aurem tuam, excipies doctrinam: & si dilexeris audire, sapiens eris.

† Inf. 8. 35. † In multitudine presbyterorum prudentium sta, & sapientiæ illorum ex corde conjungere: ut omnem narrationem Dei possis audire, & proverbialaudis non effugiant à te.

36. Et si videris senatum, evigila ad eum, & gradus ostiorum illius exerat pes tuus.

† Psal. 37. 29. † Cogitatum tuum habe in præceptis Dei, & in mandatis illius maxime assiduus esto: & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.

C A P V T VII.

Absinendum à malis: vetantur ambitio, præsumptio, pusillanimitas, mendacium, verbositas coram presbyteris, & præsumptio in oblationibus: laus agriculturæ, bonæ mulieris & servi frugi: parentes filios erudiant, & filias elo. ent: filii honorent parentes: Deus ac sacerdotes ipsius honorandi: ad opera misericordiæ hortatur, & ad memoriam novissimorum.

1. **N**OLI facere mala, & non te apprehendent.

2. **N**DIScede ab iniquo, & deficient mala abs te.

3. **F**ILI, non semines mala in sulcis injustitiæ, & non metes ea in septuplum.

4. **N**OLI quærere à Domino ducatum, neque à rege cathedram honoris.

† Psal. 142. Eccl. 7. 5. † Non te justifies ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est: & penes regem noli velle videri sapiens.

6. **N**OLI

6 Noli querere fieri iudex, nisi valeas virtute
irrumperere iniquitates: ne forte extimescas faciem
potentis, & ponas scandalum in requitate tua. *Job. 9. 1. 20.*

7 Non pecces in multitudinem civitatis, nec te
immittas in populum, *Luc. 18. 11.*

8 † Neque alliges duplicia peccata: nec eam
in uno eris immunis. *† Inf. 12. 3.*

9 Noli esse pusillanimis in animo tuo:

10 Exorare, & facere eleemosynam ne despicias.

11 Ne dicas: In multitudine munerum meorum
respiciet Deus, & offerente me Deo altissimo mu-
nera mea suscipiet.

12 Non irrideas hominem in amaritudine ani-
mæ: † est enim qui humiliat & exaltat, circum-
spector Deus. *† 1 Reg. 2. 7.*

13 Noli arare mendacium adversus fratrem tuum:
neque in amicum suaviter facias.

14 Noli velle mentiri omne mendacium: assi-
duitas illius non est bona.

15 Noli verbosus esse in multitudine presbyte-
rorum, & non iteres verbum in oratione tua.

16 Non oderis laboriosa opera, & rusticatio-
nem creatam ab Altissimo.

17 Non te reputes in multitudine indisciplina-
torum.

18 Memento iree, quoniam non tardabit.

19 Humilia valde spiritum tuum: quoniam vin-
dicta carnis impii, ignis & vermis.

20 Noli prævaricari in amicum pecuniam diffe-
rentem, neque fratrem charissimum auro spre-
veris.

21 Noli discedere à muliere sensata & bona,
quam fortitus es in timore Domini: gratia enim
Verecundiæ illius super aurum.

22 † Non lædas servum in veritate operantem, † *Levit. 19. 13.*
neque mercenarium dantem animam suam.

23 Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima
tua, non defraudes illum libertate, neque iuo-
pem derelinquas illum.

24 Pecora tibi sunt? attende illis: & si sunt
utilia, perseverent apud te.

25 Filii tibi sunt? erudi illos, & curva illos à
pueritia illorum.

26 Filia: tibi sunt? serva corpus illarum, &
non ostendas hilarem faciem tuam ad illas.

27 Trade filiam, & grande opus feceris, &
homini sensato da illam.

28 Mulier si est tibi secundum animam tuam,
non proficias illam: & odibili non credas te. In
toto corde tuo.

- † *Job.* 4. 29 † Honora patrem tuum, & gemitus matris
3. tue ne obliviscaris :
- 30 Memento quoniam nisi per illos natus non fuisses : & retribue illis, quomodo & illi tibi.
- 31 In tota anima tua time Dominum, & sacerdotes illius sanctifica.
- 32 In omni virtute tua dilige eum qui te fecit : & ministros ejus ne derelinquas.
- † *Deut.* 33 † Honora Deum ex tota anima tua, & ho-
12. 18. norifica sacerdotes, & propurga te cum brachiis.
- † *Levit.* 34 Da illis partem, † sicut mandatum est tibi,
2. 1. primitiarum & purgationis : & de negligentia tua
Num. purga te cum paucis.
13. 15.
- 35 Datum brachiorum tuorum & sacrificium sanctificationis offeres Domino & initia sanctorum :
- 36 Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio & benedictio tua.
- 37 Gratia dati in conspectu omnis viventis, & mortuo non prohibeas gratiam.
- 38 Non desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambula.
- † *Rom.* 39 † Non te pigeat visitare infirmum : ex his
12. 15. enim in dilectione firmaberis.
- Matt.* 40 In omnibus operibus tuis memorare novissima
25. 36. tua, & in aeternum non peccabis.

C A P V T V I I I.

Non contendendum cum potente, locuplete, linguato, indocto: non despiciendus pauper, nec senex: de mortuo inimico ne gaudeas: audiendi seniores, arguendi peccatores & contumeliosi: scenerari: spondere: contra judicem: cum audace: cum iracundo: cum fatuo: cum extraneo.

- 1 **N**ON litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius.
- † *Matt.* 2 † Non contendas cum viro locuplete, ne forte
15. 25. contra te constituat litem tibi.
- † *Inf.* 3 † Multos enim perdidit aurum & argentum,
31. 6. & usque ad cor regum extendit & convertit.
- 4 Non litiges cum homine linguato, & non strues in iguem illius ligna.
- 5 Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur.
- 6 Ne despicias hominem avertentem se à peccato, † neque improperes ei, memento quoniam omnes in correptione sumus.
- † *Gal.* 5. 1. † Ne spernas hominem in sua senectute :
2 *Cor.* 2. 6. etenim ex nobis senescunt.
- † *Lev.* 8 Noli de mortuo inimico tuo gaudere : sciens
19. 36. quoniam omnes morimur, & in gaudium nolumus venire.

9 † Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, & in proverbiiis eorum conversare. † *Sup.* 6. 34.

10 Ab ipsis enim disces sapientiam, & doctrinam intellectus, & servise magnatis sine querela.

11 Non te prætereant narratio seniorum: ipsi enim didicerunt à patribus suis:

12 Quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum.

13 Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum.

14 Ne contra faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo.

15 † Noli scenerari homini fortiori te: quod si sceneraveris, quasi perditum habe. † *Inf.* 29. 4.

16 Non spondeas super virtutem tuam: quod si sponderis, quasi restituens cogita.

17 Non judices contra judicem: quoniam secundum quod justum est judicat.

18 † Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te: ipse enim secundum voluntatem suam vadit, & simul cum stultitia illius peries. † *Gen.* 4. 8.

19 † Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in desertum: quoniam quasi nihil est aut illum sanguis, & ubi non est adjutorium, elidet te. † *Prov.* 22. 24.

20 Cum fatuis consilium non habeas: non enim poterunt diligere nisi quæ eis placent.

21 Coram extraneo ne facias consilium: nescis enim quid pariet.

22 Non omni homini cor tuum manifestes: ne forte inferat tibi gratiam falsam, & convitietur tibi.

CAPVT IX.

Quam sit prudenter cum mulieribus agendum, & quam sit societas & affectus earum vni periculosa: amicus antiquus servandus: peccatoris gloria non zelanda: absis ab homine potestatem occidendi habente: cum sapientibus irabiendum, & Deus præ oculis habendus.

1 **N**on zeles mulierem finis tui, ne ostendat super te malitiam doctrinæ nequam.

2 Non des mulieri potestatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtutem tuam, & confundaris.

3 Ne respicias mulierem multivolam: ne forte incidas in laqueos illius.

4 Cum saltatrice ne assiduus sis: nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius.

5 † Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. † *Gen.* 6. 2.

- † *Prov.* 6 Ne des fornicariis animam tuam in ullo, ne
5. 2. perdas te, & hereditatem tuam.
7 Noli circumspicere in vicis civitatis, nec ob-
erraveris in plateis illius.
- † *Matt.* 8 † Averte faciem tuam à muliere compra, &
5. 28. ne circumspicias speciem alienam.
Gen. 34. 9 Propter speciem mulieris multi perierunt: &
2. ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit.
2 *Reg.* 10 Omnis mulier, quæ est fornicaria, quasi
11. 4. & stercus in via conculcabitur.
13. 1. 11 Speciem mulieris alienæ multi admirati, re-
probi facti sunt; colloquium enim illius quasi
ignis exardescit.
12 Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec
accumbas cum ea super cubitum:
13 Et non alterceris cum illa in vino, ne forte
declinet cor tuum in illam, & sanguine tuo labaris
in perditionem.
14 Ne derelinquas amicum antiquum: novus
enim non erit similis illi.
15 Viam novum, amicus novus: veterascet, &
cum suavitate bibes illud.
- † *Iud.* 9. 16 † Non zeles gloriam & opes peccatoris: non
4. enim scis quæ futura sit illius subversio.
2 *Reg.* 17 Non placeat tibi injuria injustorum, sciens
15. 10. quoniam usque ad inferos non placebit impius.
18 Louge abesto ab homine potestatem habente
occidendi, & non suspicaberis timorem mortis.
19 Et si accesseris ad illum, noli aliquid com-
mittere, ne forte auferat vitam tuam.
20 Communionem mortis scito: quoniam in
medio laqueorum ingredieris, & super dolentium
arma ambulabis.
21 Secundam virtutem tuam cave te à proximo
tuo, & cum sapientibus & prudentibus tracta.
22 Viri justi sint tibi convivæ, & in timore
Dei sit tibi gloriatio,
23 Et in sensu sit tibi cogitatus Dei, & omnis
enarratio tua in præceptis Altissimi.
24 In manu artificum opera laudabuntur, &
princeps populi in sapientia sermonis sui, in sensu
vero seniorum verbum.
25 Terribilis est in civitate sua homo linguosus:
& temerarius in verbo suo odibilis erit.

C A P V T X.

*Sapiens iudex, utilis: insipiens, perniciosus: re-
velorum subitum imminetur: omnia in manu Dei: injuria
obliviscendum: detestatio superbia, injustitia, contum-
eliosa, aversio: homo brevi vita post mortem
vermis:*

vermis: discessus à Deo causa est superbia: gentes ob superbiam à Deo perditæ: laus timoris Dei: non despicieudas pauper justus, nec dives peccator honorandus: anima in mansuetudine servanda.

- 1 **I**udex sapiens iudicabit populum suum & principatus sensati stabilis erit.
- 2 † Secundum iudicem populi, sic & ministri † *Prova* 29. 12. eius: & qualis rector est civitatis, tales & inhabitantes in ea.
- 3 † Rex insipiens perdet populum suum: & civitates inhabitabuntur per sensum potentium. † 3 *Reg.* 12. 13.
- 4 In manu Dei potestas terræ: & utilem rectorem suscitabit in tempus super illam.
- 5 In manu Dei prosperitas hominis, & super faciem scribæ imponet honorem suum.
- 6 Omnis injuriæ proximi ne memineris, † & † *Ier.* 19. 17. nihil agas in operibus injuriæ.
- 7 Odibilis coram Deo est & hominibus superbia: & execrabilis omnis iniquitas gentium.
- 8 † Regnum à gente in gentem transfertur propter injustitias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos. † *Data* 4. 14.
- 9 Avaro autem nihil est scelestius. Quid superbit terra & cibus?
- 10 Nihil est iniquius quam amare pecuniam, hic enim & animam suam venalem habet: quoniam in vita projecit iurima sua.
- 11 Omnis potentatus brevis vita. Languor prolixior gravat medicum.
- 12 Brevem languorem præcidit medicus: sic & rex hodie est & cras morietur.
- 13 Cum enim morietur homo, hereditabit serpentes, & bestias, & vermes.
- 14 Initium superbiæ hominis, apostatate à Deo.
- 15 Quoniam ab eo, qui fecit illum, recessit cor ejus, quoniam initium omnis peccati est superbia, qui tenuerit illam, adimplebitur maledictis, & subvertet eum in finem.
- 16 Propterea exhonoravit Dominus conventus malorum, & destruxit eos usque in finem.
- 17 Sedes ducum superborum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis.
- 18 Radices gentium superbarum arefecit Deus, & plantavit humiles ex ipsis gentibus.
- 19 Terras gentium evertit Dominus, & perdidit eas usque ad fundamentum.
- 20 Arefecit ex ipsis, & disperdidit eos, & cesare fecit memoriam eorum à terra.
- 21 Memoriam superborum perdidit Deus, & reliquit memoriam humilium sensu.

22 Non est creata hominibus superbia, neque iracundia nationi mulierum.

23 Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum: semen autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Domini.

24 In medio fratrum rector illorum in honore: & qui timent Dominum, erunt in oculis illius.

25 Gloria divitum, honoratorum, & pauperum, timor Dei est:

26 Noli despiciere hominem justum pauperem, & noli magnificare virum peccatorem divitem.

27 Magnus, & iudex, & potens est in honore: & non est major illo, qui timet Deum.

† Prov. 17. 2. 28 † Servo sensato liberi servient: † & vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus, & inscius non honorabitur.

† 2 Reg. 12. 13. 29 Noli extollere te in faciendo opere tuo, & noli cunctari in tempore angustiae.

† Prov. 12. 9. 30 † Melior est qui operatur, & abundat in omnibus, quam qui gloriatur, & eget pane.

31 Fili in mansuetudine serva animam tuam, & da illi honorem secundum meritum suum.

32 Peccantem in animam suam quis justificabit? & quis honorificabit exhonorantem animam suam?

33 Pauper gloriatur per disciplinam & timorem suum: & est homo qui honorificatur propter substantiam suam.

34 Qui autem gloriatur in paupertate, quanto magis in substantia? & qui gloriatur in substantia, paupertatem vereatur.

C A P V T X I.

Sapientia humiliati; ex specie nemo iudicandus: de vestitu & honore non gloriandum: de re interrogandum ante iudicium: non cumulanda temporalia, nec in illis fidendum aut gloriandum: bona & mala à Deo: & bonorum & malorum memor. sis: in domum non quisvis inducendus, & ab infidelis dolo cavendum.

Gen. 41. 1 Sapiencia humiliati exaltabit caput illius, & in medio magnatorum confedere illum faciet.

Dan. 6. 2 Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo.

Joan. 7. 18. 3 Brevis in volatilibus est apes, & initium dulcoris habet fructus illius.

† Act. 12. 21, 22. 4 † In vestitu ne glorieris unquam, nec in die honoris tui extollaris: quoniam mirabilia opera Altissimi solius, & gloriosa, & absconsa, & invisibilia opera illius.

5 Multi tyranni sederunt in throno, & insulpiabilis portavit diadema.

6 † Multi potentes oppressi sunt valide, & gloriosi traditi sunt in manus alterorum. † 1 Reg. 15. 28.

7 Priusquam interrogas, ne viuperes quemquam: & cum interrogaveris, corripere iuste. † Esl. 6. 7.

8 † Priusquam audias, ne respondeas verbum: & in medio sermonum ne adjicias loqui. † Prov. 18. 13.

9 De ea re, quæ te non molestat, ne ceteris: & in iudicio peccantium ne consistas.

10 Fili ne in multis sint actus tui: & si dives fueris, non eris immunis à delicto. si enim secutus fueris, non apprehendes: & non effugies, si præcucurreris. † Tim. 6. 9.

11 † Est homo laborans, & festinans, & dolens impius, & tanto magis non abundabit. † Prov. 10. 23.

12 Est homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate: † Job. 42. 10.

13 Et oculus Dei respexit illum in bono, & erexit eum ab humilitate ipsius, & exaltavit caput ejus: & mirati sunt in illo multi, & honoraverunt Deum.

14 † Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. † Job. 1. 21.

15 Sapientia & disciplina, & scientia legis apud Deum. Dilectio, & viæ bonorum apud ipsum.

16 Error & tenebræ peccatoribus concreata sunt, qui autem exultant in malis, confescent in malo.

17 Datio Dei permanet justis, & profectus illius successus habebit in æternum.

18 Est qui locupletatur parce agendo, & hæc est pars mercedis illius.

19 In eo quod dicit: † Inveni requiem mihi, & nunc manducabo de bonis meis solus: † Luc. 12. 19.

20 Et nescit quod tempus præteriet, & mors appropinquet, & relinquat omnia aliis, & morietur.

21 Sta in testamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veterasce.

22 Ne manseris in operibus peccatorum. Confide autem in Deo, & mane in loco tuo.

23 Facile est enim in oculis Dei subito honestare pauperem.

24 Benedictio Dei in mercedem iusti festinat, & in hora veloci processus illius fructificat.

25 Ne dicas: Quid est mihi opus, & quæ erunt mihi ex hoc bona?

26 Ne dicas: Sufficiens mihi sum: & quid ex hoc pessimabor?

† Inf.
28. 25.

- 27 † In die bonorum ne immemor sis malorum :
& in die malorum ne immemor sis bonorum :
28 Quoniam facile est coram Deo in die obitus
retribuere unicuique secundum vias suas.
29 Malitia horæ oblivionem facit luxuriæ ma-
gnæ , & in fine hominis denudatio operum illius.
30 Ante mortem ne laudes hominem quemquam,
quoniam in filiis suis agnoscitur vir.
31 Non omnem hominem inducas in domum
tuam : multæ enim sunt insidiæ dolosi.
32 Sicut enim eructant præcordia foetentium , &
sicut perdix inducitur in caveam , & ut caprea in
laqueum : sic & cor superborum , & sicut pro-
spector videns casum proximi sui.
33 Bona enim in mala convertens insidiatur , &
in electis imponet maculam.
34 A scintilla una augetur ignis , & ab uno do-
loso augetur sanguis : homo vero peccator san-
guini insidiatur.
35 Attende tibi à pestifero, fabricat enim mala :
ne forte inducat super te subsannationem in per-
petuum.
36 Admitte ad te alienigenam , & subvertet te
in turbine , & alienabit te à tuis propriis.

CAPVT XII.

*Benefaciedum iusto : impii vero & peccatores non
suscipiendi : difficile est amicos ab inimicis dignoscere,
nec inimicis umquam fidendum , quantumvis ami-
titiã simulent.*

† Gal. 6.
30.

- 1 **S**I bene feceris , scito cui feceris , & erit
gratia in bonis tuis multa.
2 Bene fac iusto , & inuenies retributionem
magnam : & si non ab ipso , certe à Domino.
3 Non est enim ei bene qui assiduus est in malis,
& eleemosynas non danti : quoniam & Altissimus
odio habet peccatores , & misertus est poenite-
tibus.
4 † Da misericordiam , & ne suscipias peccato-
rem : & impiis & peccatoribus reddet vindictam ,
custodiens eos in diem vindictæ.
5 Da bono , & non receptoris peccatorem.
6 Bene fac humili , & non dederis impio :
prohibe panes illi dari , ne in ipsis potentior te sit :
7 Nam duplicia mala inuenies in omnibus bo-
nis , quæcumque feceris illi : quoniam & Altissi-
mus odio habet peccatores , & impiis reddet vin-
dictam.
8 Non agnoscetur in bonis amicus , & non
abscondetur in malis inimicus.

9 In bonis viri, inimici illius in tristitia : & in malitia illius , amicus agnitus est.

10 Non credas inimico tuo in æternum : sicut enim ærumentum . æruginat nequitia illius :

11 Et si humiliatus vadat curvus, adice animum tuum . & custodi te ab illo.

12 Non statuas illum penes te , nec sedeat ad dexteram tuam, ne forte couersus in locum tuum, inquirat cathedram tuam : & in novissimo agnoscas verba mea , & in sermonibus meis stimuleris.

13 Quis miserebitur incantatori à serpente percusso , & omnibus , qui appropiant bestiis ? & sic qui comitatur cum viro iniquo , & obvolutus est in peccatis ejus.

14 Una hora tecum permanebit : si autem declinaveris , non supportabit.

15 † In labiis suis indulcat inimicus : & in † *1er. 48.* corde suo insidiatur ut subvertat te in foveam. 6.

16 In oculis suis lacrymatur inimicus : & si invenerit tempus , non satiabitur sanguine :

17 Et si incurrerint tibi mala , invenies eum illic priorem.

18 In oculis suis lacrymatur inimicus , & quasi adjuvans suffodiet plantas tuas.

19 Caput suum movebit , & plaudet manu, & multa susurrans commutabit vultum suum.

CAPVT XIII.

Periculosa sunt consortia cum superbo , divite , & potentiore : dilige Deum ac proximum : non convenit divini cum paupere , & hoc aspecto ille honoratur.

1 **Q**ui tetigerit picem , inquinabitur ab ea : † & qui communicaverit superbo, induet † *Deut.* superbiam. 7. 2.

2 Pondus super se tollit , qui honestiori se communicat. Et ditiori te ne socius fueris.

3 Quid communicabit cacabus ad ollam ? quando enim se colliserint , confringetur.

4 Dives iniuste egit , & fremet : pauper autem læsus tacebit.

5 Si largitus fueris , assumet te : & si non habueris derelinquet te.

6 Si habes , convivet tecum , & evacuabit te, & ipse non dolebit super te.

7 Si necessarius illi fueris , supplantabit te , & subridens spem dabit , narrans tibi bona, & dicet : Quid opus est tibi ?

8 Et confundet te in cibis suis , donec te exinaniat bis , & ter : & in novissimo deridebit te : & post-

& postea videns derelinquet te , & caput suum movebit ad te.

9 Humiliare Deo , & expecta manus ejus.

10 Attende ne seductus in stultitiam humiliaris.

11 Noli esse humilis in sapientia tua , ne humiliatus in stultitiam seducaris.

12 Advocatus à potentiore discede: ex hoc enim magis te advocabit.

13 Ne improbus sis , ne impingaris : & ne longe sis ab eo , ne eas in oblivionem.

14 Ne retineas ex æquo loqui cum illo : nec credas multis verbis illius , ex multa enim loquela tentabit te , & subridens interrogabit te de absconditis tuis.

15 Immitis animus illius conservabit verba tua : & non parcat de malitia , & de vinculis.

16 Cave tibi , & attende diligenter auditui tuo : quoniam cum subversione tua ambulas.

17 Audiens vero illa quasi in somnis vide , & vigilabis.

18 Omni vita tua dilige Deum , & invoca illum in salute tua.

19 Omne animal diligit simile sibi : sic & omnis homo proximum sibi.

20 Omnis caro ad similem sibi conjungetur , & omnis homo simili sui sociabitur.

† 2 Cor.
6. 14.

21 † Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator justo.

22 Quæ communicatio sancto homini ad canem? aut quæ pars diviti ad pauperem?

23 Venatio leonis, onager in eremo : sic & pascua divitum sunt pauperes.

24 Et sicut abominatio est superbo humilitas : sic & execratio divitis pauper.

25 Dives commotus confirmatur ab amicis suis : humilis autem cum ceciderit, expelletur & à notis.

26 Diviti decepto multi recuperatores : locutus est superba , & justificaverunt illum.

27 Humilis deceptus est , insuper & arguitur : locutus est sensate , & non est datus ei locus.

28 Dives locutus est , & omnes tacuerunt, & verbum illius usque ad nubes perducent.

29 Pauper locutus est , & dicunt : Quis est hic ? & si offenderit , subvertent illum.

30 Bona est substantia , cui non est peccatum in conscientia : & nequissima paupertas in ore impij.

31 Cor hominis immutat faciem illius , sive in bona , sive in mala.

32 Vestigium cordis boni , & faciem bonam difficile invenies , & cum labore.

CAPVT XIV.

Beatus qui non est verbo lapsus : avaro & livido perniciosa divitiæ, & de utriusque miseris : de substantia benefaciendum ante mortem qua non tardat : de hominis fragilitate : beatus sapientia & iustitia studiosus.

- 1 **B**Eatus vir , qui non est lapsus verbo ex ore *Inf. 19.*
 vivo, & non est stimulatus in tristitia delicti. *16.*
- 2 Felix, qui non habuit animi sui tristitiam, & non excidit à spe sua.
- 3 Viro cupido & tenaci sine ratione est substantia, & homini livido ad quid aurum?
- 4 Qui acervat ex animo suo injuste, aliis congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur.
- 5 Qui sibi nequam est, cui alii bonus erit? & non jucundabitur in bonis suis.
- 6 Qui sibi invidet, nihil est illo nequius, & hæc redditio est malitiæ illius:
- 7 Et si bene fecerit, ignoranter, & non volens facit: & in novissimo manifestat malitiam suam.
- 8 Nequam est oculus lividi: & avertens faciem suam, & despiciens animam suam.
- 9 Infatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis: non satiabitur donec consumat arefaciens animam suam.
- 10 Oculus malus ad mala: & non satiabitur pane, sed indigens & in tristitia erit super mensam suam.
- 11 Fili si habes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer.
- 12 Memor esto quoniam mors non tardat, & testamentum inferorum quia demonstratum est tibi: testamentum enim hujus mundi, morte morietur.
- 13 † Ante mortem benefac amico tuo, & secundum vires tuas exporrigens da pauperi. *† Sup. 4.*
- 14 Non defrauderis à die bono, & particula *1.*
 boni doni non te prætereat. *Tob. 4. 7.*
- 15 Nonne aliis relinques dolores & labores tuos *Luc. 16.*
 in divisione fortis? *9.*
- 16 Da, & accipe, & justifica animam tuam.
- 17 Ante obitum tuum operare justitiam: quoniam non est apud inferos invenire cibum.
- 18 † Omnis caro sicut fœnum veterascet, & sicut *† Isa. 40.*
 folium fructificans in arbore viridi. *7.*
- 19 Alia generantur, & alia dejiciuntur: sic generatio *1ac. 1.*
 carnis & sanguinis, alia fiatur, & alia *10.*
 nascitur. *1 Pet. 1.*
- 20 Omne opus corruptibile in fine deficiet: & *24.*
 qui illud operatur ibit cum illo,

21 Et omne opus electum justificabitur; & qui operatur illud, honorabitur in illo.

† Pſal.
1. 2.

22 † Beatus vir, qui in ſapientia morabitur, & qui in juſtitia ſua meditabitur, & in ſenſu cogitabit circumſpectionem Dei.

23 Qui excogitat vias illius in corde ſuo, & in abſconditis ſuis intelligens, vadens poſt illam quaſi investigator, & in viis illius conſiſtens:

24 Qui reſpicit per fenestras illius, & in januis illius audiens.

25 Qui requieſcit juxta domum illius, & in parietibus illius figens palum ſtatuet caſulam ſuam ad manus illius, & requieſcent in caſula illius bona per ævum:

26 Statuet filios ſuos ſub tegmine illius, & ſub ramis ejus morabitur.

27 Protegetur ſub tegmine illius à fervore, & in gloria ejus requieſcet.

C A P V T X V.

Beatus qui in timore Dei aptat ſe ad ſapientiam, quam ſtulti & mendaces non aſſequentur; peccata Deo non ſunt aſcribenda, ſed homini qui ab illo conditus eſt libero arbitrio, propoſitis præceptis quæ ſervare poterat; Dei oculis omnia nuda ſunt.

1 **Q**ui timet Deum, faciet bona; & qui continens eſt juſtitie, apprehendet illam,

2 Et obviabit illi quaſi mater honorificata, & quaſi mulier à virginitate ſuſcipiet illum.

† Ioan.
4. 10.

3 Cibabit illum pane vitæ & intellectus, † & aqua ſapientie ſalutaris potabit illum; & firmabitur in illo, & non ſectetur.

4 Et continebit illum, & non confundetur; & exaltabit illum apud proximos ſuos,

5 Et in medio Eccleſie aperiet os ejus, & adimplebit illum ſpiritu ſapientie & intellectus, & ſtola gloria veſtiet illum.

6 Incunditatem & exultationem theſaurizabit ſuper illum, & nomine æterno hereditabit illum.

7 Homines ſtulti non apprehendent illam, & homines ſenſati obviabunt illi, homines ſtulti non videbunt eam: longe enim abeſt à ſuperbia & dolo.

8 Viri mendaces non erunt illius memores; & viri veraces invenientur in illa, & ſucceſſum habebunt uſque ad inſpectionem Dei.

9 Non eſt ſpecifica laus in ore peccatoris:

10 Quoniam à Deo profecta eſt ſapientia, ſapientie enim Dei aſtabit laus, & in ore fideli abundabit, & Dominator dabit eam illi.

11 Non dixeris; Per Deum abeſt: quæ enim odit ne feceris.

12 Non dicas: Ille me implanavit: non enim necessarii sunt ei homines impii.

13 Omne execrumentum erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum.

14 Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui.

15 Adjecit mandata & praecepta sua:

16 † Si volueris mandata servare, conservabunt te, & in perpetuum fidem placitam facere. † *Matt.* 19. 17.

17 Apposuit tibi aquam, & ignem: ad quod volueris, porrige manum tuam.

18 † Ante hominem vita & mors, bonum & malum: quod placuerit ei, dabitur illi: † *Ier.* 22. 7.

19 Quoniam multa sapientia Dei, & fortis in potentia, videns omnes sine intermissione.

20 † Oculi Domini ad timentes eum, & ipse agnoscit omnem operam hominis. † *Psal.* 33. 10.

21 Nemini mandavit impie agere, & nemini dedit spatium peccandi: † *Heb.* 4. 10.

22 Non enim concupiscit multitudinem filiorum infidelium & inutilium.

CAPUT XVI.

Non exultandum in filiis impiis: de ira Dei in malos & misericordia in bonos: magna sunt opera misericordia merita: Dei cognitioni ac iudicio nemo se potest subtrahere, cujus opera sunt ab homine inservabilia.

1 **N**E jucunderis in filiis impiis, si multiplicentur: nec oblecteris super ipsos, si non est timor Dei in illis.

2 Non credas vitae illorum, & ne respexeris in labores eorum.

3 Melior est enim unus timens Deum, quam mille filii impii.

4 Et utile est mori sine filiis, quam relinquere filios impios.

5 Ab uno sensato inhabitabitur patria, tribus impiorum deferetur.

6 Multa talia vidit oculus meus, & fortiora horum audivit auris mea.

7 † In synagoga peccantium exardebit ignis, & in gente incredibili exardescet ira. † *Inf.* 21. 10.

8 † Non exoraverunt pro peccatis suis antiqui gigantes, qui destr. Et sunt confidentes suae virtuti: † *Gen.* 6. 4.

9 Et non peperit peregrinationi Lot, & execrans est eos prae superbia verbi illorum.

10 Non miserrus est illis, gentem rotam perdens, & extollentem se in peccatis suis. † *Num.* 14. 20. &

11 † Et sicut sexcenta millia peditum, qui con- *gregari* 26. 51.

pregati sunt in ducitia cordis sui : & si unus fuisset cervicatus , mirum , si fuisset immunis.

12 Misericordia enim & ira est cum illo. Potens exoratio , & effundens iram :

13 Secundum misericordiam suam , sic correptio illius hominem secundum opera sua iudicat.

14 Non effugiet in rapina peccator , & non retardabit sufferentia misericordiam facientis.

† Rem. 15 Omnis misericordia faciet locum † unicuique secundum meritum operum suorum , & secundum intellectum peregrinationis ipsius.

3. 6.

16 Non dicas : A Deo abscondar , & ex summo quis mei memorabitur ?

17 In populo magno non agnoscar : quæ est enim anima mea in tam immensa creatura ?

18 Ecce cælum , & cæli cælorum , abyssus , & universa terra , & quæ in eis sunt , in conspectu illius commovebuntur ,

19 Montes simul , & colles , & fundamenta terræ : cum conspexerit illa Deus , tremore concutientur.

20 Et in omnibus his insensatum est cor : & omne cor intelligitur ab illo :

21 Et vias illius quis intelligit , & procellam , quam nec oculus videbit hominis ?

22 Nam plurima illius opera sunt in absconsis : sed opera iustitiæ ejus quis enunciabit ? aut quis sustinebit ? Longe enim est testamentum à quibusdā , & interrogatio omnium in consummatione est.

23 Qui minoratur corde , cogitat inania : & vir imprudens & errans , cogitat stulta.

24 Audi me fili , & discite disciplinam sensus , & in verbis meis attende in corde tuo ,

25 Et dicam in æquitate disciplinam , & scrutabor enarrare sapientiam : & in verbis meis attende in corde tuo , & dico in æquitate spiritus virtutes , quas posuit Deus in opera sua ab initio , & in veritate enuncio scientiam ejus.

26 In iudicio Dei opera ejus ab initio , & ab institutione ipsorum distinxit partes illorum , & initia eorum in gentibus suis.

27 Ornavit in æternum opera illorum , nec esurierunt , nec laboraverunt , & non destiterunt ab operibus suis.

28 Unusquisque proximum sibi non angustiabit usque in æternum.

29 Non sis incredibilis verbo illius.

30 Post hæc Deus in terram respexit , & implevit illam bonis suis.

31 Anima omnis vitalis denunciavit ante faciem ipsius , & in ipsam iterum reversio illorum.

Creatio primorum parentum, donaque ipsis collata ac precepta proposita, distinctio generis humani in varias nationes, quibus rectores præposuit, illosque ipsorum opera uniuersa perpetuo inuenitur: virtus elemosynæ: exhortatur peccatores ad penitentiam, dum sani sunt, proposita Dei misericordia.

- 1 **D**EUS creauit de terra hominem, & secundum imaginem suam fecit illum. Gen. 1. 27.
- 2 Et iterum convertit illum in ipsam, & secundum se vestiuit illum virtute.
- 3 Numerum dierum & tempus dedit illi, & dedit illi potestatem eorum quæ sunt super terram.
- 4 Posuit timorem illius super omnem carnem, & dominatus est bestiarum & volatilium.
- 5 † Creauit ex ipso adiutorium simile sibi: con- † Gen. filium, & linguam, & oculos, & aures, & cor 2. 7. dedit illis excogitandi: & disciplina intellectus & 5. 1. replevit illos.
- 6 Creauit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum: & mala & bona ostendit illis.
- 7 Posuit oculum suum super corda illorum, ostendere illis magnalia operum suorum.
- 8 Vt nomen sanctificationis collaudent, & gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent operum ejus.
- 9 Addidit illis disciplinam, & legem vitæ hereditauit illos.
- 10 Testamentum æternum constituit cum illis, & iustitiam & iudicia sua ostendit illis.
- 11 Et magnalia honoris ejus vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt aures illorum, & dixit illis: Attendite ab omni iniquo.
- 12 Et mandauit illis unicuique de proximo suo.
- 13 Viæ illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconscæ ab oculis ipsius.
- 14 † In unamquamque gentem præposuit recto- † Romæ rem: 13. 2.
- 15 Et pars Dei, Israel facta est manifesta.
- 16 Et omnia opera illorum velut sol in conspectu Dei: & oculi ejus sine intermissione inspicientes in viis eorum.
- 17 Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem illorum, & omnes iniquitates eorum in conspectu Dei.
- 18 † Elemosyna viri quasi signaculum cum ipso, † Inf. & gratiam hominis quasi pupillam conservabit: 29. 16.
- 19 † Et postea resurget, & retribuet illis retri- † Matt. burionem, unicuique in caput ipsorum, & conuer- 25. 35. tet in interiores partes terræ.

20 Poenitentibus autem dedit viam iustitiæ, & confirmavit deficientes sustinere, & destinavit illis fortem veritatis.

21 Convertere ad Dominum, & relinque peccata tua:

22 Precare ante faciem Domini, & minue offendicula.

23 Revertere ad Dominum, & avertere ab iniustitia tua, & nimis odito execrationem:

24 Et cognosce iustitias & iudicia Dei, & sta in forte propositionis, & orationis altissimi Dei.

† Psal. 6.6. 25 In partes vade seculi sancti, † cum vivis & dantibus confessionem Deo.

Isa. 38. 26 Non demoreris in errore impiorum, ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil, perit confessio.

27 Confiteberis vivens, vivus & sanus confiteberis, & laudabis Deum, & gloriaberis in miserationibus illius.

28 Quam magna misericordia Domini, & propitiatio illius, convertentibus ad se?

29 Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, & in vanitate malitiæ placuerunt.

30 Quid lucidius sole? & hic deficiet. Aut quid nequius quam quod excogitavit caro & sanguis? & hoc arguetur.

31 Virtutem altitudinis cæli ipse conspicit: & omnes homines terra & cinis.

CAPVT XVIII.

Dei magnalia homini inscrutabilia: hominis miseria, & Dei erga illum misratio: proximo miserendum: quomodo infirmus se habere debeat: quomodo sit orandum: considerandum Dei iudicium, & à propriis concupiscentiis discedendum.

Gen. 1.
1.

1 **Q**ui vivit in æternum, creavit omnia simul. Deus solus iustificabitur, & manet invictus rex in æternum.

2 Quis sufficit enarrare opera illius?

3 Quis enim investigabit magnalia eius?

4 Virtutem autem magnitudinis eius quis enuntiabit? aut quis adjiciet enarrare misericordiam eius?

5 Non est minuere, neque adjicere, nec est invenire magnalia Dei,

6 Cum consummaverit homo, tunc incipiet: & cum quieverit, aperiabitur.

7 Quid est homo, & quæ est gratia illius? & quid est bonum, aut quid nequam illius?

- 8 † Numerus dierum hominum ut multum centum anni: quasi gutta aquæ maris deputari sunt: † *Psal.*
 & sicut calculus arenæ, sic exigui anni in die ævi. 89. 10.
- 9 Propter hoc patiens est Deus in illis, & effundit super eos misericordiam suam.
- 10 Vidit præsumptionem cordis eorum quoniam mala est, & cognovit subversionem illorum quoniam nequam est.
- 11 Ideo adimplevit propitiationem suam in illis, & ostendit eis viam æquitatis.
- 12 Misericordia hominis circa proximum suum: misericordia autem Dei super omnem carnem.
- 13 Qui misericordiam habet, docet, & erudit quasi pastor gregem suum.
- 14 Misericors excipientis doctrinam miserationis, & qui festinat in iudiciis ejus.
- 15 Fili in bonis non des querelam, & in omni dato, non des tristitiam verbi mali.
- 16 Nonne ardorem refrigerabit ros? sic & verbum melius quam datum.
- 17 Nonne ecce verbum super datum bonum? sed utraque cum homine justificato.
- 18 Stultus acriter improperebit: & datus indisciplinati tabescere facit oculos.
- 19 Ante iudicium para justitiam tibi, & antequam loquaris discere.
- 20 Ante languorem adhibe medicinam, † & ante † *1 Cor.*
 iudicium interroga teipsum, & in conspectu Dei 11. 28.
 invenes propitiationem.
- 21 Ante languorem humilia te, & in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam.
- 22 † Non impediaris orare semper, & ne verearis usque ad mortem justificari: quoniam merces † *Luce.*
 Dei manet in æternum. 18. 1.
 † *Thess.*
- 23 Ante orationem præpara animam tuam: & 5. 17.
 noli esse quasi homo qui tentat Deum:
- 24 † Memento iræ in die consummationis, & † *Sup.*
 tempus retributionis in conversatione faciei. 7. 18.
- 25 † Memento paupertatis in tempore abundantiae, & necessitatum paupertatis in die divitiarum. † *Sup.*
 11. 27.
- 26 A mane usque ad vesperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei.
- 27 Homo sapiens in omnibus metuet, & in diebus delictorum attendet ab inertia.
- 28 Omnis astutus agnoscit sapientiam, & inveniendi eam dabit confessionem.
- 29 Sensati in verbis & ipsi sapienter egerunt: & intellexerunt veritatem & justitiam, & impleverunt Proverbia & iudicia.

- † Rom. 30 † Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere.
6. 13. &
13. 14.
- 31 Si præstes animæ tuæ concupiscentias ejus, faciet te in gaudium inimicis tuis.
- 32 Ne oblecteris in turbis nec in modicis: assidua enim est commissio illorum.
- 33 Ne fueris mediocris in contentione ex scenore, & est tibi nihil in sacculo: eris enim inuidus vitæ tuæ.

CAPVT XIX.

De vino, luxuria, loquacitate, cito credente, gaudente super iniquitate, odiente correptionem, exultante in malitia, discretionem in verbis seruanda, correptionem, scilicet humiliato, & laude tacentis.

- 1 **O**perarius ebriofus non locupletabitur: & qui spernit modica, paulatim decidet.
- † Gen. 29. 33. 3 Reg. 11. 1.
- 2 † Vinum & mulieres apostatate faciunt sapientes, & argueat sensatos:
- 3 Et qui se jungit fornicariis, erit nequam: putredo & vermes hereditabunt illum, & extolletur in exemplum majus, & tolletur de numero anima ejus.
- † Ios. 32. 11.
- 4 † Qui credit cito, levis corde est, & minorabitur: & qui delinquit in animam suam, insuper habebitur.
- 5 Qui gaudet iniquitate, denotabitur: & qui odit correptionem, minuetur vita: & qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.
- 6 Qui peccat in animam suam, poenitebit: & qui jucundatur in malitia, denotabitur.
- 7 Ne iteres verbum nequam & durum, & non minoraberis.
- 8 Amico & inimico noli narrare sensum tuum: & si est tibi delictum, noli denudare.
- 9 Audiet enim te, & custodiet te, & quasi defendens peccatum odiet te, & sic aderit tibi semper.
- 10 Audisti verbum aduersus proximum tuum & commoriatur in te, fidens quoniam non te dirumper.
- 11 A facie verbi parturit fatuus, tamquam gemitus partus infantis.
- 12 Sagitta infixæ femori carnis, sic verbum in corde stulti.
- † Lev. 19. 17. Math. 18. 15. Luc. 17. 3.
- 13 † Corripe amicum, ne forte non intellexerit, & dicat: Non feci: aut si fecerit, ne iterum addat facere.
- 14 Corripe proximum, ne forte non dixerit: & si dixerit, ne forte iteret.
- 15 Corripe amicum; sæpe enim fit commissio.

16 Et non omni verbo credas. est qui labitur lingua, sed non ex animo.

17 † Quis est enim qui non deliquerit in lingua † 140.20
sua? Corripe proximum antequam commineris. 3.

18 Et da locum timori Altissimi: quia omnis sapientia timor Dei, & in illa timere Deum, & in omni sapientia dispositio legis.

19 Et non est sapientia nequitiae disciplina: & non est cogitatus peccatorum prudentia.

20 Est nequitia & in ipsa execratio: & est insipiens qui minuitur sapientia.

21 Melior est homo, qui minuitur sapientia, & deficiens sensu in timore, quam qui abundat sensu, & transgreditur legem Altissimi.

22 Est solertia certa, & ipsa iniqua.

23 Et est qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Est qui nequiter humiliat se, & interiora ejus plena sunt dolo:

24 Et est qui se nimium submittit à multa humilitate: & est qui inclinat faciem suam, & fingit se non videre quod ignoratum est:

25 Et si ab imbecillitate virium vetetur peccare, si invenerit tempus malefaciendi, malefaciet.

26 Ex visu cognoscitur vir, & ab occurfu faciei cognoscitur sensatus.

27 Amictus corporis, & risus dentium, & ingressus hominis enunciant de illo.

28 Est correptio mendax in ira contumeliosi: & est iudicium, quod non probatur esse bonum: & est tacens, & ipse est prudens.

CAPVT XX.

De correptione, & correpti poenitentia: de tacente, & loquace: de dono sapientis, & fatui: de falsa promissione & mendacio: de sapiente qui placet magnis: de donis non accipiendis, & sapientia abscondita.

1 **Q**uam bonum est arguere, quam irasci, & consententem in oratione non prohibere!

2 Concupiscentia spadonis devirginabit juvenulam:

3 Sic qui facit per vim iudicium iniquum,

4 **Q**uam bonum est correptum manifestare poenitentiam! sic enim effugies voluntarium peccatum.

5 Est tacens, qui invenitur sapiens: & est odibilis, qui procax est ad loquendum.

6 Est tacens non habens sensum loquelae: & est tacens sciens tempus aptum.

7 Homo sapiens tacebit usque ad tempus: lascivus autem & imprudens non servabunt tempus.

- 8 Qui multis utitur verbis, lædet animam suam:
& qui potestatem sibi sumit injuste, odietur.
- 9 Est procellio in malis viro indisciplinato, & est inventio in detrimentum.
- 10 Est datum, quod non est utile: & est datum, ejus retributio duplex.
- 11 Est propter gloriam minoratio: & est qui ab humilitate levabit caput.
- 12 Est qui multa redimat modico pretio, & re-rituens ea in septuplum.
- 13 Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratiæ autem factorum effundentur.
- 14 Datus insipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius septemplexes sunt.
- 15 Exigua dabit, & multa improperebit: & apertio oris illius inflammatio est.
- 16 Hodie foeneratur quis, & cras expetit: odibilis est homo hujusmodi.
- 17 Fatuo non erit amicus, & non erit gratia bonis illius.
- 18 Qui enim edunt panem illius, falsæ linguæ sunt. Quoties, & quanti irridebunt eum?
- 19 Neque enim quod habendum erat, directo sensu distribuit: similiter & quod non erat habendum.
- 20 Lapsus falsæ linguæ, quasi qui in pavimento cadens: si casus malorum festinaverit veniet.
- 21 Homo acharis quasi fabula vana, in ore indisciplinatorum assidua erit.
- 22 Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo.
- 23 Est qui vetatur peccare præ inopia, & in re-que sua stimulabitur.
- 24 Est qui perdet animam suam præ confusione, & ab imprudenti persona perdet eam: personæ autem acceptione perdet se.
- 25 Est qui præ confusione promittit amico, & lucratus est eum inimicum gratis.
- 26 Oprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indisciplinatorum assidue erit.
- 27 Potior fur quam assiduitas viri mendacis, perditionem autem ambo hereditabunt.
- 28 Mores hominum mendacium sine honore: & confusio illorum cum ipsis sine intermissione.
- 29 Sapiens in verbis producet seipsum, & homo prudens placebit magnatis.
- 30 Qui operatur terram suam, inaltabit acer-
vum frugum: & qui operatur justitiam, ipse exal-
rabitur: qui vero placet magnatis, effugiet ini-
quitatem.

- 31 Xenia & dona excæcant oculos iudicium, & quasi mutus, in ore avertit correptiones eorum. † Exod. 23. 8.
- 32 Sapientia absconsa & thesaurus invisus: quæ utilitas in utrisque? Deut. 16. 19.
- 33 Melior est qui celat insipientiam suam, quam homo qui abscondit sapientiam suam. Inf. 41. 18.

CAPVT XXI.

Docet fugiendum peccatum: primum in genere, deinde in specie productis variis peccatis.

- 1 **F**illi peccasti? non adjicias iterum: sed & de pristinis deprecare ut tibi dimittantur.
- 2 Quasi à facie colubri fuge peccata: & si accesseris ad illa, suscipient te.
- 3 Dentes leonis, dentes ejus, interficientes animas hominum.
- 4 Quasi rhompha bis acuta omnis iniquitas, plagæ illius non est sanitas.
- 5 Objurgatio & injuriæ annullabunt substantiam: & domus quæ nimis locuples est, annullabitur superbia: sic substantia superbi eradicabitur.
- 6 Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures ejus perveniet, & iudicium festinato adveniet illi.
- 7 Qui odit correptionem, vestigium est peccatoris: & qui timet Deum, convertetur ad cor suum.
- 8 Notus à longe potens lingua audaci: & sensatus scit labi se ab ipso.
- 9 Qui ædificat domum suam impendiis alienis, quasi qui colligit lapides suos in hieme.
- 10 † Stuppa collecta synagoga peccantium, & consummatio illorum flamma ignis. † Sup. 16. 7.
- 11 Via peccantium complanata lapidibus, & in fine illorum inferi, & tenebræ, & poenæ.
- 12 Qui custodit justitiam, continebit sensum ejus.
- 13 Consummatio timoris Dei, sapientia & sensus.
- 14 Non erudietur, qui non est sapiens in bono.
- 15 Est autem sapientia, quæ abundat in malo: & non est sensus ubi est amaritudo.
- 16 Scientia sapientis tanquam inundatio abundabit, & consilium illius sicut fons vitæ permanet.
- 17 Cor fatui quasi vas contractum, & omnem sapientiam non tenebit.
- 18 Verbum sapiens quodcumque audierit sciens laudabit, & ad se adjiciet: audivit luxuriosus, & displicebit illi, & projiciet illud post dorsum suum.
- 19 Narratio fatui quasi sarcina in via: nam in labiis sensati invenietur gratia.

20 Os prudentis quæritur in ecclesia, & verba illius cogitabunt in cordibus suis.

21 Tamquam domus exterminata, sic fatuo sapientia: & scientia infensari inenarrabilia verba.

22 Compedes in pedibus, stulto doctrina, & quasi vincula manuum super manum dextram.

23 Fatuus in risu exultat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit.

24 Ornamentum aureum prudenti doctrina, & quasi brachiale in brachio dextro.

25 Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peritus confunderetur à persona potentis.

26 Stultus à fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit.

27 Stultitia hominis auscultare per ostium: & prudens gravabitur contumelia.

28 Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium, statim ponderabuntur.

29 In ore fatuorum cor illorum: & in corde sapientium os illorum.

30 Dum maledicit impius diabolum, maledicit ipse animam suam.

31 Sufurro coinquinabit animam suam, & in omnibus odietur: & qui cum eo manserit, odiosus erit: tacitus & sensatus honorabitur.

C A P V T XXII.

De lapidatione pigri, filio in-disciplinato, filiaque fatua, musica in luctu, docente fatuum, motuo plorando: cum stulto non loquendum: de corde stulti ac timidi: de servanda fide cum amico, & ovis custodia.

1 **I**N lapide luteo lapidatus est piger, & omnes loquentur super aspersionem illius.

2 De stercore bouum lapidatus est piger: & omnis qui tetigerit eum, excutiet manus.

3 Confusio patris est de filio in-disciplinato: filia autem in deminoratione fiet.

4 Filia prudens hereditas viro suo. nam quæ confundit, in contumeliam fit genitoris.

5 Patrem & virum confundit audax, & ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem inhonorabitur.

6 Musica in luctu importuna narratio: flagella & doctrina in omni tempore sapientia.

7 Qui docet fatuum, quasi qui conglutinat testam.

8 Qui narrat verbum non audienti, quasi qui excitat dormientem de gravi somno.

9 Cum dormiente loquitur qui enarrat stulto sapien-

sapientiam: & in fine narrationis dicit: Quis est hic?

10 † Supra mortuum plora, defecit enim lux ejus: & supra fatuum plora, defecit enim sensus. † *Inf.* 38. 16.

11 Modicum plora supra mortuum, quoniam requievit.

12 Nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui.

13 † Luctus mortui septem dies; fatui autem & impii, omnes dies vitæ illorum. † *Gen.* 50. 10.

14 Cum stulto ne multum loquaris, & cum infensato ne abieris.

15 Serva te ab illo, ut non molestiam habeas, & non coinquinaberis peccato illius.

16 Despecte ab illo, & invenies requiem; & non acedaberis in stultitia illius.

17 Super plumbum quid gravabitur? & quod illi aliud nomen quam fatuus?

18 † Arenam, & salem, & massam ferri facilius † *Prov.* 27. 3. est ferre, quam hominem imprudentem, & fatuum, & impium.

19 Loramentum ligneum colligatum in fundamento ædificii non dissolvetur: sic & cor confirmatum in cogitatione consilii.

20 Cogitatus sensati in omni tempore, metu non depravabitur.

21 Sicut pali in excelsis, & cæmenta sine impensa posita contra faciem venti non permanebunt;

22 Sic & cor timidum in cogitatione stulti contra impetum timoris non resistet.

23 Sicut cor trepidum in cogitatione fatui, omni tempore non metuet, sic & qui in præceptis Dei permanet semper.

24 Pungens oculum deducit lacrymas: & qui pungit cor, profert sensum.

25 Mittens lapidem in volatilia, dejiciet illa: sic & qui convitiatur amico, dissolvit amicitiam.

26 Ad amicum etsi produceris gladium, non desperes: est enim regressus. Ad amicum

27 Si aperueris os triste, non timeas: est enim concordatio; excepto convitio, & improprio, & superbia, & mysterii revelatione, & plaga dolosa: in his omnibus effugiet amicus.

28 Fidem posside cum amico in paupertate illius, ut & in bonis illius læteris.

29 In tempore tribulationis illius permane illi fidelis, ut & in hereditate illius coheres sis.

30 Ante ignem cabinæ vapor, & fumus ignis inaltatur: sic & ante sanguinem maledicta, & contumeliæ, & minæ.

31 Amicum salutare non confundar, à facie illius non me abscondam: & si mala mihi evenerint per illum, sustinebo.

32 Omnis qui audiet, cavebit se ab eo.

† Psal.
140. 3.

33 † Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, ut non cadam ab ipsis, & lingua mea perdat me?

C A P V T XXIII.

Oratio adversus superbiam, gulam & luxuriam & consuetudo jurandi vitanda, & inisciplinatus sermo adferens improprium: duo genera in peccato abundantia, & tertium adducens iram: confutatio hominis ad peccandum se hortantis: de peccatis in adulterio concurrensibus, & laude timoris Domini.

1 **D**omine pater, & dominator vitæ meæ, ne derelinquas me in consilio eorum: nec finas me cadere in illis.

2 Quis superponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam sapientiæ, ut ignorantibus eorum non parcaut mihi, & non appareant delicta eorum,

3 Et ne adincrescant ignorantia meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata mea abundant, & incidam in conspectu adversariorum meorum, & gaudeat super me inimicus meus?

4 Domine pater, & Deus vitæ meæ, ne derelinquas me in cogitatu illorum.

5 Extollemiam oculorum meorum ne dederis mihi, & omne desiderium averte à me.

6 Aufer à me ventris concupiscentias, & concubitus concupiscentiæ ne apprehendant me, & animæ irreverenti & infrunitæ ne tradas me.

7 Doctrinam oris audite filii: & qui custodierit illam, non periet labiis, nec scandalizabitur in operibus nequissimis.

8 In vanitate sua apprehenditur peccator, & superbis & maledicus scandalizabitur in illis.

† Exod.
20. 7.
Matth.
5. 33.

9 † Inrationi non assuescat os tuum: multi enim casus in illa.

10 Nominatio vero Dei non sit assidua in ore tuo, & nominibus Sauctorum non admiscearis: quoniam non eris immunis ab eis.

11 Sicut enim servus interrogatus assidue, à livore non minuitur: sic omnis jurans, & nominans, in toto à peccato non purgabitur.

12 Vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga.

13 Et si frustraverit, delictum illius super ipsum stit: & si dissimulaverit, delinquit dupliciter:

14 Et si in vacuum iuraverit, non iustificabitur: replebitur enim retributione domus illius.

15 Est & alia loquela contraria morti, non inveniatur in hereditate Iacob.

16 Etenim à misericordiis omnia hæc auferentur, & in delictis non volutabuntur.

17 Indisciplinatae loquela non assuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati.

18 Memento patris & matris tuæ, in medio enim magnatorum consistis:

19 Ne forte obliviscatur te Deus in conspectu illorum, & assiduitate tua infatuatus, improprium patiaris, & maluisses non nasci, & diem natiuitatis tuæ maledicas.

20 † Homo asecutus in verbis improprietatis, in omnibus diebus suis non erudietur. † 2 Rego. 16. 7.

21 Duo genera abundant in peccatis, & tertium adducit iram, & perditionem.

22 Anima calida quasi ignis ardens, non extinguetur donec aliquid gluriat:

23 Et homo nequam in ore carnis suæ, non desinet donec incendat ignem.

24 Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur transgrediens usque ad finem.

25 † Omnis homo qui transgreditur lectum suum, contemnens in animam suam, & dicens: Quis me videt? † 1/a. 29. 15.

26 Tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, nemo circumspicit me: quem veteor? delictorum meorum non memorabitur Altissimus.

27 Et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius, quoniam expellit à se timorem Dei huiusmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum:

28 Et non cognovit quoniam oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes.

29 Domino enim Deo antequam crearentur, omnia sunt agnita: sic & post perfectum respicit omnia.

30 Hic in plateis civitatis vindicabitur, & quasi pullus equinus fugabitur: & ubi non speravit, apprehendetur.

31 Et erit dedecus omnibus, eo quod non intellexerit timorem Domini.

32 † Sic & mulier omnis relinquens virum suum, & statuens hereditatem ex alieno matrimonio: † Levi. 20. 10. Deut. 22. 23.

33 Primo enim in lege Altissimi incredibilis fuit: secundo in virum suum deliquit: tertio in adulterio fornicata est, & ex alio viro filios statuit sibi.

34 Hæc in ecclesiam adducetur, & in filios ejus respicietur.

35 Non tradent filii ejus radices, & rami ejus non dabunt fructum.

36 Derelinquet in maledictum memoriam ejus, & dedecus illius non delebitur.

37 Et agnoscent qui derelicti sunt, quoniam nihil melius est quam timor Dei; & nihil dulcius, quam respicere in mandatis Domini.

38 Gloria magna est sequi Dominum: longitudo enim dierum assumetur ab eo.

C A P V T XXIV.

Sapientia multiplices suas laudes & originem describit, & mive ad sui amplexum invitat, omnia sua doctrina splendore illustrans.

1 **S**apientia laudabit animam suam, & in Deo honorabitur, & in medio populi sui gloriabitur,

2 Et in ecclesiis altissimi aperiet os suum, & in conspectu virtutis illius gloriabitur,

3 Et in medio populi sui exaltabitur, & in plenitudine sancta admirabitur,

4 Et in multitudine electorum habebit laudem, & inter benedictos benedicetur, dicens:

5 Ego ex ore Altissimi prodivi, primogenita ante omnem creaturam:

6 Ego feci in caelis ut oriretur lumen indeficiens, & sicut nebula texi omnem terram:

7 Ego in altissimis habitavi, & thronus meus in columna nubis.

8 Gyrum caeli circuivi sola, & profundum abyssi penetravi, in fluctibus maris ambulavi,

9 Et in omni terra steti: & in omni populo,

10 Et in omni gente primatum habui:

11 Et omnium excellentium & humilium corda virtute calcavi: & in his omnibus requiem quaesivi, & in hereditate Domini morabor.

12 Tunc præcepit, & dixit mihi Creator omnium: & qui creavit me, requievit in tabernaculo meo,

13 Et dixit mihi: In Jacob inhabita, & in Israel hereditare, & in electis meis mitte radices.

† Prov. 8. 12. 14 † Ab initio, & ante sæcula creata sum, & usque ad futurum sæculum non desinam, & in habitatione sancta coram ipso ministravi.

15 Et

15 Et sic in Sion firmata sum, & in civitate sanctificata similiter requievi, & in Ierusalem potestas mea.

16 Et radicavi in populo honorificato, & in parte Dei mei hereditas illius, & in plenitudine sanctorum detentio mea.

17 Quasi cedrus exaltata sum in Libano, & quasi cypressus in monte Sion:

18 Quasi palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in Iericho:

19 Quasi oliva speciosa in campis, & quasi plantanus exaltata sum juxta aquam in plateis.

20 Sicut cinnamomum & balsamum aromatizans odorem dedi: quasi myrrha electa dedi suavitatem odoris:

21 Et quasi storax, & galbanus, & ungula, & gutta, & quasi Libanus non incisus vaporavi habitationem meam, & quasi balsamum non mistum odor meus.

22 Ego quasi terrebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ.

23 Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris: & flores mei fructus honoris & honestatis.

24 Ego mater pulchræ dilectionis, & timoris, & agnitionis, & sanctæ spei.

25 In me gratia omnis viæ & veritatis, in me omnis spes vitæ & virtutis.

26 Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini:

27 Spiritus enim meus super mel dulcis, & hereditas mea super mel & favum:

28 Memoria mea in generationes sæculorum.

29 Qui edunt me adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient.

30 Qui audit me, non confundetur: & qui operantur in me, non peccabunt.

31 Qui elucidant me, vitam æternam habebant.

32 Hæc omnia liber vitæ, & testamentum Altissimi, & agnitio veritatis.

33 Legem mandavit Moyses in præceptis justiarum, & hereditatem domui Jacob, & Israel promissiones.

34 Posuit David puero suo excitare regem ex ipso fortissimum, & in throno honoris sedentem in sempiternum.

35 † Qui implet quasi Phison sapientiam, & † Gen. sicut Tigris in diebus novorum. 21. 21.

36 Qui adimplet quasi Euphrates sensum; † Ios. 3. † qui multiplicat quasi Iordanis in tempore messis.

37 Qui mittit disciplinam sicut lucem, & affertus quasi Gehou in die vindemiæ.

38 Qui perficit primus scire ipsam, & infirmior non investigabit eam.

39 A mari enim abundavit cogitatio ejus, & consilium illius ab abyssu magna.

40 Ego sapientia effudi flumina.

41 Ego quasi trames aquæ immensæ de fluvio, ego quasi fluvii Diorix, & sicut aqueductus exivi de paradiso.

42 Dixi: Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo prati mei fructum.

43 Et ecce factus est mihi trames abundans, & fluvius meus appropinquavit ad mare:

44 Quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus, & enarrabo illam usque ad longinquum.

45 Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino.

46 Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam, & relinquam illam quærentibus sapientiam, & non desinam in progenies illorum usque in ævum sanctum.

† Infr. 33.18. 47 † Videte quoniam non solum mihi laboravi, sed omnibus exquirentibus veritatem.

C A P V T X X V .

Tria quæ Domino placent, & tria quæ odit: novem insuspicabilia: laus timoris Dei: mulieris nequam mira detestatio: à muliere initium peccati & mortis: mulieris dominium non ferendum.

1 **I**N tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo & hominibus:

2 Concordia fratrum, & amor proximorum, & vir & mulier bene sibi consentientes.

3 Tres species odit anima mea, & aggravor valde animæ illorum:

4 Pauperem superbum: divitem mendacem: senem fatuum & insensatum.

5 Quæ in juventute tua non congregasti, quomodo in senectute tua invenies?

6 Quam speciosum canitiæ judicium, & presbyteris cognoscere consilium?

7 Quam speciosa veteranis sapientia, & gloriosis intellectus, & consilium!

8 Corona senum multa peritia, & gloria illorum timor Dei.

9 Novem insuspicabilia cordis magnificavi, & decimum dicam in lingua hominibus:

10 Homo, qui jucundatur in filiis, vivens & videns subversionem inimicorum suorum.

11 † Beatus qui habitat cum muliere sensata, † *Infra*
† & qui lingua sua non est lapsus, & qui non fer- 26. 1.
vivit indignis se. *Sup.* 14.

12 Beatus, qui invenit amicum verum, & qui 1. 19. 16.
enarrat justitiam auri audienti. † *Jacob.*

13 Quam magnus, qui invenit sapientiam, & 3. 2.
scientiam! sed non est super timentem Dominum.

14 Timor Dei super omnia se superposuit:

15 Beatus homo, cui donatum est habere timo-
rem Dei: qui tenet illum, cui assimilabitur?

16 Timor Dei initium dilectionis ejus: fidei au-
tem initium agglutinandum est ei.

17 Omnis plaga, tristitia cordis est: & omnis
malitia, nequitia mulieris.

18 Et omnem plagam, & non plagam videbit
cordis:

19 Et omnem nequitiam, & non nequitiam mu-
lieris:

20 Et omnem obductum, & non obductum odien-
tium:

21 Et omnem vindictam, & non vindictam ini-
micorum.

22 Non est caput nequius super caput colu-
bri:

23 Et non est ira super iram mulieris. † Com- † *Prova.*
morari leoni & draconi placebit, quam habitare 21. 19.
cum muliere nequam.

24 Nequitia mulieris immutat faciem ejus: &
obscurat vultum suum tamquam ursus: & quasi
saccum ostendit. In medio proximorum ejus

25 Ingemuit vir ejus, & audiens suspiravit mo-
dicum.

26 Brevis omnis malitia super malitiam mulie-
ris, sicut peccatorum cadat super illam.

27 Sicut adscensus arenosus in pedibus veterani,
sic mulier linguata homini quieto,

28 † Ne respicias in mulieris speciem, & non † *Infra*
concupiscas mulierem in specie. 42. 6.

29 Mulieris ira, & irreverentia, & confusio
magna.

30 Mulier si primatum habeat, contraria est viro
suo.

31 Cor humile, & facies tristis, & plaga cor-
dis, mulier nequam.

32 Manus debiles, & genua dissoluta, mulier
quæ non beatificat virum suum.

33 † A muliere initium factum est peccati, & † *Gen.*
per illam omnes morimur. 3. 6.

34 Non des aquæ tuæ exitum , nec modicum ;
nec mulieri nequam veniam prodeundi.

35 Si non ambulaverit ad manum tuam , con-
funder te in conspectu inimicorum.

36 A carnibus tuis abscinde illam , ne semper
te abutatur.

CAPUT XXVI.

*Proponit vicissim laudes bonæ mulieris , & vitu-
peria malæ ac zelotypæ : filia custodienda : tria ti-
menda : duo contriviantia , & duo periculosa.*

1 **M**ulieris bonæ beatus vir : numerus enim
annorum illius duplex.

2 Mulier fortis oblectat virum suum , & annos
vitæ illius in pace implebit.

3 Pars bona , mulier bona , in parte timentium
Deum dabitur viro pro factis bonis :

4 Divitis autem & pauperis cor bonum , in omni
tempore vultus illorum hilaris.

5 A tribus timuit cor meum , & in quarto facies
mea metuit :

6 Delaturam civitatis , & collectionem populi.

7 Calumniam mendacem , super mortem omnia
gravia :

8 Dolor cordis & luctus , mulier zelotypa.

9 In muliere zelotypa flagellum linguæ , omni-
bus communicans.

10 Sicut boum jugum , quod movetur , ita &
mulier nequam : qui tenet illam , quasi qui apprehendit
scorpionem.

11 Mulier ebriosa , ira magna : & contumelia ,
& turpitude illius non tegetur.

12 Fornicatio mulieris in extollentia oculorum ,
& in palpebris illius agnosceretur.

† *In/va*
42.11.

13 † In filia non avertente se , firma custodiam :
ne inventa occasione utatur se.

14 Ab omni irreverentia oculorum ejus cave ,
& ne mireris si te neglexerit.

15 Sicut viator sitiens , ad fontem os aperiet ,
& ab omni aqua proxima bibet , & contra omnem
palum sedebit , & contra omnem sagittam aperiet
pharetram donec deficiat.

16 Gratia mulieris sedulæ delectabit virum
suum , & ossa illius impinguabit.

17 Disciplina illius , datum Dei est.

18 Mulier seufata & tacita , non est immutatio
eruditæ animæ.

19 Gratia super gratiam , mulier sancta & pu-
dorata.

20 Omnis autem ponderatio non est digna conti-
mentis animæ.

21 Sicut

21 Sicut fol oriens mundo in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus ejus.

22 Lucerna splendens super candelabrum sanctum, & species faciei super ætatem stabilem.

23 Columnæ aureæ super bases argenteas, & pedes firmi super plantas stabilis mulieris.

24 Fundamenta æterna super petram solidam, & mandata Dei in corde mulieris sanctæ.

25 In duobus contristatum est cor meum, & in tertio iracundia mihi advenit:

26 Vir bellator deficiens per inopiam: & vir sensatus contemptus:

27 Et qui transgreditur à justitia ad peccatum, Deus paravit eum ad rhomphæam.

28 Duæ species difficiles & periculosæ mihi apparuerunt, difficile exiit negotians à negligentia: & non justificabitur caupo à peccatis laborum.

CAPVT XXVII.

Ob inopiam & amorem divitiarum multi delinquent: timor Domini constanter servandus: tentatio probat eum qui tentatur: sequenda justitia: inconslantia stulti: modestia in verbis servanda: secreta amici non revelanda: de amnente oculo & insidiato.

1 **P**ROPTER inopiam multi deliquerunt: & qui querit locupletari, avertit oculum suum.

2 Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, sic & inter medium venditionis & emptio- nis angustiabitur peccatum.

3 Conteretur cum delinquente delictum.

4 Si non in timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua.

5 Sicut in percussura cribri remanebit pulvis, sic aporia hominis in cogitatu illius.

6 Vasa figuli probat fornax, & homines justos tentatio tribulationis.

7 Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius, sic verbum ex cogitatu cordis hominis.

8 Ante sermonem non laudes virum: hæc enim tentatio est hominum.

9 Si sequaris justitiam, apprehendes illam: & indues quasi podêrem honoris, & inhabitabis cum ea, & proteget te in sempiternum, & in die agnitionis invenies firmamentum.

10 Volatilia ad sibi similia conveniunt: & veritas ad eos, qui operantur illam, revertetur.

11 Leo venationi insidiatur semper; sic peccata operantibus iniquitates.

12 Homo sanctus in sapientia manet sicut sol : nam stultus sicut luna mutatur.

13 In medio insensatorum serua verbum temporis : in medio autem cogitantium assidens esto.

14 Narratio peccantium odiosa, & risus illorum in deliciis peccati.

15 Loquela multum jurans, horripilationem capiti statuet : & irreverentia ipsius obturatio aurium.

16 Effusio sanguinis in rixa superborum : & maledictio illorum auditus gravis.

17 Qui denudat arcana amici, fidem perdit, & non inueniet amicum ad animum suum.

18 Dilige proximum, & conjungere fide cum illo.

19 Quod si denudaveris absconsa illius, non persequeris post eum.

20 Sicut enim homo, qui perdit amicum suum, sic & qui perdit amicitiam proximi sui.

21 Et sicut qui demittit avem de manu sua, sic dereliquisti proximum tuum, & non eum capies.

22 Non illum sequaris, quoniam longe abest : effugit enim quasi caprea de laqueo : quoniam vulnerata est anima ejus.

23 Ultra eum non poteris colligare. Et maledicti est concordatio :

24 Denudare autem amici mysteria, desperatio est animæ infelicitis.

25 Annuens oculo fabricat iniqua, & nemo eum abjiciet :

26 In conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum, & super sermones tuos admirabitur : novissime autem pervertet os suum, & in verbis tuis dabit scandalum.

27 Multa odivi, & non coæquavi ei, & Dominus odiet illum.

28 Qui in altum mittit lapidem, super caput ejus cadet : & plaga dolosa, dolosi dividet vulnera.

29 Et qui foveam fodit, incidet in eam : & qui statuit lapidem proximo, offendet in eo : & qui laqueum alii ponit, peribit in illo.

30 Facienti nequissimum consilium, super ipsum devolvetur, & non agnoscat unde adveniat illi.

31 Illusio, & improprium superborum, & vindicta sicut leo insidiabitur illi.

32 Laqueo peribunt qui oblectantur casu justorum : dolor autem consumet illos antequam moriantur.

33 Ira & furor, utraque execrabilia sunt, & vir peccator continens erit illorum.

Non querenda vindicta, sed offensa remittenda: ab ira ac lite cessandum: mala lingua & pericula ipsius, & de tercia lingua: aures sepienda aduersus linguam nequam, orique sanum imponendum.

- 1 **Q**ui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam. & peccata illius seruens seruabit. *Deut. 32. 35.*
- 2 Relinque proximo tuo nocenti te: & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. *Matth. 6. 14.*
- 3 Homo homini reservat iram, & à Deo querit medelam? *Marc. 11. 25.*
- 4 In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur? *Rom. 12. 19.*
- 5 Ipse cum caro sit, reservat iram, & propitiationem perit à Deo? quis exorabit pro delictis illius?
- 6 Memento novissimorum, & desine inimicari.
- 7 Tabitudo enim & mors imminet in mandatis ejus.
- 8 Memorare timorem Dei, & non irascaris proximo.
- 9 Memorare testamentum Altissimi, & despice ignorantiam proximi.
- 10 Abstine te à lite, & minues peccata:
- 11 Homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habitum inmitteret inimicitiam.
- 12 Secundum enim lingua silvæ, sic ignis exardescit: & secundum virtutem hominis, sic iracundia illius erit, & secundum substantiam suam exaltabit iram suam.
- 13 Certamen festinatum incendit ignem: & his festinans effundit sanguinem: & lingua testificans adducit mortem.
- 14 Si sufflaveris in scintillam, quasi ignis exardabit: & si expueris super illam, extinguetur: utraque ex ore proficiscuntur.
- 15 Sufurto & bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes.
- 16 Lingua tertia multos commovit, & disperfit illos de gente in gentem.
- 17 Civitates muratas divitum destruxit, & domus magnatorum effodit.
- 18 Virtutes populorum concidit, & gentes fortes dissolvit.
- 19 Lingua tertia mulieres viratas ejecit, & privavit illas laboribus suis.
- 20 Qui respicit illam, non habebit requiem, nec habebit amicum, in quo requiescat.

21 Flagelli plaga livorem facit : plaga autem linguae comminuet ossa.

22 Multi ceciderunt in ore gladii , sed non sic quasi qui interfecerunt per linguam suam.

23 Beatus qui tectus est à lingua nequam , qui in iracundiam illius non transivit , & qui non artraxit jugum illius , & in vinculis ejus non est ligatus :

24 Jugum enim illius , jugum ferreum est : & vinculum illius , vinculum aereum est.

25 Mors illius , mors nequissima : & utilis potius infernus quam illa.

26 Perseverantia illius non permanebit , sed obtinebit vias injustorum : & in flamma sua non comburet justos.

27 Qui relinquunt Deum , incident in illam , & exardebit in illis , & non extinguetur , & immitteretur in illos quasi leo , & quasi pardus lædet illos.

28 Sepi aures tuas spinis , linguam nequam noli audire , & ori tuo facito ostia & feras.

29 Aurum tuum & argentum tuum confa , & verbis tuis facito stateram , & frænos ori tuo rectos :

30 Et attende ne forte labaris in lingua , & cadas in conspectu inimicorum insidantium tibi , & sit casus tuus insanabilis in mortem.

C A P V T XXIX.

Per mutuum subveniendum proximo , fidesque mutuanti servanda : & quamquam multi fidem fallant , non tamen ob id cessandum ab eleemosyna , cujus laudes describit : fidejussori gratia habenda est ; fidesque servanda : in quibus constat initium vite hominis differri , & de vagis & ingratis hospitiibus.

1 **Q**ui facit misericordiam , sceneratur proximo suo : & qui prævalet manu , mandata servat.

2 Foenerare proximo tuo in tempore necessitatis illius , & iterum redde proximo in tempore suo.

3 Confirma verbum , & fideliter age cum illo : & in omni tempore invenies quod tibi necessarium est.

4 Multi quasi inventionem æstimaverunt scenus , & præstiterunt molestiam his qui se adjuverunt.

5 Donec accipiant , osculantur manus dantis , & in promissionibus humiliant vocem suam :

6 Et in tempore redditionis postulabit tempus , & loquetur verba tædii & murmurationum , & tempus causabitur ;

7 Si autem potuerit reddere, adversabitur, solidi vix reddet dimidium, & computabit illud quasi inventionem:

8 Sin autem, fraudabit illum pecunia sua, & possidebit illum inimicum gratis:

9 Et conviria & maledicta reddet illi, & pro honore & beneficio reddet illi contumeliam.

10 Multi non causa nequitiae non foenerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt.

11 Veruntamen super humilem animo fortior esto, & pro eleemosyna non trahas illum.

12 Propter mandatum assume pauperem: & propter inopiam ejus ne dimittas eum vacuum.

13 Perde pecuniam propter fratrem & amicum tuum: & non abscondas illam sub lapide in perditionem.

14 † Pone thesaurum tuum in praeceptis Altissimi, & proderit tibi magis quam aurum. † Tob. 4. 10.

15 † Conclude eleemosynam in corde pauperis, & haec pro te exorabit ab omni malo. † Sap. 17. 18.

17 Super scutum potentis, & super lanceam, adversus inimicum tuum pugnabit.

19 Vir bonus fidem facit pro proximo suo: & qui perdiderit confusionem, derelinquet sibi.

20 Gratiam fidejussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam.

21 Repromissorem fugit peccator & immundus.

22 Bona repromissoris sibi ascribit peccator: & ingratus sensu derelinquet liberantem se.

23 Vir repromittit de proximo suo: & cum perdidit reverentiam, derelinquetur ab eo.

24 Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, & commovit illos quasi fluctus maris.

25 Viros potentes tyrans migrare fecit, & vagari sunt in gentibus alienis.

26 Peccator transgrediens mandatum Domini, incidet in promissionem nequam: & qui conatur multa agere, incidet in iudicium.

27 Recupera proximum secundum virtutem tuam, & attende tibi ne incidas.

28 † Initium vitae hominis, aqua & panis, & † Inf. 39. 31.
vestimentum, & domus protegens turpitudinem.

29 Mellior est victus pauperis sub tegmine allei-
rum, quam epulae splendidae in peregre sine domi-
cilio.

30 Minimum pro magno placeat tibi, & impro-
perium peregrinationis non audiet.

31 Vita nequam hospitandi de domo in domum:
& ubi hospitabitur, non fiducialiter aget, nec
aperiet os.

32 Hospitabitur, & pascet, & putabit ingratos,
& ad hæc amara audiet.

33 Trausi hospes, & orna mensam: & quæ in
manu habes, ciba ceteros.

34 Exi à facie honoris amicorum meorum: neces-
situdine domus meæ hospitio mihi factus est frater.

35 Gravia hæc homini habenti sensum: Cor-
reptio domus, & improperium sceneratoris.

C A P V T X X X.

*Fili in disciplina educandi, & quam sit perniciosum
illis indulgere: corporis sanitas præstat viribus: &
quam sit noxia & fugienda homini tristitia, cordis
vero jucunditas quam sit utilis.*

Prov.

13. 24.

¶ 23.

13.

¶ *Deut.*

6. 7.

1 **Q**ui diligit filium suum, assiduat illi fla-
gella, ut lætetur in novissimo suo, &
non palpet proximorum ostia.

2 Qui docet filium suum, laudabitur in illo, &
in medio domesticorum in illo gloriabitur.

3 † Qui docet filium suum, in zelum mittit ini-
micum, & in medio amicorum gloriabitur in illo.

4 Mortuus est pater ejus, & quasi non est mor-
tuus: similem enim reliquit sibi post se.

5 In vita sua vidit, & lætatus est in illo: in
obitu suo non est contritatus, nec confusus est co-
ram inimicis.

6 Reliquit enim defensores domus contra iu-
micos, & amicis reddentem gratiam.

7 Pro animabus filiorum colligabit vulnera sua,
& super omnem vocem turbabuntur viscera ejus.

8 Equus indomitus evadit durus, & filius re-
missus evadet præceptis.

9 Læta filium, & paventem te faciet: lude cum
eo, & contristabit te.

10 Non corrideas illi: ne doleas, & in novissi-
mo obstupescant dentes tui.

11 Non des illi potestatem in juventute, & ne
despicias cogitatus illius.

¶ *Supra*

7. 25.

12 † Curva cervicem ejus in juventute, & runde
latera ejus dum infans est, ne forte induret, & non
credat tibi: & erit tibi dolor animæ.

13 Doce filium tuum, & operare in illo, ne in
turpitudinem illius offendas.

14 Melior est pauper sanus, & fortis viribus,
quam dives imbecillis & flagellatus malitia.

15 Salus animæ in sanctitate justitiæ, melior est
omni auro & argento; & corpus validum, quam
census immensus.

16 Non est census super censum salutis corporis:
& non est oblectamentum super cordis gaudium.

17 Melior

17 Melior est mors quam vita amara; & requies æterna quam languor perseverans.

18 Bona abscondita in ore clauso, quasi appositiones epularum circumpositæ sepulchro.

19 † Quid proderit libatio idolo? nec enim manducabit, nec odorabit: † Dan. 14. 6.

20 Sic qui effugatur à Domino, portans mercedes iniquitatis:

21 Videns oculis, & ingemiscens, sicut spado complectens virginem, & suspirans.

22 † Tristitiam non des animæ tuæ, & non affligas temetipsum in consilio tuo. † Prov. 12. 25.

23 Iucunditas cordis hæc est vita hominis, & thesaurus sine defectione sanctitatis: & exultatio viri est longævitas. † 13. 15. 17. 22.

24 Misere animæ tuæ placens Deo, & contine: congrega cor tuum in sanctitate ejus, & tristitiam longe repelle à te.

25 † Multos enim occidit tristitia, & non est utilitas in illa. † 2 Cor. 7. 10.

26 Zelus & iracundia minuunt dies, & ante tempus senectam adducet cogitatus.

27 Splendidum cor, & bonum in epulis est: epulæ enim illius diligenter fiunt.

C A P V T X X X I.

Vigilia honestatis; cogitatus præscientiæ: labor divitiis, & pauperis: diligens aurum: multi casus in auro: laus divitiis sine macula: modestia in mensa servanda: laus sobrietatis, & vituperatio gula: laus usus modici vini, & vituperatio immodici.

1 **V**igilia honestatis tabefaciet carnes, & cogitatus illius auferet somnum.

2 Cogitatus præscientiæ avertit sensum, & infirmitas gravis sobriam facit animam.

3 Laboravit dives in congregatione substantiæ, & in requie sua replebitur bonis suis.

4 Laboravit pauper in diminutione victus, & in fine inops fit.

5 Qui aurum diligit, non justificabitur: & qui insequitur consumptionem, replebitur ex ea.

6 † Multi dati sunt in auri casus, & facta est in specie ipsius perditio illorum. † Sup. 8. 3.

7 Lignum offensionis est aurum sacrificantium: vae illis qui sectantur illud, & omnis imprudens deperiet in illo.

8 Beatus dives, qui inventus est sine macula: & qui post aurum non abiit, nec speravit in pecunia & thesauris.

9 Quis est hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua.

10 Qui probatus est in illo, & perfectus est, erit illi gloria æterna: qui potuit transgredi, & non est transgressus: facere mala, & non fecit:

11 Ideo stabilita sunt bona illius in Domino, & eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum.

12 Supra mensam magnam sedisti? non aperias super illam faucem tuam prior.

13 Non dicis sic: Multa sunt, quæ super illam sunt:

14 Memento quoniam malus est oculus nequam.

15 Nequius oculo quid creatum est? ideo ab omni facie sua lacrymabitur, cum viderit,

16 Ne extendas manum tuam prior, & invidia contaminatus erubescas.

17 Ne comprimaris in convivio.

18 Intellige quæ sunt proximi tui ex teipso:

19 Vrere quasi homo frugi his, quæ tibi apponuntur: ne, cum manducas multum, odio habearis.

20 Cessa prior causa disciplinæ: & noli nimius esse, ne forte offendas.

21 Et si in medio multorum sedisti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poscas bibere.

22 Quam sufficiens est homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non senties dolorem.

23 Vigilia, cholera, & tortura viro infrunito:

24 Somnus sanitatis in homine parco, dormiet usque mane, & anima illius cum ipso delectabitur.

25 Et si coactus fueris in edendo multum, surge è medio, evome: & refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem.

26 Audi me fili, & ne spernas me: & in novissimo invenies verba mea.

27 In omnibus operibus tuis esto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.

28 Splendidum in pauperibus benedicent labia multorum, & testimonium veritatis illius fidele.

29 Nequissimo in pane murmurabit civitas, & testimonium nequitie illius verum est.

† *Judith* 30 Diligentes in vino noli provocare: † multos enim exterminavit vinum.

13. 4.

31 Ignis probat ferrum durum: sic vinum corda superborum arguet in ebrietate potatum.

32 Aequa vita hominibus, vinum in sobrietate: si bibas illud moderate, eris sobrius.

33 Quæ vita est ei, qui misuitur vino?

- 34 Quid defraudat vitam? Mors.
- 35 † Vinum in iucunditatem creatum est, & † *Psal.*
non in ebrietatem, ab initio. 103.15.
- 36 Exultatio animæ & cordis, vinum moderate
potatum. *Prov.* 31. 4.
- 37 Sanitas est animæ & corpori sobrius potus.
- 38 Vinum multum potatum, irritationem, &
iram, & ruinas multas facit.
- 39 Amaritudo animæ viaum multum potatum.
- 40 Ebrietatis animositas, imprudentis offensio,
minorans virtutem, & faciens vulnura.
- 41 In convivio vini non arguas proximum: &
non despicias eum in iucunditate illius:
- 42 Verba improprietatis non dicas illi: & non pre-
mas illum in repetendo.

CAPVT XXXII.

*Officium boni rectoris: major natu loquatur: ta-
cendum ubi non est qui audiat: iucunditas musica in
convivio: adolescenti tacendum: laus taciturnitatis:
discutienda propria domus: laus timoris Domini:
peccator vitæ correptionem: absque consilio nihil
agendum.*

- 1 **R**ectorem te posuerunt? noli extolli: esto
in illis quasi unus ex ipsis.
- 2 Curam illorum habe, & sic confide, & omni
cura tua explicita recumbe:
- 3 Ut læteris propter illos, & ornamentum gra-
tiæ accipias coronam, & dignationem consequaris
corrogationis.
- 4 Loquere major natu: decet enim te
- 5 Primum verbum diligenti scientia, & non im-
pedias musicam.
- 6 Vbi auditus non est, non effundas sermonem,
& importune noli extolli in sapientia tua.
- 7 Gemmula carbunculi in ornamento auri, &
comparatio musicorum in convivio vini.
- 8 Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi,
sic numerus musicorum in iucundo & moderato
vivo.
- 9 Audi tacens, & pro reverentia accedet tibi
bona gratia.
- 10 Adolescens loquere in tua causa vix.
- 11 Si bis interrogatus fueris, habeat caput re-
sponsum tuum.
- 12 In multis esto quasi inscius, & audi tacens
simul & quærens.
- 13 In medio magnatorum non præsumas: & ubi
sunt fenestras, non multum loquaris.
- 14 Ante grandinem præibit coruscatio: & ante
verecun-

verecundiam præibit gratia , & pro reverentia accedet tibi bona gratia.

15 Et hora surgendi non te trices : præcurre autem prior in domum tuam , & illic avocare , & illic lude ,

16 Et age conceptiones tuas , & non in delictis & verbo superbo.

17 Et super his omnibus benedicito Dominum , qui fecit te , & inebriantem te ab omnibus bonis suis.

18 Qui timet Dominum , excipiet doctrinam ejus : & qui vigilaverint ad illum , invenient benedictionem.

19 Qui quærit legem , replebitur ab ea : & qui infidiose agit , scandalizabitur in ea.

20 Qui timent Dominum , invenient judicium justum , & justitias quasi lumen accendent.

21 Peccator homo vitabit correptionem , & secundum voluntatem suam inveniet comparationem.

22 Vir consilii non disperdet intelligentiam , alienus , & superbus non pertimescet timorem :

23 Etiam postquam fecit cum eo sine consilio , & suis infestationibus arguetur.

24 Fili sine consilio nihil facias , & post factum non poenitebis.

25 In via ruinæ non eas , & non offendes in lapides : nec credas te viæ laboriosæ , ne ponas animæ tuæ scandalum :

26 Et à filiis tuis cave , & à domesticis tuis attende.

27 In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ , hoc est enim conservatio mandatorum.

28 Qui credit Deo , attendit mandatis : & qui confidit in illo , non minorabitur.

C A P V T XXXIII.

Laudantur timens Dominum & sapiens : inconflantia precoriorum fatui , amicus subsannator : dies & tempora à Deo sunt , qui & reliqua omnia creavit ac disponit , in cujus manu est homo ut lutum in manu figuli : malum contra bonum : possessio non in vita , sed in morte distribuenda aliis : & quomodo servi sint tractandi.

1 **T**imenti Dominum non occurrent mala , sed in tentatione Deus illum conservabit , & liberabit à malis.

2 Sapiens non odit mandata & justitias , & non illidetur quasi in procella navis.

3 Homo sensatus credit legi Dei , & lex illi fidelis.

4 Qui interrogationem manifestat , parabit verbum ,

dum, & sic deprecatus exaudietur, & conservabit disciplinam, & tunc respondebit.

5 † Præcordia fatui quasi rota carri: & quasi axis versatilis cogitatus illius. † *Supra* 21. 17.

6 Equus emissarius, sic & amicus subfaunator, sub omni supra sedente hincit.

7 Quare dies diem superat, & iterum lux lucem, & annus annum à sole?

8 A Domini scientia separati sunt, facto sole, & præceptum custodiente.

9 Et immutavit tempora, & dies festos ipsorum, & in illis dies festos celebraverunt ad horam.

10 Ex ipsis exaltavit & magnificavit Deus, & ex ipsis posuit in numerum dierum. Et omnes homines de solo, † & ex terra, unde creatus est Adam. † *Gen. 2*

11 In multitudine disciplinæ Dominus separavit eos, & immutavit vias eorum.

12 Ex ipsis bendixit, & exaltavit: & ex ipsis sanctificavit, & ad se applicavit: & ex ipsis maledixit, & humiliavit, & convertit illos à separatione ipsorum.

13 † Quasi lutum figuli in manu ipsius, plasmare illud & disponere. † *Rom. 9. 11.*

14 Omnes viæ ejus secundum dispositionem ejus: sic homo in manu illius, qui se fecit, & reddet illi secundum judicium suum.

15 Contra malum bonum est, & contra mortem vita: sic & contra virum justum peccator. Et sic intueri in omnia opera Altissimi. Duo & duo, & unum contra unum.

16 Et ego novissimus evigilavi, & quasi qui colligit acinos post vindemiatores.

17 In benedictione Dei & ipse speravi: & quasi qui vindemiât, replevi torcular.

18 † Respicite quoniam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus disciplinam. † *Supra* 24. 47.

19 Audite me magnates, & omnes populi, & rectores Ecclesiæ auribus percipite.

20 Filio & mulieri, fratri & amico, non des potestatem super te in vita tua: & non dederis alii possessionem tuam: ne forte poeniteat te, & depreceris pro illis.

21 Dum adhuc superes & aspiras, non immutabit te omnis caro.

22 Melius est enim ut filii tui te rogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum.

23 in omnibus operibus tuis præcellens esto.

24 Ne dederis maculam in gloria tua. In die consummationis dierum vitæ tuæ, & in tempore exitus tui distribue hereditatem tuam.

25 Cibaria , & virga , & onus asino : panis , & disciplina , & opus seruo.

26 Operatur in disciplina , & quærit requiescere : laxa manus illi , & quærit libertatem.

27 Iugum & lorum curvant collum durum , & seruum inclinant operationes assidue.

28 Seruo malevolo tortura & compedes : mitte illum in operationem , ne vacet :

29 Multam enim malitiam docuit otiositas.

30 In opera constitue eum : sic enim condecet illum. Quod si non obaudierit , curva illum compedibus , & non amplifies super omniem carnem : verum sine iudicio nihil facias grave.

† Sup.
7. 23.

31 † Si est tibi seruus fidelis , sit tibi quasi anima tua : quasi fratrem sic eum tracta : quoniam in sanguine animæ comparasti illum.

32 Si læseris eum injustè , in fugam convertetur.

33 Et si extollens discesserit , quem quæras , & in qua via quæras illum , nescis.

C A P V T XXXIV.

Vanitas somniorum , divinationum , augurii , mendaciorum : laus expertorum : beatitudo iumentium Deum : oblationes iniquorum : fraudans pauperem : unus edificans , & aliter destruens : faciens penitentiam , & non abstinens à peccatis.

1 **V**Ana spes , & mendacium viro insensato : & somnia extollunt imprudentes.

2 Quasi qui apprehendit umbram , & persequitur ventum : sic & qui attendit ad visa mandacia.

3 Hoc secundum hoc visio somniorum : ante faciem hominis similitudo hominis.

4 Ab immundo quid mundabitur ? & à mendace quid verum diceret ?

5 Divinatio erroris , & auguria mendacia , & somnia malefacientium , vanitas est.

6 Et sicut parrurientis , cor tuum phantasias patitur. nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio , ne dederis in illis cor tuum :

7 Multos enim errare fecerunt somnia , & exiderunt sperantes in illis.

8 Sine mendacio consummabitur verbum legis , & sapientia in ore fidelis complanabitur.

9 Qui non est tentatus , quid scit ? Vir in multis expertus , cogitabit multa : & qui multa didicit , enarrabit intellectum.

10 Qui non est expertus , pauca recognoscit : qui autem in multis factus est , multiplicat malitiam.

11 Qui tentatus non est , qualia scit ? qui implanatus est , abundabit nequitia.

12 Multa

12 Multa vidi errando, & plurimas verborum consuetudines.

13 Aliquoties usque ad mortem periclitatus sum horum causa, & liberatus sum gratia Dei.

14 Spiritus timentium Deum quæritur, & in respectu illius benedicetur.

15 Spes enim illorum in salvantem illos, & oculi Dei in diligentes se.

16 Qui timet Dominum nihil trepidabit, & non pavebit: quoniam ipse est spes ejus.

17 Timentis Dominum beata est anima ejus.

18 Ad quem respicit, & quis est fortitudo ejus?

19 † Oculi Domini super timentes eum, protector potentiae, firmamentum virtutis, tegimen ardoris, & umbraculum meridiani. † *Psal.* 33. 18.

20 Deprecatio offensionis, & adiutorium casus, exaltans animum, & illuminans oculos, datus san- nitatem, & vitam, & benedictionem.

21 † Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, & non sunt beneplacitæ subsannationes iniquorum. † *Prov.* 21. 27.

22 Dominus solus sustinentibus se in via veritatis & justitiæ.

23 † Dona iniquorum non probat Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum: nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. † *Prov.* 13. 8.

24 Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.

25 Panis egentium vita pauperum est: qui defraudat illum, homo sanguinis est.

26 Qui auferit in sudore panem, quasi qui occidit proximum suum.

27 Qui effundit sanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres sunt. † *Deut.* 24. 14.

28 Unus ædificans & unus destruens: quid prodest illis, nisi labor. *Sup.* 7.

29 Unus orans, & unus maledicens: cujus vocem exaudiet Deus? 22.

30 Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius?

31 † Sic homo qui jejuna in peccatis suis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? orationem illius quis exaudiet? † *2 Pet.* 2. 21.

CAPVT XXXV.

Verum & acceptum Deo sacrificium: non appareas coram eo vacuus: primitiæ & oblationes hilari animo tribuenda: sacrificium injustum: pauperem lasum, pupillum & viduam lacrymantem exaudit Dominus: orationes justorum & potissimum se humiliant.

militantium audit Deus, liberant ab affligentibus, & cuique reddens juxta opera sua.

1 **Q**ui conservat legem, multiplicat oblationem.

† Ier. 7. 3. 2 † Sacrificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate.

3 Et propitiationem litare sacrificii super injustitias, & deprecatio pro peccatis, recedere ab injustitia.

4 Retribuet gratiam, qui offert similitudinem: & qui facit misericordiam, offert sacrificium.

5 Beneplacitum est Domino recedere ab iniquitate: & deprecatio pro peccatis recedere ab injustitia.

† Exod. 23. 15. & 34. 22. Deut. 16. 16. 6 † Non apparebis ante conspectum Domini vacuus.

7 Hæc enim omnia propter mandatum Dei fiunt. 8 Oblatio justi impinguat altare, & odor suavitatis est in conspectu Altissimi.

9 Sacrificium justi acceptum est, & memoriam ejus non obliviscetur Dominus.

10 Bono animo gloriam redde Deo: & non minuas primitias manuum tuarum.

† 2 Cor. 9. 7. 11 † In omni dono hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sanctifica decimas tuas.

Tob. 4. 9. † Levit. 22. 28. Deut. 15. 41. 12 † Da Altissimo secundum datum ejus, & in bono oculo adinventorem facito manuum tuarum:

13 Quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi.

† Deut. 10. 17. 14 † Noli offerre munera prava, non enim suscipiet illa.

2 Par. 19. 7. Job 34. 19. 15 Et noli inspicere sacrificium injustum, quoniam Dominus iudex est, & † non est apud illum gloria personæ.

Sap. 6. 8. 16 Non accipiet Dominus personam in pauperem, & deprecationem læsi exaudiet.

Rom. 2. 11. 17 Non despiciet preces pupilli; nec viduam, si effundat loquelam gemitus.

† Gal. 2. 6. 18 Noane lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio ejus super deducentem eas?

Col. 3. 25. Act. 10. 34. 19 A maxilla enim ascendunt usque ad cælum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis.

1 Pet. 1. 17. 20 Qui adorat Deum in oblatione, suscipietur, & deprecatio illius usque ad nubes propinquabit.

21 Oratio humiliantis se, nubes penetrabit: & donec propinquet non consolabitur: & non discedet donec Altissimus aspiciat.

22 Et Dominus non longabit, sed iudicabit justos, & la-

& faciet iudicium : & Fortissimus non habebit in illis patientiam , ut contribulet dorsum ipsorum.

23 Et gentibus reddet vindictam , donec tollat plenitudinem superbiorum , & sceptrum iniquorum contribulet :

24 Donec reddat hominibus secundum actus suos , & secundum opera Adæ , & secundum præsumptionem illius :

25 Donec iudicet iudicium plebis suæ , & oblectabit iustos misericordia sua.

26 Speciosa misericordia Dei , in tempore tribulationis , quasi nubes pluvie in tempore siccitatis.

CAPUT XXXVI.

Super Israel & civitatem Ierusalem invocat Dei misericordiam : super gentes vero alienas Dei timorem ejusque manum , ut ipsius potentia glorificetur , ipseque solus Deus agnoscat : cor insensatum & cor prævium : species mulieris faciem viri exhilarat : bona mulieris possessio.

1 **M**iserere nostri Deus omnium , & respice nos & ostende nobis lucem miserationum tuarum :

2 Et immitte timorem tuum super gentes , quæ non exquisierunt te , ut cognoscant quia non est Deus nisi tu , & enarrent magnalia tua.

3 Alleva manum tuam super gentes alienas , ut videant potentiam tuam.

4 Sicut enim in conspectu eorum sanctificatus es in nobis , sic in conspectu nostro magnificaberis in eis ,

5 Ut cognoscant te , sicut & nos cognovimus quoniam non est Deus præter te Domine.

6 Innova signa , & immuta mirabilia.

7 Glorifica manum , & brachium dextrum.

8 Excita furorem , & effunde iram.

9 Tolle adversarium , & afflige inimicum.

10 Festina tempus , & memento finis , ut enarrent mirabilia tua.

11 In ira flammæ devoretur qui salvatur : & qui pessimant plebem tuam , inveniant perditionem.

12 Contere caput principum inimicorum , dicitur : Non est alius præter nos.

13 Congrega omnes tribus Jacob : ut cognoscant quia non est Deus nisi tu , & enarrent magnalia tua : & hereditabis eos , sicut ab initio.

14 Miserere plebi tuæ , super quam invocatum est nomen tuum ; & Israel , † quem coæquasti † *Exod.*
Primogenito tuo.

15 Miserere civitati sanctificationis tuæ Ierusalem, civitati requiei tuæ.

16 Reple Sion inenarrabilibus verbis tuis, & gloria tua populum tuum.

17 Da testimonium his, qui ab initio creaturæ tuæ sunt, & suscita prædicationes, quas locuti sunt in nomine tuo prophetæ priores.

18 Da mercèdem sustinentibus te, ut prophetæ tui fideles inveniantur: & exaudi orationes servorum tuorum.

† Num. 6. 24. 19 † Secundum benedictionem Aaron de populo tuo, & dirige nos in viam iustitiæ, & sciant omnes qui habitant terram, quia tu es Deus conspexor sæculorum.

20 Omnem escam manducabit venter, & est cibus cibo melior.

21 Fauces contingunt cibum feræ, & cor fenstratum verba mendacia.

22 Cor pravum dabit tristitiam, & homo peritus resistet illi.

23 Omnem masculum excipiet mulier: & est filia melior filia.

24 Species mulieris exhilarat faciem viri sui, & super omnem concupiscentiam hominis superducit desiderium.

25 Si est lingua curationis, est & mitigationis & misericordiæ: non est vir illius secundum filios hominum.

26 Qui possidet mulierem bonam, inchoat possessionem: adiutorium secundum illum est, & columna ut requies.

27 Vbi non est sepes, diripietur possessio: & ubi non est mulier, ingemiscit egens.

28 Quis credit ei, qui non habet nidum, & deflectens ubique obcuraverit, quasi succinctus latro exiliens de civitate in civitatem.

C A P V T XXXVII.

Detestatio fidei amici: veri amici ne obliviscaris: discretio in captandis consiliis, & cum quibus consulas, & quibus te & consilium tuum occultes: laus sententiæ viri sancti: verbum nequam: quatuor ex corde oriuntur: laus viri periti & sapientis: qui sophistice loquitur, odibilis est: tenta animam tuam; & si sit nequam non des illi potestatem: perniciosæ crapulæ.

1 **O**mnis amicus dicet: Et ego amicitiam copulavi. sed est amicus solo nomine amicus. Nonne tristitia inest usque ad mortem?

2 Sodalis autem & amicus ad inimicitiam convertentur.

3 O præsumptio nequissima, unde creata es cooperire aridam malitia, & dolositate illius?

4 Sodalis amico conjucundatur in oblectationibus, & in tempore tribulationis adversarius erit?

5 Sodalis amico condoleat causa ventris, & contra hostem accipiet scutum.

6 Non obliviscaris amici tui in animo tuo, & non immemor sis illius in opibus tuis.

7 Noli consiliari cum eo qui tibi insidiatur, & à zelantibus te absconde consilium.

8 Omnis consiliarius prodit consilium, sed est consiliarius in semetipso.

9 A consiliario serva animam tuam. prius scito quæ sit illius necessitas: & ipse enim animo suo cogitabit.

10 Ne forte mittat sudem in terram, & dicat tibi:

11 Bona est via tua; & stet e contrario videre quid tibi eveniat.

12 Cum viro irreligioso tracta de sanctitate, & cum injusto de justitia, & cum muliere de ea quæ æmulatur: cum timido de bello, cum negotiatore de traiectione, cum emptore de venditione, cum viro livido de gratiis agendis,

13 Cum impio de pietate, cum inhonesto de honestate, cum operario agrario de omni opere,

14 Cum operario annuali de consummatione anni, cum servo pigro de multa operatione: non attendas his in omni consilio.

15 Sed cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem timorem Dei,

16 Cujus anima est secundum animam tuam: & qui cum titubaveris in tenebris, condolebit tibi.

17 Cor boni consilii statue tecum: non est enim tibi aliud pluris illo.

18 Anima viri sancti enunciat aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelsis ad speculandum.

19 Et in his omnibus deprecare Altissimum, ut dirigat in veritate viam tuam.

20 Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum consilium stabile.

21 Verbum nequam immutabit cor: ex quo partes quattuor oriuntur, bonum & malum, vita & mors: & dominatrix illorum est assidua lingua. Est vir astutus multorum eruditor, & animæ suæ inutilis est.

22 Vir peritus multos erudit, & animæ suæ suavis est.

23 Qui sophisticè loquitur odibilis : in omni re defraudabitur.

24 Non est illi data à Domino gratia : omni enim sapientià defraudatus est.

25 Est sapiens , animæ suæ sapiens : & fructus sensus illius laudabilis.

26 Vir sapiens plebem suam erudit , & fructus sensus illius fideles sunt.

27 Vir sapiens implebitur benedictionibus , & videntes illum laudabunt.

28 Vita viri in numero dierum : dies autem Israel innumerabiles sunt.

29 Sapiens in populo hereditabit honorem , & nomen illius erit vivens in æternum.

30 Filii in vita tua tenta animam tuam : & si fuerit nequam , non des illi potestatem :

31 Non enim omnia omnibus expediunt , & non omni animæ omne genus placet.

32 Noli avidus esse in omni epulatione , & non te effundas super omnem escam :

33 In multis enim escis erit infirmitas , & aviditas appropinquabit usque ad choleram.

34 Propter crapulam multi obierunt : qui autem abstinens est , adjiciet vitam.

C A P V T XXXVIII.

Honora medicum : à Deo data est homini medicinæ quomodo ærotus se habebit erga Deum & medicum : mortuus plorandus , temperandum autem à tristitia quæ mortuo non prodest & tibi obest : sed memineris se etiam moriturum : quisque artifex considerat ea in quibus operatur : & hi necessarii quidem sunt in communitate , sed in ea non præminent dignitate vel sapientia.

1 **H**ONORA medicum propter necessitatem : etenim illum creavit Altissimus.

2 A Deo est enim omnis medela , & à rege accipiet donationem.

3 Disciplina medici exaltabit caput illius , & in conspectu magnatorum collaudabitur.

4 Altissimus creavit de terra medicamenta , & vir prudens non abhorrebit illa.

5 † Nonne à ligno indulcata est aqua amara ?

6 Ad agnitionem hominum virtus illorum , & dedit hominibus scientiam Altissimus , honorari in mirabilibus suis.

7 In his curans mitigabit dolorem , & unguentarius faciet pigmenta suavitatis , & unctiones conficiet sanvitatis , & non consummabuntur opera ejus.

† Exod.
15. 25.

- 8 Pax enim Dei super faciem terræ.
- 9 † Fili in tua infirmitate ne despicias te ipsum, † *Iſaie*
 sed ora Dominum, & ipse curabit te. 38. 3.
- 10 Averte à delicto, & dirige manus, & ab
 omni delicto munda cor tuum.
- 11 Da suavitatem & memoriam similaginis, &
 impingua oblationem, & da locum medico:
- 12 Etenim illum Dominus creavit: & non disce-
 dat à te, quia opera ejus sunt necessaria.
- 13 Est enim tempus quando in manus illorum
 incurras:
- 14 Ipsi vero Dominum deprecabuntur, ut dirigat
 requiem eorum, & sanitatem, propter conversa-
 tionem illorum.
- 15 Qui delinquit in conspectu ejus qui fecit
 eum, incidet in manus medici.
- 16 Fili in mortuum produc lacrymas, & quasi
 dira passus incipe plorare, & secundam judicium
 contege corpus illius, & non despicias sepultu-
 ram illius.
- 17 Propter delaturam autem amare ser luctum
 illius uno die, & consolare propter tristitiam,
- 18 Et fac luctum secundum meritum ejus uno
 die, vel duobus propter detractionem.
- 19 † A tristitia enim festinat mors, & cooperit † *Prov.*
 virtutem, & tristitia cordis flectit cervicem. 15. 13.
- 20 In abductione permanet tristitia: & sub-
 stantia inopis secundum cor ejus. 17. 22.
- 21 Ne dederis in tristitia cor tuum, sed repelle
 eam à te: & memento novissimorum,
- 22 Noli oblivisci: neque enim est conversio, &
 huic nihil proderis, & te ipsum pessimabis.
- 23 Memor esto judicii mei: sic enim erit & tuum:
 mihi heri, & tibi hodie.
- 24 † In requie mortui requiescere fac memo- † *2 Reg.*
 riam ejus, & consolare illum in exitu spiritus sui. 12. 21.
- 25 Sapientia scribæ in tempore vacuitatis, &
 qui minoratur actu, sapientiam percipiet: qua
 sapientia replebitur.
- 26 Qui tenet aratrum, & qui gloriatur in ja-
 culo, stimulo boves agitatur, & conversatur in ope-
 ribus eorum, & enarratio ejus in filiis tanrorum.
- 27 Cor suum dabit ad versandos sulcos, & vi-
 gila ejus in sagina vaccarum.
- 28 Sic omnis faber & architectus, qui noctem
 tamquam diem transigit, qui sculpsit signacula
 sculprilia, & assiduitas ejus variat picturam: cor
 suum dabit in similitudinem picturæ, & vigilia sua
 perficiet opus.
- 29 Sic faber ferrarius sedens juxta incudem, &

considerans opus ferri : Vapor ignis uret carnes ejus, & in calore fornacis concertatur :

30 Vox mallei innovat aurem ejus, & contra similitudinem vasis oculus ejus :

31 Cor suum dabit in consummationem operum, & vigilia sua ornabit in perfectionem.

32 Sic figulus sedens ad opus suum, convertens pedibus suis rotam, qui in sollicitudine positus est semper propter opus suum, & in numero est omnis operatio ejus.

33 In brachio suo formabit lutum, & ante pedes suos curvabit virtutem suam.

34 Cor suum dabit ut consummet linitionem, & vigilia sua mundabit fornacem.

35 Omnes hi in manibus suis speraverunt, & unusquisque in arte sua sapiens est.

36 Sine his omnibus non ædificatur civitas.

37 Et non inhabitabunt, nec inambulabunt, & in ecclesiam non transibunt.

38 Super sellam judicis non sedebunt, & testamentum judicii non intelligent, neque palam facient disciplinam & judicium, & in parabolis non invenientur :

39 Sed creaturam ævi confirmabunt, & deprecatio illorum in operatione artis, accommodantes animam suam, & conquirentes in lege Altissimi.

CAPVT XXXIX.

Studium sapientis, ipsiusque præclara opera & nominis perpetuitas: Deus benedicendus in operibus suis, cui nihil occultum est: benedictio Dei in bonos, & ira in malos: bonis omnia in bonum cedunt, malis in malum, ad quos puniendos & cetera sunt creata.

1 SAPIENTIAM omnium antiquorum exquiret sapiens, & in prophetis vacabit.

2 Narrationem virorum nominatorum conservabit, & in versutias parabolarum simul introibit.

3 Occulta proverbiorum exquiret, & in absconditis parabolarum conversabitur.

4 In medio magnatorum ministrabit, & in conspectu præfidis apparebit.

5 In terram alienigenarum gentium pertransiet: bona enim & mala in hominibus tentabit.

6 Cor suum tradit ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conspectu Altissimi deprecabitur.

7 Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur.

8 Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentiæ replebit illum :

9 Et ipse tamquam imbres mittet eloquia sapientiae suae, & in oratione confitebitur Domino:

10 Et ipse diriget consilium ejus, & disciplinam, & in absconditis suis consiliabitur.

11 Ipse palam faciet disciplinam doctrinae suae, & in lege testamenti Domini gloriabitur.

12 Collaudabunt multi sapientiam ejus, & usque in saeculum non delebitur.

13 Non recedet memoria ejus, & nomen ejus requiretur à generatione in generationem.

14 Sapientiam ejus enarrabunt gentes, & laudem ejus enunciabit ecclesia.

15 Si permauserit, nomen derelinquet plus quam mille: & si requieverit, proderit illi.

16 Adhuc consiliabor, ut enarrem: ut furore enim repletus sum.

17 In voce dicit: Obaudite me divini fructus, & quasi rosa plantata super rivos aquarum fructificate.

18 Quasi Libanus odorem suavitatis habete.

19 Florete flores, quasi lilium, & date odorem, & frondete in gratiam, & collaudate canticum, & benedicite Dominaum in operibus suis.

20 Date nomini ejus magnificentiam, & confitemini illi in voce laborum vestrorum, & in canticis laborum, & citharis, & sic dicetis in confessione:

21 † Opera Domini universa bona valde. † Gen. 1.

22 † In verbo ejus stetit aqua sicut congeries: † 31.

& in sermone oris illius sicut exceptoria aquarum: † Marc.

23 Quoniam in præcepto ipsius placor fit, & 7. 37.

non est minoratio in salute ipsius. Gen. 8. 3

24 Opera omnis carnis coram illo & non est quidquam absconditum ab oculis ejus.

25 A saeculo usque in saeculum respicit, & nihil est mirabile in conspectu ejus.

26 Non est dicere: Quid est hoc, aut quid est istud? omnia enim in tempore suo quaerentur.

27 Benedictio illius quasi fluvius inundavit. † Gen. 7.

28 † Quomodo cataclysmus aridam inebriavit; † sic ira ipsius gentes, quae non exquisierunt eum 27.

hereditabit. † Exod.

29 † Quomodo convertit aquas in siccitatem, & † siccata est terra: & viae illius viis illorum di- 14. 21.

rectae sunt: sic peccatoribus offensiones in ira ejus.

30 Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimi bona & mala.

31 † Initium necessariae rei vitae hominum, † Sup. 29. 28.

32 Hæc omnia sanctis in bona, sic & impiis & peccatoribus in mala convertentur.

33 Sunt spiritus, qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo confirmaverunt tormenta sua:

34 In tempore consummationis effundent virtutem: & furorem ejus, qui fecit illos, placabunt.

35 Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam creata sunt:

36 Bestiarum dentes, & scorpii, & serpentes, & rhomphaa vindicans in exterminium impios.

37 In mandatis ejus epulabuntur, & super terram in necessitatem præparabuntur, & in temporibus suis non præterient verbum.

38 Propterea ab initio confirmatus sum, & consiliatus sum, & cogitavi, & scripta dimisi.

† Gen.
3. 31.

39 † Omnia opera Domini bona, & omne opus hora sua subministrabit.

40 Non est dicere: Hoc illo nequius est: omnia enim in tempore suo comprobabuntur.

41 Et nunc in omni corde & ore collaudate, & benedicite nomen Domini.

C A P V T X L.

Occupationi magna, jugo gravi, ac variis miseriis homo obnoxius: omnia caeca: iniqui cum suis divitiis cito delendi: laus vita sibi sufficientis: varios benavios commendat, quibus tamen alia anteponeit: laus timoris Domini: fac ne indigeas, nec in alienam mensam respicias, à quo vir disciplinatus & eruditus se servat.

1 **O**ccupatio magna creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adam, à die exitus de ventre matris eorum usque in diem sepulturæ; in matrem omnium.

2 Cogitationes eorum, & timores cordis, adinventio expectationis, & dies finitionis:

3 A residente super sedem gloriosam, usque ad humiliatum in terra & cinere:

4 Ab eo qui utitur hyacintho, & portat coronam, usque ad eum qui operitur lino crudo: furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis, iracundia perseverans, & contentio,

5 Et in tempore refectionis in cubili somnus noctis immutat scientiam ejus.

6 Modicum tanquam nihil in requie, & ab eo in somnis, quasi in die respectus.

7 Conturbatus est in visu cordis sui, tanquam qui evaserit in die belli. In tempore salutis suæ exarrexit, & admirans ad nullum timorem:

8 Cum omni carne, ab homine usque ad pecus,
& super peccatores septuplum.

9 † Ad hæc mors, sanguis, contentio, & rhor- † *Sup.*
phaa, oppressiones, fames, & contritio, & flagella: 39. 34-

10 Super iniquos creata sunt hæc omnia, † & † *Gen. 7°*
propter illos factus est cataclysmus. 10.

11 Omnia, quæ de terra sunt, in terram con- † *Eccle^o*
vertentur, † & omnes aquæ in mare revertentur. 10.

12 Omne munus, & iniquitas delebitur, & fides 10. 7^a
in sæculum stabit.

13 Substantiæ iniquorum sicut fluvius siccabun-
tur, & sicut tonitruum magnum in pluvia perso-
nabunt.

14 In aperiendo manus suas lætabitur: sic præ-
varicatores in consummatione tabescent.

15 Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos,
& radices immundæ super cacumen petræ sonant.

16 Super omnem aquam viriditas, & ad oram
fluminis ante omne fœnum eveiletur.

17 Gratia sicut paradus in benedictionibus, &
misericordia in sæculum permanset.

18 Vita sibi sufficientis operarii condulcabitur,
& in ea invenies thesaurum.

19 Filii, & ædificatio civitatis confirmabit no-
men, & super hæc mulier immaculata computa-
bitur.

20 Vinum & musica lætificant cor: & super utra-
que dilectio sapientiæ.

21 Tibiæ & psalterium suavem faciunt melo-
diam, & super utraque lingua suavis.

22 Gratiam & speciem desiderabit oculus tuus,
& super hæc virides sationes.

23 Amicus & sodalis in tempore convenientes,
& super utrosque mulier cum viro.

24 Fratres in adiutorium in tempore tribulatio-
nis, & super eos misericordia liberabit.

25 Aurum & argentum est constitutio pedum:
& super utrumque consilium beneplacitum.

26 Facultates & virtutes exaltant cor, & super
hæc timor Domini.

27 Non est in timore Domini minoratio, & non
est in eo inquirere adiutorium.

28 Timor Domini sicut paradus benedictionis,
& super omnem gloriam operuerunt illum.

29 Fili in tempore vitæ tuæ ne indigeas: melius
est enim mori, quam indigere.

30 Vir respiciens in mensam alienam, non est
vita ejus in cogitatione victus: alit enim animam
suam cibus alienis.

31 Vir autem disciplinatus & eruditus custo-
diat se.

32 In ore imprudentis condulcabitur inopia, & in ventre ejus ignis ardebit.

CAPVT XLII.

Memoria mortis cui est amara, & cui non: mortem non metuas, sed prateritorum & futurorum memento, contentus arvina dispositione circa te: maledictio manens impios: cura boni nominis: sapientia & thesaurus absconditus inutilis: qualiter sit de peccatis erubescendum: ne faciem avertas à proximo, nec respicias mulierem alterius, neque impropere datum.

1. **O** Mors quam amara est memoria tua, homini pacem habenti in substantiis suis;
- 2 Viro quieto, & cujus viæ directæ sunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum!
- 3 O mors, bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus,
- 4 Defecto ætate, & cui de omnibus cura est, & incredibili, qui perdit patientiam!
- 5 Noli metuere iudicium mortis. Memento quæ ante te fuerunt, & quæ superventura sunt tibi: hoc iudicium à Domino omni carni.
- 6 Et quid superveniet tibi in beneplacito Altissimi? sive decem, sive centum, sive mille anni.
- 7 Non est enim in inferno accusatio vitæ.
- 8 Filii abominationum sunt filii peccatorum, & qui conversantur secus domos impiorum.
- 9 Filiorum peccatorum peries hereditas, & cum semine illorum assiduitas opprobrii.
- 10 De patre impio queruntur filii, quoniam propter illum sunt in opprobrio.
- 11 Væ vobis viri impii, qui dereliquistis legem Domini altissimi.
- 12 Et si nati fueritis, in maledictione nascerimini: & si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra.
- 13 † Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertentur; sic impii à maledicto in perditionem.
- 14 Luctus hominum in corpore ipsorum, nomen autem impiorum delebitur.
- 15 Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi & magni.
- 16 Bonæ vitæ numerus dierum: bonum autem nomen permanebit in ævum.
- 17 Disciplinam in pace conservate filii. † sapientia enim abscondita, & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque?
- 18 Melior est homo qui abscondit stultitiam suam, quam homo qui abscondit sapientiam suam.

19 Verum-

† Sup.
40. 11.

† Sup.
20. 32.

19 Verumtamen reveremini in his, quæ procedunt de ore meo.

20 Non est enim bonum omnem reverentiam observare: & non omnia omnibus bene placeant in fide.

21 Erubescite à patre & matre de fornicatione: & à præfidente & à potente de mendacio:

22 A principe & à iudice de delicto: à synagoga & plebe de iniquitate:

23 A socio & amico de injustitia; & de loco in quo habitas,

24 De furto, de veritate Dei, & testamento: de discubitu in panibus, & ab obfuscatione dati & accepti:

25 A salutantibus de silentio: à respectu mulieris fornicariæ: & ab aversione vultus cognati.

26 Ne avertas faciem à proximo tuo, & ab auferendo partem & non restituendo.

27 † Ne respicias mulierem alieni viri, & ne † *Mate.* scruteris ancillam ejus, neque steteris ad lectum 9. 28. ejus.

26 Ab amicis de sermonibus improprietatis: & cum dederis, ne improprietes.

CAPUT XLII.

Secretum non revelandum: à vestitu personarum & aliis plerisque vitiis hic enumeratis abstinendum: datum & acceptum scribendum: de sollicita custodia filie, & super luxuriosam firmanda custodia: commorari mulieri periculosum: melior est autem iniquitas viri quam mulier bene faciens: opera Domini, qui omnia videt etiam occulta cordium, sunt perfecta & desiderabilia.

1 **N**ON duplices sermonem auditus de revelatione sermonis absconditi, & eris vere sine confusione, & invenies gratiam in conspectu omnium hominum: ne pro his omnibus confundaris, † & ne accipias personam ut delinquas.

2 De lege Altissimi, & testamento, & de iudicio justificare impium, † *Levit.* 19. 15.

3 De verbo sociorum & viatorum, & de datione hereditatis amicorum, † *Dent.* 1. 17. & 16.

4 De æqualitate stateræ & ponderum, de acquisitione multorum & paucorum, † *Prov.* 24. 19.

5 De corruptione emptionis & negotiatorum, & de multa disciplina filiorum, & servo pessimo latus sanguinare, † *Jac.* 2. 2. 23.

6 Super mulierem nequam bonum est signum.

7 Vbi manus multæ sunt, claudere; & quodcumque

cumque trades, numera, & appende: datum vero, & acceptum omne describe.

8 De disciplina infensari & tauri, & de senioribus, qui judicantur ab adolescentibus: & eris eruditus in omnibus, & probabilis in conspectu omnium vivorum.

9 Filia patris abscondita est vigilia, & sollicitudo ejus auferit somnum, ne forte in adolescentia sua adulta efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat.

10 Nequando polluat in virginitate sua, & in paternis suis gravida inveniatur: ne forte cum viro commorata transgrediatur, aut certe sterilis efficiatur.

11 Super filiam luxuriosam confirma custodiam: ne quando faciat te in opprobrium venire iuimici, à detractioe in civitate, & objectione plebis, & confundat te in multitudine populi.

12 Omni homini noli intendere in specie: & in medio mulierum noli commorari:

13 De vestimentis enim procedit tinea, & à muliere iniquitas viri.

14 Mellior est enim iniquitas viri, quam mulier benefaciens, & mulier confundens in opprobrium.

15 Memor ero igitur operum Domini, & quæ vidi annuntiabo. In sermonibus Domini opera ejus.

16 Sol illuminans per omnia respexit, & gloria Domini plenum est opus ejus.

17 Nonne Dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua, quæ confirmavit Dominus omnipotens stabiliri in gloria sua?

18 Abyssum, & cor hominum investigavit: & in astutia eorum excogitavit.

19 Cognovit enim Dominus omnem scientiam, & inspexit in signum a vi, annuntians quæ præterierunt, & quæ superventura sunt, revelans vestigia occultorum.

20 Non præterit illum omnis cogitatus, & non abscondit se ab eo ullus sermo.

21 Magnalia sapientiæ suæ decoravit: qui est ante faculum, & usque in sæculum neque adjunctum est,

22 Neque minuitur, & non eget alicujus consilio.

23 Quam desiderabilia omnia opera ejus, & tanquam scintilla, quæ est considerare!

24 Omnia hæc vivunt, & manent in sæculum, & in omni necessitate omnia obaudiunt ei.

25 Omnia duplicia, unum contra unum, & non fecit quidquam deesse.

26 Uniuscujusque confirmavit bona. Et quis fatiabitur videns gloriam ejus?

CAPVT XLIII.

Eminentia Creatoris velucet in calorū ornatu & pulchritudine, nempe in calo, luna, stellis, ivide, nive, grandine, nubibus, tonitru, gelu ab aquilone, pruina, & mari, in quo sunt plurima generū beluarum: denique nemo ad Deum laudandum sufficit.

1 **A**ltitudinis firmamentum pulchritudo ejus est, species cæli in visione gloriæ.

2 Sol in aspectu annuntians in exitu. vas admirabile opus Excelsi.

3 In meridiano exurit terram, & in conspectu ardoris ejus quis poterit sustinere? Fornacem custodiens in operibus ardoris:

4 Tripliciter sol exurens montes, radios igneos exaffans, & refulgens radiis suis obcæcat oculos.

5 Magnus Dominus qui fecit illum, & in sermonibus ejus festinavit iter.

6 Et luna in omnibus in tempore suo, ostensio temporis, & signum ævi.

7 A luna signum diei festi, luminare quod minuitur in consummatione.

8 Mensis secundum nomen ejus est, crescens mirabiliter in consummatione.

9 Vas castrorum in excelsis, in firmamento cæli resplendens gloriose.

10 Species cæli gloria stellarum, mundum illuminans in excelsis Dominus.

11 In verbis sancti stabunt ad judicium, & non deficient in vigiliis suis.

12 Vide arcum, & benedic eum † qui fecit il- † Gen. 9.
lum: valde speciosus est in splendore suo. 13.

13 Gyrauit cælum in circuitu gloriæ suæ, manus Excelsi aperuerunt illum.

14 Imperio suo acceleravit nivem, & accelerat conuersiones emittere judicii sui.

15 Propterea aperti sunt thesauri, & evolaverunt nebulae sicut aves.

16 In magnitudine sua posuit nubes, & confracti sunt lapides grandinis.

17 In conspectu ejus commovebuntur montes, & in voluntate ejus aspirabit Notus.

18 Vox tonitruū ejus verberabit terram, tempestas aquilonis, & congregatio spiritus:

19 Et sicut avis deponens ad sedendam, aspergit nivem, & sicut locusta demergens descensus ejus.

20 Pulchritudinem candoris ejus admirabitur oculus, & super imbrem ejus expavescet cor.

21 Gelu

21 Gelu sicut salem effundet super terram : & dum gelaverit , fiet tamquam cacumina tribuli.

22 Frigidus ventus aquilo flavit & gelavit crystallus ab aqua , super omnem congregationem aquarum requiescet , & sicut lorica induet se aquis.

23 Et devorabit montes : & exuret desertum , & extinguet viride sicut igne.

24 Medicina omni in festinatione nebulae : & ros obvians ab ardore venienti humilem efficiet eum.

25 In sermone ejus sicut ventus , & cogitatione sua placavit abyssum , & plantavit in illa Dominus insulas.

26 Qui navigant mare , enarrent pericula ejus : & audientes auribus nostris admirabimur.

27 Illic præclara opera , & mirabilia ; varia bestiarum genera , & omnium pecorum , & creatura belluarum.

28 Propter ipsum confirmatus est itineris finis , & in sermone ejus composita sunt omnia.

29 Multa dicemus , & deficiemus in verbis : consummatio autem sermonum ipse est in omnibus.

30 Gloriantes ad quid valebimus ? ipse enim omnipotens super omnia opera sua.

31 Terribilis Dominus & magnus vehementer , & mirabilis potentia ipsius.

32 Glorificantes Dominum quantumcumque potueritis , supervalebit enim adhuc , & admirabilis magnificentia ejus.

33 Benedicentes Dominum , exaltate illum quantum potestis : major enim est omni laude.

34 Exaltantes eum replemini virtute ne laboretis : non enim comprehendetis.

† *Psal.*
105. 2. 35 † Quis videbit eum , & enarrabit ? & quis magnificabit eum sicut est ab initio ?

36 Multa abscondita sunt majora his : pauca enim vidimus operum ejus.

37 Omnia autem Dominus fecit , & pie agentibus dedit sapientiam.

C A P V T X L I V .

Laus priorum patrum ac seminis eorum : primum in genere , deinde nominatim laudantur Enoch , Noe , Abraham , cui facta sunt promissiones ; Isaac , & Jacob .

1 **L**audemus viros gloriosos , & parentes nostros in generatione sua.

2 Multam gloriam fecit Dominus magnificentia sua à sæculo.

3 Dominantes in potestatibus suis , homines magni virtute , & prudentia sua præditi , nunciantes , in prophetis dignitatem prophetarum ,

4 Et imperantes in præfenti populo, & virtute prudentiæ populis sanctiffima verba.

5 In peritiâ fua requirentes modos muficos, & narrantes carmina fcripturarum.

6 Homines divites in virtute, pulchritudinis ftudium habentes: pacificantes in domibus fuis.

7 Omnes ifti in generationibus gentis fuæ gloriam adepti funt, & in diebus fuis habentur in laudibus.

8 Qui de illis nati funt, reliquerunt nomen narrandi laudes eorum:

9 Et funt quorum non eft memoria: perierunt quafi qui non fuerint: & nati funt, quafi non nati, & filii ipforum cum ipsis.

10 Sed illi viri mifericordiæ funt, quorum pietates non defuerunt:

11 Cum femine eorum permanent bona.

12 Hereditas fancta nepotes eorum, & in teftamenti fterit femen eorum:

13 Et filii eorum propter illos ufque in æternum manent: femen eorum & gloria eorum non derelinquetur.

14 Corpora ipforum in pace fepulta funt, & nomen eorum vivit in generationem & generationem.

15 Sapientiam ipforum narrent populi, & laudem eorum nunciet ecclefia.

16 † Henoch placuit Deo, & translatus eft in paradifum, ut det gentibus poenitentiam.

† Gen.
5. 21.

17 Noë inventus eft perfectus, iuftus, & in tempore iracundiæ factus eft reconciliatio.

Heb. 11.
5.

18 Ideo dimiffum eft reliquum terræ, cum factum eft diluvium.

19 † Teftamenta fæculi pofita funt apud illum, ne deleri poffit diluvio omnis caro.

† Gen.
6. 9. 7. 1.

20 † Abraham magnus pater multitudinis gentium, & non eft inventus fimilis illi in gloria: qui confervavit legem excelfi, & fuit in teftamento cum illo.

Heb. 11.
7.

21 † In carne ejus stare fecit teftamentum, & † in tentatione inventus eft fidelis.

† Gen.
9. 9.

† Gen.
12. 2. 9.

22 Ideo jurejurando dedit illi gloriam in gente fua, crefcere illum quafi terræ cumulum,

† Gen.
17.

23 Et ut ftellas exaltare femen ejus, & hereditate illos à mari ufque ad mare, & à flumine ufque ad terminos terræ.

10.
Gen. 22.
1.

24 Et in Ifaac eodem modo fecit propter Abraham patrem ejus.

† Gal. 3.
6.

25 Benedictionem omnium gentium dedit illi Dominus, & teftamentum confirmavit fuper caput Iacob.

26 Agnovit eum in benedictionibus suis, & dedit illi hereditatem, & divisit illi partem in tribubus duodecim.

27 Et conservavit illi homines misericordiae, inveniētes gratiam in oculis omnis carnis.

C A P V T X L V.

De laudibus Moysi, Aaron, & Phinees: de congregatione Iove interempta.

Exod. 11
3. **D**ilectus Deo & hominibus Moyses: cuius memoria in benedictione est.

† Exod.
6. 7. 2 Similem illum fecit in gloria sanctorum, & magnificavit eum in timore inimicorum, & in verbis suis monstra placavit.

3 † Glorificavit illum in conspectu regum, & iussit illi coram populo suo, & ostendit illi gloriam suam.

4 In fide & lenitate ipsius sanctum fecit illum, & elegit eum ex omni carne.

5 Audivit enim eum, & vocem ipsius, & induxit illum in nubem.

6 Et dedit illi coram praecepta, & legem vitae & disciplinae, docere Iacob testamentum suum, & iudicia sua Israel.

† Num.
12. 3. 7. 7 † Excelsum fecit Aaron fratrem ejus, & similem sibi de tribu Levi:

8 Statuit ei testamentum aeternum, & dedit illi sacerdotium gentis: & beatificavit illum in gloria,

9 Et circumcinxit eum zona gloriae, & induit eum stolam gloriae, & coronavit eum in vasis virtutis.

† Exod.
28. 35. 10 † Circumpedes, & femoralia, & humerale posuit ei, & cinxit illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro,

11 Dare sonitum in incessu suo, auditum facere sonitum in templo, in memoriam filii gentis suae.

12 Stolum sanctam auro, & hyacintho, & purpura, opus textile, viri sapientis, iudicio & veritate praediti:

13 Torto cocco opus artificis, gemmis pretiosis figuratis in ligatura auri, & opere lapidarii sculptis, in memoriam secundum numerum tribuum Israel.

14 Corona aurea super mitram ejus expressa signo sanctitatis, & gloria honoris: opus virtutis, & desideria oculorum ornata.

15 Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia usque ad originem.

16 Non est indutus illa alienigena aliquis, sed tantum filii ipsius soli, & nepotes ejus per omne tempus.

17 Saccificia ipsius consumpta sunt igne quotidie.

18 † Con-

18 † Complevit Moyfes manus ejus, & uoxit † *Leviti-*
illum oleo faucto. *8. 12.*

19 Factum est illi in testamentum æternum, & femini ejus sicut dies, cæli, frangi sacerdotio, & habere laudem, & glorificare populum suum in nomine ejus.

20 Ipsum elegit ab omni vivente, offerre sacrificium Deo, incensum, & bonum odorem, in memoriam placare pro populo suo:

21 Et dedit illi in præceptis suis potestatem, in testamentis judiciorum, docere Jacob testimonia, & in lege sua lucem dare Israel.

22 † Quia contra illum steterunt alieni, & † *Numeri*
propter invidiam circumdederunt illum homines *16. 10.*
in deserto, qui erant cum Dathan & Abiron, & congregatio Core in iracundia.

23 Vidit Dominus Deus, & non placuit illi, & consumpti sunt in imperu iracundiæ.

24 Fecit illis monstra, & consumpsit illos in flamma ignis.

25 Et addidit Aaron gloriam, & dedit illi hereditatem, & primitias frugum terræ divisit illi.

26 Panem ipsis in primis paravit in satietatem: nam & sacrificia Domini edent, quæ dedit illi & femini ejus.

27 Ceterum in terra gentes non hereditabit, & pars non est illi in gente: ipse est enim pars ejus, & hereditas.

28 † Phinees filius Eleazari tertius in gloria est, † *Numeri*
imitando eum in timore Domini: *25. 7.*

29 Et stare in reverentia gentis: in bonitate & *1. Diaco-*
alacritate animæ suæ placuit Deo pro Israel. *2. 54.*

30 Ideo statuit illi testamentum pacis, principem fauctorum & generis suæ, ut sit illi & femini ejus sacerdotii dignitas in æternum.

31 Et testamentum David regi filio Iessæ de tribu Juda, hereditas ipsi & femini ejus, ut daret sapientiam in cor nostrum: judicare gentem suam in justitia, ne aboleretur bona ipsorum, & gloriam ipsorum in gentem eorum æternam fecit.

C A P V T XLVI.

Laudes Iosue, Caleb, & Samuelis.

1 **F**ORTIS in bello Iesus Nave, successor Moyfi in Prophetis, qui fuit magnus secundum nomen suum,

2 Maximus in salutem electorum Dei, expugnare insurgentes hostes, ut consequeretur hereditatem Israel.

3 Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas, & jactando contra civitates thomphæas?

4 Quis

4 Quis ante illum sic restitit ? Nam hostes ipse Dominus perduxit.

† Ios. 10
24.

5 † Au non in iracundia ejus impeditus est sol, & una dies facta est quasi duo ?

6 Invocavit Altissimum potentem in oppugnando inimicos undique, & audivit illum magnus & factus Deus in saxis grandinis virtutis valde fortis.

7 Impetum fecit contra gentem hostilem, & in descensu perdidit contrarios,

8 Ut cognoscant gentes potentiam ejus, quia contra Deum pugnare non est facile. Et secutus est à tergo potentis :

† Num.
24. 6.

9 † Et in diebus Moyfi misericordiam fecit ipse, & Caleb filius Iephone, stare contra hostem, & prohibere gentem à peccatis, & perfringere murmur malitiæ.

10 Et ipsi duo constituti, à periculo liberati sunt à numero sexcentorum millium peditum, inducere illos in hereditatem, in terram quæ manat lac & mel.

11 Et dedit Dominus ipsi Caleb fortitudinem, & usque in senectutem permansit illi virtus, ut ascenderet in excelsum terræ locum, & semen ipsius obtinuit hereditatem :

12 Ut viderent omnes filii Israel, quia bonum est obsequi sancto Deo.

13 Et iudices singuli suo nomine, quorum non est corruptum cor : qui non averti sunt à Domino,

14 Ut sit memoria illorum in benedictione, & ossa eorum pullulent de loco suo,

15 Et nomen eorum permaneat in æternum, permanens ad filios illorum, sanctorum virorum gloria.

16 Dilectus à Domino Deo suo Samuel propheta Domini, renovavit imperium, & unxit principes in gente sua.

17 In lege Domini congregationē judicavit, & vidit Deus Iacob, & in fide sua probatus est propheta.

18 Et cognitus est in verbis suis fidelis, quia vidit Deum lucis,

19 Et invocavit Dominum omnipotentem, in oppugnando hostes circumstantes undique, in oblatione agni involati.

20 Et intonuit de cælo Dominus, & in sonitu magno auditam fecit vocem suam,

21 Et contrivit principes Tyrriorum, & omnes duces Philisthim :

22 Et ante tempus finis vitæ suæ & sæculi, testimonium præbuit in conspectu Domini, & Christi ; pecunias & usque ad calceamenta ab omni carne non accepit, & non accusavit illum homo.

23 Et post hoc dormivit, & notum fecit regi, & ostendit illi finem vitæ suæ, & exaltavit vocem suam de terra in prophetia delere impietatem gentis.

CAPVT XLVII.

Laudes Nathan, Davidis, & Salomonis.

- 1 **P**ost hæc surrexit Nathan propheta in diebus David. 2 Reg. 12. 1.
- 2 Et quasi adeps separatus à carne, sic David à filiis Israel.
- 3 † Cum leonibus lusit quasi eum agnis: & in urbis similiter fecit sicut in agnis ovium, in juventute sua. † 4 Reg. 17. 34.
- 4 † Numquid non occidit gigantem, & abstulit opprobrium de gente? † 1 Reg. 17. 49.
- 5 In tollendo manum, saxo fundæ dejecit exultationem Goliæ:
- 6 Nam invocavit Dominum omnipotentem, & dedit in dextera ejus tollere hominem fortem in bello, & exaltare cornu gentis suæ.
- 7 † Sic in decem millibus glorificavit eum, & laudavit eum in benedictionibus Domini, in offe- † 1 Reg. 18. 7.
rendo illi coronam gloriæ:
- 8 Contrivit enim inimicos undique, & extirpavit Philisthiim contrarios usque in hodiernum diem: contrivit cornu ipsorum usque in æternum.
- 9 In omni opere dedit confessionem Sancto, & Excelso in verbo gloriæ.
- 10 De omni corde suo laudavit Dominum, & dilexit Deum, qui fecit illum: & dedit illi contra inimicos potentiam:
- 11 Et stare fecit cantores contra altare, & in sono eorum dulces fecit modos.
- 12 Et dedit in celebrationibus decus, & ornavit tempora usque ad consummationem vitæ, ut laudarent nomen sanctum Domini, & amplificarent mane Dei sanctitatem.
- 13 † Dominus purgavit peccata ipsius, & exaltavit in æternum cornu ejus: & dedit illi testamentum regni, & sedem gloriæ in Israel. † 2 Reg. 12. 13.
- 14 Post ipsum surrexit filius sensatus, & propter illum dejecit omnem potentiam inimicorum.
- 15 † Salomon imperavit in diebus pacis, cui subjecit Deus omnes hostes, ut conderet domum in nomine suo, & pararet sanctitatem in sempiternum: quemadmodum eruditus es in juventute tua, † 3 Reg. 3. 1.
- 16 † Et impletus es, quasi flumen, sapientia, & terram tetexit anima tua. † 3 Reg. 4. 31.

17 Et replesti in comparationibus ænigmata : ad insulas longe divulgatum est nomen tuum , & dilectus es in pace tua.

18 In cantilenis , & proverbiiis , & comparationibus , & interpretationibus , miratæ sunt terræ ,

19 Et in nomine Domini Dei , cui est cognomen , Deus Israel :

† 3 Reg. 20 † Collegisti quasi aurichalcum aurum : & ut plumbum complesti argentum ,

21 Et inclinasti femora tua mulieribus : potestatem habuisti in corpore tuo ,

22 Dedisti maculam in gloria tua , & profanasti semen tuum inducere iracundiam ad liberos tuos , & incitari stultitiam tuam ,

‡ 3 Reg. 23 † Ut faceres imperium bipartitum , † & ex Ephraim imperare imperium durum.

24 Deus autem non derelinquet misericordiam suam , & non corrumpet nec delebit opera sua , neque perdet à stirpe nepotes electi sui : & semen ejus , qui diligit Dominum , non corrumpet.

25 Dedit autem reliquum Jacob , & David de ipsa stirpe.

26 Et finem habuit Salomon cum patribus suis.

27 Et dereliquit post se de femine suo , gentis stultitiam.

† 3 Reg. 28 † Et immitutum à prudentia , Roboam , qui avertit gentem consilio suo :

29 Et Ieroboam filium Nabat , qui peccare fecit Israel , & dedit viam peccandi Ephraim , & plurima redundaverunt peccata ipsorum.

30 Valde averterunt illos à terra sua.

31 Et quæsit omnes nequitias , usque dum perveniret ad illos defensio , & ab omnibus peccatis liberavit eos.

C A P V T X L V I I I .

Laudes Elia , Elisai , Ezechia , & Isaia , quorum oratione Deus liberavit Israel ab exercitu Sennacherib.

3 Reg. 17. 1. 1 **E**T surrexit Elias propheta , quasi ignis & verbum ipsius quasi facula ardebat.

2 Qui induxit in illos famem , & irritantes illum invidia sua pauci facti sunt. non enim poterant sustinere præcepta Domini.

† 3 Reg. 18. 3 † Verbo Domini continuit cælum , & dejecit de cælo ignem ter.

4 Reg. 1. 4 Sic amplificatus est Elias in mirabilibus suis. Et quis potest similiter sic gloriari tibi ?

† 3 Reg. 17. 22. 5 † Qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo Domini Dei ,

6. Qui dejecisti reges ad perniciem, & confregisti facile potentiam ipsorum, & gloriosos de lecto suo.

7. Qui audis in Sina iudicium, & in Horeb iudicia defensionis.

8. Qui uogis reges ad poenitentiam, & prophetas facis successores post te.

9. † Qui receptus es in turbine ignis, in curru equorum igneorum. † 4 Reg. 2. 11.

10. Qui scriptus es in iudiciis temporum lenire iracundiam Domini; conciliare cor patris ad filium, & restituere tribus Iacob. Mal. 4. 6.

11. Beati sunt, qui te viderunt, & in amicitia tua decorati sunt.

12. Nam nos vita vivimus tantum, post mortem autem non erit tale nomen nostrum.

13. † Elias quidem in turbine tectus est, & in Eliseo completus est spiritus ejus: in diebus suis non pertimuit principem, & potentia nemo vicit illum. † 4 Reg. 2. 12.

14. Nec superavit illum verbum aliquod, † & mortuum prophetavit corpus ejus. † 4 Reg. 13. 21.

15. In vita sua fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est.

16. In omnibus istis non poenituit populus, & non recesserunt à peccatis suis, usque dum ejeti sunt de terra sua, & dispersi sunt in omnem terram:

17. Et relicta est gens perpauca, & princeps in domo David.

18. Quidam ipsorum fecerunt quod placeret Deo: alii autem multa commiserunt peccata.

19. Ezechias munivit civitatem suam, & induxit in medium ipsius aquam, & fodit ferro rupem, & ædificavit ad aquam puteum.

20. † In diebus ipsius ascendit Sennacherib, & misit Rabfacem, & sustulit manum suam contra illos, & extulit manum suam in Siou, & superbus factus est potentia sua. † 4 Reg. 18. 13.

21. Tunc mota sunt corda, & manus ipsorum: & doluerunt quasi parturientes mulieres.

22. Et invocaverunt Dominum misericordem, & expandentes manus suas, extulerunt ad cælum: & sanctus Dominus Deus audivit cito vocem ipsorum. † 4 Reg. 19. 35.

23. Non est commemoratus peccatorum illorum, neque dedit illos inimicis suis, sed purgavit eos in manu Isaie sancti prophetæ. Tob. 1. 21. Isa. 37.

24. † Dejecit castra Assyriorum, & contrivit illos angelus Domini. 36. 1 Mach. 7. 41.

25. Nam fecit Ezechias quod placuit Deo, & fortiter ivit in via David patris sui, quam mandavit illi 2 Mach. 8. 19.

illi Isaias propheta magnus & fidelis in conspectu Dei.

† 4 Reg. 25. 1. † In diebus ipsius retro rediit Sol, & addidit regi vitam.

Isa. 38. 27 Spiritu magno vidit ultima, & consolatus est lugentes in Sion. Vsq̄ue in sempiternum

28 Ostendit futura, & abscondita antequam evenirent.

C A P V T X L I X.

De Iosia, & quod omnes reges Iuda, præter David, Ezechiam, & Iosiam, fuerunt peccatores: de Jeremia, Ezechiele, & Zorobabel, Iesu filio Iosedec, Nehemia, Enoch, Ioseph, Seth, & Sem.

4 Reg. 21. 1. 1 **M**emoria Iosia in compositionem odoris facta opus pigmentarii.

2 In omni ore quasi mel indulcabitur ejus memoria, & ut musica in convivio vini.

3 Ipse est directus divinitus in poenitentiam gentis, & tulit abominaciones impietatis.

4 Et gubernavit ad Dominum cor ipsius, & in diebus peccatorum corroboravit pietatem.

5 Præter David, & Ezechiam, & Iosiam, omnes peccatum commiserunt:

6 Nam reliquerunt legem Altissimi reges Iuda, & contempserunt timorem Dei.

7 Dederunt enim regnum suum aliis, & gloriam suam alienigenæ genti.

† 4 Reg. 25. 9. 8 † Inceuderunt electam sanctitatis civitatem, & desertas fecerunt vias ipsius in manu Jeremiae.

9 Nam male tractaverunt illum, qui à ventre matris consecratus est propheta, evertere, & eruere, & perdere, & iterum edificare, & renovare.

† Ezech. 2. 4. 10 † Ezechiel qui vidit conspectum gloriæ, quam ostendit illi in curru Cherubim.

11 Nam commemoratus est inimicorum in imbre, benefacere illis qui ostenderunt rectas vias.

12 Et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco suo: nam corroboraverunt Iacob, & redemerunt se in fide virtutis.

† 1 Esd. 3. 2. 13 † Quomodo amplificemus Zorobabel? nam & ipse quasi signum in dextera manu:

Agg. 1. 2. 14 Sic & Iesum filium Iosedec? qui in diebus suis edificaverunt domum, & exaltaverunt templum sanctum Domino, paratum in gloriam sempiternam.

† Zach. 3. 1. 15 † Et Nehemias in memoriam multi temporis, qui erexit nobis muros everfos, & stare fecit portas & seras, qui erexit domos nostras.

16 Nemo natus est in terra qualis Henoch: nam & ipse receptus est à terra.

17 † Neque

- 17 † Neque ut Ioseph; qui natus est homo, princeps fratrum, firmamentum gentis, rector fratrum, stabilimentum populi: † Gen. 41. 40. 42. 3.
- 18 Et ossa ipsius visitata sunt, & post mortem propheterunt. 45. 5. 50. 20.
- 19 † Seth & Sem apud homines gloriam adepti sunt: & super omnem animam in origine Adam. † Gen. 4. 5. 32.

CAPVTL.

Simonis pontifici filii Onie præconia narrantur celebrissima: quæ gentes octo habitæ, & terra iuxta: ac Iesu filio Svrach hujus libri auctore.

- 1 **S**imon Oniæ filius, sacerdos magnus, qui in vita sua sustulit domum, & in diebus suis corroboravit templum. 1 Ma- chab. 12. 6.
- 2 Templi etiam altitudo ab ipso fundata est, duplex a edificatio & excelsi parietes templi. 2 Ma- chab. 3.
- 3 In diebus ipsius emarginaverunt putei aquarum, & quasi mare adimpleti sunt supra modum. 4.
- 4 Qui curavit gentem suam, & liberavit eam à perditione.
- 5 Qui prævaluit amplificare civitatem, qui adeptus est gloriam in conversatione gentis: & ingressam domus & atrii amplificavit.
- 6 Quasi stella matutina in medio nebulæ, & quasi luna plena in diebus suis lucet.
- 7 Et quasi sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei.
- 8 Quasi arcus refulgens inter nebulas gloriæ, & quasi flos rosarum in diebus vernis, & quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ, & quasi thus redolens in diebus æstatis.
- 9 Quasi ignis effulgens, & thus ardeus in igne.
- 10 Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso.
- 11 Quasi oliva pullulans, & cypressus in altitudinem se extollens, in accipiendo ipsum stolam gloriæ, & vestiri eum in consummationem virtutis.
- 12 In ascensu altaris sancti, gloriam dedit sanctitatis amictum.
- 13 In accipiendo autem partes de manu sacerdotum, & ipse stans juxta aram. Et circa illum corona fratrum: quasi plantatio cedri in monte Libano,
- 14 Sic circa illum steterunt quasi rami palmæ, & omnes filii Aaron in gloria sua.
- 15 Oblatio autem Domini in manibus ipsorum coram omni synagoga Israel: & consummatione fungens in ara, amplificare oblationem excelsi regis.

16 Porrexit manum suam in libatione , & libavit de sanguine uvæ.

17 Effudit in fundamento altaris odorem divinum excelfo principi.

18 Tunc exclamaverunt filii Aaron , in tubis productilibus sonuerunt , & auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Deo.

19 Tunc omnis populus simul properaverunt , & ceciderunt in faciem super terram , adorare Dominum Deum suum , & dare preces omnipotenti Deo excelfo.

20 Et amplificaverunt psallentes in vocibus suis , & in magna domo auctus est sonus suavitatis plenus.

21 Et rogavit populus Dominum excelsum in prece , usquedum perfectus est honor Domini , & munus suum perfecerunt.

22 Tunc descendens , manus suas extulit in omnem congregationem filiorum Israel dare gloriam Deo à labiis suis , & in nomine ipsius gloriari :

23 Et iteravit orationem suam , volens ostendere virtutem Dei.

24 Et nunc orate Deum omnium , qui magna fecit in omni terra , qui auxit dies nostros à ventre matris nostræ , & fecit nobiscum secundum suam misericordiam :

25 Det nobis jucunditatem cordis , & fieri pacem in diebus nostris in Israel per dies sempiternos ;

26 Credere Israel nobiscum esse Dei misericordiam , ut liberet nos in diebus suis.

27 Duas gentes odit anima mea : tertia autem non est gens , quam oderim :

28 Qui sedent in monte Seir , & Philisthiim , & stultus populus qui habitat in Sichimis.

29 Doctrinam sapientiæ & disciplinæ scripsit in codice isto Iesus filius Sirach Ierosolymita , quæ renovavit sapientiam de corde suo.

30 Beatus , qui in istis versatur bonis : qui ponit illa in corde suo , sapiens erit semper.

31 Si enim hæc fecerit , ad omnia valebit : quia lux Dei , vestigium ejus est.

C A P V T L I.

Dei laus , exaltatio , & gratiarum actio.

1 **O** Ratio Iesu filii Sirach : Confitebor tibi Domine rex , & collaudabo te Deum salvatorem meum.

2 Confitebor nomini tuo : quoniam adjutor & protector factus es mihi.

3 Et liberaſti corpus meum à perditione , à laqueo linguæ iniquæ , & à labiis operantium mendacium , & in conſpectu aſtantium factus es mihi adjutor.

4 Et liberaſti me ſecundum multitudinem miſericordiæ nominis tui à rugientibus . præparatis ad eſcam ,

5 De manibus quærentium animam meam , & de portis tribulationum quæ circumdederunt me :

6 A preſſura flammæ quæ circumdedit me , & in medio ignis non ſum æſtuatus :

7 De altitudine ventris inferi , & à lingua coinquinata : & à verbo mendacii , à rege iniquo , & à lingua Injuſta :

8 Laudabit uſq; ad mortem anima mea Dominum ,

9 Et vita mea appropinquans erat in inferno deorſum .

10 Circumdederunt me undique , & non erat qui adjuvaret. Reſpiciens eram ad adjutorium hominum , & non erat.

11 Memoratus ſum miſericordiæ tuæ Domine , & operationis tuæ , quæ à ſæculo ſunt :

12 Quoniam eruis iuſtinentes te Domine , & liberaſ eos de manibus gentium .

13 Exaltaſti ſuper terram habitationem meam , & pro morte deſuente deprecatus ſum .

14 Invocavi Dominum patrem Domini mei , ut non derelinquat me in die tribulationis meæ , & in tempore ſuperborum ſine adjutorio .

15 Laudabo nomen tuum aſſiduè , & collaudabo illud in confeſſione , & exaudita eſt oratio mea .

16 Et liberaſti me de perditione , & eripuisti me de tempore iniquo .

17 Propterea conſitebor , & laudem dicam tibi , & benedicam nomini Domini .

18 Cum adhuc junior eſſem priuſquam oberrarem , quæſivi ſapientiam palam in oratione mea .

19 Ante templum poſtulabam pro illa , & uſque in noviffimis inquiram eam . Et eſſoruit tanquam præcox uva ,

20 Lætatum eſt cor meum in ea . Ambulavit pes meus iter rectum , à juventute mea inveſtigabam eam .

21 Inclinaſti modice aurem meam , & excepi illam .

22 Multam inveni in meipſo ſapientiam , & multum profeci in ea .

23 Danti mihi ſapientiam , dabo gloriam .

24 Conſiliatus ſum enim ut facerem illam : zelatus ſum bonum , & non confundar .

25 Colluctata est anima mei in illa, & in faciendo eam confirmatus sum.

26 Manus meas extendi in altum, & insipientiam ejus luxi.

27 Animam meam direxi ad illam, & in agnitione inveni eam.

28 Possedi cum ipsa cor ab initio: propter hoc non derelinquar.

29 Venter meus conturbatus est quaerendo illam: propterea bonam possidebo possessionem.

30 Dedit mihi Dominus linguam mercedem meam: & in ipsa laudabo eum.

31 Appropiare ad me iudoci, & congregare vos in domum disciplinae.

32 Quid adhuc retardatis? & quid dicitis in his? animae vestrae sitiunt vehementer.

33 Aperui os meum, & locutus sum: Comparate vobis sine argento,

34 Et collum vestrum subjicite jugo, & suscipiat anima vestra disciplinam: in proximo est enim invenire eam.

35 Videte oculis vestris, quia modicum laboravi, & inveni mihi multam requiem.

36 Assumite disciplinam in multo numero argenti, & copiosum aurum possidete in ea.

37 Laetetur anima vestra in misericordia ejus, & non confundemini in laude ipsius.

38 Operamini opus vestrum ante tempus, & dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

F I N I S.